

ความก้าวมอย่างจงใจในปรศนาค้าท่ายร่วมสมัยของไทย

นางสาวสุจิตรา แซ่ลิ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2549

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PERCEIVED AMBIGUITY IN COMTEMPORY THAI RIDDLES

Miss Suchitra Lim

สถาบันวิทยบริการ

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai

Department of Thai

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2006

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

โดย

นางสาวสุจิตรา แซ่ลิ้ม

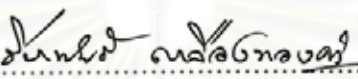
สาขาวิชา

ภาษาไทย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีมาสุข

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชสีนกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(อาจารย์ ดร.ศิริพร ภัคดีมาสุข)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ธีรนุช โชคสุวรรณิช)

สุจิตรา แซ่ลิ้ม : ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย. (PERCEIVED AMBIGUITY IN CONTEMPORARY THAI RIDDLES) อ. ที่ปรึกษา : อ. ดร. ศิริพร ภัคดีผาสุข, 160 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย และวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยการศึกษาจากข้อมูลปริศนาคำทาย ปี พ.ศ. 2546 – 2547 ในเว็บไซต์ <http://joke.sanook.com/what.php> และหนังสือรวบรวมปริศนาคำทายของไทย

ผลการวิจัยพบว่า ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายของไทยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ 2) ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ และ 3) ความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ เมื่อพิจารณาในด้านระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมทางภาษาพบว่า มีการใช้ความกำกวมทางภาษาในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้าง ส่วนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมพบว่า มีความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง แบบคำพ้องเสียง แบบคำเสียงคล้าย และแบบหน่วยคำเทียบ ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกริยา ในการสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ผู้ผูกปริศนายังได้ใช้กลวิธีทางวัฒนธรรมปฏิบัติศาสตร์ ได้แก่ การละเมิดกฎความโดดเด่น การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน เพื่อจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นในปริศนาคำทาย

ในการวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยโดยพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งการเกิดความกำกวมร่วมกับหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยพบว่า ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทายของปริศนา มีหน้าที่ในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบ มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ ส่วนหน้าที่ของความกำกวมในด้านการสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทายพบว่า ความกำกวมทั้งในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบของปริศนาต่างก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้เล่นปริศนาคำทายได้

ภาควิชา.....ภาษาไทย.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา.....ภาษาไทย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา.....2549.....

4680235022 : MAJOR THAI

KEY WORD: AMBIGUITY / PERCEIVED AMBIGUITY / THAI RIDDLES

SUCHITTRA LIM : PERCEIVED AMBIGUITY IN CONTEMPORARY THAI RIDDLES.

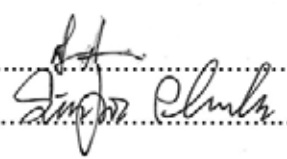
THESIS ADVISOR : SIRIPORN PHAKDEEPHASOOK, Ph.D. 160 pp.

The purpose of this study is to examine perceived ambiguity in contemporary Thai riddles and to analyze its functions. The data was collected from <http://joke.sanook.com/what.php> and from collections of contemporary Thai riddles published between 2003 - 2004.

The findings reveal that perceived ambiguity in contemporary Thai riddles can be categorized into three groups: perceived linguistic ambiguity, perceived metaphorical ambiguity, and perceived linguistic and metaphorical ambiguity. In term of grammatical level whereby ambiguity occurs, the study indicates that perceived linguistic ambiguity appears at the phonological level, the morphological level, and the syntactic level. In terms of relationship between ambiguous linguistic units, the study shows five types of relationship including polysemy, homonymy, homophony, paraphony, and hahaphony. With respect to perceived metaphorical ambiguity, two patterns are found, namely the metaphors of shapes and the use of metaphors of manners. Moreover, it is found that pragmatic strategies including violation of salience, violation of accessibility hierarchy, and violation of parallelism, are employed in order to create ambiguity in contemporary Thai riddles.

In the light of the functions of perceived ambiguity, this study aims at analyzing the relationship between the position that ambiguity occurs and the functions of ambiguity in the riddles. It appears that the ambiguity occurred in the riddle question serves to mislead the listener while the ambiguity occurred in the riddle answer and the explanatory part to link the riddle question with the riddle answer. Finally, regarding entertaining function, the findings show that ambiguity occurred in all parts of the riddle-- the question, the answer, and the explanatory part, can serve to create humour in order to entertain the riddling participants.

Department.....Thai.....Student's signature.....
Field of study.....Thai.....Advisor's signature.....
Academic year.....2006.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงลงไม่ได้ หากผู้วิจัยไม่ได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.ศิริพร ภักดีผาสุข ที่กรุณารับภาระเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และให้ความรู้ คำแนะนำ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่ายิ่งในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ครูให้ความเข้าใจ ให้กำลังใจ และให้ความเอื้ออาทรแก่ผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยจะระลึกถึงพระคุณของครูมิรู้ลืม ทั้งยังตั้งใจจะนำความเมตตาของครูไปเป็นแบบอย่างในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ลูกศิษย์ในอนาคต ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณครูเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ อัญชลีนุกูล ที่เมตตาถามไถ่ถึงความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ท่านได้กรุณาสละเวลามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้ความกรุณาตรวจทานแก้ไข ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่มีคุณค่ายิ่ง เพื่อปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพร พานโพธิ์ทอง ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่ในระดับปริญญาบัณฑิตจนถึงระดับมหาบัณฑิต ทั้งยังได้สละเวลามาตรวจทานและแก้ไขข้อบกพร่องให้อย่างละเอียด รวมทั้งได้กรุณาให้คำแนะนำที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ และลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธีรนุช โชคสุวณิช ที่ได้ประสิทธิ์ประสาท และให้ความรู้ในวิชาระเบียบวิธีวิจัยที่ทำให้ผู้วิจัยได้นำมาใช้ประโยชน์ในงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้ท่านยังได้กรุณาสละเวลามาตรวจทานแก้ไขด้วยความเอาใจใส่ รวมทั้งให้คำแนะนำและข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง จนทำให้เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทบวงมหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ให้ทุนพัฒนาอาจารย์เป็นทุนสนับสนุนการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ โครงการข้างฝือกที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ด้วยน้ำใจอันดียิ่ง ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมชั้นปีที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอด ขอขอบคุณน้องสาวที่คอยกระตุ้นเตือนและให้ความช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน ขอขอบคุณรุ่นพี่ในมิตรภาพ ความห่วงใย และกำลังใจที่ส่งมาให้อย่างสม่ำเสมอ และขอขอบคุณทุกท่านที่หมั่นถามไถ่ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในมิตรภาพ และความมีน้ำใจของบรรดาเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคน

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ให้ทั้งกำลังใจและกำลังใจทรัพย์ในการสนับสนุนให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังให้ความรัก ความเข้าใจ และความอบอุ่นแก่ลูกเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา.....	6
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานในการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตการศึกษา.....	5
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
1.7 นิยามศัพท์.....	6
2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 ความกำกวม	8
2.2 ปริศนาคำทาย.....	32
3 ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	48
3.1 ลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	48
3.1.1 ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ.....	48
3.1.1.1 ระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย.....	48
3.1.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย.....	60
3.1.2 ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ.....	76
3.1.2.1 การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ.....	77
3.1.2.2 การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกิริยา.....	80
3.1.3 สรุป.....	82

บทที่	ช หน้า
3.2 การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย.....	88
3.2.1 การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในทุกปริศนา.....	89
3.2.1.1 การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปได้.....	90
3.2.1.2 การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้.....	91
3.2.2 การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในบางปริศนา.....	93
3.2.2.1 การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล.....	93
3.2.2.2 การละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน.....	95
3.2.3 สรุป.....	96
3.3 ความกำกวมกับปริบททางสังคมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	98
3.4 บทสรุป : ลักษณะเด่นของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	100
4 ตำแหน่งและหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	102
4.1 ตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	102
4.1.1 ความกำกวมปรากฏในส่วนคำทาย.....	104
4.1.2 ความกำกวมปรากฏในส่วนคำตอบ.....	106
4.1.3 ความกำกวมปรากฏในส่วนเสริมคำตอบ.....	108
4.1.4 สรุป.....	110
4.2 หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย.....	112
4.2.1 หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ.....	113
4.2.1.1 หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ.....	113
4.2.1.2 หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ.....	117
4.2.2 หน้าที่ในด้านความบันเทิง.....	123
4.2.3 สรุป.....	128
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	131
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	131
5.2 อภิปรายผล.....	138
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	142
รายการอ้างอิง.....	143
ภาคผนวก.....	147
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	160

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้แบ่งประเภทและการจัดแบ่งประเภทของความกำกวม..... 28
2	การใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย 87
3	ปริมาณการใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยในแต่ละลักษณะย่อยของความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ..... 87
4	การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย..... 97
5	ตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย..... 111

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 ความกำกวมในระดับโครงสร้างลีกแบบที่ 1	18
2 ความกำกวมในระดับโครงสร้างลีกแบบที่ 2.....	18
3 ความกำกวมในระดับโครงสร้างลีกแบบที่ 3.....	19
4 ความกำกวมในระดับโครงสร้างลีกแบบที่ 4	19
5 ลำดับชั้นความกำกวมของ Dienhart.....	22
6 ลักษณะความกำกวมอย่างจงใจทางภาษาในปริศนาคำทาย.....	85
7 แสดงลักษณะความกำกวมอย่างจงใจทางอุปลักษณะในปริศนาคำทาย.....	85
8 รูปแบบของปริศนาคำทาย.....	104
9 ความกำกวมกับองค์ประกอบของการตีความในปริศนาคำทาย.....	112
10 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทายกับการเบี่ยงเบนความเข้าใจในปริศนาคำทาย.....	116
11 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ.....	119
12 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ.....	122
13 ความกำกวมกับความไม่เข้ากัน.....	125
14 ความกำกวมในปริศนาคำทายกับความไม่เข้ากันที่นำไปสู่อารมณ์ขัน.....	127

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหา

“ความกำกวม” (Ambiguity) ถือเป็นปรากฏการณ์ที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษาของมนุษย์ Poesio (1996) ได้แบ่งความกำกวมเป็นสองประเภท ความกำกวมประการแรก คือ Semantic Ambiguity หรือ ความกำกวมเชิงอรรถศาสตร์ อันเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นเป็นปกติธรรมดาในการใช้ภาษาทั่วไปที่ผู้ส่งสารมิได้ตั้งใจให้เกิดความกำกวม ในขณะที่ฝ่ายผู้รับสารก็อาจจะมิได้สังเกตเห็นว่ามีความกำกวมอยู่ในรูปภาษานั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากประโยคหรือข้อความส่วนใหญ่ในภาษาอาจจะเกิดความกำกวมขึ้นได้เสมอโดยที่ผู้ใช้ภาษาเองอาจจะมิได้สังเกตเห็นว่าภาษาที่ตนเองใช้นั้นมีความกำกวมปรากฏอยู่ ส่วนความกำกวมอีกประเภทหนึ่ง คือ Perceived Ambiguity หรือ ความกำกวมแบบจงใจให้สังเกตเห็น เป็นลักษณะของความกำกวมที่ผู้ใช้ภาษาสังเกตเห็นความกำกวมที่เกิดขึ้น กล่าวคือ ผู้รับสารจำเป็นต้องรับรู้และสังเกตเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่และต้องสามารถตีความสารที่ได้รับมากกว่าหนึ่งนัยจึงจะสามารถเข้าใจสารทั้งหมดนั้นได้ ความกำกวมในลักษณะนี้เป็นความกำกวมที่การตีความไปในอีกนัยหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารจงใจสร้างขึ้นมา โดยอาจสร้างความกำกวมขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ ตัวอย่างเช่น ความกำกวมในมุขตลก ความกำกวมในการเล่นคำเล่นสำนวน หรือความกำกวมในบทกวีต่าง ๆ เป็นต้น

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยมักจะกล่าวถึงความกำกวมในฐานะที่เป็นความบกพร่องทางการใช้ภาษา งานวิจัยของประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2544) ได้ศึกษาประโยคกำกวมที่เกิดขึ้นในภาษาไทยปัจจุบัน โดยศึกษาลักษณะของข้อบกพร่องทางภาษาที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาประโยคที่มีความกำกวมในภาษาไทย ในขณะที่เดียวกันงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความกำกวม เช่น งานวิจัยของวิภากรักษ์ กนกรัตนกุล (2544) ที่ได้ศึกษาวิจัยการแก้ปัญหาความกำกวมของคำหลายความหมายเพื่อพัฒนาต้นแบบโปรแกรมแก้ปัญหาคำหลายความหมายในภาษาไทยนั้น ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาคำกำกวมที่เกิดขึ้นในภาษาเป็นสำคัญ ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาการใช้ภาษาในสื่อมวลชนของ วรณฉวี อุดมสวัสดิ์ (2527) ได้ศึกษาข้อบกพร่องในการใช้ภาษาไทยของการเสนอข่าวทางโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าการใช้คำที่มีความหมายกำกวมเป็นความบกพร่องประการหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในการนำเสนอข่าวทางสื่อโทรทัศน์

แสดงให้เห็นว่าไม่เพียงแต่ความกำกวมจะถือเป็นเป็นความบกพร่องในการสื่อสารกันในชีวิตประจำวันเท่านั้น แม้แต่ในการสื่อสารผ่านทางสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ ความกำกวมก็ถือเป็นปัญหาและเป็นความบกพร่องประการสำคัญในการสื่อสารเช่นเดียวกัน ผู้ใช้ภาษาจึงจำเป็นที่จะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาที่มีความกำกวมตีความได้หลายนัย (ประสิทธิ์ กาศย์กลอน, 2544: 94) หากผู้ส่งสารใช้ภาษากำกวมก็จะส่งผลให้ผู้รับสารเข้าใจผิดได้ง่าย เพราะผู้ส่งสารอาจหมายความว่าอย่างหนึ่งแต่ผู้รับสารเข้าใจเป็นอีกอย่างหนึ่ง ทำให้การสื่อสารไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวังไว้ ตัวอย่างของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในการสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน เช่น

ตัวอย่าง 1 เขาไปเยี่ยมเพื่อนที่ถูกรถชนที่บางนา

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นลักษณะของภาษาที่ใช้พูดหรือเขียนกันตามปกติในภาษาไทย เมื่อพิจารณาจากข้อความที่ยกมาเป็นตัวอย่าง จะเห็นได้ว่ามีความกำกวมเนื่องจากสามารถตีความได้ทั้ง “เพื่อนของเขาถูกรถชนที่บางนา” หรืออาจหมายความว่า “เขาไปเยี่ยมเพื่อนที่บางนา” ก็ได้ ในกรณีนี้หากผู้ส่งสารต้องการสื่อความตามความหมายแรก แต่ผู้รับสารตีความไปในอีกความหมายหนึ่งก็จะทำให้เข้าใจไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ ก่อให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสารขึ้นมาได้

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าความกำกวมที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามปกติในการใช้ภาษาโดยที่ผู้ใช้ภาษาเองก็ได้สังเกตเห็นความกำกวมที่มีอยู่ หรือบางครั้งความกำกวมก็อาจเกิดจากความไม่ระมัดระวังของผู้ใช้ภาษาโดยที่ผู้ใช้ภาษาเองมิได้มีเจตนาหรือจงใจให้ภาษาที่ใช้มีความกำกวม ลักษณะของความกำกวมในลักษณะนี้จึงจัดเป็นความกำกวมเชิงอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity) ซึ่งสามารถเกิดได้ตามปกติในการใช้ภาษาของมนุษย์

ความกำกวมไม่เพียงแต่ปรากฏอยู่ในภาษาที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันหรือภาษาในสื่อมวลชนเท่านั้น แม้แต่ในปริศนาคำทายของไทยก็ปรากฏลักษณะการใช้ความกำกวมเป็นจำนวนมาก จากงานวิจัยของรุ่งอรุณ ที่มชอุณหเถียร (2532: 12) ที่ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในปริศนาคำทายพื้นเมืองและปริศนาคำทายที่สร้างขึ้นใหม่ของภาคกลาง พบว่าปริศนาคำทายที่สร้างขึ้นใหม่ของภาคกลางมักจะใช้กลวิธีทางภาษาด้วยการเล่นคำมากกว่าปริศนาคำทายพื้นเมืองที่มักใช้กลวิธีในการเปรียบเทียบ และมีแนวโน้มว่าการใช้กลวิธีทางภาษาโดยเฉพาะ

ลักษณะของความกำกวมซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่รู้จบ งานวิจัยนี้ได้กล่าวถึงความกำกวมในฐานะที่เป็นหนึ่งในกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายเท่านั้น ยังมีได้ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของความกำกวมที่ปรากฏในปริศนาคำทายของไทยอย่างละเอียด นอกจากนี้ปริศนาคำทายของไทยก็นำมาศึกษาก็เป็นการศึกษาในภาพรวมโดยมิได้มุ่งศึกษาปริศนาที่สร้างขึ้นใหม่ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยมุ่งศึกษาไปที่ลักษณะของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายเป็นสำคัญ

ทั้งนี้ จากงานวิจัยของรุ่งอรุณ (2532) ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าในปัจจุบันนี้มีปริศนาคำทายของไทยจำนวนมากที่มีการใช้คำที่มีความกำกวม ตัวอย่างของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย เช่น

ตัวอย่าง 2 คำทาย : ตอนกลางวันพระจันทร์ไปไหน
คำตอบ : ไปฉันทเพล

จากปริศนาคำทายข้างต้นแสดงให้เห็นว่าปริศนาคำทายในปัจจุบันนำเอาความกำกวมทางภาษา (Linguistic Ambiguity) มาลงผู้ตอบปริศนาด้วยการใช้คำว่า “พระจันทร์” ซึ่งสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมายมาลงผู้ตอบให้เข้าใจไปทางหนึ่ง คำว่า “พระจันทร์” ในภาษาไทยเป็นคำที่มีความหมายประจำรูปคำที่ค่อนข้างเด่นชัดว่าหมายถึง ดาวเคราะห์ที่เป็นบริวารของโลก เมื่อคำทายถามเช่นนี้ผู้ตอบก็จะคิดถึงพระจันทร์ที่เป็นดาวเคราะห์ ทำให้ไม่สามารถคิดหาคำตอบที่ถูกต้องได้ เมื่อผู้ตอบทราบคำตอบจึงทราบว่าตนเองตีความผิดไป ผู้ตอบจำเป็นต้องตีความคำดังกล่าวอีกครั้ง จึงจะเข้าใจว่าแท้จริงแล้วคำว่า “พระจันทร์” ในปริศนาคำทายนี้มีได้หมายถึง “ดาวเคราะห์ที่เป็นบริวารของโลก” แต่หมายถึง “พระสงฆ์ที่ชื่อจันทร์” ในทางกลับกัน หากผู้ตอบปริศนามองเห็นถึงความกำกวมของคำว่า “พระจันทร์” ในคำทายนี้และสามารถตีความได้ทั้งสองความหมาย ผู้ตอบปริศนาก็อาจจะสามารถตอบปริศนานี้ได้ถูกต้อง

ตัวอย่าง 3 คำทาย : อะไรเอ่ย 3 ตา ขาเดียว
คำตอบ : ไฟจราจร

ตัวอย่างของปริศนาคำทายนี้เป็นการใช้ความกำกวมทางอุปลักษณ์ (Metaphorical Ambiguity) ด้วยการให้ลักษณะของแบบเปรียบเทียบว่า “3 ตา” และ “ขาเดียว” เพื่อใช้เปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “ไฟจราจร” เพื่อลงให้ผู้ตอบปริศนาคิดไปถึงสิ่งมีชีวิตชนิดใดชนิดหนึ่ง การที่ผู้ทายปริศนาต้องพยายามคิดหาคำตอบจากสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะดังกล่าวจึงทำให้

ไม่สามารถคิดหาคำตอบที่ถูกต้องได้ แต่ถ้าหากผู้ตอบปริศนามองเห็นถึงความกำกวมทางอุป
 ลักษณะที่ใช้อ้างอิงถึงลักษณะของแบบเปรียบเทียบ คือ “3 ตา ขาเดียว” ได้ว่ามีลักษณะร่วมกันกับ
 ลักษณะของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ คือ “ไฟจระจก” ผู้ตอบปริศนาก็อาจจะสามารถตอบปริศนานี้ได้ถูกต้อง
 สำหรับในกรณีที่ผู้ตอบไม่สามารถหาคำตอบที่ถูกต้องได้นั้น เมื่อทราบค่าเฉลยแล้วผู้ตอบก็จำเป็น
 ที่จะต้องตีความปริศนาคำทายอีกครั้งด้วยการพิจารณาคำทายกับคำตอบร่วมกันว่าลักษณะ “3
 ตา ขาเดียว” นั้นมีลักษณะร่วมกับ “ไฟจระจก” อย่างไร หากผู้ตอบปริศนามองเห็นลักษณะร่วมของ
 แบบเปรียบเทียบในส่วนคำทายกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบที่อยู่ในคำตอบผู้ตอบปริศนาก็จะสามารถเข้าใจปริศนา
 ในข้อนี้ได้

จากตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีทั้งการใช้ความกำกวมทางภาษาและความ
 กำกวมทางอุปลักษณะนั้น ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่าความกำกวมที่อยู่ในปริศนาคำทายมีลักษณะที่
 แตกต่างไปจากความกำกวมที่อยู่ในรูปภาษาประเภทอื่น ๆ และมีใช้ความกำกวมที่เกิดขึ้นเป็นปกติ
 ธรรมดาในการใช้ภาษาทั่วไป (Semantic ambiguity) กล่าวคือ ความกำกวมที่ปรากฏในภาษา
 ทั่วไปนั้นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารเองมิได้รับรู้หรือสังเกตเห็นว่าภาษาที่ตนเองใช้มีความกำกวม แต่
 ความกำกวมที่ใช้ในปริศนาคำทายนั้นผู้ใช้ภาษาต้องสังเกตเห็นความกำกวมเสียก่อนจึงจะ
 สามารถตีความปริศนาคำทายได้ ความกำกวมในปริศนาคำทายจึงเป็นสิ่งผู้สร้างจงใจสร้างขึ้น
 เพื่อให้เกิดการตีความมากกว่าความหมายเดียว ดังนั้นความกำกวมในปริศนาคำทายจึงเป็นความ
 กำกวมที่ผู้ใช้ภาษาต้องสังเกตเห็น (Perceived ambiguity) จึงจะสามารถตีความหรือเข้าใจ
 ปริศนาได้ กล่าวคือ ในขั้นแรกนั้นตัวปริศนาจะลวงให้ผู้ตอบเข้าใจไปในทางหนึ่งก่อน แต่การที่
 ผู้ตอบปริศนาจะสามารถทายปริศนาได้ถูกต้องจำเป็นต้องสังเกตเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่
 ในปริศนาคำทายและต้องสามารถตีความไปถึงอีกความหมายหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในตัวปริศนาได้
 ด้วย หรือในกรณีที่ผู้ตอบปริศนาตีความคำทายผิดไปและไม่สามารถตอบคำทายได้นั้น เมื่อ
 ทราบค่าเฉลยของปริศนาแล้ว ผู้ตอบปริศนาต้องสามารถสังเกตเห็นความกำกวมที่มีอยู่ในปริศนา
 คำทาย และต้องตีความความกำกวมที่มีอยู่ในตัวปริศนาให้ได้ทั้งหมดจึงจะสามารถเข้าใจตัว
 ปริศนาและเกิดความสนุกสนานจากการเล่นปริศนาคำทาย การที่ความกำกวมในปริศนาคำทาย
 แตกต่างไปจากความกำกวมที่พบในภาษาทั่วไปแสดงให้เห็นว่าแท้จริงแล้วความกำกวมที่เกิดขึ้น
 ในภาษาซึ่งมักจะมีผู้กล่าวถึงในแง่ของความบกพร่องหรือความผิดพลาดที่ผู้ใช้ภาษาต้องพยายาม
 หลีกเลียงนั้น สามารถที่จะนำมาใช้ในการเล่นกับภาษาได้เช่นกัน

ตามปกติแล้ว ปัญหาที่เกิดจากการใช้ภาษากำกวมในชีวิตประจำวันและในการสื่อสารผ่านทางสื่อมวลชนมักเป็นผลมาจากความผิดพลาดและความไม่ระมัดระวังของผู้ใช้ภาษา จนทำให้เกิดความบกพร่องทางการสื่อสารขึ้นมา แต่เมื่อพิจารณาความกำกวมที่ปรากฏในปริศนาคำทายจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าความกำกวมดังกล่าวมิได้เกิดจากความไม่ระมัดระวังหรือความผิดพลาดจากการใช้ภาษา หากแต่เกิดจากความตั้งใจของผู้ผูกปริศนา ความกำกวมที่เกิดขึ้นในปริศนาคำทายจึงถือเป็นความกำกวมที่จงใจสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการเล่นกับภาษามากกว่าที่จะถือเป็นความผิดพลาดหรือเป็นข้อบกพร่อง กล่าวได้ว่าเป็นลักษณะการใช้ภาษาที่สร้างสรรค์และน่าสนใจอย่างยิ่ง จากสาเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความกำกวมที่ใช้ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ทั้งความกำกวมทางภาษา (Linguistic ambiguity) และความกำกวมทางอุปมาอุปไมย (Metaphorical ambiguity) เพื่อมุ่งตอบคำถามว่าความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีลักษณะและหน้าที่อย่างไร อันจะเป็นแนวทางในการศึกษาปริศนาคำทายของไทย และการใช้ความกำกวมเชิงสร้างสรรค์ในบริบทประเภทอื่น ๆ ในภาษาไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
2. วิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

1.3 สมมติฐานในการศึกษา

1. ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
2. ความกำกวมดังกล่าวมีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ เบี่ยงเบนความเข้าใจ เชื่อมโยงคำทายกับคำตอบ และสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทาย

1.4 ขอบเขตการศึกษา

- 1) ศึกษาวิเคราะห์การใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 2) การเก็บข้อมูลปริศนาคำทายที่นำมาใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้
 - 2.1) เก็บข้อมูลจากเว็บไซต์ “<http://joke.sanook.com/what.php>”
ตั้งแต่ เดือน มกราคม พ.ศ. 2546 ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2547
ตามที่มีการระบุวันที่ของการใส่ข้อมูลปริศนาคำทายไว้ในเว็บไซต์
รวมทั้งสิ้นจำนวน 918 ข้อมูล

2.2) เก็บข้อมูลจากหนังสือรวบรวมปริศนาคำทาย ปี พ.ศ. 2546 และ พ.ศ. 2547 รวมทั้งสิ้นจำนวน 496 ข้อมูล ดังต่อไปนี้

“อะไรเอ๋ย ฉบับสะใจวัยฉ่ำ” (พ.ศ.2546)

“อะไรเอ๋ย ฉบับดับเบิ้ลสามหาทวน” (พ.ศ.2546)

“อะไรเอ๋ย ฉบับเฮฮาปัญญาทวนทวน” (พ.ศ.2546)

“อะไรเอ๋ย กวนซะไม่มีละ” (พ.ศ.2547)

“อะไรเอ๋ย ฉบับเฮ...ฮา บ้า...สุด...สุด” (พ.ศ.2547)

3) ศึกษาเฉพาะข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่มีการใช้ความกำกวม ด้วยการนำข้อมูลปริศนาคำทายปี พ.ศ.2546–2547 ที่รวบรวมได้จำนวน 1414 ข้อมูล มาคัดเลือกเฉพาะปริศนาที่มีการใช้ความกำกวมโดยตัดข้อมูลปริศนาที่ซ้ำกันออกไป ทำให้ได้ข้อมูลปริศนาคำทายที่ใช้ในการวิเคราะห์ทั้งสิ้นจำนวน 820 ข้อมูล

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

- 1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยในเรื่องความกำกวมและเรื่องปริศนาคำทาย
- 2) รวบรวมข้อมูลของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยและคัดเลือกข้อมูลปริศนาคำทายที่มีการใช้ความกำกวม
- 3) ศึกษาลักษณะของความกำกวมทางภาษา (Linguistic ambiguity) ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 4) ศึกษาลักษณะของความกำกวมทางอุปมาอุปไมย (Metaphorical ambiguity) ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 5) ศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 6) สรุปและอภิปรายผล

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1 ทำให้ทราบลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 2 ทำให้ทราบหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย
- 3 เป็นแนวทางในการศึกษาปริศนาคำทายของไทย และการใช้ความกำกวมเชิงสร้างสรรค์ในภาษาไทยต่อไป

1.7 นิยามศัพท์

ความกำกวม (Ambiguity)	หมายถึง	การที่หน่วยทางภาษาหน่วยหนึ่งสามารถตีความได้หลายนัย แต่ความหมายที่สามารถตีความได้นั้นมีจำนวนจำกัด กล่าวคือ แม้ว่าความกำกวมจะทำให้หน่วยทางภาษามีความหมายได้หลายความหมาย แต่ความหมายที่แตกต่างกันที่เกิดขึ้นมานั้นต้องเป็นความหมายที่สามารถระบุได้ว่ามีความหมายเช่นไรบ้าง (Green, 1996)
ความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity)	หมายถึง	ความกำกวมที่ผู้ใช้ภาษาสังเกตเห็นและตั้งใจให้ผู้รับสารรับรู้และสังเกตเห็นว่าสารที่ได้รับนั้นสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งนัย ผู้รับสารจึงจะสามารถเข้าใจสารทั้งหมดได้ (Poesio, 1996)
ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ (Perceived Linguistic Ambiguity)	หมายถึง	ความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้องค์ประกอบทางภาษา อันได้แก่ เสียง คำ วลี หรือประโยค เพื่อก่อให้เกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย
ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ (Perceived Metaphorical Ambiguity)	หมายถึง	ความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้การเปรียบเทียบเพื่อก่อให้เกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย
ปริศนาคำทาย (Riddle)	หมายถึง	ชุดของคำทายและคำตอบ ¹ ที่ผู้กั้นด้วยตรรกะหรือความรู้พิเศษที่ต่างไปจากตรรกะหรือองค์ความรู้ตามแบบแผนเพื่อให้ผู้อื่นทาย โดยที่ผู้ทายเองทราบคำตอบนั้นอยู่ก่อนแล้ว ส่วนของปัญหาหรือคำทายมักจะปรากฏอยู่ในรูปของประโยคคำถาม

¹ งานวิจัยบางชิ้นได้เรียกคู่ถ้อยที่ปรากฏในบริบทของการทายปริศนาว่า “คำทาย” กับ “คำเฉลย” Phakdeephassook, 2003) สำหรับในงานวิจัยนี้จะเรียกคู่ถ้อยดังกล่าวว่า “คำทาย” กับ “คำตอบ”

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา งานวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวถึงความกำกวมรวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปริศนาคำทาย จากผล การศึกษาพบว่างานวิจัยต่าง ๆ มีแนวคิดทฤษฎีในการแบ่งแยกลักษณะและจัดประเภทของความ กำกวมและปริศนาคำทายที่แตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับความกำกวมและ ปริศนาคำทายที่จะใช้ในงานวิจัย ในบทนี้จึงเริ่มด้วยการกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความ กำกวมและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก่อน แล้วจึงจะกล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทายในลำดับต่อไป

2.1 ความกำกวม

ในการใช้ภาษาพูดในชีวิตประจำวัน เรามักจะใช้คำว่า “ความกำกวม” เพื่อกล่าวถึง คุณสมบัติของประโยคที่ดีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย จากการศึกษาเกี่ยวกับความกำกวม ที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษาพบว่างานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาเรื่องความกำกวมได้กล่าวถึงคำว่า “ความ กำกวม” หรือ “Ambiguity” ไว้ดังต่อไปนี้

Aristotle (1947: 325) ได้กล่าวถึงคำที่ออกเสียงและสะกดเหมือนกันแต่มีความหมาย ต่างกัน (homonymy) ไว้ใน *The Art of Rhetoric* ว่าเป็นลักษณะของภาษากำกวมอันเนื่องมาจาก การที่คำ ๆ หนึ่งมีความหมายสองนัย และได้จัดให้คำดังกล่าวเป็นประเภทหนึ่งของความเข้าใจผิด ที่เกิดจากการใช้คำศัพท์ Aristotle (1947: 371-373) เห็นว่าเราควรหลีกเลี่ยงคำที่มีความ กำกวมในการใช้ภาษา นอกจากจะมีเหตุผลบางประการที่เราอาจมีเจตนาจงใจใช้ความกำกวม เพื่อชักนำให้เข้าใจไปอีกทางหนึ่ง (mislead)

W.J. Pepicello และ Thomas A. Green (1984) กล่าวถึงความกำกวมโดยการอธิบาย ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างโครงสร้างลึก (underlying structure) กับโครงสร้างผิว (surface structure) โดยกล่าวว่า เราใช้ความกำกวมในการกล่าวถึงสถานการณ์การใช้ภาษาที่ โครงสร้างผิวเพียงแบบเดียวมาจากโครงสร้างลึกที่แตกต่างกันสองหรือมากกว่าสองแบบ อันเป็น ผลมาจากกระบวนการทางภาษาศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในระดับหน่วยเสียง ระดับหน่วยคำ และ ระดับหน่วยโครงสร้างของไวยากรณ์

Georgia M. Green (1996) ใช้คำว่า ความกำกวมทางไวยากรณ์ (Grammatical Ambiguity) เพื่อกล่าวถึงการแสดงความหมายทางภาษาของไวยากรณ์ ซึ่งอาจเป็นในส่วนของ วากยสัมพันธ์ (Syntax) หรือ คำศัพท์ (Lexicon) ที่มีการระบุความหมายที่แตกต่างกันสอง ความหมายหรือมากกว่าสองความหมายขึ้นไป ดังนั้นความกำกวมทางไวยากรณ์จึงรวมถึงทั้ง ความกำกวมทางคำศัพท์ (Lexicon Ambiguity) และความกำกวมทางโครงสร้างของประโยค (Structural Ambiguity) ประโยคที่มีความกำกวมทางไวยากรณ์จะมีความหมายที่แตกต่างกัน สองความหมายหรือมากกว่า และความหมายที่แตกต่างกันก็มักจะเป็นความหมายที่ไม่ลงรอยกัน หรือเข้ากันไม่ได้เสมอ

saša Buvač (1996) กล่าวถึงความกำกวมในระดับปริจเฉท (Discourse)¹ ว่า ความกำกวม คือ สัญลักษณ์ของคำหรือกลุ่มคำที่เหมือนกันแต่จะมีการตีความที่แตกต่างกันไปในบริบท ของปริจเฉทที่แตกต่างกัน คำและข้อความที่ใช้ในปริจเฉทของภาษาธรรมชาติจำนวนมากมักจะ กำกวม ซึ่งความหมายของคำหรือข้อความเหล่านั้นจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับบริบทที่คำนั้น ๆ ปรากฏอยู่ ทั้งนี้แม้ว่าบริบทจะไม่ได้มีประสิทธิภาพในการแก้ความกำกวมได้เสมอไป แต่ก็ถือเป็น สิ่งจำเป็นที่ใช้ในการพิจารณาเพื่อตีความภาษาธรรมชาติของมนุษย์

จากงานวิจัยที่กล่าวถึงนิยามของความกำกวม จะเห็นได้ว่างานวิจัยต่าง ๆ ได้กล่าวถึง ความกำกวมในแง่ของการที่หน่วยทางภาษาสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย อย่างไรก็ตาม ก็ดีแม้ว่าความกำกวมจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการตีความอันหลากหลายทางความหมายขึ้นมา แต่ความกำกวมก็ไม่ใช่สาเหตุเดียวที่ทำให้มีการตีความที่แตกต่างกันมากกว่าความหมายเดียว และมีความไม่เข้ากันเกิดขึ้นในประโยค ดังที่ Green (1996: 6) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้รูปแบบทาง ภาษาไม่ว่าจะเป็นแบบใด ๆ ก็อาจทำให้เกิดการตีความที่แตกต่างกันได้ เพราะการกล่าวถ้อยคำ ออกมาในรูปแบบทางภาษาแต่ละอย่างต่างก็มีเป้าหมาย (goal) ที่ต่างกัน ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ที่แต่ละถ้อยคำที่กล่าวออกมาจะสามารถตีความได้หลายความหมาย

Green (1996) พบว่าในการตีความของผู้ฟังนั้น เมื่อสิ่งที่ผู้พูดได้พูดออกมาเป็นสิ่งที่ผู้ฟัง ไม่ทราบเจตนาหรือจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ผู้ฟังก็อาจจะระบุทางเลือกในการตีความขึ้นมาจำนวนหนึ่ง

¹ ปริจเฉท (Discourse) เป็นหน่วยภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค ถ้าหากเราจะมองว่าภาษาประกอบด้วยระดับคำที่ลดหลั่น กันไปในเรื่องโครงสร้าง เมื่อเรียงตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุดก็จะเห็นความลดหลั่นของระบบเหล่านี้ดังต่อไปนี้ คือ เสียง (sounds) หน่วยคำ (morphemes) อนุพยางค์ (clauses) ประโยค (sentence) ปริจเฉท (discourse) (เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์ 2531: 9)

แต่ถ้าไม่สามารถระบุทางเลือกเพื่อตีความไปในทางใดทางหนึ่งได้ ก็จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าคุณเองไม่ทราบว่าคุณพูดหมายความว่าอย่างไร ในกรณีของ “ความไม่แน่ใจ” ที่เกิดขึ้นจากการตีความในข้อความเช่นนี้จึงเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียกว่าความคลุมเครือ (Vagueness) ไม่ใช่ความกำกวม (Ambiguity) เนื่องจากความคลุมเครือเป็นการตีความจากตัวเลือกที่ไม่มีขอบเขตซึ่งไม่สามารถระบุตัวเลือกที่ชัดเจนได้ ในขณะที่ความกำกวมจะเป็นการเลือกจากตัวเลือกจำนวนหนึ่งที่สามารถระบุตัวเลือกเหล่านั้นได้จากระบบแบบแผนทางภาษา เช่น

- ตัวอย่าง
- 1) The dean expelled Ignatius because he discovered that something incriminating.
 - 2) Jack Sprat could eat no fat, his wife could eat no lean, and so betwixt of them, they lick the platter clean.

ตัวอย่างแรกเป็นตัวอย่างของความกำกวมที่เกิดจากความไม่ชัดเจนในการใช้สรรพนามเพื่ออ้างถึง คือ คำว่า “he” ทำให้ไม่สามารถสรุปได้ว่าต้องการอ้างถึง “the dean” หรือ “Ignatius” หรือบุคคลอื่น ส่วนในตัวอย่างที่สองทำให้เกิดการตีความที่คลุมเครือว่าการที่ Jack กินอาหารที่มีไขมันไม่ได้นั้นเป็นเพราะร่างกายไม่สามารถกินอาหารที่มีไขมันได้จนเป็นเหตุให้เขาผอม หรือเป็นเพราะถูกห้ามไม่ให้กินอาหารที่มีไขมันเนื่องจากขณะนี้เขามีน้ำหนักมากเกินไป หรือมีสาเหตุอื่นใดอีกนอกเหนือจากสาเหตุดังกล่าว ซึ่งความคลุมเครือในตัวอย่างนี้เกี่ยวข้องกับกรณีที่ไม่สามารถสรุปสาเหตุของข้อความได้อย่างแน่ชัด

สำหรับลักษณะของความคลุมเครือที่ปรากฏในการใช้ภาษานั้น David A. Conway และ Ronald Munson (2000) ได้แบ่งความคลุมเครือเป็นสองประเภท ประเภทแรกคือ “ความคลุมเครือที่เป็นความไม่ชัดเจน” (*Vagueness as fuzziness*) ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่คำหรือข้อความต่าง ๆ มีขอบเขตทางความหมายที่ไม่ชัดเจน เช่น คำว่า “bald” (หัวล้าน) ตามธรรมดาเราเรียกผู้ที่ไม่มีความเป็นศีรษะเลยว่าเป็นคนหัวล้าน และสรุปได้ว่าผู้ที่มีความเต็มศีรษะไม่ใช่คนหัวล้าน แต่คำว่า “bald” (หัวล้าน) ก็ยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะบอกได้อย่างแน่ชัดว่าหมายรวมไปถึงผู้ที่มีความอยู่เพียงแค่วรอบ ๆ ศีรษะ หรือผู้ที่มีจุดล้านเล็กน้อยกลางศีรษะด้วยหรือไม่ ส่วนความคลุมเครืออีกประเภทหนึ่งคือ “ความคลุมเครือทางปริมาณและประเภท” (*Vagueness of quantity and types*) เกิดขึ้นเมื่อเราไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณและประเภทของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงอย่างเพียงพอ เช่น ถ้าไปบอกพนักงานที่ร้านว่า “I would like pound or two of sliced meat.” พนักงานก็จะถามจำนวนที่แน่นอนของเนื้อและถามว่าต้องการเนื้อประเภทใด ทั้งนี้เพราะผู้ซื้อไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับปริมาณและชนิดของสิ่งที่ต้องการ

ในประเด็นของความแตกต่างระหว่างความกำกวม (Ambiguity) และ ความคลุมเครือ (Vagueness) Conway และ Munson (2000) ก็ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกันว่า ตามธรรมดาแล้วเรามักจะสับสนระหว่างสิ่งที่เป็นความคลุมเครือ (Vagueness) และความกำกวม (Ambiguity)

แต่จริง ๆ แล้วทั้งสองอย่างนี้มีแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้ว ความคลุมเครือ (Vagueness) เกี่ยวข้องกับการใช้ถ้อยคำที่ขาดความแน่นอนและชัดเจน ในขณะที่ความกำกวม (Ambiguity) จะเกี่ยวข้องกับความหลากหลายและแตกต่างกันของความหมายที่อาจเป็นไปได้ ซึ่งแต่ละความหมายค่อนข้างจะมีความหมายที่แน่นอนอยู่แล้ว (Conway และ Munson : 2000)

เมื่อพิจารณาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความกำกวมและความคลุมเครือ จะเห็นได้ว่า ความกำกวมมิใช่สิ่งเดียวที่ทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างกันในข้อความเพียงข้อความเดียว ทั้ง ความคลุมเครือทางความหมายและความไม่ชัดเจนของข้อความ ต่างก็สามารถทำให้เกิดการตีความที่มากกว่าหนึ่งความหมายขึ้นมาได้ทั้งสิ้น การกล่าวถึงความกำกวมอย่างกว้าง ๆ ว่า หมายถึงหน่วยทางภาษาหน่วยหนึ่งที่สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย จึงอาจไปคาบเกี่ยวอยู่กับลักษณะของความคลุมเครือ ทั้ง ๆ ที่ความกำกวมและความคลุมเครือมีหลักการและแนวคิดที่แตกต่างกัน

ดังนั้นเพื่อให้ความกำกวมแยกออกจากความคลุมเครืออย่างชัดเจน ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า ความกำกวม (Ambiguity) เพื่อหมายถึง การที่หน่วยทางภาษาหน่วยหนึ่งสามารถตีความได้หลายนัยแต่ความหมายที่สามารถตีความได้จากรูปภาษานั้นมีจำนวนจำกัด กล่าวคือ แม้ว่าความกำกวมจะสามารถทำให้หน่วยทางภาษามีความหมายได้หลายความหมาย แต่ความหมายที่แตกต่างจะต้องสามารถระบุได้ว่ามีความหมายอะไรบ้าง และส่วนใหญ่แล้วผู้อ่านหรือผู้ฟังสามารถที่จะตัดสินใจเลือกตีความตามนัยที่เหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากที่สุดจากบริบท หรือแม้จะไม่สามารถตัดสินใจได้ แต่ก็สามารถที่จะทราบได้ว่าความหมายที่เป็นตัวเลือกนั้นคืออะไร เนื่องจากมีระบบแบบแผนทางไวยากรณ์ของภาษาเป็นตัวกำหนดความหมายที่แตกต่างกันขึ้นมา ในขณะที่ความคลุมเครือนั้นแม้จะสามารถทำให้ข้อความเกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย แต่ความหมายที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถจะระบุชี้ชัดลงไปได้

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการแบ่งแยกประเภทและลักษณะต่าง ๆ ของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษานั้น Jan G. Kooij (1971) เห็นว่าการจัดแบ่งประเภทที่หลากหลายของความกำกวมที่มักจะกล่าวถึงในตำราภาษาศาสตร์ปัจจุบันนั้นจริง ๆ แล้วไม่ใช่เรื่องใหม่ทั้งหมดเมื่อเทียบกับการแบ่งประเภทความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนเก่า ๆ Kooij ได้อ้างถึงงานเขียนของ Aristotle ใน *De sophisticis elenchis* (1958, อ้างถึงใน Kooij, Jan G., 1971) ซึ่งได้กล่าวถึงการที่จะทำให้เกิดความผิดพลาดของข้อความที่ขึ้นอยู่กับภาษามี 6 วิธี ได้แก่

- 1) ความกำกวมทางคำศัพท์ (lexical ambiguity of words)
- 2) ลักษณะพ้องทางโครงสร้างที่เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ที่ไม่ถูกต้อง (constructional homonymy that arises through establishing the wrong grammatical

relation)

- 3) การรวมที่ไม่ถูกต้องของส่วนประกอบ (wrong combination of elements)
- 4) การจำแนกส่วนประกอบที่ไม่ถูกต้อง (wrong division of elements)
- 5) การลงน้ำหนักเสียง (accentuation)
- 6) รูปแบบของการแสดงความคิดออกมา (form of expression)

ทั้งนี้ Kooij (1971) ได้กล่าวว่าในการศึกษาลักษณะและจัดแบ่งประเภทของความกำกวมในปัจจุบันนั้น มีงานเขียนบางส่วนที่ได้พัฒนามาจากแนวคิดข้างต้นของ Aristotle (1958, อ้างถึงใน Kooij, 1971)

ในส่วนของงานวิจัยอื่น ๆ ที่ศึกษาความกำกวมได้เสนอความเห็นในการแบ่งแยกประเภทของความกำกวมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

Israel Scheffler (1979) กล่าวถึงความกำกวมโดยศึกษาลักษณะของความกำกวม (Ambiguity) ที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษาโดยใช้เกณฑ์ทางการตีความและลักษณะการสร้างคำมาจัดแบ่งประเภท พบว่าในการใช้ภาษานั้นมีความกำกวมปรากฏอยู่ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. E-Ambiguity (Elementary Ambiguity - ความกำกวมแบบพื้นฐาน) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำที่เขียนเหมือนกันแต่มีความหมายที่แตกต่างกันไปตามประเภทหรือชนิดของคำนั้น ๆ ซึ่งความกำกวมเช่นนี้จะมีมีความความหมายที่ชัดเจนก็ต่อเมื่อเรานำเอาคำเหล่านั้นไปใช้ในบริบทต่าง ๆ เช่น

- ตัวอย่าง
- (1) This book contains a *table* of contents on page 4.
 - (2) A *table* is an essential article of furniture.

จากตัวอย่าง คำว่า “table” ในประโยคแรก หมายถึง “ตาราง, รายการ” ส่วนคำว่า “table” ในประโยคที่สอง หมายถึง “โต๊ะ” การที่ “table” ในประโยคที่หนึ่งและสองสะกดเหมือนกัน แต่กลับมีความหมายที่แยกขยายออกมาต่างกัน จึงกล่าวได้คำว่า “table” ต่างก็มีความกำกวมที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน ถือเป็นความกำกวมในระดับพื้นฐาน (E-Ambiguity) ซึ่งเราสามารถทราบความหมายที่ชัดเจนได้เมื่อพิจารณาจากบริบทที่คำ ๆ นั้นปรากฏอยู่

2. I- Ambiguity (Indecision Ambiguity - ความกำกวมที่เกิดจากความไม่แน่ใจทางความหมาย) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นเมื่อข้อความหนึ่งมีมากกว่าหนึ่งความหมาย ทำให้ต้องเลือกระหว่างความหมายใดความหมายหนึ่ง แต่ปรากฏว่าบริบทหรือเจตนาที่อยู่ในข้อความยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะตีความให้แน่ชัดลงไปได้ หรือต่างก็มีความสมเหตุสมผลหรือมีความน่าจะ

เป็นเท่า ๆ กัน ทำให้เกิดความลังเลและไม่แน่ใจในการตีความ¹

3. M - Ambiguity (Multiple Ambiguity - ความกำกวมแบบซับซ้อนทางความหมาย)

คือ ข้อความที่ความกำกวมได้แสดงความหมายอย่างหนึ่งออกมา และในขณะเดียวกันก็ยังสามารถแสดงอีกความหมายหนึ่งออกมาด้วย ทำให้เกิดข้อความที่มีความหมายที่ซับซ้อนมากกว่าหนึ่งความหมาย ในการตีความความกำกวมประเภทนี้ เราสามารถที่จะตีความทั้งสองความหมายได้ในเวลาเดียวกัน และไม่จำเป็นต้องเลือกระหว่างความหมายใดความหมายหนึ่ง ซึ่งความกำกวมเช่นนี้มักจะปรากฏอยู่ในการเล่นคำเล่นสำนวนต่าง ๆ เช่น

- ตัวอย่าง (1) : Our mother bore us.
 (2) : Commencement speakers bore their audiences.
 (3) : Mary and Jane bore daughters.

เมื่อพิจารณาจากบริบทของข้อความในตัวอย่าง คำว่า “bore” ในประโยคที่ 2 หมายถึง “ทำให้เบื่อ (to boredom)” คำว่า “bore” ในประโยคที่ 3 หมายถึง “ให้กำเนิด (to birth)” ส่วนคำว่า “bore” ในประโยคที่ 1 มีทั้งความหมายของคำว่า “bore” ในประโยคที่ 2 และ 3 ซึ่งถ้าเป็นในภาษาปกติ “bore” ในประโยคแรกจะจัดเป็นความกำกวมที่เกิดจากความไม่แน่ใจทางความหมาย (I- Ambiguity) แต่ถ้าเป็นภาษาที่ปรากฏในการเล่นสำนวนจะถือเป็นความกำกวมแบบซับซ้อน (M – Ambiguity) เนื่องจากการเล่นคำ “bore” ต้องการอ้างอิงถึงทั้งสองความหมายคือ “เบื่อ (to boredom)” และ “ให้กำเนิด (to birth)” ซึ่งเกิดจากการที่เราทำให้การอ้างอิงที่ปรากฏออกมานั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันกับอีกความหมายหนึ่งในขณะเดียวกัน

4. C - Ambiguity (Constituent Ambiguity – ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำ)

เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความกำกวมแบบพื้นฐาน (Elementary Ambiguity) ซึ่งเป็นความกำกวมทางประเภทรหัสหรือชนิดของคำ โดยความกำกวมลักษณะนี้เกิดจากการที่หน่วยประกอบของคำที่เป็นรูปเขียนหรือรูปจำลอง (replica) ซึ่งกันและกันมีความสามารถที่จะแยกออกจากกันได้จนทำให้เกิดความหมายที่แตกต่างกันขึ้นมา

ตัวอย่าง green centaur

จากตัวอย่าง คำว่า “green centaur” เป็นความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำที่ถูกบ่งบอกลักษณะโดยความกำกวมแบบพื้นฐาน ความหมายหนึ่งเป็นการแสดงถึงสีของสิ่งหนึ่ง (green-colored centaur) อีกความหมายหนึ่งหมายถึงระดับประสบการณ์ของสิ่งหนึ่งว่ามีมาก

¹ ผู้เขียนมิได้ให้ตัวอย่างไว้ เนื่องจากสามารถใช้ตัวอย่างเดียวกันได้ แต่มีจัดประเภทความกำกวมต่างกันตามเจตนาของผู้ใช้ภาษา

หรือน้อย (immature centaur) ซึ่งเราสามารถตีความคำที่มีความกำกวมในลักษณะนี้ได้เมื่อมีการนำไปใช้ในบริบท

5. CI - Ambiguity (I-ambiguous Constituent – ความกำกวมจากหน่วยประกอบของคำที่ทำให้เกิดความไม่แน่ใจทางความหมาย) เป็นความกำกวมที่เกี่ยวข้องกับความไม่แน่ใจในการตีความคำที่มีหน่วยประกอบของคำปรากฏอยู่ เกิดขึ้นเมื่อคำ ๆ นั้นไปปรากฏอยู่ในบริบท แต่บริบทที่ให้มาไม่เพียงพอที่จะตีความให้แน่ชัดลงไป หรือแต่ละความหมายต่างก็ความสมเหตุสมผลและมีความเป็นไปได้เช่นเดียวกัน จนไม่สามารถเลือกความหมายใดความหมายหนึ่งได้ ความกำกวมแบบนี้จัดว่าเป็นลักษณะเดียวกับความกำกวมที่เกิดจากความไม่แน่ใจทางความหมาย (I-Ambiguity) เพียงแต่แตกต่างกันที่ความกำกวมลักษณะนี้จะมีคำที่มีหน่วยประกอบของคำเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย¹

6. CM - Ambiguity (M-ambiguous Constituent – ความกำกวมจากหน่วยประกอบของคำแบบซับซ้อนทางความหมาย) เป็นความกำกวมในลักษณะเดียวกับความกำกวมที่เกิดจากความซับซ้อนทางความหมาย (M - Ambiguity) ที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำที่มีความหมายซับซ้อนเมื่อปรากฏอยู่ในบริบท ซึ่งไม่จำเป็นต้องเลือกระหว่างความหมายใดความหมายหนึ่ง แต่จะคงความหมายทั้งสองความหมายในเวลาเดียวกัน²

7. K - Ambiguity (Compound Ambiguity – ความกำกวมที่เกิดจากการประสมของคำ) เป็นลักษณะของความกำกวมที่ยังคงมีอยู่แม้ว่าหน่วยประกอบของคำนั้นไม่สามารถที่จะแยกจากกันได้ ในขณะที่ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำ (C - Ambiguity) จะปรากฏอยู่ในคำที่มีความสามารถที่จะแยกออกจากกันได้ ซึ่งความกำกวมที่เกิดจากการประสมของคำนี้ก็ถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความกำกวมที่มาจากความกำกวมแบบพื้นฐาน (Elementary Ambiguity) ของการประสมของคำ

ตัวอย่าง greencentaur-picture

จากตัวอย่าง การประสมกันของคำว่า “greencentaur-picture” ทำให้เกิดความกำกวมทางความหมายที่เกิดจากการประสมของคำที่แสดงให้เห็นโดยความกำกวมแบบพื้นฐาน (Elementary Ambiguity) สามารถตีความได้ว่าความหมายหนึ่งหมายถึง “picture of green-colored centaurs” อีกความหมายหนึ่งหมายถึง “picture of immature centaurs”

แม้ว่า Scheffler (1979) จะกล่าวถึงลักษณะของความกำกวมเอาไว้หลายลักษณะ แต่

¹ ผู้เขียนมิได้ให้ตัวอย่างไว้

² ผู้เขียนมิได้ให้ตัวอย่างไว้

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่ามีลักษณะของความกำกวมอยู่สามลักษณะใหญ่ ๆ คือ “ความกำกวมแบบพื้นฐาน (E-Ambiguity)” ซึ่งเกิดจากคำที่เขียนเหมือนกันแต่มีความหมายแตกต่างกันไปตามประเภทหรือชนิดของคำนั้น ๆ และเราสามารถทราบความหมายที่แน่ชัดได้เมื่อพิจารณาจากบริบท ลักษณะต่อมา คือ “ความกำกวมที่เกิดจากความไม่แน่ใจ (I-Ambiguity)” ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่เราไม่แน่ใจและไม่สามารถเลือกตีความข้อความที่กำกวมได้แม้ว่าจะพิจารณาจากบริบทแล้วก็ตาม และลักษณะสุดท้าย คือ “ความกำกวมแบบซับซ้อนทางความหมาย (M-Ambiguity)” ซึ่งเราสามารถตีความความหมายที่ซับซ้อนมากกว่าหนึ่งความหมายได้ในเวลาเดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องเลือกระหว่างความหมายใดความหมายหนึ่ง ส่วน “ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำ (C-Ambiguity)” และ “ความกำกวมที่เกิดจากการประสมของคำ (K-Ambiguity)” เป็นลักษณะของความกำกวมที่เกี่ยวข้องกับ “ความกำกวมแบบพื้นฐาน (E-Ambiguity)” ที่ได้มีการแยกย่อยออกมาตามลักษณะการสร้างคำ โดย Scheffler ได้แยกเพิ่มออกมาเป็น “ความกำกวมจากหน่วยประกอบของคำที่ทำให้เกิดความไม่แน่ใจทางความหมาย (CI-Ambiguity)” เมื่อความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำไปเกี่ยวข้องกับลักษณะของความกำกวมที่ไม่สามารถเลือกตีความได้ และ “ความกำกวมจากส่วนประกอบของคำแบบซับซ้อนทางความหมาย (CM-Ambiguity)” เมื่อความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำไปเกี่ยวข้องกับลักษณะความกำกวมที่ไม่ต้องเลือกความหมายใดความหมายหนึ่งแต่จะตีความความหมายที่ซับซ้อนนั้นไปด้วยกัน

G. Hirst (1987, อ้างถึงในวิภากรักษ์ กนกรัตนกุล, 2544) แบ่งประเภทของความกำกวมทางคำศัพท์ (Lexical ambiguity) โดยใช้เกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างความหมายที่ต่างกัน ลำดับของรายการคำศัพท์ในพจนานุกรม และชนิดของคำมาจัดแบ่งประเภทความกำกวมเป็น 3 ประเภทได้แก่

1. คำหลายความหมาย (Polysemy) คือ คำที่มีหลายนัย และมีรายการคำศัพท์ในพจนานุกรมอยู่ในลำดับเดียวกัน แต่มีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมาย และความหมายเหล่านั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน คำประเภทนี้สามารถจะมีชนิดของคำเหมือนหรือแตกต่างกันก็ได้ เช่น “bear” เป็นคำที่มีชนิดของคำเป็นคำกริยาเหมือนกัน แต่มีหลายความหมาย ได้แก่ “to carry” (ถือ, หิ้ว) “to tolerate” (อดทน, อดกลั้น) และ “to give birth” (ให้กำเนิด) คำว่า “chair” เป็นคำหลายความหมายที่มีชนิดของคำต่างกัน ในฐานะที่เป็นคำนาม หมายความว่า “a piece of furniture for sitting” (เครื่องเรือนที่ใช้สำหรับนั่ง) และในฐานะคำกริยา หมายความว่า “to sit” (นั่ง)

2. คำพ้อง (Homonymy) คือ ปรากฏการณ์ของคำที่มีรูปคำเดียวกัน แต่มีความแตกต่าง

ทางความหมายหรือมีนัยที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ทั้งยังมีรายการคำศัพท์ในพจนานุกรมที่ไม่ได้อยู่ในลำดับเดียวกันอีกด้วย คำพ้องสามารถที่จะมีชนิดของคำเหมือนหรือต่างกันได้ เช่น “plane” เป็นคำพ้องที่มีสองความหมาย คือ ความหมายของคำว่า “carpenter’s tool” (เครื่องมือเกี่ยวกับงานไม้) และ “aeroplane” (เครื่องบิน) แม้คำว่า “plane” ในทั้งสองความหมายจะเป็นคำนามทั้งคู่ แต่มิได้มีความหมายเกี่ยวข้องกันจึงจัดเป็นคำพ้อง ส่วนคำว่า “bear” ที่เป็นคำนามมีความหมายว่า “a large furry animal” (สัตว์ขนาดใหญ่ชนิดหนึ่ง) และคำว่า “bear” ที่เป็นคำกริยาหมายถึง “to carry” (ถือ, หิ้ว) เป็นคำพ้องที่มีชนิดของคำต่างกัน

3. ความกำกวมทางชนิดของคำ (Categorial ambiguity) คือ ปรากฏการณ์ของคำที่มีชนิดของคำหรือประเภททางวากยสัมพันธ์มากกว่า 1 ชนิด เช่น คำว่า “sink” ที่สามารถเป็นได้ทั้งคำนามและคำกริยา

จากการแบ่งประเภทของคำทั้งสามประเภทนี้ “คำหลายความหมาย” (Polysemy) และ “คำพ้อง” (Homonymy) จะจัดเป็นลักษณะของคำที่มี “ความกำกวมทางอรรถศาสตร์” (Semantically ambiguous word) ซึ่งเป็นลักษณะของคำที่มีมากกว่าหนึ่งความหมาย ในขณะที่ “ความกำกวมทางชนิดของคำ” (Categorial ambiguity) จะจัดอยู่ในลักษณะของ “คำที่มีความกำกวมทางชนิดของคำ” (Categorial ambiguous word) ซึ่งจะเห็นได้ว่าลักษณะของความกำกวมในแบบหลังนี้ยังมีได้แยกออกจากลักษณะของความกำกวมในแบบแรกอย่างชัดเจนแต่อย่างใด

W.J. Pepicello และ Thomas A. Green (1984) ได้แบ่งประเภทของความกำกวมในการใช้ภาษาเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความกำกวมทางภาษา และความกำกวมทางอุปลักษณ์ ตามลักษณะของความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์ และความกำกวมที่เกิดจากการเปรียบเทียบ ดังนี้

1. ความกำกวมทางภาษา (Linguistic Ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษาที่ทำให้โครงสร้างลึกทางอรรถศาสตร์ (underlying semantic structure) สองอย่างถูกนำเสนอโดยข้อความเดียวกัน ส่งผลให้ข้อความหนึ่งสามารถตีความได้หลายความหมาย เช่น

ตัวอย่าง (1) John hit the lady with the blue umbrella.

ประโยคข้างต้นนี้สามารถตีความได้สองอย่าง กล่าวคือ อาจหมายถึง “John ใช้ร่มสีฟ้าตีผู้หญิง” หรือหมายถึง “John ตีผู้หญิงที่ถือร่มสีฟ้า” ก็ได้ ซึ่งการตีความทั้งสองความหมายนี้ต่างก็เป็นความหมายที่เหมาะสมและมีความหมายที่ตรงตามทีสื่อออกมาทางรูปประโยคทั้งสองความหมาย ด้วยเหตุนี้ประโยคดังกล่าวจึงจัดเป็นข้อความที่มีความกำกวมทางภาษา ทั้งนี้ความกำกวมทางภาษาที่เกิดขึ้นในการใช้ภาษาพูดทั่ว ๆ ไปนั้น ถือเป็นอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นเป็นปกติ

ธรรมดาในการใช้ภาษา เราจึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงการใช้ข้อความที่กำกวมเพื่อไม่ให้มีความ
 สับสนในการตีความหรือทำให้เข้าใจผิดพลาด

Pepicello และ Green ได้กล่าวถึงลักษณะของความกำกวมทางภาษาด้วยการอธิบาย
 ความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ระหว่างโครงสร้างลึก (underlying structure) กับโครงสร้างผิว
 (surface structure) ความกำกวมทางภาษาจะเกิดขึ้นเมื่อโครงสร้างลึกที่มีความแตกต่างกันสอง
 แบบหรือมากกว่า ปรากฏออกมาเป็นโครงสร้างผิวแบบเดียวกัน ในภาษาที่ใช้สนทนากันโดยทั่ว ๆ
 ไปสามารถที่จะเกิดความกำกวมในกระบวนการทางไวยากรณ์ขึ้นได้ 3 ระดับ ดังนี้

1.1) **ความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level)** เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นใน
 ระดับหน่วยเสียง ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่คำศัพท์มีรูปแบบทางระบบเสียงในโครงสร้างผิวที่เหมือนกัน
 แต่มีอรรถลักษณะ (Semantic feature) หรือมีความหมายที่แตกต่างกัน เช่น

ตัวอย่าง (1) John lives near the bank.

ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในข้อความนี้เกิดขึ้นจากคำว่า “bank” ที่อาจหมายถึง “a
 building” (ธนาคาร) “a mound of earth” (เนิน) หรือ “sloping earth on either side of a river”
 (ฝั่งแม่น้ำ) ก็ได้ ความกำกวมดังกล่าวเป็นความกำกวมของคำที่มีโครงสร้างผิวทางเสียงหรือการ
 ออกเสียงแบบเดียวกัน กล่าวคือ เราสามารถแยกคำนี้ออกมาได้สามคำ ในขณะที่ทั้งสามคำนี้ต่างก็
 มีการออกเสียงแบบเดียวกัน คือ /b ŋk/ ¹ ทั้งนี้ คำศัพท์ทั้งสามคำนี้ต่างก็มีชนิดของคำเป็นคำนาม
 เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันตรงอรรถลักษณะ (Semantic Feature) หรือความหมายของคำ
 เท่านั้น

1.2) **ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level)** เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจาก
 กระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษาที่อยู่ในระดับคำหรือการสร้างคำ ส่งผลให้คำที่มีโครงสร้างลึก
 ต่างกันมีโครงสร้างผิวทางเสียงที่เหมือนกัน เช่น

ตัวอย่าง (2) The book is red.

(3) The book is read.

ความกำกวมที่ปรากฏในประโยคที่ 2 และ 3 เกิดขึ้นเมื่อคำว่า “red” ในประโยคที่ 2 และ
 “read” ในประโยคที่ 3 มีการออกเสียงที่เหมือนกันคือ /red/ สาเหตุที่ทำให้คำทั้งสองมีการออก
 เสียงหรือโครงสร้างผิวทางเสียงที่เหมือนกันเกิดจากระบบทางไวยากรณ์ในระดับคำ กล่าวคือ
 /red/ ในประโยคที่ 2 เป็นคำคุณศัพท์ ในขณะที่รูปแบบทางโครงสร้างผิวของ /red/ ในประโยคที่ 3
 มาจากโครงสร้างลึกของกริยา /riyd/ ผสมกับหน่วยคำที่เป็นรูปอดีตช่องที่สาม (past participle)

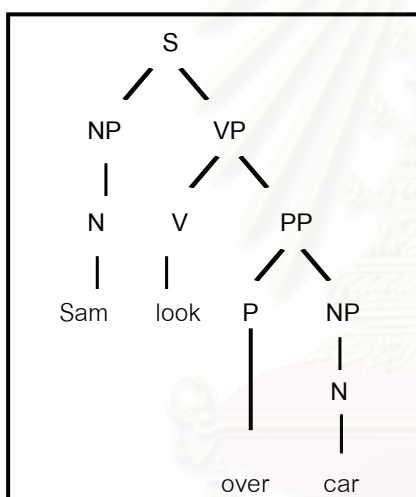
¹ ใช้สัทอักษรตามที่ปรากฏในต้นฉบับของ Pepicello และ Green (1984: 22)

ของคำกริยา ทำให้มีการเปลี่ยนเสียงของสระจาก /iy/ เป็น /ε/ ความแตกต่างทางความหมายระหว่างรูปแบบทางระบบเสียงที่เหมือนกันของประโยคที่ 2 และ 3 จึงเป็นผลมาจากกระบวนการทางระบบของหน่วยคำในภาษาอังกฤษ

1.3) **ความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level)** เป็นความกำกวมจากกระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษาที่เกิดขึ้นในระดับโครงสร้างของไวยากรณ์ เช่น

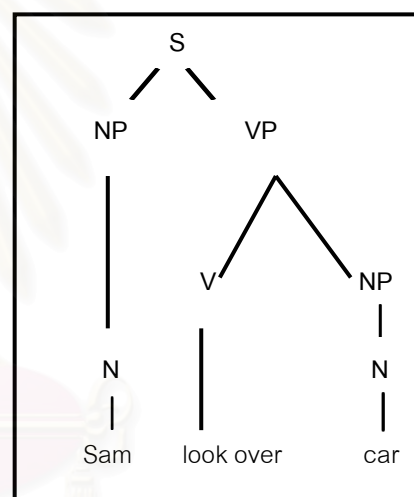
ตัวอย่าง (4) Sam looked over the car.

ความกำกวมในตัวอย่างนี้เกิดจากคำว่า “over” ซึ่งมีความแตกต่างกันในโครงสร้างลึก กล่าวคือ คำว่า “over” (รูปที่ 1) อาจทำหน้าที่เป็นคำบุพบทนำหน้าคำนาม แสดงความหมายว่า Sam มองข้ามผ่านรถคันนั้นไป หรืออาจทำหน้าที่เป็นส่วนหนึ่งของกริยาวลี “look over” (รูปที่ 2) แสดงกริยาอาการของ Sam ที่พิจารณารถคันนั้นอย่างละเอียดก็ได้

รูปที่ 1

ความกำกวมในระดับโครงสร้างลึกแบบที่ 1

รูปที่ 2

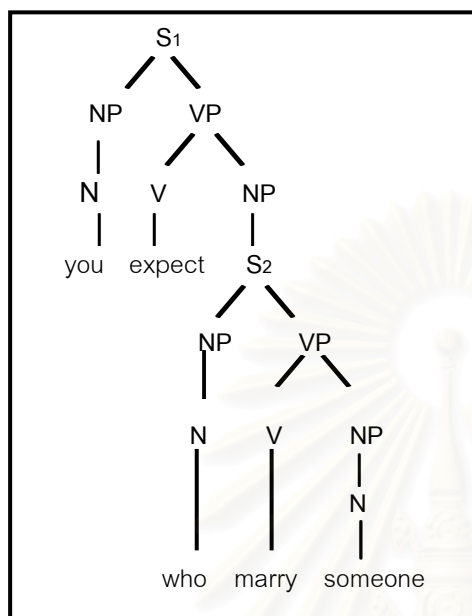
ความกำกวมในระดับโครงสร้างลึกแบบที่ 2

ความกำกวมในระดับโครงสร้างที่ส่วนประกอบของโครงสร้างลึกสองส่วนที่แตกต่างกันมีรูปแบบทางหน่วยเสียงที่เหมือนกันในลักษณะนี้เรียกว่าความกำกวมทางโครงสร้างวลี (phrase structure ambiguity) ต่อไปเป็นตัวอย่างของความกำกวมในระดับโครงสร้างอีกลักษณะหนึ่ง

ตัวอย่าง (5) Who do you expect to marry ?

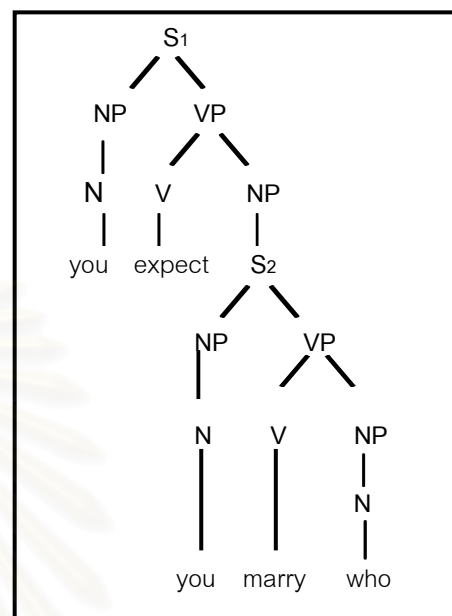
ประโยคนี้เป็นประโยคที่มีความกำกวมที่ซับซ้อน เนื่องจากมีโครงสร้างลึกที่ต่างกัน จึงทำให้เกิดการตีความจากคำถามนี้ได้สองความหมาย จากโครงสร้างลึกในความหมายแรก (รูปที่ 3) เป็นการถามเกี่ยวกับความคาดหมายของผู้ตอบคำถามเกี่ยวกับบุคคลที่สามที่ผู้ตอบคำถามคาดว่า เขาจะแต่งงานกับใครบางคน ส่วนในโครงสร้างลึกอีกความหมายหนึ่ง (รูปที่ 4) เป็นการถาม

เพื่อให้ผู้ตอบคำถามระบุตัวบุคคลที่เขาตั้งใจจะแต่งงานด้วย

รูปที่ 3

ความกำกวมในระดับโครงสร้างลักษณะที่ 3

รูปที่ 4

ความกำกวมในระดับโครงสร้างลักษณะที่ 4

จากรูปที่ 3 และ 4 แสดงให้เห็นว่าประโยคนี้อาจมีโครงสร้างลักษณะที่ต่างกัน แต่เนื่องจากการบริวารที่สร้างประโยคคำถามในภาษาอังกฤษทำให้โครงสร้างลักษณะทั้งสองมีการย้ายสรรพนามที่เป็นคำถาม คือ "who" ไปอยู่หน้าประโยคในโครงสร้างผิว นอกจากนี้ยังมีการละสรรพนามที่ไม่เฉพาะเจาะจงคือ "someone" ในตำแหน่งของกรรมที่ S₂ ซึ่งผลที่เกิดจากการแปลงที่เกิดขึ้นนี้ทำให้โครงสร้างลักษณะทั้งสองปรากฏโครงสร้างผิวที่เหมือนกัน ดังที่ปรากฏในประโยคที่ 5 สำหรับความกำกวมในระดับโครงสร้างซึ่งเกิดจากกระบวนการทางการบริวารที่ทำให้โครงสร้างลักษณะที่ต่างกันสองอย่างมีโครงสร้างผิวที่เหมือนกันนี้ เรียกว่า ความกำกวมทางการบริวาร (transformational ambiguity)

ทั้งนี้ Pepicello และ Green (1984: 22) ได้กล่าวไว้ว่าความกำกวมที่เกิดขึ้นในภาษาพูดทั่ว ๆ ไปนั้นถือเป็นความบังเอิญที่เกิดขึ้นโดยไม่ได้มีการวางแผนเอาไว้ล่วงหน้า ซึ่งความบังเอิญที่เกิดขึ้นเช่นนี้อาจจะขึ้นในระดับหน่วยเสียง หน่วยคำ หรือหน่วยโครงสร้างก็ได้

2. ความกำกวมทางอุปลักษณ์ (Metaphorical ambiguity) เป็นลักษณะความกำกวมที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง ความกำกวมทางอุปลักษณ์ถือเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับการเล่นกับภาษาต่าง ๆ โดยเฉพาะในปริศนาคำทาย เช่น

ตัวอย่าง

(2) I have a cock on yonder hill

I keep him for a wonder
 And every time the cock do crow,
 It lightens, hails and thunders. (A gun.)

ตัวอย่างของปริศนาคำทายนี้ ในส่วนของคำทายมีการกล่าวถึงการชันของไก่ตัวผู้ว่าในขณะที่ไก่นั้นมีฟ้าแลบ มีลูกเห็บตก และมีเสียงฟ้าร้องเกิดขึ้น เมื่อพิจารณาร่วมกับคำตอบของปริศนาที่ตอบว่าเป็นการกล่าวถึงลักษณะของ “ปืน” ทำให้เห็นได้ว่าปริศนานี้มีการเปรียบเทียบลักษณะ “การชันของไก่ตัวผู้” กับ “การยิงปืน” เปรียบเทียบแสงจาก “ฟ้าแลบ” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ กับ “แสงวาบ” ที่เกิดจากการยิงปืน เปรียบเทียบลักษณะของ “ลูกเห็บ” ที่ตกลงมาจากท้องฟ้า กับ “กระสุนปืน” ที่ออกมาจากกระบอกปืน และเปรียบเทียบ “เสียงฟ้าร้อง” กับ “เสียงยิงปืน” ซึ่งต่างก็ทำให้เกิดเสียงดังสนั่นเหมือนกัน Pepicello และ Green (1984) กล่าวว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์ถือเป็นการใช้ความสามารถของภาษาในการสร้างกรอบการอ้างอิง (frame of reference) ที่ซับซ้อนขึ้นมา

เมื่อพิจารณาจากการแบ่งประเภทความกำกวมที่พบในการใช้ภาษา จะเห็นได้ว่า Pepicello และ Green แบ่งประเภทความกำกวมเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ความกำกวมทางภาษา และความกำกวมทางอุปลักษณ์ ตามลักษณะการสร้างความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์และการสร้างความกำกวมที่เกิดจากการเปรียบเทียบ ส่วนในด้านของการแบ่งประเภทของความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์นั้น จะเห็นได้ว่าเกณฑ์ที่ Pepicello และ Green ใช้ในการจัดแบ่งประเภท คือ ระดับของภาษาที่ทำให้เกิดความซึ่งมีอยู่ 3 ระดับ คือ ระดับหน่วยเสียง หน่วยคำ และหน่วยโครงสร้าง

Massimo Poesio (1996) ศึกษาความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในภาษาธรรมชาติของมนุษย์ ได้กล่าวถึงลักษณะของความกำกวมสองประเภทคือ Semantic Ambiguity (ความกำกวมทางอรรถศาสตร์) และ Perceived Ambiguity (ความกำกวมอย่างจงใจ) ดังนี้

1. ความกำกวมทางอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity) เป็นลักษณะของความกำกวมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของการใช้ภาษาที่มักจะสามารรถเกิดความกำกวมขึ้นได้โดยที่ผู้พูดมิได้มีเจตนาที่จะสร้างความกำกวม ในขณะที่ผู้ฟังเองก็อาจจะไม่ได้รับรู้หรือสังเกตเห็นความกำกวมที่เกิดขึ้นเลย เช่น

ตัวอย่าง Kermit croaked.

1) Kermit utters a frog-like-sound.

2) Kermit dies.

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าประโยค “Kermit croaked.” มีความกำกวมเนื่องจากสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย แต่ในการใช้ภาษาทั่วไปจะมีบริบทช่วยชี้ชัดความหมายของประโยค ทำให้ผู้ฟังสามารถตีความได้โดยที่ไม่รู้สึกว่าประโยคนี้อาจมีความกำกวมอยู่ ในทางกลับกัน

ถ้าไม่มีบริบทมากำกับประโยคดังกล่าวก็อาจจะตีความได้ทั้งความหมายแรก (Kermit ร้องอ๊ပ် ๆ) และความหมายที่ 2 (Kermit ตาย) เนื่องจาก “croak” เป็นคำกริยาที่มีความหมายทั้ง “ส่งเสียงร้องแบบกบ” และ “ตาย”

Poesio กล่าวว่าความกำกวมทางอรรถศาสตร์ถือเป็นส่วนหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในไวยากรณ์ของภาษาต่าง ๆ เนื่องจากประโยคส่วนใหญ่มักจะมีความกำกวมในเชิงอรรถศาสตร์อยู่แล้วตามธรรมชาติของภาษา ความกำกวมที่เกิดขึ้นนี้จึงไม่จำเป็นที่ผู้ฟังจะต้องสังเกตเห็น ทั้งนี้การแสดงข้อความหรือคำพูดในรูปแบบของความกำกวมทางอรรถศาสตร์จะต้องมีการแสดงคุณสมบัติทางเงื่อนไขที่เป็นข้อเท็จจริง และมีกระบวนการการใช้เหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในข้อความนั้น ๆ เป็นสำคัญ

2. ความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) เป็นความกำกวมอีกลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อผู้พูดจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นและได้สร้างบริบทแวดล้อมของข้อความอย่างเหมาะสมเพื่อรองรับวัตถุประสงค์ในเชิงวาทศิลป์บางประการ ส่งผลให้ผู้ฟังสามารถที่จะตีความข้อความดังกล่าวได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ดังจะเห็นได้จากความกำกวมที่ปรากฏในการเล่นคำหรือการเล่นสำนวนโวหารต่าง ๆ เช่น

ตัวอย่าง

They saw her duck.

1) They saw a female person lowering herself.

2) They saw the pet waterfowl of a female person.

ประโยค “They saw her duck.” ที่ปรากฏอยู่ในการเล่นคำนั้นสามารถตีความได้ทั้งในความหมายที่ 1 (พวกเขาเห็นเธอก้มลง) และในความหมายที่ 2 (พวกเขาเห็นเป็ดที่เป็นสัตว์เลี้ยงของเธอ) เนื่องจากคำว่า “duck” เป็นทั้งคำนาม หมายถึง “เป็ด” และเป็นคำกริยา หมายถึง “อาการก้มต่ำลง” ถ้าหากผู้ฟังสามารถตีความได้ทั้งสองความหมายแสดงว่าผู้ฟังรับรู้ได้ถึงความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในประโยคนี้

Poesio เรียกสถานการณ์ที่ผู้พูดจงใจให้ผู้ฟังรับรู้ว่ามีความกำกวม และผู้ฟังเองก็สามารถตีความข้อความกำกวมนั้นได้ว่า Perceive Ambiguity (ความกำกวมอย่างจงใจ) และได้กล่าวไว้ว่าในสถานการณ์ที่ผู้ฟังรับรู้ได้ว่าข้อความมีความกำกวมปรากฏอยู่นั้นส่งผลให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ร่วมไปกับเรื่องตลก หรือบทกวีต่าง ๆ ในทางกลับกันถ้าหากผู้ฟังไม่สามารถรับรู้ความกำกวมตามที่ผู้พูดได้ตั้งใจเอาไว้ ผู้ฟังก็จะไม่สามารถเข้าใจข้อความนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน

จากแบ่งแยกความกำกวมของ Poesio จะเห็นได้ว่ามีการใช้เจตนาของผู้ส่งสารในการสร้างความกำกวมมาเป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดแบ่งประเภท ความกำกวมทั้งสองแบบนี้มีความแตกต่างกันในลักษณะที่ ความกำกวมทางอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity) ถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติในการใช้ภาษาโดยที่ผู้ส่งสารมิได้มีเจตนาให้ข้อความนั้นมีความกำกวม ส่วนผู้รับสารก็สามารถตีความสารนั้นได้โดยไม่ต้องสังเกตเห็นความกำกวมที่เกิดขึ้น ในขณะที่

ความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) เป็นสิ่งที่ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นเพื่อเหตุผลบางประการ และผู้รับสารจะต้องมีความสามารถที่จะสังเกตเห็นและรับรู้ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในสารดังกล่าวจึงจะสามารถเข้าใจสารที่ส่งมาได้อย่างชัดเจน

Dienhart (1998) ได้เสนออีกแนวทางหนึ่งในการมองความกำกวมทางภาษาศาสตร์ โดยกล่าวว่าความกำกวมทางภาษาศาสตร์เป็นการนำรูปเขียน (script) สองแบบมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน (bisociation) ซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดทฤษฎี bisociation ของ Koestler (1964) ว่าด้วยการเชื่อมโยง “กรอบการอ้างอิง” (frame of reference) สองกรอบที่ไม่เป็นไปตามขนบเข้าด้วยกัน (Koestler, 1964: 35) โดย Dienhart ได้เสนอการจัดลำดับขั้นของความกำกวมตามลำดับขั้นความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันที่แสดงออกมาทางเสียงและรูปเขียนของคำสองคำที่นำมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ดังนี้

Identity ← polysemy ← homonymy ← homophony ← paraphony ← haphony ← Dissimilarity

รูปที่ 5 ลำดับขั้นความกำกวมของ Dienhart

จากรูปที่ 5 จะเห็นได้ว่า Dienhart ได้เสนอการจัดลำดับขั้น (scale) ของความกำกวมทางภาษาศาสตร์ตามระดับความเหมือนหรือความคล้ายคลึงของคำสองคำที่นำมาเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยมีลำดับจากลักษณะของความกำกวมที่มีเสียงและรูปเขียนเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมากที่สุด (Identity) ไปสู่ลักษณะของความกำกวมที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันน้อยที่สุดหรือมีความแตกต่างกัน (Dissimilarity) ดังนี้

1. polysemy (ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำที่มีหลายความหมาย โดยแต่ละความหมายต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น “mouth” (ปาก) เป็นคำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน 3 ความหมาย คือ “ปากที่เป็นอวัยวะของมนุษย์หรือสัตว์” “ปากแม่น้ำ” และ “ปากภาชนะ”

2. homonymy (ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูป) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำสองคำที่มีรูปเขียนและเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน โดยที่แต่ละคำต่างก็มีความหมายเป็นของตัวเอง ไม่มีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันทางความหมายใด ๆ เช่น คำว่า “box” ที่เป็นคำนามมีความหมายว่า “กล่อง” กับคำว่า “box” ที่เป็นคำกริยาที่มีความหมายว่า “ต่อย”

3. homophony (ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำสองคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายและรูปเขียนต่างกัน เช่น คำว่า “tale” กับ “tail” เป็นคำที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีรูปเขียนและมีความหมายแตกต่างกัน

4. paraphony (ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำสองคำที่มีเสียงคล้ายกัน แต่มีความหมายและมีรูปเขียนต่างกัน เช่น คำว่า “gnawing” กับ “knowing” เป็นคำที่มีเสียงคล้ายกันแต่มีรูปเขียนและมีความหมายแตกต่างกัน

5. hahaphony (ลักษณะความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม) เป็นลักษณะความกำกวมที่มีการนำหน่วยเสียงหรือกลุ่มเสียงส่วนหนึ่งของหน่วยคำมาใช้เสมือนเป็นหน่วยคำหนึ่ง โดยหน่วยเสียงหรือกลุ่มเสียงที่มีรูปและเสียงเหมือนหรือคล้ายกับหน่วยคำได้ถูกสร้างขึ้นมาในลักษณะของหน่วยคำเทียม (pseudo-morpheme) ซึ่งเป็นกลุ่มเสียงที่มีลักษณะคล้ายจะเป็นหน่วยคำแต่ไม่ใช่หน่วยคำเนื่องจากเป็นเพียงส่วนประกอบหนึ่งในหน่วยคำเท่านั้นไม่ใช่หน่วยคำที่แท้จริง เช่น การใช้พยางค์ “ewe- ” จาก “ewe-niform” ที่พ้องเสียงกับคำว่า “uniform” (ชุดเครื่องแบบ) มาเชื่อมโยงความหมายกับหน่วยคำ “ewe” (แกะ) ทั้งหมดที่ “ewe- ” จาก “ewe-niform” เป็นพยางค์ที่ไม่มี ความหมายเนื่องจากเป็นเพียงแค่หน่วยเสียงหนึ่งเท่านั้น

การแบ่งประเภทความกำกวมของ Dienhart เป็นการพิจารณาจากลำดับชั้นของความกำกวมตามระดับความเหมือนและความแตกต่างของความกำกวมที่เกิดขึ้น จากลักษณะของความกำกวมทั้ง 5 ประเภทข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่าความกำกวมที่เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูป (homonymy) และลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony) เป็นลักษณะของความกำกวมที่งานวิจัยทางด้านอรรถศาสตร์ได้เคยกล่าวถึงมาแล้วในฐานะที่เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความกำกวมในการใช้ภาษา ในขณะที่ความกำกวมสองประเภทหลัง คือ ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย (paraphony) และลักษณะความสัมพันธ์ที่เกิดจากการใช้หน่วยคำเทียม (hahaphony) เป็นลักษณะของความกำกวมที่ Dienhart ได้เสนอเพิ่มเติมขึ้นมา

David A. Conway และ Ronald Munson (2000) กล่าวถึงลักษณะของความกำกวมในหนังสือ The Elements of Reasoning ว่ามีความกำกวม 3 ประเภทที่เราควรตระหนักเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนทั้งทางความคิดและทางการนำไปใช้ ได้แก่

1. ความกำกวมทางคำศัพท์ (Word Ambiguity) คำใดคำหนึ่งจะกำกวมเมื่อคำนั้นมี ความหมายมากกว่าหนึ่งอย่าง โดยทั่วไปแล้วความหมายที่ต้องการสื่อมักจะชัดเจนเมื่อพิจารณาจากบริบท เช่น

ตัวอย่าง (1) It is a well-founded constitutional principal that all men are

entitled to due process of law. Ms. Walter, however, is not a man. Thus, the Constitution does not guarantee her this protection.

แม้คำว่า“men” จะสามารถตีความได้ทั้งในความหมายของ “human being” (มนุษย์) และในความหมายที่เป็นรูปพหูพจน์ของ “man” (ผู้ชาย) แต่จากบริบททำให้ผู้อ่านทราบว่าต้องตีความ “men” ในความหมายที่เป็นรูปพหูพจน์ของ “man” (ผู้ชาย) Conway และ Munson เห็นว่าความกำกวมประเภทนี้สามารถแก้ได้ง่าย เนื่องจากเราสามารถแยกแยะความหมายที่ถูกต้องได้จากบริบท อย่างไรก็ตาม บางครั้งบริบทหรือสถานการณ์ที่นำมาพิจารณาอาจมีความหมายที่ตีความได้มากกว่าหนึ่งอย่าง หรืออาจยังไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะช่วยให้เราเลือกตีความได้อย่างถูกต้อง

2. ความกำกวมทางการอ้างอิง (Referential Ambiguity) เราใช้คำและข้อความแสดงความหมายต่าง ๆ เพื่อที่จะกล่าวอ้างอิงเฉพาะเจาะจงไปยังบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมักอาศัยบริบทและข้อมูลที่อยู่ในข้อความเพื่อให้เกิดความชัดเจน ทั้งนี้ผู้พูดจะสันนิษฐานว่าผู้ฟังสามารถทราบได้ว่าตนเองต้องการกล่าวอ้างอิงถึงสิ่งใด ความกำกวมทางการอ้างอิงจะเกิดขึ้นเมื่อข้อสันนิษฐานดังกล่าวใช้การไม่ได้ และสิ่งที่กล่าวถึงก็สามารถตีความหรือระบุถึงได้มากกว่าหนึ่งอย่าง ความกำกวมที่เกิดขึ้นนี้อาจส่งผลตามมา 2 ประการ คือ นอกจากจะทำให้บุคคลที่สามเกิดความไม่แน่ใจว่าผู้พูดกำลังอ้างอิงถึงสิ่งใดแล้ว ยังอาจทำให้ผู้ฟังเข้าใจผิดพลาดว่าผู้พูดกำลังกล่าวถึงสิ่งหนึ่งซึ่งแท้จริงแล้วสิ่งนั้นไม่ใช่สิ่งที่ผู้พูดตั้งใจจะอ้างถึง เช่น

ตัวอย่าง (2) Your car key is on the table.

จากตัวอย่าง ความกำกวมทางการอ้างอิงของคำว่า “table” ส่งผลให้บุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่ผู้ฟังอาจเกิดความสงสัยว่าผู้พูดตั้งใจที่จะกล่าวถึงโต๊ะตัวใด ทั้งนี้อาจจะเป็น “dining table” (โต๊ะอาหาร) “kitchen table” (โต๊ะในห้องครัว) “coffee table” (โต๊ะกาแฟ) หรือโต๊ะอื่น ๆ ก็ได้ นอกจากนี้ผู้ที่เป็นผู้ฟังเองก็อาจจะเข้าใจผิดได้เช่นกัน อย่างเช่นในกรณีที่ผู้พูดตั้งใจที่จะกล่าวถึงโต๊ะอาหาร แต่ถ้าผู้ฟังเห็นว่าผู้พูดไม่เคยกล่าวถึงโต๊ะอาหารกับผู้ฟังมาก่อน ผู้ฟังอาจสันนิษฐานว่าผู้พูดน่าจะหมายถึงโต๊ะกาแฟมากกว่า ในกรณีนี้ Conway และ Munson เสนอว่าวิธีการหนึ่งที่จะหลีกเลี่ยงหรือแก้ไขความกำกวมประเภทนี้ได้ คือ การสอบถามผู้พูดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน เพื่อจะได้ไม่เกิดความผิดพลาดในการตีความ

3. ความกำกวมทางไวยากรณ์ (Grammatical Ambiguity) ประโยคจะมีความกำกวมทางไวยากรณ์ เมื่อมีโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ทำให้สามารถเข้าใจหรือตีความได้มากกว่าความหมายเดียว รวมไปถึงการที่บริบทของประโยคดังกล่าวไม่ได้มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจไปในทางเดียวกัน เช่น

ตัวอย่าง (3) All men are not sexist.

Conway และ Munson กล่าวว่า ประโยคประเภท “All Xs are not Ys” ดังเช่นในตัวอย่างนี้มักจะทำให้เกิดความหมายสองอย่าง จากตัวอย่างสามารถตีความได้สองความหมาย คือ

1) Every man is not sexist. / No men are sexist.

(ผู้ชายทุกคนเป็นผู้ที่ไม่กีดกันทางเพศ / ไม่มีผู้ชายคนใดเป็นผู้ที่กีดกันทางเพศ)

2) Not all men are sexist. / Some men are not sexist.

(ไม่ใช่ผู้ชายทุกคนที่เป็นผู้กีดกันทางเพศ / ผู้ชายบางคนเป็นผู้ที่ไม่กีดกันทางเพศ)

การตีความเช่นนี้ทำให้ไม่สามารถที่จะบอกจากตัวของประโยคเองได้ว่าความหมายใดคือความหมายที่แท้จริง และหากไม่มีกรรให้ข้อมูลมากไปกว่านี้ ก็จะไม่สามารถบอกได้ว่าความหมายใดคือความหมายที่ประโยคนั้นตั้งใจจะสื่อ อย่างไรก็ตามเราสามารถแก้ไขความกำกวมที่เกิดขึ้นได้โดยการแทนที่ด้วยข้อความที่มีความหมายชัดเจนหรือกรรให้ข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ประโยคมีความชัดเจนมากขึ้น

Conway และ Munson (2000: 184) เห็นว่าการที่เราไม่ได้สังเกตเห็นความกำกวมที่เกิดขึ้น อาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการที่จะทำความเข้าใจความหมายที่ประโยคนั้น ๆ ต้องการสื่อได้ การตระหนักว่าความกำกวมสามารถเกิดขึ้นได้อย่างไรจึงถือเป็นหนทางที่จะช่วยป้องกันความสับสนหรือการที่จะถูกเบี่ยงเบนความเข้าใจอันเนื่องมาจากความกำกวมได้

ในการแบ่งประเภทความกำกวมของ Conway และ Munson จะเห็นได้ว่าความกำกวมทางคำศัพท์ และความกำกวมทางไวยากรณ์ เป็นความกำกวมที่เกิดจากระดับของภาษาที่มีความกำกวมในระดับคำและระดับไวยากรณ์ ในขณะที่ความกำกวมอีกแบบหนึ่ง คือ ความกำกวมทางการอ้างอิงนั้น เป็นความกำกวมที่เกิดจากการนำคำนั้น ๆ ไปใช้ เมื่อพิจารณาลักษณะของความกำกวมประเภทที่สอง คือ ความกำกวมทางการอ้างอิง ตามที่ Conway และ Munson ได้ยกตัวอย่างประโยค “Your car key is on the table.” มาอธิบาย จะเห็นได้ว่าการตีความประโยคดังกล่าว ผู้ฟังหรือบุคคลที่สามต้องตีความจากตัวเลือกที่ไม่มีขอบเขต กล่าวคือ โต๊ะที่ผู้พูดกล่าวถึงนี้สามารถหมายถึงโต๊ะกาแฟ โต๊ะอาหาร โต๊ะเขียนหนังสือ หรืออาจหมายถึงโต๊ะอื่นใดก็ได้ไม่จำกัด ส่งผลให้ผู้ฟังหรือบุคคลที่สามไม่สามารถทราบขอบเขตของตัวเลือกได้ เนื่องจากไม่ได้มีสิ่งใดที่จะมาช่วยระบุขอบเขตของตัวเลือกว่าจำกัดอยู่แค่โต๊ะชนิดใด มีเพียงตัวผู้พูดเท่านั้นที่ทราบว่าตนเองกำลังกล่าวอ้างถึงโต๊ะอะไร ในขณะที่ผู้ฟังหรือบุคคลที่สามไม่อาจจะเข้าใจได้แน่ชัดนอกจากจะสอบถามผู้พูดเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าตัวอย่างการอธิบายลักษณะความกำกวมทางการอ้างอิงของ Conway และ Munson ไม่ชัดเจน ตัวอย่างที่ยกมานี้ น่าจะเป็นลักษณะของ

ประโยคที่มีความคลุมเครือ (Vagueness) มากกว่าความกำกวม (Ambiguity) เนื่องจากเป็นการตีความจากตัวเลือกที่ไม่มีขอบเขตซึ่งไม่สามารถระบุตัวเลือกที่ชัดเจนได้ ไม่ใช่ลักษณะของความกำกวมที่จะสามารถระบุความหมายที่เป็นตัวเลือกได้จากระบบแบบแผนทางภาษา

ประสิทธิ์ กาศย์กลอน (2544) ศึกษาลักษณะประโยคกำกวมในภาษาไทยปัจจุบัน โดยเก็บข้อมูลตัวอย่างของประโยคที่ใช้ศึกษาจากการพูดและการเขียนในชีวิตประจำวัน ทั้งจากบทสนทนา รายงานทางวิทยุและโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์และหนังสือต่าง ๆ จากการศึกษาได้แบ่งลักษณะประโยคกำกวมในภาษาไทย ดังนี้

1. **ความกำกวมที่เกิดจากคำ (Lexical ambiguity)** เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นมาจากความกำกวมของคำในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ ความกำกวมที่เกิดจากคำพ้อง ความกำกวมที่เกิดจากคำที่มีความหมายหลายนัย ความกำกวมที่เกิดจากคำประสม และความกำกวมที่เกิดจากสำนวน

2. **ความกำกวมที่เกิดจากไวยากรณ์หรือโครงสร้าง (Grammatical ambiguity)** เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นมาจากลักษณะต่าง ๆ ทางไวยากรณ์ในภาษาไทย ได้แก่ ความกำกวมที่เกิดจากคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่างกัน ความกำกวมที่เกิดจากส่วนขยายที่คลุมเครือ ความกำกวมจากการใช้สรรพนามที่คลุมเครือ ความกำกวมจากการเชื่อม และความกำกวมที่เกิดจากการปริวรรต

3. **ความกำกวมที่เกิดจากคำและไวยากรณ์ร่วมกัน (Partly Lexical and partly grammatical ambiguity)** เป็นลักษณะของความกำกวมที่ไม่ได้เกิดจากในส่วนของคำหรือไวยากรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นความกำกวมที่เกิดร่วมกันจากทั้งในส่วนของคำและไวยากรณ์

จากการจัดแบ่งประเภทความกำกวมข้างต้นจะเห็นได้ว่าประสิทธิ์ใช้ลักษณะของการสร้างความกำกวมเป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดประเภท เมื่อพิจารณาจากความกำกวมทั้งสามแบบจะเห็นได้ว่าลักษณะของความกำกวมที่กล่าวมานั้นเกิดขึ้นจากสองระดับใหญ่ ๆ คือ ความกำกวมที่เกิดขึ้นจาก “คำ” และความกำกวมที่เกิดขึ้นจาก “ไวยากรณ์” นอกจากนี้ยังมีความกำกวมอีกลักษณะหนึ่งที่มีได้เกิดจากคำหรือไวยากรณ์เพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นความกำกวมที่เกิดจากทั้งในส่วนของคำและไวยากรณ์ ด้วยเหตุนี้ประสิทธิ์จึงแบ่งประเภทความกำกวมตามลักษณะของการสร้างความกำกวมในส่วนของคำ ไวยากรณ์ ตลอดจนคำและไวยากรณ์ร่วมกัน

วิภากรักษ์ กนกรัตนกุล (2544) ได้อ้างถึงการแบ่งประเภทความกำกวมของ Hirst (1987, อ้างถึงในวิภากรักษ์ กนกรัตนกุล, 2544) ที่แบ่งความกำกวมเป็น 3 ประเภท คือ “คำหลาย

ความหมาย” (Polysemy) “คำพ้อง” (Homonymy) และ “ความกำกวมทางชนิดของคำ” (Categorial ambiguity) วิจารณ์เห็นว่าอาจทำให้เกิดความสับสนขึ้น เนื่องจากในงานวิจัยบางชิ้นมีการใช้คำว่า “ความกำกวมทางคำศัพท์” (Lexical ambiguity) และ “ความกำกวมทางนัยของคำ” (Word sense ambiguity) ร่วมกัน เพื่อกล่าวถึง “คำหลายความหมาย” (Polysemy) และ “คำพ้อง” (Homonymy) รวมไปถึงมีการใช้คำว่า “ความกำกวมทางประเภทของคำศัพท์” (Lexical category ambiguity) เพื่อกล่าวถึง “ความกำกวมทางชนิดของคำ” (Categorial ambiguity) ดังนั้นเพื่อเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้คำจำกัดความข้างต้นนี้ งานวิจัยของวิจารณ์จึงได้แบ่งประเภทและใช้คำจำกัดความในอีกลักษณะหนึ่ง เพื่อแบ่งแยกลักษณะของความกำกวมที่เกิดขึ้นให้แตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังนี้

1. **ความกำกวมทางนัยของคำ (Word sense ambiguity)** เป็นลักษณะความกำกวมของคำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) ที่มีชนิดของคำเหมือนกันเท่านั้น เช่น “bear” เป็นคำหลายความหมายที่มีชนิดของคำเป็นคำกริยา คือ “to carry” (ถือ, หิ้ว) “to tolerate” (อดทน, อดกลั้น) และ “to give birth” (ให้กำเนิด) ส่วน “plane” เป็นคำพ้องที่มีชนิดของคำเป็นคำนามเหมือนกัน คือ “carpenter’s tool” (เครื่องมือเกี่ยวกับงานไม้) และ “aeroplane” (เครื่องบิน) ดังนั้นคำทั้งสองจึงจัดอยู่ในประเภทความกำกวมทางนัยของคำ เนื่องจากเป็นคำที่มีนัยหรือความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายแต่มีชนิดของคำเหมือนกัน

2. **ความกำกวมทางคำศัพท์ (Lexical ambiguity)** เป็นลักษณะของคำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) ที่มีชนิดของคำต่างกัน เช่น “chair” เป็นคำหลายความหมายที่มีชนิดของคำไม่เหมือนกัน คือเป็นคำนาม หมายความว่า “a piece of furniture for sitting” (เครื่องเรือนที่ใช้สำหรับนั่ง) และเป็นคำกริยาหมายความว่า “to sit” (นั่ง) ส่วน “bear” ที่เป็นคำนามหมายความว่า “a large furry animal” (หมี) กับ “bear” ที่เป็นคำกริยาหมายความว่า “to carry” (ถือ, หิ้ว) ถือว่าเป็นคำพ้องที่มีชนิดของคำต่างกัน ดังนั้นคำดังกล่าวจึงถือเป็นคำที่มีความกำกวมทางคำศัพท์เนื่องจากมีความหมายมากกว่าหนึ่งความหมายโดยแต่ละความหมายต่างก็มีชนิดของคำไม่เหมือนกัน

การแบ่งประเภทความกำกวมของวิจารณ์มีการนำคำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) ซึ่งเป็นคำที่มีความกำกวมทางความหมายอยู่แล้วมาแบ่งแยกประเภทอีกชั้นหนึ่งโดยใช้ชนิดของคำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งประเภทตามลักษณะของคำกำกวมที่มีชนิดของคำเหมือนกันกับคำกำกวมที่มีชนิดของคำต่างกัน เป็นการแยกลักษณะของคำที่มี “ความกำกวมทางอรรถศาสตร์” (Semantically ambiguous word) ออกจาก “คำที่มีความกำกวมทางชนิดของคำ” (Categorial ambiguous word) ในขณะที่การแบ่งลักษณะความกำกวมของ Hirst

(1987, อ้างถึงในวิกิพจนานุกรม กนกรัตนงกุล, 2544) ไม่ได้แบ่งแยกระหว่างคำที่มีความกำกวมในสองลักษณะนี้ออกมาอย่างชัดเจน

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้มีการจัดแบ่งประเภทของความกำกวมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถเปรียบเทียบให้เห็นเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดแบ่งประเภท ตลอดจนคุณลักษณะการจัดแบ่งประเภทความกำกวมของแต่ละแนวคิด ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเกณฑ์ที่ใช้แบ่งประเภทและการจัดแบ่งประเภทของความกำกวม

ผู้เขียน	เกณฑ์ที่ใช้แบ่งประเภท	ประเภทของความกำกวม
Scheffler (1979)	<ul style="list-style-type: none"> • การตีความ <ul style="list-style-type: none"> -ตีความได้จากบริบท -ไม่สามารถตีความได้จากบริบท -สามารถตีความความหมายที่ซับซ้อนทุกความหมายได้ในเวลาเดียวกัน • การสร้างคำ <ul style="list-style-type: none"> -ความกำกวมที่เกิดจากประเภทหรือชนิดของคำ -ความกำกวมที่เกิดจากส่วนประกอบของคำ -ความกำกวมที่เกิดจากการประสมคำ 	1ความกำกวมแบบพื้นฐาน (Elementary Ambiguity) คำที่เขียนเหมือนกันแต่มีความหมายที่แตกต่างกันตามประเภทหรือชนิดของคำ ทราบความหมายได้เมื่อพิจารณาจากบริบท
		2ความกำกวมที่เกิดจากความไม่แน่ใจทางความหมาย (Indecision Ambiguity) ความกำกวมที่ทำให้เกิดความไม่แน่ใจและไม่สามารถตีความข้อความได้แม้จะพิจารณาจากบริบท
		3ความกำกวมแบบซับซ้อนทางความหมาย (Multiple Ambiguity) ความกำกวมที่สามารถตีความหมายข้อความที่ซับซ้อนมากกว่าหนึ่งความหมายได้ในเวลาเดียวกัน โดยไม่จำเป็นต้องเลือกกระหว่างความหมายใดความหมายหนึ่ง
		4ความกำกวมที่เกิดจาก หน่วยประกอบของคำ (Constituent Ambiguity) ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำ สามารถตีความได้เมื่อมีการนำไปใช้ในบริบท
		5.ความกำกวมจากหน่วยประกอบของคำที่ทำให้เกิดความไม่แน่ใจทางความหมาย (I-ambiguous Constituent) ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำ เป็นลักษณะของความกำกวมที่ไม่สามารถเลือกตีความได้
		6ความกำกวมจาก หน่วยประกอบของคำแบบซับซ้อนทางความหมาย (M-ambiguous Constituent) ความกำกวมที่เกิดจากหน่วยประกอบของคำที่ไม่ต้องเลือกความหมายใดความหมายหนึ่งแต่จะตีความความหมายที่ซับซ้อนนั้นไปด้วยกัน

		<p>7 ความกำกวมที่เกิดจากการประสมของคำ (Compound Ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดจากการประสมของคำ</p>
<p>Hirst (1987)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ความสัมพันธ์ทางความหมาย <ul style="list-style-type: none"> - มีนัยทางความหมายที่สัมพันธ์กัน - ไม่มีนัยทางความหมายที่สัมพันธ์กัน • ชนิดของคำทางอรรถศาสตร์ <ul style="list-style-type: none"> - มีชนิดของคำเหมือนหรือต่างกันได้ - มีชนิดของคำต่างกัน 	<p>1 ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (Polysemy) คำที่มีรูปคำเดียวกัน มีนัยที่ต่างกันแต่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน มีรายการคำศัพท์ในพจนานุกรมอยู่ในลำดับเดียวกัน อาจมีชนิดของคำเหมือนหรือต่างกันได้</p>
		<p>2 ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้อง (Homonymy) คำที่มีรูปคำเดียวกันแต่นัยต่างกัน มีรายการคำศัพท์ในพจนานุกรมต่างลำดับกัน อาจมีชนิดของคำเหมือนหรือต่างกันได้</p>
		<p>3 ความกำกวมทางชนิดของคำ (Categorial ambiguity) คำที่มีชนิดของคำหรือประเภททางวากยสัมพันธ์มากกว่าหนึ่งชนิด</p>
<p>Pepicello และ Green (1984)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • การสร้างความกำกวม <ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการทางไวยากรณ์ - การเปรียบเทียบ 	<p>1 ความกำกวมทางภาษา (Linguistic Ambiguity) ความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษา ที่ทำให้โครงสร้างลึกลงทางอรรถศาสตร์ อย่างถูกนำเสนอโดยข้อความเดียวกัน ซึ่งเป็นลักษณะของการที่ข้อความหนึ่งสามารถตีความได้หลายความหมาย</p>
		<p>2 ความกำกวมทางอุปลักษณ์ (Metaphorical ambiguity) ความกำกวมที่เกิดจากการเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการใช้ความสามารถของภาษาในการสร้างกรอบการอ้างอิง (frame of reference) ที่ซับซ้อนขึ้นมา</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • ระดับของภาษาที่เกิดความกำกวม <ul style="list-style-type: none"> - ระดับเสียง - ระดับคำ - ระดับโครงสร้าง 	<p>1 ความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level) ความกำกวมที่เกิดขึ้นในระดับหน่วยเสียง โดยที่คำศัพท์ที่มีรูปแบบทางระบบเสียงในโครงสร้างผิวที่เหมือนกันแต่มีอรรถลักษณะ (Semantic Feature) หรือมีความหมายต่างกัน</p>
		<p>2 ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level) ความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษาที่อยู่ในระดับคำ ส่งผลให้คำที่มีโครงสร้างลึกลงต่างกันมีโครงสร้างผิวทางระบบเสียงที่เหมือนกัน</p>
		<p>3 ความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นในระดับโครงสร้างของไวยากรณ์</p>

<p>Poesio (1996)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • เจตนาของผู้ส่งสาร -เจตนาสร้างความกำกวม -ไม่เจตนาสร้างความกำกวม 	<p>1 ความกำกวมทางอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity) ความกำกวมที่เกิดขึ้นเป็นปกติในการใช้ภาษา ผู้ส่งสารมิได้มีเจตนาให้มี ความกำกวมเกิดขึ้น ผู้รับสารสามารถตีความสารนั้นได้โดยที่อาจจะมิได้สังเกตเห็นว่ามีความกำกวมปรากฏอยู่</p>
		<p>2. ความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) ความกำกวมที่ผู้ส่งสารมีเจตนาที่จะสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นเพื่อเหตุผลบางประการ ผู้รับสารต้องสามารถรับรู้ ความกำกวมที่ปรากฏอยู่จึงจะสามารถเข้าใจสารที่ส่งมาได้อย่างชัดเจน</p>
<p>Dienhart (1998)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ลำดับชั้นของความกำกวม -ความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันของรูปภาพที่กำกวม -ความแตกต่างกันของความกำกวม 	<p>1ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) รูปภาพเดียวแต่มีหลายความหมาย แต่ละความหมายมีความเกี่ยวข้องของสัมพันธ์กัน</p>
		<p>2ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูป (homonymy) คำสองคำที่มีรูปคำและเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน แต่ละความหมายไม่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน</p>
		<p>3ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony) คำสองคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่มีรูปเขียนและความหมายต่างกัน</p>
		<p>4ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย (paraphony) คำสองคำที่มีเสียงคล้ายกัน แต่มีรูปเขียนและความหมายที่แตกต่างกัน</p>
		<p>5ลักษณะความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (hahaphony) การนำกลุ่มเสียงส่วนหนึ่งในหน่วยคำมาใช้เป็นหน่วยคำเทียมที่มีเสียงหรือรูปเขียนเหมือน/คล้ายกับอีกหน่วยคำหนึ่ง ส่วนที่ถูกตัดออกมาเป็นเพียงกลุ่มเสียงจึงไม่มีความหมายเหมือนกับอีกหน่วยคำหนึ่ง</p>
<p>Conway และ Munson (2000)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ระดับของภาษาที่เกิดความกำกวม - ระดับคำ - ระดับไวยากรณ์ • การนำไปใช้ - การอ้างอิง 	<p>1. ความกำกวมทางคำศัพท์ (Word Ambiguity) คำที่มีความหมายมากกว่าหนึ่งอย่าง ความหมายที่ต้องการสื่อมักจะชัดเจนขึ้นเมื่อพิจารณาจากบริบท</p>
		<p>2 ความกำกวมทางการอ้างอิง (Referential Ambiguity) คำหนึ่งสามารถอ้างอิงถึงหลายสิ่งได้ในเวลาเดียวกัน การอ้างอิงที่ไม่ชัดเจนทำให้ผู้ฟังไม่แน่ใจส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด</p>

		3 ความกำกวมทางไวยากรณ์ (Grammatical Ambiguity) ประโยคที่มีโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ทำให้สามารถเข้าใจหรือตีความได้มากกว่าความหมายเดียวรวมไปถึงการที่บริบทไม่มีความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้เกิดความเข้าใจไปในทางเดียวกัน
ประสิทธิ์ (2544)	<ul style="list-style-type: none"> ระดับของภาษาที่เกิดความกำกวม -ระดับคำ -ระดับไวยากรณ์ -ระดับคำและไวยากรณ์ร่วมกัน 	1 ความกำกวมที่เกิดจากคำ (Lexical ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดจากคำ ได้แก่ ความกำกวมที่เกิดจากคำพ้อง ความกำกวมที่เกิดจากคำที่มีความหมายหลายนัย ความกำกวมที่เกิดจากคำประสม ความกำกวมที่เกิดจากสำนวน
		2 ความกำกวมที่เกิดจากไวยากรณ์หรือโครงสร้าง (Grammatical ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดมาจากไวยากรณ์ ได้แก่ ความกำกวมที่เกิดจากคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ต่างกัน ความกำกวมที่เกิดจากส่วนขยายที่คลุมเครือ ความกำกวมจากการใช้สรรพนามที่คลุมเครือ ความกำกวมจากการเชื่อม ความกำกวมที่เกิดจากการปริวรรต
		3 ความกำกวมที่เกิดจากคำและไวยากรณ์ร่วมกัน (Partly Lexical and partly grammatical ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดมาจากคำและไวยากรณ์ผสมกัน
วิภากรักษ์ (2544)	<ul style="list-style-type: none"> ชนิดของคำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง(Homonymy) - มีชนิดของคำเหมือนกัน - มีชนิดของคำต่างกัน 	1. ความกำกวมทางนัยของคำ (Word sense ambiguity) คำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) ที่มีชนิดของคำเหมือนกัน
		2 ความกำกวมทางคำศัพท์ (Lexical ambiguity) คำหลายความหมาย (Polysemy) และคำพ้อง (Homonymy) ที่มีชนิดของคำต่างกัน

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้เสนอความคิดเห็นในการจัดแบ่งลักษณะและประเภทของความกำกวมออกมาเป็นลักษณะต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่าแต่ละแนวคิดมีการจัดแบ่งประเภทของความกำกวมตามเกณฑ์ที่แตกต่างกัน เกณฑ์ที่ใช้มีตั้งแต่การมองจากลักษณะการสร้างคำ ระดับของภาษาที่เกิดความกำกวม ความสัมพันธ์ทางความหมาย ชนิดของคำ เจตนาของผู้ใช้ ภาษา ลำดับชั้นของความกำกวม ไปจนถึงลักษณะการตีความคำหรือข้อความที่กำกวม

สำหรับการศึกษาความกำกวมของปริศนาคำทายในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าการใช้เกณฑ์ของ Poesio (1996) ที่จัดแบ่งประเภทความกำกวมตามเจตนาในการสร้างความกำกวมเป็นเกณฑ์ที่เหมาะสมจะนำมาใช้แยกประเภทของความกำกวมในปริศนาคำทายในขั้นต้น เนื่องจากการจัดให้ความกำกวมในปริศนาคำทายเป็น “ความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived ambiguity)” จะสามารถครอบคลุมลักษณะสำคัญของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายได้ทั้งหมด ทั้งยังสามารถแบ่งแยกความกำกวมในปริศนาคำทายออกจากความกำกวมในภาษาที่ใช้สื่อสารกันในชีวิตประจำวันซึ่งจัดเป็น “ความกำกวมทางอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity)” ได้อย่างชัดเจน

ในด้านกรวิเคราะห์ลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้แบ่งวิเคราะห์ความกำกวมตามแนวคิดของ Pepicello และ Green (1984) คือ “ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ” (Perceived Linguistic Ambiguity) และ “ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ” (Perceived Metaphorical Ambiguity) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังจะประยุกต์ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ระดับทางภาษาที่เกิดความกำกวมเพื่อวิเคราะห์ลักษณะของความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัย ส่วนการวิเคราะห์ลักษณะของความกำกวมทางภาษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Dienart (1998) มาใช้เป็นแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์ เนื่องจาก Dienart (1998) ได้แบ่งประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมตามลำดับขั้นของความกำกวมจากหน่วยภาษากำกวมที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันน้อยที่สุด ทั้งนี้การวิเคราะห์ความกำกวมของปริศนาคำทายในลักษณะนี้จะได้มีการวิเคราะห์อย่างละเอียดต่อไปในบทที่ 3

2.2 ปริศนาคำทาย

ปริศนาคำทายเป็นข้อมูลมุขปาฐะแขนงหนึ่งของคติชนวิทยา (Folklore) ที่ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเกิดขึ้นเมื่อใด แต่เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสังคมต่าง ๆ มาเป็นเวลานาน P.D. Beuchat (1965:184) ได้กล่าวถึงปริศนาคำทายในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างปริศนาคำทายกับสังคมและวัฒนธรรมของมนุษย์เอาไว้ว่า ปริศนาคำทายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางสังคมเป็นอย่างมาก เพราะได้รวมเอาทั้งลักษณะการให้ความบันเทิง (recreation feature) และเป็นลักษณะการให้ความรู้ (educational feature) เข้าไว้ด้วยกัน เด็ก ๆ ชอบปริศนาคำทายเพราะเป็นสิ่งที่ให้ความเพลิดเพลิน ในขณะที่ผู้ใหญ่สนับสนุนการเล่นปริศนาคำทายเพราะคุณค่าในด้านการให้ความรู้ เนื่องจากปริศนาคำทายเป็นสิ่งที่อ้างถึงธรรมชาติที่มีอยู่ทั่วไปรวมไปถึงวัฒนธรรมทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจของมนุษย์ จุดมุ่งหมายประการแรกของปริศนาคำทายคือการให้ความ

บันเทิง ในขณะที่ลักษณะการให้ความรู้ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของปริศนาซึ่งเป็นสิ่งที่มาจากประสบการณ์และการสังเกตนั้นเป็นจุดมุ่งหมายรองลงมา จากความหลากหลายของเนื้อหาและรูปแบบ รวมไปถึงความสำคัญทางสังคมของปริศนาคำทายนี้เอง จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เรื่องของปริศนาคำทายเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและชวนให้ศึกษามากที่สุด

ด้วยเหตุที่ปริศนาคำทายเป็นหัวข้อที่มีผู้สนใจรวบรวมและศึกษากันมาเป็นเวลานาน จึงได้มีผู้ให้นิยามความหมายและกล่าวถึงปริศนาคำทายไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

Aristotle (1947:359) ได้กล่าวถึงปริศนาคำทาย (Riddles) ในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์กับปริศนาคำทายไว้ใน *The Art of Rhetoric* ว่า ปริศนาคำทายที่หลักแหลมมักจะแสดงให้เห็นถึงการใช้อุปลักษณ์ที่ดี การที่คำอุปลักษณ์ได้แสดงนัยของปริศนาคำทายนี้เองจึงทำให้ปริศนาคำทายที่ดีสามารถที่จะให้อุปลักษณ์ที่ดีได้

Archer Taylor (1951:4) กล่าวว่า ปริศนาคำทายเป็นการเปรียบเทียบหรือการเทียบความเหมือนกันของคำตอบกับบางสิ่งบางอย่างที่เป็นสัตว์ บุคคล พืช หรือสิ่งของ แต่ปรากฏว่าแท้จริงแล้วคำตอบและสิ่งื่อนำมาเปรียบนั้นมีความห่างไกลและไม่เกี่ยวข้องกันเลย

Kenneth W. Clark และ Marry W. Clark (1963:90) กล่าวว่าปริศนาคำทายมีรูปแบบมากมาย แต่รูปแบบที่สามัญที่สุดคือปริศนาคำทายที่มีการระบุถึงสิ่งที่เป็นคำตอบซึ่งถูกพรรณนาทางอ้อมในตัวของปริศนา ทั้งนี้ส่วนของคำทายในปริศนาคำทายทั่วไปจะพรรณนาถึงสิ่งที่เป็นคำตอบ แต่ปรากฏว่าการพรรณนาที่อยู่ในปริศนาคำทายนั้นเป็นสิ่งที่ได้เน้นความสนใจไปในทางที่ผิดไปจากตัวคำตอบที่แท้จริง

Tristram Coffin และ Henning Cohen (1966:153) กล่าวว่าปริศนาคำทายส่วนใหญ่อาศัยความไม่คาดคิดหรืออาศัยการเรียงต่อกันของความคิดที่ขัดแย้งกัน

William Hugh Jansen (1968:231) เห็นว่าปริศนาคำทายเป็นลักษณะของคำถามโดยตรงหรือโดยอ้อมและอาจจะสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ก็ได้ ปริศนาคำทายจะอยู่ในรูปแบบของประเพณีที่ผู้ถามทำทนายผู้ฟังให้ตระหนักและรับรู้ถึงความถูกต้องและความเป็นเอกภาพ ตลอดจนความจริงที่อยู่ในถ้อยคำที่ดูแล้วไม่น่าจะเป็นไปได้หรือมีความขัดแย้งกันในตัว แต่ถ้อยคำเหล่านี้จะอยู่ในแนวคิดพิเศษที่เป็นจริงเสมอ

W.J. Pepicello และ Thomas A. Green (1984: 86-89) กล่าวว่าปริศนาคำทายไม่ใช่การพรรณนาแบบทั่ว ๆ ไปที่สิ่งที่ย้ำถึงจะสามารถคาดเดาหรือเปิดเผยออกมาได้ แต่ปริศนาคำทายเป็นรูปแบบของคำถามที่เป็นแบบแผนซึ่งคำตอบจะต้องถูกเปิดเผยออกมาในที่สุด รูปแบบของปริศนาคำทายจะเป็นลักษณะของคำถามและคำตอบ และแม้ว่าส่วนของคำทายในบางปริศนาจะเป็นข้อความบอกเล่าแต่ก็มีรูปแบบที่แท้จริงเป็นคำถาม นอกจากนี้การทายปริศนาไม่ได้เกี่ยวข้องเพียงแค่ไหวพริบและความเฉลียวฉลาดเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้กลวิธีในการสร้างความสับสนอีกด้วย

สุจรีต เพียรชอบ (2529) เห็นว่าปริศนาคำทายเป็นการแสดงปฏิภาณทางภาษาอย่างแท้จริง การเล่นปริศนาคำทายเป็นการฝึกความคล่องแคล่วทางภาษา ตลอดจนเป็นการับสมองให้เด็กเกิดปัญญาเฉลียวฉลาด รู้จักสังเกตสิ่งที่อยู่รอบตัว

ชนิษฐา จิตชินะกุล (2545) กล่าวว่า ปริศนาคำทายจะมีลักษณะเป็นข้อความที่เป็นปัญหาและต้องการแสวงหาคำตอบ ซึ่งในการทายปริศนาผู้ทายมักจะไม่ถามตรง ๆ แต่จะใช้วิธีการผูกปริศนาอย่างมีชั้นเชิง เพื่อให้ผู้ตอบได้คิดอย่างรอบคอบและลึกซึ้ง เป็นการฝึกสมองทำให้เกิดความรู้ความคิดและการมีปฏิภาณไหวพริบ การเล่นปริศนาคำทายจึงถือเป็นการพักผ่อนหย่อนใจและเป็นการลองภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

กิ่งแก้ว เพ็ชรราช (2545) กล่าวว่า ปริศนาคำทายเป็นข้อมูลของคติชนวิทยาประเภทมุขปาฐะ เป็นการเล่นโดยการตั้งคำถาม ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า คำทาย หรือทายปัญหา การขึ้นต้นคำถามในปริศนาคำทายของไทยจะแตกต่างกันไปในแต่ละภาค ภาคกลางใช้ว่า “อะไรเอ๋ย” ภาคเหนือใช้คำว่า “อะหยังเฮ้าะ” ภาคใต้ใช้ว่า “ไอ้ไหรหา” ส่วนภาคอีสานจะเอาไว้ใช้หลังประโยคว่า “แม่หนยัง” เมื่อตอบแล้วก็จะมีการเฉลยว่าถูกหรือผิด

การที่ปริศนาคำทายมีลักษณะของการพรรณนาและการอุปมาอุปไมยอยู่จึงทำให้ผู้ที่กล่าวถึงปริศนาคำทายมักจะนำสุภาษิต (proverb) มากกล่าวถึงร่วมกับปริศนาคำทาย ผู้ที่เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างกันระหว่างระหว่างปริศนาคำทายและสุภาษิตอย่างเช่น P.D. Beuchat (1965:184) ได้มองในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างปริศนาคำทายและสุภาษิตกับสังคมและวัฒนธรรมว่า ปริศนาคำทายถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมและประเพณีของมนุษย์เช่นเดียวกับสุภาษิต แต่จะมีหน้าที่จำกัดและเฉพาะมากกว่าสุภาษิต กล่าวคือ

ปริศนาคำทายมักจะเกี่ยวข้องกับคนเพียงส่วนหนึ่งของชุมชน และการใช้ปริศนาคำทายก็มักจะถูกจำกัดโดยข้อห้ามหรือประเพณีต่าง ๆ ในขณะที่สุภาษิตนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการพูดในชีวิตประจำวัน ส่วน George W. Boswell และ J. Russell Reaver (1962 :26) มองในแง่ของลักษณะการใช้ภาษาว่า ปริศนาคำทายและสุภาษิตมักจะมีการอาศัยการเปรียบเทียบหรือคำอุปมาเสมอ โดยที่ปริศนาคำทายมักจะมีชุดของส่วนที่เป็นการพรรณนาอยู่แต่ก็มักจะมีความซับซ้อนทางภาษามากกว่าสุภาษิต ทั้งนี้เนื่องจากสุภาษิตเป็นสิ่งที่มีการอธิบายและเข้าใจได้ชัดเจน ขณะที่ปริศนาคำทายเป็นคำถามที่มีนัยแฝง จึงเป็นสิ่งที่ลึกลับและดึงดูดใจให้ผู้ตอบปริศนาใช้ไหวพริบทางปัญญาและความฉับไวในการไขปัญหา

จากนิยามและแนวคิดเกี่ยวกับปริศนาคำทายที่กล่าวมาแล้วนี้ จะเห็นได้ว่ามีผู้ให้นิยามและแนวคิดเกี่ยวกับปริศนาคำทายเอาไว้หลากหลายลักษณะ สำหรับในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามของปริศนาคำทายว่า หมายถึง ชุดของปัญหาและคำตอบที่ผู้ไขขึ้นด้วยตรรกะหรือความรู้พิเศษที่ต่างไปจากตรรกะหรือองค์ความรู้ตามแบบแผนเพื่อให้ผู้อื่นทาย โดยที่ผู้ทายเองทราบคำตอบนั้นอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งส่วนของปัญหาหรือคำทายมักจะปรากฏอยู่ในรูปของประโยคคำถาม

ในประเด็นของงานวิจัยที่มีการศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปริศนาคำทายซึ่งมีทั้งงานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายของต่างประเทศและงานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายของไทย ดังนั้นจึงได้แบ่งงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทายเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายของต่างประเทศ และงานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายของไทย สำหรับงานวิจัยกลุ่มแรกที่จะยกมากล่าวถึง คือ “งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทายของต่างประเทศ” ได้แก่ งานวิจัยของ Archer Taylor(1951), P.D. Beuchat (1965), W.J. Pepicello และ Thomas A. Green (1984) โดยงานวิจัยของ Taylor(1951) กับงานวิจัยของ Pepicello และ Green (1984) เป็นการศึกษวิเคราะห์ปริศนาคำทายภาษาอังกฤษ ส่วนงานวิจัยของ Beuchat (1965) เป็นงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทายของชาวบันตู งานวิจัยเหล่านี้ได้แบ่งแยกประเภทและศึกษาปริศนาคำทายในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

Archer Taylor (1951) รวบรวมปริศนาภาษาอังกฤษเก่า ๆ ที่เป็นปริศนาพื้นเมือง และนำปริศนาเหล่านั้นมาจัดหมวดหมู่ ผลการศึกษาสามารถจำแนกประเภทปริศนาคำทายออกเป็น 11 ประเภท ได้แก่

1. “ปริศนาเปรียบเทียบสิ่งที่มีชีวิต” เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสิ่งมีชีวิตที่ไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคนหรือสัตว์
2. “ปริศนาเปรียบเทียบกับสัตว์ตัวเดียว” เปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์ตัวเดียว และเปรียบกับส่วนต่างที่มีลักษณะคล้ายกับลักษณะของสัตว์
3. “ปริศนาเปรียบกับสัตว์หลายตัว” เป็นปริศนาที่เปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับสัตว์ชนิดต่าง ๆ
4. “ปริศนาเปรียบกับบุคคลคนเดียว” เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับบุคคลคนเดียว
5. “ปริศนาเปรียบกับบุคคลหลายคน” เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่ต้องการทายกับบุคคลหลายคน
6. “ปริศนาเปรียบกับพืช” เป็นการนำเอาลักษณะต่าง ๆ ของพืชมาเป็นปริศนา
7. “ปริศนาเปรียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต” เป็นปริศนาคำทายที่นำลักษณะของสิ่งที่ไม่มีชีวิตมาเป็นปริศนา
8. “ปริศนาเปรียบกับสิ่งที่มีลักษณะขัดแย้งกับคำตอบ” เป็นการเปรียบเทียบสิ่งที่อยู่ในคำทายที่มีลักษณะขัดแย้งกับคำตอบ
9. “ปริศนาให้รายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะหรืออาการ” เป็นการบรรยายเกี่ยวกับลักษณะหรืออาการของสิ่งที่ทาย
10. “ปริศนาให้รายละเอียดเกี่ยวกับสี” เป็นปริศนาที่กล่าวถึงสิ่งต่าง ๆ ที่ระบุสี
11. “ปริศนาให้รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ” กล่าวถึงลักษณะของการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์ในชีวิตประจำวัน

P.D. Beuchat (1965) ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทายของชาวบันตู (Riddles in Bantu) ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมทางสังคมของปริศนาคำทาย หน้าที่ของปริศนาคำทาย รูปแบบของปริศนาคำทาย เนื้อหาของปริศนาคำทาย และการจัดประเภทของปริศนาคำทาย

ในประเด็นของการวิเคราะห์สิ่งแวดล้อมทางสังคมของปริศนาคำทายบันตู สรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการเล่นทายกันระหว่างคนสองคนหรือแข่งขันกันเป็นกลุ่ม ส่วนการวิเคราะห์ในด้านหน้าที่พบว่า หน้าที่หลักของปริศนาคำทายบันตูคือสร้างความบันเทิง รองลงมาคือคุณค่าทางการให้ความรู้

สำหรับในด้านรูปแบบของปริศนาคำทาย แบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกคือ “โครงสร้างทั่วไป” (General Structure) พบว่ารูปแบบคำถามที่พบมากที่สุดได้แก่ ประโยคคำถาม รองลงมาคือ ประโยคบอกเล่า ประโยคความรวม เรื่องสั้น คำถามที่มีคำเดียว และคำถามที่เป็นวลี ตามลำดับ ในขณะที่รูปแบบคำตอบที่พบมากที่สุดจะเป็นคำตอบที่เป็นคำเดียว รองลงมาคือ คำตอบที่เป็น

สองคำ คำตอบที่เป็นวลี คำตอบที่เป็นคำเดี่ยวพร้อมกับประโยคอธิบายคำตอบ และคำตอบที่เป็นประโยค ตามลำดับ สำหรับการสังเกตลักษณะทั่ว ๆ ไปพบว่า บางบริศณามีคำตอบที่เป็นไปได้หลายคำตอบ และมีหลายบริศณาที่ความหมายยังคงคลุมเครือไม่ชัดเจนต้องมีการอธิบายคำตอบร่วมด้วย ส่วนการวิเคราะห์รูปแบบของบริศณานับดูส่วนที่สอง คือ “โครงสร้างทางภาษา” (Linguistic Structure) พบว่าลักษณะโครงสร้างทางภาษา ได้แก่ การใช้เสียงเฉพาะ (ideophone) การใช้คำอุปมาหรือการอ้างถึง การนำคำมาประสมกัน การใช้คำซ้ำเพื่อแสดงความหมายที่เป็น การบอกขนาดหรือเน้นความหมาย การใช้อุปลักษณ์เปรียบเทียบ และการใช้คำศัพท์โบราณและโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่ไม่ใช้พูดกันแล้วในปัจจุบัน

การศึกษาด้านเนื้อหา พบว่าเนื้อหาในบริศณาคำทายของชาวจีนได้แก่ การกล่าวถึงขนบธรรมเนียม การกล่าวถึงกิจวัตรประจำวัน การแสดงข้อเท็จจริงที่ลึกซึ้งบางอย่างของมนุษย์ การแสดงให้เห็นอิทธิพลของต่างประเทศ การใช้อุปลักษณ์ที่สะท้อนจินตนาการ การช่างสังเกตและอารมณ์ทางศิลปะของมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีหลายบริศณาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับสุภาษิต ส่วนประเภทของบริศณานับดูมีการจัดประเภทตามเนื้อหาของคำตอบ ได้แก่ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พืชผัก สัตว์ พืชพันธุ์ธัญญาหาร ร่างกายของมนุษย์ ชีวิตภายในครอบครัว เครื่องมือเครื่องใช้และสิ่งของอื่น ๆ และวัฒนธรรมของพวกผิวดำ

W.J. Pepicello และ Thomas A. Green (1984) ศึกษาบริศณาคำทายภาษาอังกฤษเพื่อวิเคราะห์หลักคุณการใช้ภาษาในบริศณาคำทาย จากการศึกษาพบว่ากลวิธีทางภาษาที่นำมาใช้ในบริศณาคำทายได้แก่ การใช้ความกำกวม และการใช้กลวิธีทางกลอักษร

ในส่วนของ “การใช้ความกำกวม” (Ambiguity) พบว่าบริศณาคำทายใช้ความกำกวมเป็นองค์ประกอบขัดขวาง (block element) เพื่อให้ผู้ตอบบริศณาไม่สามารถไขปัญหาได้ องค์ประกอบขัดขวางดังกล่าวเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความกำกวมในบริศณาคำทาย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. “ความกำกวมทางภาษา” (Linguistic Ambiguity) เป็นความกำกวมที่เกิดจากกระบวนการทางไวยากรณ์ของภาษาที่สร้างความกำกวมในบริศณาคำทาย ความกำกวมทางภาษาที่ปรากฏในบริศณาคำทายมี 3 ระดับ ได้แก่ ความกำกวมในระดับเสียง (Phonological Level) ความกำกวมในระดับคำ (Morphological Level) และความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic Level) ทั้งนี้บริศณาคำทายที่มีความกำกวมทางภาษาแต่ละบริศณาอาจมีความกำกวมในระดับใดระดับหนึ่งหรืออาจมีความกำกวมมากกว่าระดับเดียวก็ได้

2. “ความกำกวมทางอุปลักษณ์” (Metaphorical Ambiguity) เป็นความกำกวมที่บริศณาคำทายใช้เพื่อสร้างความสับสนให้ผู้ตอบบริศณา บริศณาคำทายที่มีความกำกวมทางอุปลักษณ์แต่ละบริศณาจะมีระดับของความกำกวมทางอุปลักษณ์ที่มากน้อยแตกต่างกัน และในบางบริศณาก็

มีการใช้ความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะร่วมกันเพื่อสร้างองค์ประกอบ
ขัดขวาง (block element) ในปริศนาคำทาย

สำหรับการศึกษา “การใช้กลวิธีทางกลอักษร” (Written and Visual Strategies) พบกลวิธี
ทางกลอักษรต่าง ๆ ที่ใช้ในปริศนาคำทายภาษาอังกฤษ ได้แก่ การใช้ชื่อของตัวอักษร การใช้
ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียง และการใช้รูปร่างลักษณะของตัวอักษรและตัวเลข

Pepicello และ Green (1984) ได้กล่าวว่าการทายปริศนามีการใช้ความคาดหมายของ
ผู้ตอบปริศนาซึ่งเกี่ยวข้องกับถ้อยคำและกรอบที่สร้างขึ้นจากขอบต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นมา ทั้งยัง
ได้นำเอาลักษณะต่าง ๆ ของภาษามาใช้ในการทายปริศนาอีกด้วย ส่วนในการเล่นทายปริศนานั้น
ปริศนาคำทายได้ให้ประโยชน์แก่กลุ่มผู้เข้าร่วมทายในการที่จะได้มีโอกาสเล่นและเรียนรู้ในเวลา
เดียวกัน

งานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทายอีกกลุ่มหนึ่ง คือ “งานวิจัยที่ศึกษาปริศนาคำทาย
ของไทย” ได้แก่ งานวิจัยของ นพคุณ คุณาชีวะ (2516) ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) วิภา ศิริ
สวัสดิ์ (2526) วรธนา นะมิ (2527) พิทยาลักษณ์ สิทธิถาวร (2528) รุ่งอรุณ ที่มชอุณหเชียร
(2532) และ Siriporn Phakdeephassook (2003) งานวิจัยเหล่านี้ได้แบ่งแยกประเภทและศึกษา
ปริศนาคำทายในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

นพคุณ คุณาชีวะ (2516) ศึกษาบทบาททางการศึกษาของปริศนาไทยด้วยการรวบรวม
ปริศนาพื้นเมืองของไทยแล้วนำมาจัดเป็น 11 ประเภทตามเกณฑ์ของ Archer Taylor(1951) และ
ได้เพิ่มปริศนาคำทายขึ้นมาอีกประเภทหนึ่ง คือ ปริศนาที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาษา อัน
ประกอบด้วย การใช้คำพวน การเล่นคำ การใช้ไหวพริบปฏิภาณด้านภาษา ซึ่งเป็นหมวดที่
Archer Taylor ไม่ได้จัดเอาไว้ รวมทั้งสิ้นเป็น 12 ประเภท

จากผลการรวบรวมและศึกษาปริศนาคำทายของไทยในงานวิจัยนี้พบว่า มีลักษณะ
คล้ายคลึงกับปริศนาคำทายภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังได้ศึกษาไปถึงบทบาทของปริศนา
พื้นเมืองในหมู่เด็กไทย ว่ามีการเรียนรู้ปริศนาจากการถ่ายทอดทางประเพณี หรือสามารถตอบ
ปริศนาได้ด้วยปฏิภาณ ผลการวิจัยปรากฏว่าจำนวนคำตอบที่ถูกต้องเป็นคำตอบที่เกิดจากการ
การตอบได้ด้วยปฏิภาณมากกว่าการเรียนรู้ทางประเพณี แสดงให้เห็นว่าลักษณะของการตั้ง
คำถามในปริศนาพื้นเมืองเป็นที่เข้าใจของเด็กพอสมควร ทั้งนี้พจนานุกรมได้เสนอแนะให้มีการนำ
ปริศนาพื้นเมืองของไทยมาใช้ในกิจกรรมสำหรับเด็กเพื่อฝึกปฏิภาณของเด็ก

ประเทือง คล้ายสุบรรณ (2526) ศึกษาปริศนาคำทายของไทยจากปริศนาประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ปริศนาอะไรเอ่ย อักษรเลข ลายแทง ภาพปริศนาธรรม ฆะหมี่ โจ๊ก และปริศนาคำโคลงและร้อยแก้วในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในส่วนของปริศนาอะไรเอ่ยพบว่า มีโครงสร้างคำทายและการใช้ถ้อยคำแบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรก ได้แก่คำถามที่ว่า “อะไรเอ่ย” ส่วนที่สองคือส่วนเนื้อหาหรือตัวปริศนาที่บอกลักษณะของสิ่งที่ทาย ส่วนที่สามคือส่วนลงท้ายที่ขยายความหรือบอกใบ้ให้กำลังใจผู้ตอบ ส่วนนี้อาจมีหรือไม่มีก็ได้ หรืออาจบอกใบ้ไว้ตอนต้นแทน บางครั้งอาจเป็นถ้อยคำที่กล่าวเป็นเชิงว่าหรือกระตุ้นให้ทาย หรือไม่ก็อาจเป็นเนื้อความเร่งเร้าให้ทายโดยการให้รางวัล

การแบ่งประเภทจากลักษณะการใช้ถ้อยคำพบว่า ปริศนาอะไรเอ่ยของไทยส่วนใหญ่มีสัมผัสคล้องจองเป็นร้อยกรองง่าย ๆ ไพเราะน่าฟัง แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ ปริศนาคำทายที่มีเนื้อความตอนเดียว ปริศนาที่มีเนื้อความสองตอน และปริศนาที่มีเนื้อความหลายตอน ส่วนการแบ่งปริศนาคำทายโดยพิจารณาจากคำตอบ พบว่ามี 10 ประเภท ได้แก่ คำทายเกี่ยวกับพืช คำทายเกี่ยวกับสัตว์ คำทายเกี่ยวกับธรรมชาติ คำทายเกี่ยวกับส่วนของร่างกาย คำทายเกี่ยวกับอาการ กิริยา และการกระทำ คำทายเกี่ยวกับสิ่งของเครื่องใช้ คำทายเกี่ยวกับอาหารการกิน คำทายเกี่ยวกับการละเล่น ศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี คำทายหลายตอนที่มีหลายคำตอบ ทั้งมีคำตอบเรื่องเดียวกันและมีคำตอบหลายคำตอบ และภาพปริศนา หรือการเขียนภาพเป็นปริศนาให้ทาย สำหรับในส่วนของการศึกษาปริศนาคำทายที่เกิดขึ้นใหม่นั้น ปรากฏว่าเนื้อหาที่นำมาทายมีทั้งการนำของเก่ามาทายใหม่ และทายจากสิ่งของและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ในยุคปัจจุบัน

วิภา ศิริสวัสดิ์ (2526) ศึกษาวิวัฒนาการของปริศนาคำทายไทยและการนำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา โดยการศึกษาความเป็นมาของปริศนาคำทายตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งรวบรวมรูปแบบการจัดประเภทของปริศนาคำทายไทย ตลอดจนศึกษาโครงสร้างของประโยคและการผูกประโยคในปริศนาคำทาย

จากการรวบรวมรูปแบบการจัดแบ่งประเภทของปริศนาคำทายไทยที่เคยได้มีผู้ศึกษาเอาไว้ สามารถแบ่งการจัดประเภทปริศนาคำทายไทยได้เป็น 4 แนวทาง แนวทางแรกคือ “ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามหลักวิชาคติชาวบ้าน” ได้แก่ ประเภทที่เป็นไปตามคตินิยม ประเภทที่มาจากวรรณคดี และประเภทเล่นคำ แนวทางที่สอง คือ “ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามเนื้อหาของปริศนา” ได้แก่ เปรียบเทียบสิ่งที่มีชีวิต เปรียบเทียบกับสัตว์ตัวเดียว เปรียบเทียบกับสัตว์หลายตัว เปรียบเทียบกับบุคคลคนเดียว เปรียบเทียบกับบุคคลหลายคน เปรียบเทียบกับพืชพันธุ์ เปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต รายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ รายละเอียดเกี่ยวกับรูปหรือรูป

และอาการ รายละเอียดเกี่ยวกับสี รายละเอียดเกี่ยวกับการกระทำ และรายละเอียดเกี่ยวกับภาษา แนวทางต่อมา คือ “ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะของคำถามคำตอบ” ได้แก่ ปริศนาคำทายที่เกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา ปริศนาคำทายที่สะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของสังคมชาวบ้าน ปริศนาคำทายที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ และปริศนาคำทายที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี แนวทางสุดท้าย คือ “ปริศนาคำทายไทยแบ่งตามลักษณะคำประพันธ์ไทย” ได้แก่ คำคล้องจองปริศนาคำทาย กาพย์ปริศนาคำทาย โคลงปริศนาคำทาย กลอนปริศนาคำทาย นิทานปริศนาคำทาย และอักษรไขว้ปริศนาคำทาย

การศึกษาโครงสร้างของประโยคในปริศนาคำทาย พบว่ามีการใช้ประโยคบอกเล่าง่าย ๆ เป็นวลี และเป็นคำสั้น ๆ หรือคำเดี่ยว ส่วนในด้านการผูกประโยค พบว่ามีการสร้างข้อความที่ทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความคิดไปไกลจากคำตอบ โดยการผูกประโยคที่มีความขัดกัน มีข้อความไม่สัมพันธ์กันมารวมกัน เปรียบเทียบให้ตอบถูกหรือเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้ถูกทายงงมากขึ้น

สำหรับการนำปริศนาคำทายมาใช้ประกอบการเรียนการสอน สรุปได้ว่าปริศนาคำทายเป็นสิ่งที่เหมาะกับนักเรียนประถมศึกษาและสอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กวัยนี้ ปริศนาคำทายจะช่วยให้เด็กสนใจบทเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและเป็นการพัฒนาภาษา ทั้งยังเป็นสิ่งที่สร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินให้แก่เด็กได้อีกด้วย

วรรณ นะมิ (2527) รวบรวมข้อมูลปริศนาคำทายของไทยทั้ง 4 ภาค คือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคอีสาน เพื่อศึกษาปริศนาคำทายที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมของคนในสังคมไทย และศึกษาการผูกปริศนาคำทายของไทยในด้านเนื้อหา วิธีการตั้งคำถาม-คำตอบ และโครงสร้างทางภาษา

การผูกปริศนาคำทายด้าน “เนื้อหาคำตอบของปริศนาคำทาย” แบ่งได้ 17 หมวด ได้แก่ หมวดที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ บุคคล พืช สัตว์ ที่อยู่อาศัย สิ่งของเครื่องใช้ การประกอบอาชีพและเครื่องมือที่ใช้ประกอบอาชีพ อาหารการกิน การละเล่นการแสดง ศาสนา วรรณคดีภาษา ตัวเลขและจำนวน จังหวัดและสถานที่ สื่อมวลชน เบ็ดเตล็ด และหมวดระคน (ได้แก่ ปริศนาคำทายที่มีสองคำตอบ มีสามคำตอบ และมีสี่คำตอบ)

การผูกปริศนาคำทายด้าน “วิธีการตั้งคำถาม-คำตอบ” แบ่งออกเป็น 2 วิธี วิธีแรกคือ “คำถามและคำตอบตามความเป็นจริง โดยการบอกรายละเอียดของสิ่งที่นำมาทาย” ได้แก่ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่กระทำ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับรูปลักษณะและการกระทำ การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสี การบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการเปรียบเทียบ และการบอกรายละเอียดโดยการพลิกแพลงในเชิงภาษา ส่วนวิธีที่สองคือ “คำถามที่ตอบโดยใช้เขาวงกตปัญหาหรือปัญหาเขาวงกต” ได้แก่ คำถามเกี่ยวกับสื่อมวลชน คำถามเกี่ยวกับความเป็นจริงที่คาดไม่ถึง และคำถามเกี่ยวกับการเล่นภาษา

การผูกปริศนาคำทายด้าน “โครงสร้างทางภาษา” แบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ ลักษณะแรกคือ “การใช้คำ” ได้แก่ การใช้คำภาษาปาก คำสองแง่สองง่าม คำที่ไม่มีความหมายหรือคำแปลตามพจนานุกรม การซ้ำคำและซ้ำความ คำเสริมบทหรือคำขยายที่ช่วยให้เห็นภาพได้ชัดเจน และคำเลียนเสียงธรรมชาติ ต่อมาคือ “การใช้โวหาร” ได้แก่ การใช้โวหารอุปมา โวหารอุปลักษณ์ โวหารปฏิภาคพจน์ และโวหารบุคลาธิษฐาน ลักษณะที่สามคือ “การเล่นภาษา” มีการเล่นภาษาในปริศนาประเภทปัญหาเขาวงกต ได้แก่ คำผวน คำพ้องเสียง การแปลความหมายจากคำถาม การตัดสระ-พยัญชนะในคำถามมาเป็นคำตอบ ส่วนลักษณะสุดท้ายคือ “การใช้ช่วงจังหวะของพยางค์และสัมผัส” แบ่งออกเป็น สองช่วงจังหวะ สามช่วงจังหวะ และสี่ช่วงจังหวะ ซึ่งในแต่ละช่วงจังหวะจะมีจำนวนพยางค์ที่เท่ากัน และต่างกันหนึ่งถึงสองพยางค์เป็นส่วนใหญ่

ผลการวิจัยสรุปได้ว่าปริศนาคำทายที่เป็นปริศนาเก่ามักมีการแบ่งช่วงจังหวะของพยางค์และสัมผัส รวมไปถึงการตั้งคำถามโดยการบอกรายละเอียดของสิ่งที่นำมาทาย ในขณะที่ปริศนาใหม่ไม่พบการใช้ภาษาในด้านของการใช้คำ โวหาร และการแบ่งช่วงจังหวะของพยางค์และสัมผัสเหมือนปริศนาเก่า นอกจากนี้ปริศนาใหม่มักจะมีการตั้งคำถามประเภทปัญหาเขาวงกตที่เกี่ยวกับการเล่นภาษาเป็นส่วนใหญ่

พินัยลักษณะ สิทฺธิถาวร (2528) เลือกศึกษาปริศนาคำทายประเภทปริศนา “โจ๊ก” ที่รวบรวมจากอำเภอพนสนิมคม จังหวัดชลบุรี เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและกลวิธีในการสร้างโจ๊ก การจำแนกโจ๊ก และศึกษาสภาพสังคมที่ปรากฏในโจ๊ก

ผลการศึกษสามารถจำแนก “โจ๊ก” ได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ โจ๊กภาพ และโจ๊กถ้อยคำ ในส่วนของโจ๊กถ้อยคำจำแนกได้ 2 วิธี วิธีแรก คือ “การจำแนกโจ๊กถ้อยคำตามลักษณะของภาษา” แบ่งเป็น 8 แบบ ได้แก่ คำพยางค์เดียว คำหลายพยางค์ คำคู่ คำตัดต่อ คำผวน การประสมคำ คำต่อเนื่อง และเบ็ดเตล็ด วิธีที่สองคือ “การจำแนกโจ๊กถ้อยคำตามเนื้อหา” แบ่งเป็น 15 ประเภท ได้แก่ การทายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งตามธรรมชาติ สัตว์ พืช ร่างกาย กิริยาอาการ โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งของเครื่องใช้ อาหารการกิน บุคคล สถานที่ ปรัชญาทางศาสนา ประวัติศาสตร์ ภาษา วรรณคดี และสำนวนสุภาษิตคำพังเพย

สำหรับในด้านการวิเคราะห์รูปแบบและกลวิธีในการสร้างโจ๊กภาพและโจ๊กถ้อยคำ พบว่ารูปแบบของโจ๊กภาพจะมีภาพและคำถามประกอบสั้น ๆ ในขณะที่รูปแบบของโจ๊กถ้อยคำจะใช้ร้อยกรองประเภทต่าง ๆ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน คำคล้องจอง และเบ็ดเตล็ด ในด้านกลวิธีที่ใช้ในการสร้าง “โจ๊ก” พบว่ามีหลายวิธี ได้แก่ การซ่อนเงื่อนงำ ความชัดเจนของปัญหา และการใช้ถ้อยคำ ซึ่งเป็นการเร้าใจให้ผู้ทายอยากทาย “โจ๊ก” ทั้งนี้ใน “โจ๊ก” แต่ละบทอาจใช้กลวิธีต่าง ๆ หลายวิธีก็ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถและเขาวงกตปัญญาของผู้ออกโจ๊ก

รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร (2532) ศึกษาวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย โดยการรวบรวมปริศนาคำทายทั้งที่เป็นปริศนาพื้นเมือง และปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่ จำนวน 704 ข้อ นำมาจัดแบ่งประเภทตามกลวิธีของการสร้างปริศนาได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ปริศนาที่ใช้กลวิธีในการใช้ภาษา และปริศนาที่ใช้กลวิธีในการเปรียบเทียบ

“กลวิธีในการใช้ภาษา” มีจำนวนทั้งสิ้น 410 ข้อ แบ่งเป็น 5 กลวิธี กลวิธีแรก คือ “กลวิธีที่เกี่ยวกับเสียง” ได้แก่ ปริศนาที่เล่นคำผวนต่าง ๆ กลวิธีที่สอง คือ “กลวิธีที่เกี่ยวกับคำและกลุ่มคำ” ได้แก่ การใช้คำหลายความหมาย การใช้คำพ้องเสียง และการใช้คำที่มีรูปพยางค์ซ้ำกันหรือคล้ายคลึงกับคำตอบ กลวิธีต่อมา คือ “กลวิธีเกี่ยวกับประโยค” ได้แก่ การใช้โครงสร้างของประโยคที่กำกวม และการปริวรรตโครงสร้างเล็กของประโยค กลวิธีที่สี่ คือ “กลวิธีที่เกี่ยวกับกลอักษร” ได้แก่ การเล่นกลอักษรกับพยัญชนะตัวสะกด การเล่นกลอักษรกับสระ และการเล่นกลอักษรกับวรรณยุกต์ ส่วนกลวิธีสุดท้าย คือ “กลวิธีที่เกี่ยวกับการพรรณนา” ได้แก่ ปริศนาที่คำตอบธรรมดาเกินไปจนผู้ตอบคาดไม่ถึง ปริศนาที่ต้องการคำตอบหลายคำตอบ และปริศนาที่ต้องการคำตอบธรรมดาแต่ใช้ถ้อยคำสองแง่สองมุมชวนให้ผู้ทายคิดถึงเรื่องหยาบโลนทางเพศ

“กลวิธีที่ใช้ในการเปรียบเทียบ” มีจำนวนทั้งสิ้น 295 ข้อ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทตามลักษณะของความเปรียบ ได้แก่ “ปริศนาที่ความเปรียบไม่ปรากฏคำเปรียบเทียบในบททาย” และ “ปริศนาที่ความเปรียบปรากฏคำเปรียบเทียบในบททาย” ปริศนาทั้งสองประเภทยังได้แบ่งประเภทย่อยตามประเภทและเนื้อหาของแบบเปรียบด้วย ปริศนาที่แบ่งตามประเภทของแบบเปรียบ มี 7 ประเภท ได้แก่ แบบเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไม่ระบุแน่ชัดว่าเป็นคน สัตว์ หรือพืช แบบเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทคน แบบเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทสัตว์ แบบเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตประเภทพืช แบบเปรียบเป็นสิ่งไม่มีชีวิต แบบเปรียบมีหลายชนิดหลายประเภทรวมกัน และแบบเปรียบเป็นสิ่งมีชีวิตที่ใช้ร่วมกับถ้อยคำที่มีความหมายสองแง่สองมุม ส่วนปริศนาที่แบ่งประเภทตามเนื้อหาหรือสิ่งที่นำมาเปรียบ แบ่งได้ 3 ประเภท คือ รูปร่างลักษณะ กิริยาอาการ และรูปร่างลักษณะหรือกิริยาอาการรวมกัน

จากข้อมูลปริศนาคำทายที่ได้ศึกษาพบว่าปริศนาพื้นเมืองมักใช้วิธีการเปรียบเทียบ ในขณะที่ปริศนาใหม่มักใช้กลวิธีทางภาษา และเมื่อพิจารณาจากจำนวนปริศนาที่รวบรวมได้ก็ปรากฏว่ามีการใช้กลวิธีทางภาษามากกว่ากลวิธีในการเปรียบเทียบเกือบเท่าตัว ซึ่งรุ่งอรุณได้ให้ข้อสังเกตว่านับวันปริศนาใหม่ที่ใช้กลวิธีทางภาษานั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่าปริศนาที่ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ

Siriporn Phakdeephassook (2003) ศึกษาปริศนาคำทายของไทยในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์หน่วยโครงสร้าง เนื้อหา และกลไกของปริศนาคำทายของไทยประเภทปริศนาอะไรเอ๋ยและปริศนาอะไรเอ๋ยหรือปริศนาใจก็ทั้งที่เป็นปริศนาร้อยกรองและปริศนาภาพ พลวัตของปริศนาใจก็และปริศนาอะไรเอ๋ย ความสัมพันธ์ระหว่างปริศนาคำทายไทยกับผลสะท้อนทางสังคมและการแพร่ขยายของปริศนาคำทายผ่านทางช่องทางการสื่อสารสามอย่าง คือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโทรทัศน์วิทยุ และสื่อคอมพิวเตอร์ การทายปริศนาและระบบความคิดในวัฒนธรรมไทยบางประการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่กำกับบริบทของการทายปริศนา รวมไปถึงการศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทายปริศนาใจกับอำนาจทางสังคม

ในประเด็นของศึกษาปริศนาคำทายประเภทปริศนาอะไรเอ๋ยนั้น Phakdeephassook (2003) ได้กล่าวถึงลักษณะของปริศนาคำทายที่สามารถพิจารณาได้หลายระดับ ดังนี้

1. **ระดับพื้นผิว** ปริศนาคำทายส่วนใหญ่มีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ ปริศนาและคำเฉลย โดยทั่วไปปริศนาอยู่ในรูปคำถาม ส่วนเฉลยจะอยู่ในรูปคำหรือวลี ในบางวัฒนธรรมปริศนาคำทายจะขึ้นต้นหรือลงท้ายด้วยสูตร (formula) เพื่อบ่งให้รู้ว่ารูปคำถามนั้นเป็นปริศนาคำทาย เช่น ปริศนาคำทายไทยภาคกลางจะขึ้นต้นด้วย “อะไรเอ๋ย”

2. **ระดับตรรกะ** ปริศนาคำทายเกิดจากการใช้ตรรกะพิเศษเชื่อมโยงแนวคิดสองแนวคิดเข้าด้วยกัน ดังนั้นปริศนาคำทายจึงมีองค์ประกอบในทางตรรกะ 3 ส่วน คือ แนวคิด 2 แนวคิด และตรรกะพิเศษที่เชื่อมโยงแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน เช่นในปริศนา “อะไรเอ๋ย ยายแก่หลังคด กินหม่าหมดทุ้ง (เคียว)” ในทางตรรกะมีการเชื่อมโยง “เคียว” กับ “ยายแก่หลังคด” ด้วยตรรกะพิเศษคือ อุปลักษณ์

3. **ระดับการสื่อสารหรือการแสดง** แม้รูปแบบของปริศนาคำทายจะเหมือนการถามตอบ แต่ปริศนาคำทายมิใช่การถาม แต่เป็นการทดสอบทำทาย ทั้งนี้เพราะผู้ทายปริศนานั้นรู้คำตอบอยู่แล้ว เพียงแต่ต้องการทดสอบว่าผู้ฟังจะสามารถเข้าใจตรรกะพิเศษของปริศนาและทายคำตอบได้ถูกต้องหรือไม่

นอกจากนี้ในการทดสอบหรือการทำให้ลองทาย ผู้ทายจะสร้าง blocking element (องค์ประกอบขัดขวาง) เพื่อหลอกให้ผู้ฟังหลงทาง (mislead) องค์ประกอบขัดขวางนั้นได้แก่

1. **การให้ข้อมูลไม่ครบถ้วน** เป็นการให้ข้อมูลเพียงส่วนหนึ่ง เช่น ในส่วนปริศนาคำทายจะให้ข้อมูลเพียง “อะไรเอ๋ย หีบขาวใส่ผ้าเหลือง กุญแจทั้งเมืองไขไม่ออก (ไข)” ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่ไม่ครบถ้วน มีเพียงแบบเปรียบเทียบที่อยู่ในส่วนของคำถาม แต่ขาดสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ จึงทำให้ผู้ตอบเกิดความงุนงงสงสัย

2. **การให้ข้อมูลเกินจำเป็น** เป็นการให้ข้อมูลที่มากเกินความจำเป็น โดยข้อมูลนั้นไม่ได้มีความสำคัญกับตัวปริศนาแต่เป็นข้อมูลที่ให้มาเพื่อสร้างความสับสนให้ผู้ตอบปริศนา

3. การละเมิดกฎความโดดเด่น ความโดดเด่นคือลักษณะทางความหมายที่เด่นของคำ ๆ นั้น ในปริศนาคำทายได้นำเอาความโดดเด่นทางความหมายของคำเข้ามาลวงให้ผู้ตอบเข้าใจไขว้เขวไป แต่ความจริงแล้วปรากฏว่าตัวปริศนาหมายถึงอีกความหมายหนึ่ง เช่น “อะไรเอ่ย ซึ่มอดค่างชี้ข้างลอด (ใยแมงมุม)” ในปริศนานี้ความโดดเด่นของคำว่า “ลอด” ทำให้ผู้ฟังนึกถึง “ขนาด” ของชี้ข้างและซึ่มอด แต่ในปริศนานี้สิ่งที่เด่นชัดและเป็นประเด็นสำคัญคือ “น้ำหนัก” ของซึ่มอดและชี้ข้างไม่ใช่ขนาด คำตอบจึงเป็นใยแมงมุมซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้ชี้ข้างที่มีน้ำหนักมากลอดออกมา ในขณะที่ซึ่มอดที่มีน้ำหนักเบาสามารถติดค้างอยู่ได้

4. การละเมิดกฎการขนาน เป็นการทำให้ผู้ตอบเข้าใจไปอีกทางหนึ่งโดยการไม่กล่าวถึงสิ่งที่เป็นเรื่องเดียวกันไปตามลำดับแต่กลับพลิกไปกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบขนานเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น “อะไรเอ่ย อยู่ใต้สะพานพุทธ (สระอุ)” ปริศนานี้ทำให้ผู้ตอบเข้าใจไขว้เขวไปว่าเป็นการถามถึงสิ่งที่อยู่ใต้สะพานพุทธ แต่ความจริงตัวปริศนากลับถามถึงสระที่อยู่ใต้คำว่าสะพานพุทธ

5. การละเมิดกฎความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น Phakdeephassook ประยุกต์ใช้แนวคิดจาก Wiener และ De Palma (1993: 188, อ้างถึงใน Phakdeephassook, 2003) เพื่ออธิบายลำดับชั้นของการเข้าถึงข้อมูลระหว่างข้อมูล 2 ชนิด คือ ข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (Context Independent - CI) กับ ข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (Context Dependent - CD) โดยข้อมูลที่เป็น CI จะเข้าถึงได้ง่ายกว่า CD แต่ในปริศนาคำทายจะละเมิดกฎการเข้าถึงด้วยการกล่าวถึงข้อมูลที่เป็น CD โดยไม่ให้อ่านบริบทแวดล้อม ทำให้ผู้ฟังคิดว่าข้อมูลที่พูดถึงนั้นเป็น CI ยกตัวอย่างเช่น “อะไรเอ่ย ยิงตัดยิงยาว (ถนน)” คำว่า “ตัด” เมื่ออยู่โดด ๆ ไม่มีบริบท หมายถึง “ทำให้ขาดจากกัน” แต่เมื่อ “ตัด” ใช้คู่กับ “ถนน” จะหมายถึง “ทำ, สร้างขึ้น” การใช้ “ตัด” ในความหมายหลังนี้จึงเป็น CD กล่าวคือ หากกล่าวโดยไม่มีบริบทก็ไม่สามารถคิดถึงความหมายนี้ได้ ปริศนาคำทายนี้ได้ใช้การละเมิดกฎความสัมพันธ์แบบลำดับชั้น เพื่อเป็นองค์ประกอบขัดขวางหลอกไม่ให้ผู้ฟังคิดหาคำตอบได้

จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ศึกษาวิจัยปริศนาคำทายทั้งปริศนาคำทายต่างประเทศและปริศนาคำทายของไทย เมื่อพิจารณาในด้านของข้อมูลที่ใช้ศึกษา จะเห็นได้ว่าการศึกษาจากรูปแบบของข้อมูลหลายลักษณะ กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ศึกษามีทั้งที่ศึกษาจากปริศนาคำทายหลากหลายประเภท เช่น งานวิจัยของประเทือง (2526) มีการศึกษาปริศนาคำทายไทยหลายประเภท ทั้งปริศนาอะไรเอ่ย อักษรเลข ลายแทง ภาพปริศนาธรรม ผะหมี โจ๊ก และปริศนาคำโคลงและร้อยแก้ว และที่ศึกษาจากปริศนาประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น เช่น งานวิจัยของพิทยาอักษรณ์

(2528) ที่ได้เลือกศึกษาปริศนาคำทายประเภทปริศนา “โจ๊ก” เท่านั้น งานวิจัยบางเรื่องก็ศึกษาวิจัยจากข้อมูลปริศนาคำทายของหลายท้องถิ่นร่วมกัน เช่น งานวิจัยของวรรณ (2527) ศึกษาปริศนาคำทายจากข้อมูลปริศนาคำทายไทยทั้ง 4 ภาค ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องมุ่งศึกษาเฉพาะข้อมูลจากปริศนาคำทายเฉพาะถิ่น เช่น งานวิจัยของ Beuchat (1965) ที่เลือกศึกษาปริศนาคำทายเฉพาะถิ่นของชาวบันตู นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เน้นเก็บข้อมูลจากปริศนาพื้นเมืองโดยเฉพาะ เช่น งานวิจัยของ Taylor (1951) ที่ศึกษาปริศนาพื้นเมืองของอังกฤษ และงานวิจัยของ นพคุณ (2516) ที่ศึกษาปริศนาพื้นเมืองของไทย ในขณะที่งานวิจัยบางเรื่องเลือกเก็บข้อมูลจากทั้งปริศนาพื้นเมืองและปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่ผสมกัน เช่น งานวิจัยของรุ่งอรุณ (2532) ศึกษาจากข้อมูลปริศนาคำทายไทยทั้งที่เป็นปริศนาพื้นเมืองและปริศนาที่เกิดขึ้นใหม่

ในด้านของการศึกษาวิเคราะห์ปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่างานวิจัยบางเรื่องศึกษาวิเคราะห์ลักษณะหลายอย่างร่วมกัน ทั้งโครงสร้างของตัวปริศนา รูปแบบ เนื้อหา ตลอดจนโครงสร้างทางภาษา เช่น งานวิจัยของ Beuchat (1965) Phakdeephassook (2003) ประเทือง (2526) วรรณ (2527) และรุ่งอรุณ (2532) งานวิจัยบางเรื่องเน้นไปที่การศึกษาวิเคราะห์ในด้านลักษณะเนื้อหาของปริศนาคำทายเท่านั้น เช่น งานวิจัยของ Taylor (1951) หรืองานวิจัยของ นพคุณ (2516) ที่แม้จะได้เพิ่มปริศนาคำทายที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับภาษาเข้ามาอีกประเภทหนึ่ง แต่ก็เน้นไปที่การวิเคราะห์เนื้อหาของปริศนาตามเกณฑ์ของ Taylor ส่วนงานวิจัยบางเรื่องก็เน้นไปที่การศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาเป็นสำคัญ เช่น งานวิจัยของ Pepicello และ Green (1984) ที่ศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างทางภาษาในปริศนาคำทายภาษาอังกฤษเป็นประเด็นหลัก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความกำกวม และปริศนาคำทายที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ทำให้เห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความกำกวมมักจะศึกษาความกำกวมที่ใช้กันทั่วไปในชีวิตประจำวัน โดยศึกษาถึงข้อบกพร่องและปัญหาที่เกิดจากความกำกวม รวมทั้งเสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องปริศนาคำทายมักจะเน้นไปที่การจัดประเภทปริศนาจากภาพรวมทั้งหมดของตัวปริศนาคำทาย โดยจัดหมวดหมู่หรือจัดประเภทของปริศนาคำทายด้วยเกณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป ส่วนในด้านของความกำกวมในปริศนาคำทายนั้น เป็นเรื่อง que ผู้ศึกษาปริศนาคำทายได้กล่าวถึงเอาไว้ในลักษณะที่เป็นหนึ่งในกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายเท่านั้น ยังไม่มีการศึกษาถึงลักษณะของความกำกวมที่ปรากฏในปริศนาคำทายของไทยอย่างละเอียด นอกจากนี้ข้อมูลปริศนาคำทายของไทยที่เคยได้มีการศึกษากันมานั้นจะเป็นลักษณะของการศึกษาปริศนาพื้นเมืองหรือศึกษาปริศนาพื้นเมืองร่วมกับปริศนาที่สร้างขึ้นใหม่ซึ่งมิได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาปริศนาที่สร้างขึ้นใหม่แต่อย่างใด

สำหรับการศึกษาปริศนาคำทายในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาปริศนาคำทายของไทยโดยมุ่งไปที่การศึกษาปริศนาคำทายร่วมสมัย¹ เนื่องจากสังเกตเห็นว่าปริศนาที่สร้างขึ้นใหม่เป็นปริศนาที่ใช้กลวิธีทางภาษามากกว่ากลวิธีการเปรียบเทียบซึ่งมักพบในปริศนาพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ ดังที่ วรรณ (2527) ได้กล่าวไว้ในงานวิจัยว่าปริศนาใหม่มักจะมีการตั้งคำถามประเภทปัญหาเซวาร์ที่เกี่ยวกับการเล่นภาษา ในขณะที่เดียวกันงานวิจัยของรุ่งอรุณ (2532) ก็ได้ให้ข้อสังเกตไว้ในทำนองเดียวกันว่าปริศนาใหม่มักใช้กลวิธีทางภาษาและนับวันปริศนาที่ใช้กลวิธีทางภาษาก็จะยิ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าปริศนาที่ใช้กลวิธีการเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าปริศนาคำทายที่สร้างขึ้นใหม่เป็นข้อมูลที่น่าสนใจสำหรับนำมาศึกษาการใช้ภาษาในปริศนาคำทายของไทยว่ามีลักษณะเช่นไรบ้าง ประกอบกับเมื่อได้พิจารณาการวิเคราะห์ลักษณะภาษาในปริศนาคำทายของงานวิจัยต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็ได้สังเกตเห็นว่ามีการใช้ภาษาในปริศนาคำทายลักษณะหนึ่งซึ่งงานวิจัยเหล่านั้นต่างก็ได้กล่าวถึงในฐานะที่สามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาสับสนหรือเข้าใจไขว้เขวไปคือ ลักษณะของปริศนาที่มีความกำกวม

อย่างไรก็ดี แม้ว่าผู้ที่เคยศึกษาวิจัยปริศนาคำทายของไทยจะได้กล่าวถึงความกำกวมเอาไว้ในฐานะที่เป็นลักษณะหนึ่งของการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย แต่ก็ยังมีได้มุ่งศึกษาไปที่ลักษณะของความกำกวมอย่างเฉพาะเจาะจงเท่าที่ควร เป็นแต่เพียงการกล่าวถึงความกำกวมในฐานะที่เป็นหนึ่งในกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายหรือไม่ก็จัดอยู่ในลักษณะของกลวิธีที่เกี่ยวกับการเล่นคำเท่านั้น ส่วนงานวิจัยที่มุ่งศึกษาลักษณะการใช้ภาษาในปริศนาคำทายโดยเฉพาะเจาะจงไปที่เรื่องของความกำกวมอย่างเช่นงานวิจัยของ Pepicello และ Green (1984) แม้จะได้ศึกษาลักษณะภาษาด้วยการมุ่งประเด็นสำคัญไปที่ความกำกวมแต่ก็เป็นการศึกษาวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจากปริศนาคำทายภาษาอังกฤษเท่านั้น ในทำนองเดียวกัน การนำเสนอแนวคิดการแบ่งประเภทความกำกวมตามลำดับชั้นความเหมือนและความแตกต่างของรูปภาพภาษาที่กำกวมตามแนวคิดของ Dienhart (1998) แม้จะจัดแบ่งประเภทของความกำกวมในลักษณะที่หลากหลาย แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในแง่ที่เป็นการพิจารณาประเภทของความกำกวมจากข้อมูลภาษาอังกฤษเช่นเดียวกัน

อนึ่ง ภาษาย่อมมีลักษณะเฉพาะของตนเอง (บรรจบ พันธุเมธา, 2522) แม้แต่ภาษาไทยเองก็มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง แตกต่างจากภาษาอื่นเช่นกัน (ผอบ โปษภฤษณะ, 2538:17) ความกำกวมในปริศนาคำทายของไทยจึงอาจมีลักษณะบางประการที่แตกต่างจาก

¹ คำว่า “ปริศนาคำทายร่วมสมัย” ในงานวิจัยนี้ คือ ปริศนาที่อยู่ในข้อมูลที่เก็บจากข้อมูลปริศนาคำทายในปี 2546-2547 ซึ่งข้อมูลปริศนาคำทายที่เก็บมาได้อาจมีปริศนาเก่าปะปนอยู่บ้าง

ลักษณะที่พบในภาษาอื่น การศึกษาความกำกวมโดยใช้ข้อมูลจากปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยจึงอาจทำให้เห็นถึงลักษณะความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในการใช้ภาษาของปริศนาคำทายของไทยได้ชัดเจนมากกว่าการนำแนวคิดที่ศึกษาจากข้อมูลภาษาอื่นมาสรุปลักษณะของความกำกวมในปริศนาคำทายของไทย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยว่ามีลักษณะเช่นไรบ้างและลักษณะดังกล่าวสามารถทำให้เกิดความกำกวมได้อย่างไร นอกจากนี้ ความกำกวมที่ปรากฏในปริศนาคำทายยังสามารถทำหน้าที่อื่นใดได้อีกหรือไม่ นอกเหนือไปจากการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา โดยจะศึกษาวิเคราะห์ถึงลักษณะการใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ตลอดจนหน้าที่ของความกำกวมดังกล่าว ซึ่งจะได้กล่าวถึงในบทที่ 3 และบทที่ 4 ต่อไปตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยแบ่งเป็น 2 ประเด็นหลัก ประเด็นแรก คือ ลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยแบ่งวิเคราะห์เป็น 2 ส่วน คือ ความกำกวมทางภาษา และความกำกวมทางอุปลักษณ์ ประเด็นต่อมา คือ การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ผลจากการศึกษาวิเคราะห์มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยตามกรอบการวิเคราะห์ของ Pepicello และ Green (1984) เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ และความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ ดังนี้

3.1.1 ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ

ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทาย เกิดจากการจงใจใช้ (manipulate) หรือเล่นกับองค์ประกอบทางภาษา อันได้แก่ เสียง คำ วลี หรือประโยค เพื่อก่อให้เกิดการตีความในปริศนาคำทายได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ในประเด็นของความกำกวมทางภาษานั้น Pepicello และ Green (1984) มุ่งวิเคราะห์ไปที่ระดับทางไวยากรณ์ของภาษาที่ทำให้เกิดความกำกวม ส่วน Dienhart (1998) ได้พิจารณาความกำกวมทางภาษาในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม สำหรับการศึกษาลักษณะความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Pepicello และ Green (1984) มาประยุกต์ใช้วิเคราะห์ในด้านของระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย และนำแนวคิดของ Dienhart (1998) มาวิเคราะห์ในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1.1 ระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทาย

Pepicello และ Green (1984) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความกำกวมทางภาษาด้วยการอธิบายถึงระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวม โดยเห็นว่าความกำกวมปรากฏในระดับทางไวยากรณ์ระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับเสียง (Phonological level) ระดับคำ (Morphological

level) หรือระดับโครงสร้าง (Syntactic level) ส่งผลให้หน่วยทางภาษาหนึ่ง ๆ สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เมื่อพิจารณาปริศนาคำทายของไทยในด้านระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษา พบว่าปริศนาคำทายไทยมีความกำกวมในระดับต่าง ๆ ดังนี้

ก. ความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level)

ความกำกวมในระดับเสียงเกิดจากการใช้คำที่มีเสียงเหมือนหรือคล้ายกันแต่มีรูปเขียนและมีความหมายต่างกัน ตามปกติแล้วความกำกวมในลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นในกรณีของการสื่อสารกันด้วยเสียงพูดซึ่งผู้รับสารต้องตีความจากสิ่งที่ได้ยินได้ฟังโดยไม่มีรูปเขียนมากำกับจนอาจตีความผิดไปเป็นอีกคำหนึ่งได้ การนำเอาความกำกวมดังกล่าวมาใช้ในปริศนาคำทายมักจะปรากฏในปริศนาคำทายที่ถ่ายทอดด้วยเสียงพูด ความกำกวมดังกล่าวนี้จึงสามารถลงให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปอีกทางหนึ่งได้ แต่หากปรากฏในปริศนาที่ถ่ายทอดด้วยรูปเขียน ความกำกวมก็จะหมดไปในทันที ด้วยเหตุนี้ในกรณีของการทายปริศนาผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือสื่ออินเทอร์เน็ตซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้รูปเขียนได้นั้น ผู้ทายก็จะตั้งใจเลี่ยงไปใช้รูปเขียนตามที่มีเสียงลงเพื่อให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปตามรูปคำลงนั้น ๆ จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่า ปริศนาคำทายของไทยที่มีความกำกวมในระดับเสียง มีทั้งการตั้งใจใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีรูปเขียนและความหมายต่างกัน และการจงใจนำคำที่มีเสียงคล้ายกันมาสร้างความกำกวม ทั้งนี้ จะสังเกตได้ว่าส่วนใหญ่แล้วปริศนาที่มีความกำกวมในระดับเสียงจะเป็นการจงใจนำคำที่มีเสียงคล้ายกันมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีความกำกวมในระดับเสียง มีดังต่อไปนี้

(1) คำทาย : ยักษ์อะไรกินคนไม่ได้

คำตอบ : ยักคิ้ว

ปริศนาคำทายนี้มีความกำกวมเกิดขึ้นจากการออกเสียง /yák/ ที่สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เมื่อผู้ตอบปริศนาพิจารณาจากบริบทและการออกเสียงอาจเข้าใจว่าตัวปริศนาถามถึง “ยักษ์” /yák/ ที่หมายถึง *อมนุษย์พวกหนึ่งมีรูปร่างใหญ่โต ชอบกินมนุษย์และสัตว์เป็นอาหาร* แต่ปรากฏว่าสิ่งที่คำทายถามถึงคือ “ยัก” /yák/ ที่หมายถึง *อาการยกขึ้นยกลงของอวัยวะบางส่วนของร่างกาย* เห็นได้ว่าแม้คำทั้งสองจะมีรูปเขียนและมีความหมายต่างกัน แต่ออกเสียงว่า /yák/ เหมือนกัน ผู้สร้างปริศนาใช้ความกำกวมในระดับเสียงดังกล่าวพร้อมกับกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงในหัวข้อต่อไปทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายแรก แต่ปรากฏว่าคำทายกลับหมายถึงอีกความหมายหนึ่ง

(2) คำทาย : ทำไมเรือโททานิคจึงล่ม

คำตอบ : เพราะวันนั้นไม่มีแดด

จากตัวอย่าง ผู้ตอบปริศนาอาจตีความตามบริบทและการออกเสียงว่าปริศนาหมายถึง “ล่ม” /lóm/ (เอียงจนคว่ำหรือจม) ที่เป็นคำวิเศษณ์ ในขณะที่ตัวคำทายหมายถึง “ร่ม” /róm/ (มีอะไรบังแดดทำให้ไม่ร้อน) ที่เป็นคำวิเศษณ์ ทั้งสองคำนี้มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้นคล้ายกัน คือ หน่วยเสียง “ล” /l/ กับ หน่วยเสียง “ร” /r/ ปริศนาก็จะเกิดความกำกวมขึ้นในระดับหน่วยเสียงเนื่องจากภาษาไทยออกเสียงพยัญชนะดังกล่าวใกล้เคียงกัน ปริศนาเช่นนี้จะใช้ได้ผลเฉพาะเวลาทายกันด้วยการพูด หากปรากฏอยู่ในรูปเขียนความกำกวมก็จะหมดไปทันที ในการทายปริศนาผ่านทางรูปเขียนจึงมักใช้รูปเขียนตามเสียงลวงแทนที่จะเขียนตามรูปเขียนที่ถูกต้อง

(3) คำทาย : นกอะไร ดูดเลือด

คำตอบ : นกยูง

ความกำกวมในตัวอย่งนี้เกิดขึ้นจากเสียงที่คล้ายกันของหน่วยเสียงสระในเสียงของคำว่า “ยูง” /yu:ŋ/ (ซึ่งนกขนาดใหญ่ ตัวผู้มีขนหางยาวและมีแววเพื่อใช้รำแพนให้ตัวเมียสนใจ) กับเสียงของคำว่า “ยุง” /yʊŋ/ (ซึ่งแมลงมีปีกขนาดเล็ก ตัวเมียกินเลือดเป็นอาหาร) จะเห็นได้ว่าคำว่า “ยูง” /yu:ŋ/ ใช้สระเสียงยาว /u:/ ซึ่งออกเสียงคล้ายคำว่า “ยุง” /yʊŋ/ ที่ใช้สระเสียงสั้น /u/ ความกำกวมในปริศนาก็จะเป็นความกำกวมในระดับเสียงที่เกิดจากหน่วยเสียงสระเสียงสั้นและสระเสียงยาวในภาษาไทยที่ออกเสียงคล้ายกัน จนทำให้คำว่า “ยูง” ที่หมายถึงนกชนิดหนึ่ง สามารถตีความไปเป็น “ยุง” ที่หมายถึงแมลงได้

(4) คำทาย : มดอะไรไม่มีในโลก

คำตอบ : มดแล้ว

จากปริศนาคำทายข้างต้น “มด” /mót/ ในคำทายมีความกำกวมระหว่างเสียงของคำว่า “มด” /mót/ (ซึ่งแมลงพวกหนึ่ง) กับเสียงของคำว่า “หมด” /mòt/ (ไม่มี) ความกำกวมดังกล่าวเกิดขึ้นในระดับเสียงวรรณยุกต์ เนื่องจาก “มด” /mót/ มีเสียงวรรณยุกต์เสียงตรี ส่วน “หมด” /mòt/ มีเสียงวรรณยุกต์เสียงเอก สำหรับคำในภาษาไทยนั้นถ้าออกเสียงสูงต่ำผิดไป ความหมายก็จะเปลี่ยนไปด้วย เมื่อผู้ทายปริศนาตั้งใจออกเสียงคำว่า “หมด” /mòt/ เป็น /mót/ หรือใช้รูปเขียนลวงเป็น “มด” แทนที่จะเขียนรูปเขียนที่ถูกต้องลงไป จึงส่งผลให้ปริศนากำกวมและทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปตามความหมายของ “มด” ที่เป็นสัตว์ตามที่ผู้ทายปริศนาต้องการได้

ข. ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level)

ความกำกวมในระดับคำเกิดจากการใช้คำที่มีรูปและเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน ส่งผลให้ข้อความกำกวมและสามารถตีความได้หลายนัย สำหรับในปริศนาคำทายนั้น ผู้ผูกปริศนาได้ตั้งใจใช้คำที่มีเสียงและรูปเขียนเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกันมาทำให้ปริศนาคำทายสามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ จากข้อมูล que ที่ศึกษาพบว่าการใช้ความกำกวมในระดับคำของปริศนาคำทายไทยมีทั้งการใช้คำหลายความหมายซึ่งเป็นคำที่มีรูปและเสียงเหมือนกันและมีความหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีเพียงรูปและเสียงที่เหมือนกันโดยที่ไม่มีมีความหมายเกี่ยวข้องกันแต่อย่างใด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(5) คำทาย : ทำไมปลาหมึกถึงเป็นผู้ชาย

คำตอบ : เพราะมีหนวด

จากตัวอย่าง คำว่า “หนวด” ในปริศนานี้มิได้หมายถึง สิ่งที่มีลักษณะเป็นเส้นยาว ๆ ขึ้นตามบริเวณปากของสัตว์บางชนิด เท่านั้น แต่ยังสามารถหมายถึง ขนที่ขึ้นเหนือริมฝีปากบนของคน ได้อีกด้วย จะเห็นได้ว่าทั้งสองความหมายต่างก็หมายถึงส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีลักษณะเป็นเส้นงอกออกมาจากอวัยวะบริเวณปาก สิ่งที่เป็นเส้นในความหมายแรกคือเส้นยาว ๆ ที่งอกขึ้นมาจากบริเวณปากของปลาหมึก ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือเส้นขนที่งอกขึ้นมาเหนือริมฝีปากของคน คำว่า “หนวด” ในปริศนานี้จึงจัดเป็นความกำกวมในระดับคำที่เกิดจากคำหลายความหมายเนื่องจากมีความหมายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและอยู่ในหมวดคำชนิดเดียวกัน

(6) คำทาย : ยายอะไรไม่มีตา

คำตอบ : ยายยังไม่ได้แต่งงาน

จากตัวอย่าง คำว่า “ตา” ในคำทายมีความกำกวมในระดับคำเนื่องจากเป็นคำพ้องรูปที่สามารถตีความได้ทั้ง “ตา” ที่หมายถึง ส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีหน้าที่ดูหรือมองสิ่งต่าง ๆ และ “ตา” ที่หมายถึง สมาชิกของยาย แม้ว่าทั้งสองคำนี้จะมีความหมายต่างกันและมีได้มีความหมายที่เกี่ยวข้องกันแต่ก็สามารถทำให้เกิดความกำกวมขึ้นมาได้เพราะมีรูปและเสียงเหมือนกัน ด้วยเหตุนี้ผู้ผูกปริศนาจึงได้จงใจนำคำว่า “ตา” มาใช้ในคำทายเพื่อต้องการให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายแรก แต่เมื่อเฉลยปริศนาผู้ตอบจึงทราบว่าแท้จริงแล้วสิ่งที่คำทายถามถึงคืออีกคำหนึ่ง

(7) คำทาย : วังอะไรน่ากลัวที่สุด

คำตอบ : วังเวง

ปริศนาคำทายนี้มีความกำกวมในระดับคำ เนื่องจากคำว่า “วัง” (ที่อยู่ของเจ้านาย) มีรูปเขียนและออกเสียงเหมือนกับพยางค์ “วัง-“ ในคำว่า “วังเวง” (ลักษณะบรรยากาศที่สงบเยือกเย็นทำให้เกิดความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวใจหรือรู้สึกกลัว) จะเห็นได้ว่ากลุ่มของหน่วยเสียง “วัง-“ ในคำว่า “วังเวง” ไม่ได้เป็นหน่วยคำ หากแต่เป็นเพียงพยางค์หนึ่งในคำสองพยางค์เท่านั้น Pepicello และ Green (1984: 43) ได้จัดให้ความกำกวมในลักษณะนี้เป็นความกำกวมในระดับคำ และได้เรียกกลุ่มของพยางค์ที่ถูกนำมาใช้เสมือนเป็นหน่วยคำนี้ว่า “pseudo-morpheme” (หน่วยคำเทียม)¹ อันเป็นลักษณะของการนำเอาพยางค์มาใช้เสมือนเป็นหน่วยคำ ทั้ง ๆ ที่พยางค์ดังกล่าวมิได้มีฐานะเป็นหน่วยคำแต่อย่างใด

ค. ความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level)

ความกำกวมในระดับโครงสร้าง เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นในระดับโครงสร้างของไวยากรณ์ ส่งผลให้วลีหรือประโยคที่มีโครงสร้างต่างกันปรากฏออกมาเป็นโครงสร้างผิวแบบเดียวกัน (Pepicello และ Green, 1984) จากข้อมูลที่น่าสนใจพบว่าปริศนาคำทายไทยมีการใช้ความกำกวมในระดับโครงสร้าง 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ได้แก่ ความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำ และความกำกวมทางโครงสร้างประโยค ดังนี้

ก) ความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำ

ความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำ เป็นความกำกวมในระดับโครงสร้างที่เกิดขึ้นในส่วนที่เป็นโครงสร้างของคำที่ปรากฏอยู่ร่วมกันมากกว่าคำเดียว การที่กลุ่มคำดังกล่าวมีโครงสร้างมากกว่าแบบเดียวปรากฏอยู่ ได้ส่งผลให้เกิดความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำที่ทำให้กลุ่มคำหนึ่ง ๆ สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย (Pepicello และ Green, 1984) สำหรับในปริศนาคำทายไทยพบว่ามีการใช้ประโยชน์จากความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำ เพื่อให้เกิดการตีความในปริศนาคำทายได้หลายนัย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(8) คำทาย : คนใส่แว่นตามีปัญหาเกี่ยวกับอะไร

คำตอบ : หู

ในตัวอย่างข้างต้น ความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำได้ทำให้กลุ่มคำ “เกี่ยวกับ” สามารถตีความได้สองความหมาย ความหมายแรกเป็นบุพบทวลี หมายความว่า *เนื่อง, ข้างแฉะ*

¹ Pepicello และ Green (1984: 42-43) ได้ยกตัวอย่างของ “pseudo-morpheme” (หน่วยคำเทียม) ที่ใช้ในปริศนาคำทายภาษาอังกฤษ เช่น -room จากคำว่า mushroom, -key จากคำว่า turkey, -pets จากคำว่า trumpets, และ cat- จากคำว่า catalogue เป็นต้น

อีกความหมายหนึ่งเป็นกริยาวลีที่มาจากกริยา “เกี่ยว” กับ บุพบท “กับ” หมายความว่า *เอาสิ่งที่มีลักษณะเป็นขอเกี่ยวไว้กับบางสิ่ง* ตามปกติแล้วหากเป็นบุพบทวลีจะเป็นกลุ่มคำที่มีช่วงต่อแนบชิด(close juncture)ซึ่งจะต้องออกเสียงทั้งสองพยางค์ติดกัน แต่ถ้าเป็นกริยาวลีจะออกเสียงในลักษณะของช่วงต่อห่าง(open juncture)ที่มีการหยุดเล็กน้อยระหว่างพยางค์แรกกับพยางค์หลัง แต่ในบริศนาคำทายนอกจากการลงด้วยบริบทแล้ว ผู้ทายปริศนาอาจออกเสียงทั้งสองพยางค์ติดกันเหมือนเป็นบุพบทวลีจนทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายนี้แทนที่จะคิดไปถึงความหมายของกริยาวลี

(9) คำทาย : อะไรเอ่ย น่ากลัวกว่าฆ่าตัดตอน

คำตอบ : ตัดตอนเฉย ๆ ไม่ฆ่า

จากตัวอย่าง กลุ่มคำ “ฆ่าตัดตอน” สามารถตีความได้ทั้งในความหมายของกริยาวลีที่เป็นคำประสมคือ *ฆ่าลูกน้องเพื่อมิให้สาวไปถึงตัวหัวหน้า* และในความหมายของกริยาวลีที่เป็นกริยาเรียงซึ่งมาจากคำกริยา “ฆ่า” หมายถึง *ทำให้ตาย* กริยา “ตัด” หมายถึง *ทำให้ขาดด้วยของมีคม* และ กริยา “ตอน” ในที่นี้เป็นสแลงหมายถึง *ตัดหรือทำลายอวัยวะส่วนหนึ่งของการสืบพันธุ์* ทั้งนี้ ผู้ตอบปริศนาอาจตีความกลุ่มคำ “ฆ่าตัดตอน” ไปในความหมายแรก แต่ปรากฏว่าความหมายที่ถูกต้องของกลุ่มคำดังกล่าวคือกลุ่มคำที่เป็นกริยาเรียง ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนานี้จึงเป็นความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำที่ทำให้กลุ่มคำ “ฆ่าตัดตอน” สามารถตีความได้ทั้งในความหมายที่เป็นคำประสมและกริยาเรียง

(10) คำทาย : แหนมอะไรอร่อยที่สุด

คำตอบ : แหนมนิ้ว (เพราะเขายกนิ้วให้)

สำหรับในปริศนานี้ คำว่า “แหนมนิ้ว” มีที่มาสืบเนื่องจากเหตุการณ์ที่มีผู้พบนิ้วมือมนุษย์ในแหนมจึงเรียกแหนมดังกล่าวว่า “แหนมนิ้ว” ผู้ตอบปริศนาจำเป็นที่จะต้องทราบบริบททางสังคมของคำดังกล่าวจึงจะสามารถเข้าใจปริศนานี้ได้ หากขาดบริบททางสังคมนี้ไป “แหนมนิ้ว” และ “ยกนิ้ว” ก็จะไม่เป็นที่เข้าใจของผู้ตอบปริศนา จะเห็นได้ว่าตามปกติแล้วกริยาวลี “ยกนิ้ว” มักจะใช้ในความหมายของคำประสมคือ *ยกย่องว่าเป็นเยี่ยม* แต่ปริศนาคำทายนี้ได้ต้องการนำกลุ่มคำดังกล่าวมาใช้ในความหมายนี้เท่านั้น หากแต่ยังจงใจใช้ “ยกนิ้ว” ในความหมายว่า *มอบนิ้วให้* ที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “กริยา+ กรรม” โดยมี “ยก” (*มอบให้*) เป็นคำกริยา และมี “นิ้ว” (*อวัยวะส่วนหนึ่งของมือหรือเท้า*) เป็นกรรม จะเห็นได้ว่าความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำได้ทำให้กลุ่มคำ “ยกนิ้ว” ในคำตอบของปริศนานี้นอกจากจะมีความหมายตามที่เป็นสำนวนในความหมายแรกแล้ว ยังสามารถตีความในความหมายของกริยาวลีได้อีกทางหนึ่งด้วย

ข) ความกำกวมทางโครงสร้างประโยค

ความกำกวมทางโครงสร้างประโยค เป็นความกำกวมในระดับโครงสร้างของไวยากรณ์ที่ทำให้ประโยคแบบหนึ่งสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมายเนื่องจากมีโครงสร้างที่แตกต่างกันสองแบบปรากฏอยู่ภายในประโยคดังกล่าว (Pepicello และ Green, 1984) สำหรับในปริศนาคำทายนอกจากการใช้ประโยชน์จากความกำกวมในระดับคำ ระดับเสียง และระดับโครงสร้างวลีแล้ว ยังได้จูงใจนำเอาความกำกวมทางโครงสร้างประโยคมาใช้เพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความได้หลายความหมาย จากการศึกษาพบว่าปริศนาคำทายของไทยได้ใช้ความกำกวมทางโครงสร้างประโยคในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

(ก) ความกำกวมจากการเชื่อมหน่วยประโยค

ในการเชื่อมหน่วยประโยคต่าง ๆ เข้าเป็นประโยคเดียวกันนั้น บางครั้งอาจส่งผลให้ประโยคที่มีการเชื่อมหน่วยประโยคแบบหนึ่งไปมีรูปประโยคเหมือนกับประโยคที่มีการเชื่อมหน่วยประโยคอีกแบบหนึ่งได้ เมื่อประโยคที่มีโครงสร้างที่แตกต่างกันสองแบบมาปรากฏอยู่ในรูปประโยคแบบเดียวกัน จึงทำให้เกิดตีความที่แตกต่างกันขึ้นมา ตามปกติแล้วผู้อ่านหรือผู้ฟังจะทราบว่าควรจะตีความประโยคที่มีการเชื่อมหน่วยประโยคเช่นนี้ไปในทางใดโดยการดูจากบริบท แต่ปริศนาคำทายกลับจูงใจใช้ประโยชน์ของโครงสร้างที่กำกวมจากการเชื่อมหน่วยประโยคเพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความไปอีกทางหนึ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(11) คำทาย : มีตา กับ ยาย 2 คน มีนายนุ้ย 3 ไร่ พวกเขาจะแบ่งนาคนละกี่ไร่

คำตอบ : คนละ 1 ไร่ (เพราะมียายอยู่ 2 คน)

จากปริศนานี้จะเห็นได้ว่า “มีตา กับ ยาย 2 คน” สามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรกคือ มีตา 1 คน มียาย 1 คน และอีกความหมายหนึ่งคือ มีตา 1 คน มียาย 2 คน โครงสร้างประโยคในความหมายแรกเกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีตา 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มียาย 1 คน” ส่วนโครงสร้างประโยคแบบที่สอง เกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีตา 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มียาย 2 คน” นอกจากการเชื่อมหน่วยประโยคแล้ว โครงสร้างทั้งสองแบบนี้ได้มีการละหน่วยคำ “มี” ซึ่งปรากฏซ้ำด้วย จึงทำให้โครงสร้างทั้งสองแบบปรากฏออกมาในรูปประโยคแบบเดียวกันคือ “มีตา กับ ยาย 2 คน” สำหรับในปริศนาคำทายที่ยกมานี้ ผู้ตอบปริศนาอาจตีความไปว่า “มีตา กับ ยาย 2 คน” มาจากโครงสร้างแบบแรก แต่ปรากฏว่าปริศนาคำทายกล่าวถึงความหมายที่มาจากจากโครงสร้างแบบที่สอง

(12) คำทาย : มีตากะยายคู่หนึ่ง มีมะม่วง 9 ลูก จะแบ่งคนละกี่ลูกถึงเท่ากัน
โดยไม่ตัดหรือหั่น

คำตอบ : คนละ 3 ลูก (เพราะมีตา 1 คน กะยายอีกคู่หนึ่ง)

เมื่อพิจารณาจากปริศนาที่ยกมานี้ “มีตากะยายคู่หนึ่ง” สามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรก คือ มีตา 1 คน มียาย 1 คน และอีกความหมายหนึ่ง คือ มีตา 1 คน มียาย 1 คู่ ความหมายแรกเกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีตา 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มียาย 1 คน” ส่วนอีกความหมายหนึ่งเกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีตา 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มียาย 1 คู่” โครงสร้างทั้งสองแบบนี้ได้มีการละหน่วยคำ “มี” ซึ่งปรากฏซ้ำจึงทำให้ปรากฏออกมาในรูปประโยคแบบเดียวกันคือ “มีตากะยายคู่หนึ่ง” ทั้งนี้ ความกำกวมจากการเชื่อมหน่วยประโยคและมีการละหน่วยประโยคเข้ามาร่วมด้วยในปริศนานี้ได้ทำให้ “มีตากะยายคู่หนึ่ง” เกิดการตีความได้ทั้งสองความหมาย แม้ว่าผู้ทายจะต้องการกล่าวถึงความหมายตามโครงสร้างแบบแรก แต่ก็สามารถทำให้ผู้ตอบตีความไปยังความหมายของโครงสร้างอีกแบบหนึ่งได้

(13) คำทาย : มีพี่น้องสองคน มีส้ม 3 ลูกจะแบ่งอย่างไรให้เท่ากัน

คำตอบ : คนละลูก (เพราะมีพี่ 1 คน น้อง 2 คน)

สำหรับตัวอย่างปริศนาคำทายข้างต้น “มีพี่น้องสองคน” มีความกำกวมระหว่างความหมายแรกคือ มีพี่ 1 คน มีน้อง 1 คน กับอีกความหมายหนึ่งคือ มีพี่ 1 คน มีน้อง 2 คน ความกำกวมดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างของประโยคที่มีการเชื่อมหน่วยประโยคที่แตกต่างกัน ความหมายแรกเกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีพี่ 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มีน้อง 1 คน” ส่วนอีกความหมายหนึ่ง เกิดจากการเชื่อมหน่วยประโยค “มีพี่ 1 คน” เข้ากับหน่วยประโยค “มีน้อง 2 คน” นอกจากการเชื่อมหน่วยประโยคแล้ว โครงสร้างทั้งสองแบบนี้ได้มีการละหน่วยคำ “มี” เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย จึงทำให้โครงสร้างทั้งสองแบบปรากฏออกมาในรูปประโยคแบบเดียวกันคือ “มีพี่น้องสองคน” ความกำกวมที่เกิดขึ้นได้ส่งผลให้ให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายแรก ในขณะที่ปริศนาต้องการหมายถึงอีกความหมายหนึ่ง

(ข) ความกำกวมจากการละหน่วยประโยค

ความกำกวมจากการละหน่วยประโยคเกิดจากการที่หน่วยประโยคบางหน่วยได้ถูกละไปเพื่อให้ประโยคสั้นกระชับไม่เยิ่นเย้อ แต่ผลจากการละหน่วยประโยคอาจทำให้ประโยคดังกล่าวไปมีรูปประโยคเหมือนกับอีกประโยคหนึ่งที่มีโครงสร้างต่างกัน ส่งผลให้เกิดการตีความได้หลายนัยขึ้นในประโยคดังกล่าว ตามปกติแล้วผู้อ่านผู้ฟังจะสามารถตีความประโยคที่ละหน่วย

ประโยคได้จากความรู้ความเข้าใจหรือจากปริบท แต่เพราะประโยคดังกล่าวมีความกำกวมจึงอาจทำให้ผู้อ่านผู้ฟังตีความผิดไปได้ในบางครั้ง สำหรับความกำกวมในปริศนาคำทายของไทยนั้น ผู้ผูกปริศนาได้ตั้งใจใช้ประโยชน์จากประโยคที่กำกวมในลักษณะนี้เพื่อให้ปริศนาสามารถตีความไปอีกทางหนึ่งได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(14) คำทาย : มีตากับยายคนหนึ่งทำนาบนภูเขา ไม่ได้เลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่
ถามว่าตากับยายเอาไข่มาจากไหน

คำตอบ : จากไก่ (เพราะไม่ได้เลี้ยงเปิดแต่เลี้ยงไก่)

จากตัวอย่าง ความกำกวมทางโครงสร้างประโยคทำให้ “ไม่ได้เลี้ยงเปิดเลี้ยงไก่” สามารถตีความได้ทั้งความหมายแรกคือ ไม่ได้เลี้ยงเปิด ไม่ได้เลี้ยงไก่ และอีกความหมายหนึ่งคือ ไม่ได้เลี้ยงเปิด แต่เลี้ยงไก่ ตามปกติแล้วผู้อ่านหรือผู้ฟังจะเข้าใจว่าประโยคที่มีรูปประโยคเช่นนี้หมายถึง “ไม่ได้เลี้ยงเปิดไม่ได้เลี้ยงไก่” ซึ่งมีการละหน่วยประโยค “ไม่ได้” ที่ซ้ำกันออกไป

นอกจากนี้ปริศนานี้ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องขอบเขตของการปฏิเสธ (scope of negation) ด้วย กล่าวคือ มีความกำกวมในการตีความขอบเขตของคำปฏิเสธ “ไม่ได้” ในปริศนานี้ ซึ่งสามารถกินความครอบคลุมทั้ง “ไม่ได้เลี้ยงเปิด” และ “ไม่ได้เลี้ยงทั้งเปิดและไก่” ผู้ตอบจึงอาจตีความคำทายว่าตากับยายไม่ได้เลี้ยงทั้งเปิดและไก่ แต่ความจริงแล้วตัวคำทายได้ตั้งใจใช้ประโยคดังกล่าวในอีกความหมายหนึ่งซึ่งคำว่า “ไม่ได้” มีขอบเขตของคำครอบคลุมแค่ “ไม่ได้เลี้ยงเปิด” เท่านั้น

(15) คำทาย : นาย ก เป็นคนไม่กินเหล้ากินเบียร์ แต่ทำไมยังถูกตำรวจจับ
ข้อหาเมาแล้วขับ

คำตอบ : เพราะไม่กินเหล้าแต่กินเบียร์

ปริศนาข้างต้นได้เจองานำเอาประโยคที่มีความกำกวมจากการละหน่วยประโยคมาใช้ ดังจะเห็นได้จากการที่ “ไม่กินเหล้ากินเบียร์” มีโครงสร้างประโยคที่กำกวมระหว่างความหมายแรก คือ ไม่กินเหล้า ไม่กินเบียร์ และในอีกความหมายหนึ่ง คือ ไม่กินเหล้า แต่กินเบียร์ เมื่อพิจารณาจากคำทายอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจว่า “ไม่กินเหล้ากินเบียร์” เป็นโครงสร้างที่มีการละหน่วยประโยค “ไม่” ที่ซ้ำกันออกไปแล้ว จึงตีความไปว่า นาย ก เป็นคนที่ไม่กินทั้งเหล้าและเบียร์ แต่ปรากฏว่าตัวคำทายกลับต้องการคำตอบจากความหมายที่สองซึ่งหมายถึง นาย ก เป็นคนไม่กินเหล้าแต่กินเบียร์

จะเห็นได้ว่านอกจากการละแล้ว ในปริศนานี้ก็ยังมีเรื่องขอบเขตการปฏิเสธ (scope of negation) ของคำว่า “ไม่” เข้ามาร่วมด้วย ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปได้ว่าคำ

ปฏิเสธ “ไม่” ในปริศยานี้กินความครอบคลุมทั้ง “ไม่กินเหล้า” และ “ไม่กินเบียร์” จึงตีความคำทายว่านาย ก ไม่กินเหล้าและไม่กินเบียร์ แต่ปรากฏว่าตัวคำทายกลับจงใจใช้ประโยคดังกล่าวในอีกความหมายหนึ่งซึ่งคำว่า “ไม่” มีขอบเขตของคำครอบคลุมแค่ “ไม่กินเหล้า” เท่านั้น

(16) คำทาย : น้ำอะไรเย็นได้

คำตอบ : น้ำตื้น

คำทายในปริศยานี้สามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรก คือ น้ำที่เย็นได้ และอีกความหมายหนึ่ง คือ น้ำที่เราเย็นได้ ความหมายแรกมีโครงสร้างประโยคแบบ ”ประธาน + กริยา” โดยมี “น้ำ” เป็นประธานที่กระทำกริยา “เย็น” ตามโครงสร้างนี้จะสามารถตีความได้ว่าคำทายถามถึง “น้ำ” ที่สามารถกระทำกริยา “เย็น” ได้ แต่ปรากฏว่าคำทายกลับหมายถึงโครงสร้างที่มีการหน่วยประธานในประโยคแบบ ”กรรม + (ประธาน) + กริยา” โดยมี “น้ำ” เป็นกรรม มี “เย็น” เป็นกริยา และมีการหน่วยประธานซึ่งได้แก่ตัวบุคคลผู้ที่สามารถเย็นในน้ำได้ จะเห็นได้ว่าความกำกวมในปริศยานี้เกิดจากการหน่วยประโยคในความหมายที่สองทำให้ประโยคที่มีโครงสร้างแตกต่างกันปรากฏอยู่ในรูปประโยคแบบเดียวกัน

(ค) ความกำกวมจากความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ในประโยค

นอกจากการเชื่อมและการหน่วยประโยคแล้ว ความสัมพันธ์ที่ต่างกันของหน่วยต่าง ๆ ในประโยคก็สามารถทำให้เกิดความกำกวมในปริศนาคำทายได้เช่นกัน เพราะหากหน่วยต่าง ๆ ที่นำมาเรียงกันเป็นประโยคมีความสัมพันธ์ต่างกันก็จะทำให้ประโยคดังกล่าวมีความหมายต่างกันตามไปด้วย ยกตัวอย่างเช่น “เขาเตะเก้าอี้หัก” มีความกำกวมระหว่าง เขาเตะเก้าอี้จนเก้าอี้หัก กับ เขาเตะเก้าอี้ที่หักแล้ว เนื่องจาก “หัก” ที่ปรากฏอยู่ในประโยคนี้สามารถที่จะมีความสัมพันธ์กับ “เก้าอี้” ได้ทั้งในทางที่เป็นส่วนขยายของกริยา “เตะ” หรือเป็นส่วนขยายของ “เก้าอี้” ก็ได้ เมื่อหน่วยในประโยคมีความสัมพันธ์ทางไวยากรณ์ต่างกันจึงส่งผลให้ประโยคดังกล่าวกำกวมสามารถตีความได้ทั้งสองความหมาย ด้วยเหตุนี้ผู้ผูกปริศนาจึงจงใจนำประโยคที่หน่วยในประโยคสามารถทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้มากกว่าหนึ่งอย่างในขณะเดียวกันมาใช้ในปริศนาคำทาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(17) คำทาย : ทำไมหมอแทงคนตายถึงไม่ถูกจับ

คำตอบ : เพราะหมอแทงคนที่ตายแล้ว

หากพิจารณาจากปริศยานี้ จะพบว่า “หมอแทงคนตาย” สามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรกคือ หมอแทงคนจนคนที่ถูกแทงตาย และในความหมายที่สองคือ หมอแทงคนที่ตายแล้ว ความกำกวมดังกล่าวเกิดจากโครงสร้างทางไวยากรณ์ที่หน่วยในประโยคคือ “คน” กับ

“ตาย” มีความสัมพันธ์ที่ต่างกันในแต่ละโครงสร้าง จากโครงสร้างประโยคแบบแรก “แทงคนตาย” เป็นกริยาเรียงที่มีโครงสร้างเป็นแบบกริยากริต (causative verb) การที่คนถูกแทงจนตายจึงเป็นผลมาจากการกระทำของหมอ ส่วนโครงสร้างแบบที่สอง “ตาย” เป็นหน่วยในประโยคที่ใช้ขยาย “คน” ตามธรรมดาแล้วผู้อ่านผู้ฟังมักจะตีความข้อความในลักษณะเช่นนี้ไปที่ความหมายแรก ผู้ตอบปริศนาจึงอาจตีความไปว่าคำทายกล่าวถึงหมอที่แทงคนจนคนตาย แต่เมื่อเฉลยคำตอบจึงทราบว่าคำทายต้องการคำตอบจากอีกความหมายหนึ่ง

(18) คำทาย : พระตบยุงตายผิดศีลข้อไหน

คำตอบ : ไม่ผิด เพราะพระตบยุงที่ตายแล้ว

จากตัวอย่าง “พระตบยุงตาย” สามารถตีความได้ระหว่าง พระตบยุงจนยุงตาย กับอีกความหมายหนึ่งคือ พระตบยุงที่ตายแล้ว เมื่อผู้ตอบปริศนาพิจารณาจากคำทาย อาจตีความไปว่าปริศนากล่าวถึงพระที่ทำให้ยุงตาย แต่คำทายกลับหมายถึงพระที่ได้ตบยุงที่ตายไปแล้ว ความกำกวมที่ปรากฏในปริศนานี้เกิดจากคำว่า “ยุง” กับ “ตาย” ซึ่งเป็นหน่วยในประโยคมีความสัมพันธ์ที่ต่างกัน ในโครงสร้างประโยคแบบแรก การที่ยุงตายเป็นผลมาจากการกระทำอาการตบของพระ เนื่องจาก “ตบยุงตาย” เป็นกริยาเรียงที่มีโครงสร้างเป็นแบบกริยากริต (causative verb) ส่วนโครงสร้างแบบที่สอง “ตาย” เป็นหน่วยในประโยคที่ใช้ขยาย “ยุง” ลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าการที่หน่วยต่าง ๆ ในประโยคทำหน้าที่ต่างกันนั้น ย่อมส่งผลให้ความหมายของประโยคดังกล่าวมีความแตกต่างกันตามไปด้วย

จากตัวอย่างปริศนาคำทายที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนี้ นอกจากปริศนาคำทายจะจูงใจความกำกวมในระดับเสียง ระดับคำ หรือระดับโครงสร้างอย่างใดอย่างหนึ่งมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายแล้ว ผลจากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายไทยยังพบว่า ปริศนาคำทายบางข้อได้จูงใจใช้ความกำกวมในหลายลักษณะร่วมกัน เช่น การใช้ความกำกวมในระดับเสียงร่วมกับความกำกวมในระดับโครงสร้าง การใช้ความกำกวมในระดับคำร่วมกับระดับโครงสร้าง และการใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียงร่วมกับความกำกวมในระดับคำและโครงสร้าง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(19) คำทาย : อหารับกล้วยอะไรมากที่สุด

คำตอบ : กล้วยหลานปลุก

จากคำทายจะเห็นว่า “อหารับ” มีความกำกวมทั้งในระดับเสียงและในระดับโครงสร้าง ความกำกวมในระดับเสียงเกิดจากการใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันของเสียง “ร” /r/ ในคำว่า

“อาหรับ” /ʔa:ràp/ และเสียง “ล” /l/ ในวลี “อาหรับ” /ʔa: làp/ ส่วนในด้านโครงสร้าง มีความกำกวมระหว่างความหมายแรกคือคำว่า “อาหรับ” หมายถึง *ชนชาติผิวขาวพวกหนึ่งที่อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชีย* ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ “อาหรับ” มีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา” โดยมี “อา” (*น้องของพ่อ*) เป็นภาคประธานที่แสดงกริยา “หลับ” (*อาการพักผ่อนของร่างกาย*) ความกำกวมดังกล่าวทำให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจว่าตัวปริศนากล่าวถึงคำว่า “อาหรับ” ในความหมายแรก แต่คำทายกลับกล่าวถึง “อาหลับ” ในความหมายหลัง

(20) คำทาย : นางพยาบาลกลัวอะไร

คำตอบ : กลัวหมอฟัน

ในปริศนานี้ “หมอฟัน” มีความกำกวมทั้งในระดับคำและระดับโครงสร้าง ความกำกวมในระดับคำ คือ “ฟัน” ที่มีความกำกวมจากคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “ฟัน” (*กระดูกเป็นซี่ ๆ อยู่ในปาก สำหรับกัด ฉีก หรือเคี้ยวอาหาร*) กับคำว่า “ฟัน” (*ร่วมประเวณี*) ที่มักใช้ในกรณีของชายที่ไปได้เสียกับหญิงเพราะความคะนองหรือรักสนุก ส่วนความกำกวมในระดับโครงสร้าง จะเห็นได้ว่าในความหมายแรก “หมอฟัน” หมายถึง *หมอที่รักษาฟัน* ส่วน “หมอฟัน” อีกความหมายหนึ่งเป็นวลีที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา” โดยมีประธานคือ “หมอ” (*ผู้ตรวจรักษาโรค*) เป็นผู้กระทำกริยา “ฟัน” (*ร่วมประเวณี*)

(21) คำทาย : ปลาอะไรชี้เท้าเกาะ

คำตอบ : ปลาเผา

ตัวอย่างปริศนานานาข้อนี้ “ชี้เท้าเกาะ” มีการใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างร่วมกัน ความกำกวมในระดับเสียง ได้แก่ การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันระหว่างคำว่า “เท้า” /ʔthâw/ (*เสมอกัน*) กับ “เ้า” /ʔthâw/ (*ผงละเอียดของสิ่งที่เหลือจากไฟเผาหมดแล้ว*) ความกำกวมในระดับคำ ได้แก่ ความกำกวมจากคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำนาม “เกาะ” (*ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ*) กับคำกริยา “เกาะ” (*ติด*) ส่วนความกำกวมในระดับโครงสร้าง ได้แก่ ความกำกวมทางโครงสร้างวลีระหว่างโครงสร้างวลีแบบแรกคือ “ชี้” (*อุจจาระ*) + “เท้า” (*เสมอกัน*) + “เกาะ” (*ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ*) หมายความว่า *อุจจาระมีขนาดเท่ากับเกาะ* กับโครงสร้างวลีอีกแบบหนึ่งคือ “ชี้เ้า” (*ผงละเอียดของสิ่งที่เหลือจากไฟเผาหมดแล้ว*) + “เกาะ” (*ติด*) หมายความว่า *เ้าติดอยู่* ตามปกติแล้วหากเป็นความหมายตามโครงสร้างแบบแรกจะออกเสียงในลักษณะของช่วงต่อห่าง (open juncture) ซึ่งมีการหยุดเล็กน้อยระหว่างพยางค์แรกกับพยางค์หลังคือ “ชี้” กับ “เท้า” ในขณะที่ความหมายตามโครงสร้างแบบหลังจะออกเสียงในลักษณะของช่วงต่อแนบชิด (close juncture)

ซึ่งจะต้องออกเสียง “ชี้เฝ้า” ทั้งสองพยางค์ติดกัน แต่ในปริศนาคำทายนั้น ผู้ทายกลับจงใจออกเสียงทั้งสองพยางค์ห่างกันจนทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึง “ชี้เท่าเกาะ” แทนที่จะคิดไปถึงความหมายของ “ชี้เฝ้าเกาะ” การจงใจใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างร่วมกันในวลีนี้ จึงทำให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจว่าคำทายถามถึงปลาที่มีอุจจาระขนาดเท่ากับเกาะ แต่ความหมายที่แท้จริงของคำทายกลับถามถึงปลาที่มีชี้เฝ้าติดอยู่

กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาในด้านระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย พบว่าปริศนาคำทายของไทยมีการใช้ประโยชน์จากความกำกวมทั้งความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level) ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level) และความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level) นอกจากนี้ปริศนาคำทายจะจงใจใช้ความกำกวมอย่างใดอย่างหนึ่งมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายแล้ว ปริศนาคำทายบางข้อยังได้จงใจใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างร่วมกันด้วย

3.1.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย

นอกจากแนวคิดของ Pepicello และ Green (1984) ที่พิจารณาความกำกวมทางภาษาในด้านของระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมขึ้นในระดับหน่วยเสียง หน่วยคำ และหน่วยโครงสร้าง Dienhart (1998) ได้นำเสนออีกแนวทางหนึ่งในการวิเคราะห์ความกำกวม โดยการพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม ความกำกวมทางภาษาเกิดจากความเชื่อมโยงของหน่วยทางภาษา 2 หน่วย(หรือมากกว่านั้น)ที่สัมพันธ์กัน ด้วยเหตุนี้ รูปภาษาที่กำกวมจึงสร้างความสับสนในการตีความได้ เพราะหากขาดบริบท อาจจะไม่สามารถตีความได้ว่าหมายถึงหน่วยภาษาใด Dienhart (1998) ได้แบ่งลักษณะของความกำกวมเป็น 5 ประเภทตามลำดับขั้นของความเหมือนหรือความคล้ายคลึงที่แสดงออกมาทางเสียงและรูปเขียนของหน่วยทางภาษาที่นำมาเชื่อมโยงกัน ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy) ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony) ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย (paraphony) และลักษณะความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (hahaphony)¹ เมื่อพิจารณาปริศนาคำทายของไทยในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม พบว่าปริศนาคำทายของไทยมีลักษณะของความสัมพัทธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมดังต่อไปนี้

¹ ดูรายละเอียดในบทที่ 2

ก. ความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy)

ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) เป็นความกำกวมที่พบในระดับคำ มีลักษณะของหน่วยภาษากำกวมที่มีน้อยความหมายของคำคำเดียวกัน โดยแต่ละน้อยความหมายต่างก็มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเนื่องจากจัดอยู่ในหมวดคำเดียวกัน (Dienhart, 1998) คำหลายความหมายจึงถือเป็นลักษณะของคำที่นอกจากจะมีรูปและเสียงที่เหมือนกันแล้ว ก็ยังมีความสัมพันธ์ทางความหมายหรือมีที่มาจากคำเดียวกันอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ Dienhart (1998) จึงได้จัดให้คำหลายความหมายเป็นความกำกวมของหน่วยภาษาที่มีความเหมือนกันมากที่สุดเมื่อเทียบกับความสัมพันธ์ของหน่วยภาษาที่กำกวมในลักษณะอื่น ๆ จากการศึกษาปริศนาคำทายของไทยพบว่าความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายในปริศนาคำทายไทยมี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ดังนี้

ก) ระหว่างคำกับคำ

ความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายระหว่างคำกับคำในปริศนาคำทาย เป็นการงัดใจใช้ประโยชน์จากความกำกวมของหน่วยภาษาที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของคำที่มีรูปเขียนและมีเสียงเหมือนกัน โดยที่คำดังกล่าวมีที่มาจากคำเดียวกันและจัดอยู่ในหมวดคำเดียวกันแต่ได้มีการนำคำดังกล่าวไปใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน การที่ผู้ถูกปริศนาจะนำหน่วยภาษาที่มีรูปและเสียงเหมือนกันในลักษณะของคำหลายความหมายมาใช้ในปริศนาคำทาย จึงทำให้ปริศนาดังกล่าวกำกวมและสามารถที่จะตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำหลายความหมายระหว่างคำกับคำมีดังนี้

(22) คำทาย : คอมพิวเตอร์เสียทำยังไงจึงหาย

คำตอบ : เอาไปตั้งไว้หน้าบ้าน

ตัวอย่างที่ยกมานี้ คำว่า “หาย” มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในลักษณะของคำหลายความหมายระหว่างความหมายแรกคือ พ้นจากอาการที่เป็นอยู่ กับอีกความหมายหนึ่งคือ หาไม่พบ แม้ว่าความจริงแล้วตัวปริศนาต้องการหมายถึงความหมายที่สอง แต่ผู้ถูกปริศนาก็มีเจตนาให้ผู้ตอบเข้าใจไปในความหมายแรก ดังจะเห็นได้จากการงัดใจใช้ปริบทที่อยู่ในข้อความข้างหน้ามาลวง ด้วยการกล่าวถึงอาการของคอมพิวเตอร์ที่เกิดอาการ “เสีย” อันเป็นเหตุให้ใช้งานไม่ได้ ทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความว่าคำทายถามถึงวิธีการที่จะทำให้คอมพิวเตอร์พ้นจากอาการเสีย ในขณะที่ความหมายที่แท้จริงของตัวปริศนาลับถามถึงวิธีการที่จะทำให้ไม่สามารถหาคอมพิวเตอร์ให้พบได้

(23) คำทนาย : อาชีพอะไรที่คนไม่ชอบ

คำตอบ : กู้ก (เพราะชอบต้มตุ๋น)

หน่วยภาษาที่มีความกำกวมในปริศนาคำทนายข้างต้น คือ “ต้มตุ๋น” เนื่องจากสามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรกที่เป็นลักษณะของคำเรียงคือ “ต้ม” (ทำอาหารให้สุกโดยใช้น้ำทำให้เดือดหรือให้สุก) กับ “ตุ๋น” (ทำอาหารให้สุกโดยใช้น้ำเคี่ยวให้เปื่อย) หมายถึง ทำอาหารด้วยวิธีการต้มและตุ๋น ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีความหมายในทางที่ใช้เป็นสำนวนหมายถึง หลอกลวง ได้อีกด้วย ตัวอย่างปริศนานี้จึงเป็นการใช้คำกำกวมที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำหลายความหมายซึ่งสามารถตีความได้ทั้งความหมายที่ตรงตามรูปและความหมายที่เป็นสำนวน

ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ปริศนาคำทนายของไทยบางข้อจูงใจใช้ประโยชน์จากหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ โดยที่หน่วยภาษาทั้งสองต่างก็มีที่มาจากคำเดียวกัน แต่หน่วยภาษาหนึ่งมีฐานะเป็นคำ ส่วนอีกหน่วยภาษาหนึ่งมีฐานะเป็นหน่วยคำอิสระที่เป็นหน่วยคำหนึ่งในคำประกอบ เมื่อปริศนาคำทนายนำเอาเฉพาะหน่วยคำดังกล่าวมาใช้ในปริศนาจึงทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปตามความหมายของหน่วยภาษาที่มีฐานะเป็นคำแทนที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงความหมายของหน่วยคำที่ต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นซึ่งเป็นความหมายแท้จริงที่ปริศนาต้องการกล่าวถึง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(24) คำทนาย : แม่อะไรเอ๋ย เป็นผู้ชาย

คำตอบ : แม่ทัพ

ตัวอย่างข้างต้น “แม่” ในคำทนายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “แม่” (หญิงผู้ให้กำเนิดบุตร, หญิงผู้ดูแลและเลี้ยงดูบุตร) กับหน่วยคำ “แม่” ในคำว่า “แม่ทัพ” (ผู้เป็นหัวหน้าทัพ) เมื่อพิจารณาคำและหน่วยคำดังกล่าว จะเห็นได้ว่าหน่วยภาษาทั้งสองต่างก็มีที่มาจากคำเดียวกัน เนื่องจากคำว่า “แม่ทัพ” มาจากการประกอบหน่วยคำ “แม่” กับหน่วยคำ “ทัพ” เข้าด้วยกัน โดยการนำคำว่า “แม่” ไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบ จากเดิมที่หมายถึงหญิงผู้ดูแลบุตร ก็ได้นำไปใช้ในทางที่หมายถึงผู้ดูแลทัพหรือผู้ที่เป็นหัวหน้าทัพโดยไม่จำกัดเพศว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง หน่วยภาษากำกวมในปริศนานี้จึงมีความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมายระหว่างคำว่า “แม่” กับหน่วยคำ “แม่” ในคำว่า “แม่ทัพ” ปริศนาคำทนายจูงใจกล่าวถึง “แม่” ในลักษณะที่เป็นคำมากกว่าหน่วยคำ จึงทำให้ผู้ฟังคิดถึง “แม่” ในความหมายว่า “หญิงผู้ให้กำเนิดบุตร” ซึ่งจะขัดแย้งกับเนื้อความที่ตามมาว่า “เป็นผู้ชาย”

(25) คำทาย : ขายอะไรไม่ได้เงิน

คำตอบ : ขายหน้า

จากปริศนาข้อนี้ “ขาย” ที่อยู่ในคำทายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “ขาย” (เอาของแลกเงิน) กับหน่วยคำ “ขาย” ที่เป็นพยางค์หน้าของคำว่า “ขายหน้า” (อับอาย) คำว่า “ขาย” กับหน่วยคำ “ขาย” ในสำนวน “ขายหน้า” ถือเป็นคำที่มาจากคำเดียวกัน เนื่องจากคำว่า “ขายหน้า” มาจากประกอบหน่วยคำ “ขาย” กับหน่วยคำ “หน้า” ทำให้ความหมายของคำว่า “ขาย” จากเดิมที่หมายถึงนำสิ่งของไปแลกกับเงิน ได้มีการนำเอาไปใช้ในทางที่หมายถึงเอาหน้าไปแลกกับบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ใช่เงิน เช่น แลกกับความอู้อุด หรือหมายถึงการสูญเสีย “หน้า” ไป คำว่า “ขายหน้า” จึงมีความหมายในทางที่เป็นสำนวนว่าอับอาย ดังนั้น ปริศนานี้จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมแบบคำหลายความหมายระหว่างคำว่า “ขาย” กับหน่วยคำ “ขาย” ในคำว่า “ขายหน้า”

ข. ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy)

ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy) เป็นความกำกวมที่เกิดจากคำที่มีรูปเขียนและเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกัน โดยที่แต่ละคำต่างก็ไม่มี ความสัมพันธ์หรือมีความเกี่ยวข้องกันทางความหมายแต่อย่างใด (Dienhart, 1998) ลักษณะ ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียงจึงเป็นความกำกวมจากหน่วยภาษาที่มีเพียงรูปและเสียง เหมือนกันเท่านั้น ต่างจากคำหลายความหมายที่มีทั้งรูปและเสียงพ้องกันและมีความความหมาย ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ด้วยเหตุดังกล่าว Dienhart (1998) จึงได้จัดให้ลักษณะลักษณะ ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียงเป็นความกำกวมของหน่วยภาษาที่มีความใกล้เคียงกันรอง จากคำหลายความหมาย สำหรับการศึกษาค้นคว้าปริศนาคำทายของไทยในงานวิจัยนี้ได้พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องรูปพ้องเสียงในปริศนาคำทายไทยมี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์แบบ คำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ดังต่อไปนี้

ก) ระหว่างคำกับคำ

ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำกับคำในปริศนาคำทาย เป็นการ จงใจสร้างความกำกวมด้วยการใช้ประโยชน์จากหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์กันใน ลักษณะของคำที่มีรูปเขียนและมีเสียงเหมือนกันแต่มีความหมายต่างกันโดยที่คำทั้งสองไม่มีความ เกี่ยวข้องกันทางความหมายแต่อย่างใด การที่ผู้ถูกปริศนาจงใจนำคำพ้องรูปพ้องเสียงมาใช้ใน

ปริศนาคำทายจึงทำให้ปริศนากำกวมและสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำกับคำ ได้แก่

(26) คำทาย : ทำไมคนถึงมีสองตา

คำตอบ : เพราะยายเจ้าชู้

ความกำกวมจากคำว่า “ตา” ในปริศนาคำทายนี้มีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “ตา” ที่หมายถึง ส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีหน้าที่ดูหรือมองสิ่งต่าง ๆ กับคำว่า “ตา” ที่หมายถึง สามีของยาย เมื่อพิจารณาจากคำทายผู้ตอบปริศนาอาจเข้าใจว่า “ตา” ที่ปรากฏอยู่ในคำทายคือความหมายแรก จึงตีความว่าคำทายถามถึงสาเหตุที่คนมีดวงตาสองดวง แต่เมื่อทราบคำตอบของปริศนา ก็จะพบว่าความหมายที่คำทายต้องการกล่าวถึงคือคำว่า “ตา” ในความหมายที่สอง คำทายที่แท้จริงของปริศนาคำทายนี้จึงเป็นการถามถึงสาเหตุที่ทำให้คนมีตา(สามีของยาย)สองคน

(27) คำทาย : สีอะไรทาแล้วไม่เป็นมัน

คำตอบ : สีเผือก

ความกำกวมจากคำว่า “มัน” ในปริศนาคำทายนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “มัน” ที่หมายถึง เป็นเงา, ขึ้นเงา กับคำว่า “มัน” ที่หมายถึง พืชที่ใช้หัวเป็นอาหาร ด้วยเหตุที่คำว่า “มัน” ทั้งในความหมายแรก และคำว่า “มัน” ในความหมายที่สอง ต่างก็มีรูปและเสียงเหมือนกัน เมื่อปริศนาคำทายจงใจใช้คำว่า “มัน” มาสร้างความกำกวมด้วยการใช้บริบทข้างหน้ามาลงให้ผู้ตอบคิดไปถึงประเภทหรือชนิดของสีที่ไม่ทำให้สิ่งที่ทาลงไปขึ้นเงา จึงสามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายแรกได้ แม้ว่าคำตอบที่ถูกต้องจะมาจากการตีความในความหมายที่สองก็ตาม

ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

จากข้อมูลปริศนาคำทายของไทยที่นำมาศึกษาพบว่า ปริศนาคำทายบางปริศนามีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ โดยที่ส่วนหนึ่งของคำประกอบดังกล่าวเป็นหน่วยคำที่ต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นจึงจะมีความหมายตามที่ปริศนาต้องการ ด้วยเหตุที่ส่วนหนึ่งของคำประกอบดังกล่าวมีรูปและเสียงพ้องกับหน่วยภาษาที่มีฐานะเป็นคำ เมื่อปริศนาคำทายจงใจนำเอาเฉพาะส่วนหนึ่งของคำประกอบมาใช้ในปริศนาจึงสามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปได้ว่าปริศนาคำทาย

หมายถึงคำอีกคำหนึ่งที่มีรูปและเสียงพ้องกันแทนที่จะคิดตีความไปถึงส่วนหนึ่งของคำประกอบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(28) คำทนาย : เกาะอะไรผู้ชายชอบ

คำตอบ : เกาะอกหลุด

จากตัวอย่าง “เกาะ” ที่อยู่ในคำทนายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “เกาะ” (ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ) กับหน่วยคำ “เกาะ” (จับหรือติดอยู่กับ) ในคำว่า “เกาะอก” (เสื้อที่ไม่มีแขนเสื้อหรือสายคล้องบ่า) ซึ่งเป็นคำประสมที่มาจากการประกอบหน่วยคำกริยา “เกาะ” (จับหรือติดอยู่กับ) เข้ากับหน่วยคำ “อก” ที่เป็นคำนาม เพื่อให้เรียกเสื้อที่ไม่มีแขนหรือสายคล้องบ่าแต่ใช้วิธีการใส่แนบไปกับรอบอก เมื่อผู้ถูกปริศนาจงใจนำเอาเฉพาะหน่วยคำ “เกาะ” มาใช้ในส่วนของคำทนายจึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดถึงคำว่า “เกาะ” ที่เป็นส่วนของแผ่นดินกลางทะเลได้ เนื่องจากคำและส่วนหนึ่งของคำประกอบดังกล่าวมีรูปและเสียงพ้องกัน ความกำกวมจาก “เกาะ” ในคำทนายนี้จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมแบบคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “เกาะ” กับส่วนหนึ่งของคำประกอบ “เกาะ” ที่มาจากคำว่า “เกาะอก”

(29) คำทนาย : กาอะไรมีสี่ปีก

คำตอบ : กาชาด

สำหรับในปริศนานี้ จะเห็นได้ว่า “กา” ที่อยู่ในคำทนายมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมแบบคำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “กา” (ชื่อนกชนิดหนึ่ง ตัวมีสีดำ) กับหน่วยคำ “กา” จากคำว่า “กาชาด” (เครื่องหมายรูปกากบาทสีแดง) ซึ่งเป็นคำประสมที่มาจากการประกอบหน่วยคำ “กา” (ทำเครื่องหมายเป็นรูปกากบาท) กับหน่วยคำ “ชาด” (สีแดงสด) ด้วยเหตุที่หน่วยคำ “กา” มีรูปและเสียงเหมือนกับคำว่า “กา” ที่เป็นชื่อของนกชนิดหนึ่ง เมื่อผู้ถูกปริศนาำเฉพาะหน่วยคำ “กา” มาใช้ในปริศนา จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดถึงคำว่า “กา” ที่เป็นนกได้ แต่เมื่อพิจารณาจากคำตอบของปริศนา ผู้ตอบก็จะพบว่าแท้จริงแล้วคำทนายหมายถึงหน่วยคำที่เป็นส่วนหนึ่งของคำประกอบ คือ “กา” ที่ต้องประกอบกับหน่วยคำ “ชาด” เป็นคำว่า “กาชาด” จึงจะมีความหมายตามที่ปริศนาต้องการ

ค. ความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony)

ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony) เป็นความกำกวมที่เกิดขึ้นจากคำที่มีเสียงเหมือนกัน แต่มีความหมายและรูปเขียนต่างกัน (Dienhart, 1998) ความกำกวมจากคำพ้องเสียงมักจะเกิดขึ้นในกรณีของการติดต่อสื่อสารผ่านทางารพูดซึ่งผู้ฟังต้องตีความจาก

สิ่งที่ได้ยินได้ฟังโดยไม่มีรูปเขียนมากำกับ จนอาจทำให้ตีความผิดไปเป็นอีกคำหนึ่งที่มีเสียงเหมือนกันได้ ด้วยเหตุที่คำพ้องเสียงมีความเหมือนกันในด้านของเสียงที่พ้องกันเท่านั้น Dienhart (1998) จึงได้จัดให้ความกำกวมจากการใช้คำพ้องเสียงเป็นความกำกวมของหน่วยภาษาที่มีความใกล้เคียงกันรองลงมาจากลักษณะความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง สำหรับในกรณีของปริศนาคำทายไทยที่นำมาศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงมี 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียงระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียงระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ดังนี้

ก) ระหว่างคำกับคำ

ความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงระหว่างคำกับคำในปริศนาคำทายเป็นการจูงใจใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีรูปเขียนและความหมายต่างกันเพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ตามปกติแล้ว การทายปริศนามักจะเป็นการทายผ่านทางการพูดโดยไม่มีรูปเขียนมากำกับ การใช้คำที่มีเสียงพ้องกันจึงสามารถสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายได้แม้จะมีรูปเขียนต่างกันก็ตาม แต่หากปรากฏในรูปของการเขียนความกำกวมก็จะหมดไปในทันที ส่วนในกรณีของปริศนาคำทายในสื่อสิ่งพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ตซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้รูปเขียนได้ ผู้ทายก็จะเลี่ยงไปใช้วิธีการเขียนคำพ้องเสียงตามรูปคำที่มีเสียงลงเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจความหมายไปตามรูปคำลงนั้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีรูปเขียนและความหมายต่างกันสามารถสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายขึ้นมาได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(30) คำทาย : เวลาโกโดนต้มในหม้อ ไก่จะร้องเพลงอะไร

คำตอบ : สุขกันเถอะเรา เสร้าไปทำไม

ปริศนานี้มีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “สุข” /sùk/ กับคำว่า “สุก” /sùk/ จะเห็นได้ว่าผู้ผูกปริศนาได้จูงใจนำคำที่มีเสียงพ้องกันระหว่างคำว่า “สุข” /sùk/ หมายถึง ความสบายกายสบายใจ กับคำว่า “สุก” /sùk/ หมายถึง เปลี่ยนสภาพจากดิบด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ มาทำให้คำตอบของปริศนาสามารถตีความไปอีกทางหนึ่งได้ ความกำกวมที่เกิดขึ้นจากการออกเสียง /sùk/ ในคำตอบของปริศนา ทำให้คำตอบของปริศนาดังกล่าวสามารถตีความได้ทั้งการที่ไก่มีความรู้สึกสุขกายสบายใจที่ถูกต้มในหม้อ ในขณะที่เดียวกันก็สามารถตีความว่าไก่ผ่านกรรมวิธีการต้มในหม้อจนสุกได้อีกทางหนึ่งด้วย

(31) คำทาย : ดาราคนไหนเป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัย

คำตอบ : ศรราม

ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในตัวอย่างนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “ศรราม” /sǒ:nra:m/ กับ “สอนรามฯ” /sǒ:nra:m/ จะเห็นได้ว่าคำตอบของปริศนาสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เนื่องจาก “ศรราม” /sǒ:nra:m/ ที่เป็นชื่อของนักแสดงชายผู้หนึ่ง ได้ไปพ้องเสียงกับ “สอนรามฯ” /sǒ:nra:m/ ที่หมายถึง สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ทำให้สามารถตีความคำตอบของปริศนานี้จากเสียงที่พ้องกันของ /sǒ:nra:m/ ได้ทั้งในความหมายแรกและและในความหมายหลัง

ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ปริศนาคำทายของไทยมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ โดยการจงใจนำคำและส่วนหนึ่งของคำประกอบที่มีเสียงเหมือนกันแต่มีรูปเขียนต่างกันมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย ปริศนาที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะนี้จะสามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงคำอีกคำหนึ่งที่มีเสียงพ้องกัน แทนที่จะคิดตีความไปถึงส่วนหนึ่งของคำประกอบที่ต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นจึงจะมีความหมายตามที่ปริศนาต้องการ ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่จงใจใช้ประโยชน์จากหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียงระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ได้แก่

(32) คำทาย : รถมะไรราคาแพง

คำตอบ : รถนิยมสูง

ปริศนาคำทายข้างต้นมีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “รถ” (ยานพาหนะ) กับส่วนหนึ่งของคำประกอบ “รถ” ที่มาจากพยางค์หน้าของคำว่า “รถนิยม” (ความนิยมชมชอบ ความพอใจ) เมื่อพิจารณาจากความกำกวมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าหน่วยคำ “รถ” /rót/ จากคำว่า “รถนิยม” มีเสียงเหมือนกับคำว่า “รถ” /rót/ การที่ปริศนาคำทายนำเอาเฉพาะหน่วยคำ “รถ” /rót/ ซึ่งมีเสียงพ้องกับคำว่า “รถ” /rót/ มาใช้ในส่วน of คำทาย หรือการใช้รูปเขียนลงเป็น “รถ” จึงสามารถที่จะทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงคำว่า “รถ” ที่เป็นยานพาหนะได้ แม้ว่าแท้จริงแล้วคำทายจะหมายถึงส่วนหนึ่งของคำประกอบ “รถ” จากคำว่า “รถนิยม” ก็ตาม

(33) คำทาย : บัตรอะไรที่สนใจที่สุด

คำตอบ : บัดเดี๋ยวนี้

ปริศนาที่ยกมานี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “บัตร” /bàt/ (แผ่นเอกสารแสดงสิทธิของผู้ใช้ มักเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า) กับส่วนหนึ่งของคำประกอบ “บัด” /bàt/ (เมื่อ, เวลา) จากคำว่า “บัดเดี๋ยวนี้” (เวลานี้, ในเวลาที่ทันทีทันใด) เมื่อคำทายนำเอาเฉพาะหน่วยคำ “บัด” /bàt/ ที่มีเสียงพ้องกับคำว่า “บัตร” /bàt/ มาใช้ในปริศนาจึงอาจทำให้ผู้ตอบคิดไปถึงคำว่า “บัตร” แทนที่จะตีความไปที่ส่วนหนึ่งของคำประกอบดังกล่าว ปริศนาคำทายในลักษณะนี้จะตีความเฉพาะหน่วยคำ “บัด” ไม่ได้ แต่จะต้องตีความ “บัดเดี๋ยวนี้” ไปทั้งคำจึงจะมีความหมายตามที่ตัวปริศนาต้องการ เนื่องจากคำทายถามถึง /bàt/ ที่เร็วที่สุด ซึ่งคำตอบคือ “บัดเดี๋ยวนี้” มิใช่ “บัด” เพียงคำเดียว

ง. ความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย (paraphony)

ลักษณะความสัมพันธ์แบบความคำเสียงคล้าย (paraphony) เป็นคำศัพท์ที่ Dienhart (1998) สร้างขึ้นใหม่เพื่อใช้เรียกความกำกวมที่เกิดจากการใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันแต่มีความหมายและมีรูปเขียนต่างกัน เนื่องจากเห็นว่านอกจากคำที่มีเสียงเหมือนกันจะทำให้เกิดความกำกวมขึ้นมาแล้ว คำที่มีเสียงคล้ายกันก็สามารถที่จะทำให้มีความกำกวมเกิดขึ้นได้เช่นกัน กรณีเช่นนี้มักจะเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดออกเสียงไม่ชัดหรือบริบทที่กล่าวออกมาไม่ชัดเจนเพียงพอจนทำให้ผู้ฟังตีความผิดไปเป็นอีกคำหนึ่งที่มีเสียงคล้ายกันได้ ด้วยเหตุที่คำเสียงคล้ายมีความใกล้เคียงกันในด้านของเสียงที่คล้ายกันเท่านั้น Dienhart (1998) จึงจัดให้คำเสียงคล้ายเป็นความกำกวมของหน่วยภาษาที่มีความใกล้เคียงกันรองลงมาจากการใช้คำพ้องเสียง จากข้อมูลที่นำมาศึกษาพบว่า ปริศนาคำทายของไทยมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำเสียงคล้ายใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ดังนี้

ก) ระหว่างคำกับคำ

ความสัมพันธ์ของหน่วยภาษาที่กำกวมแบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับคำในปริศนาคำทายเป็นการจงใจสร้างความกำกวมด้วยการใช้ประโยชน์จากหน่วยภาษาที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของคำที่มีเสียงคล้ายกันเพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ด้วยเหตุที่การทายปริศนามักจะเป็นการทายผ่านทางกรพูดโดยไม่มีรูปเขียนมากำกับ การใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันจึงสามารถสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายได้ แต่

หากปรากฏในรูปของการเขียนความกำกวมก็จะหมดไปในทันที สำหรับในกรณีของปริศนาคำทายในสื่อสิ่งพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ตซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้รูปเขียนในการทายปริศนาได้ ผู้ทายก็จะตั้งใจเลี่ยงไปใช้วิธีการเขียนตามรูปคำที่มีเสียงลงเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจความหมายไปตามรูปคำลงนั้น ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับคำ ได้แก่

(34) คำทาย : กางเกงอะไรลอยน้ำได้

คำตอบ : กางเกงแพร

จากตัวอย่าง คำว่า “กางเกงแพร” สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย เนื่องจากคำว่า “แพร” /phrɛː/ ที่ออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำ /phr/ มีเสียงคล้ายกับคำว่า “แพ” /pheː/ ที่ออกเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว “พ” /ph/ ส่งผลให้เกิดความกำกวมระหว่างคำว่า “แพร” /phrɛː/ (ผ้าที่มีเนื้อลื่น เรียบเป็นมัน) กับ “แพ” /pheː/ (ไม้ไผ่หรือซุงที่ผูกมัดเรียงติดกัน สำหรับใช้เป็นพาหนะทางน้ำ) จนทำให้ปริศนาสามารถตีความไปได้สองทาง ปริศนานี้จึงมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำว่า “แพร” ที่มีเสียงพยัญชนะควบกล้ำกับคำว่า “แพ” /pheː/ ที่ไม่ออกเสียงควบกล้ำ

(35) คำทาย : กุ้งกับกบอะไรแข็งแรงกว่ากัน

คำตอบ : กุ้ง (เพราะกุ้งมีก้าม)

ปริศนาคำทายนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำเสียงคล้ายระหว่างคำว่า “ก้าม” /kâːm/ กับคำว่า “ก้าม” /klâːm/ โดยจงใจนำคำที่มีเสียงคล้ายกันระหว่างคำว่า “ก้าม” /kâːm/ (อวัยวะส่วนหนึ่งของกุ้ง สำหรับหนีบสิ่งต่าง ๆ) ที่ออกเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว “ก” /k/ กับคำว่า “ก้าม” /klâːm/ (มัดเนื้อที่รวมกันเป็นก้อน ๆ ในร่างกาย) ที่ออกเสียงพยัญชนะต้นควบ “กล” /kl/ มาทำให้ปริศนาสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ส่งผลให้การออกเสียง /kâːm/ เกิดความกำกวมระหว่างคำว่า “ก้าม” ที่หมายถึงอวัยวะส่วนหนึ่งของกุ้ง สำหรับหนีบสิ่งต่าง ๆ กับคำว่า “ก้าม” ที่หมายถึง มัดเนื้อที่รวมกันเป็นก้อน ๆ ในร่างกาย

ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ปริศนาคำทายของไทยได้ตั้งใจใช้ประโยชน์จากหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ โดยที่หน่วยคำดังกล่าวต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นจึงจะมีความหมายตามที่ปริศนาต้องการ เมื่อปริศนานำเอา

เฉพาะหน่วยคำหนึ่งในคำประกอบมาใช้ในปริศนา จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงคำอีกคำหนึ่งที่มีเสียงคล้ายกันได้แทนที่จะคิดตีความไปยังส่วนหนึ่งของคำประกอบ ในการทายปริศนาที่ผู้ตอบปริศนาต้องฟังคำทายจากผู้ทายนั้น การใช้คำเสียงคล้ายร่วมกับการใช้บริบทเข้ามาลวงจะสามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจไขว้เขวได้ง่ายขึ้น แต่หากเป็นปริศนาคำทายที่ผู้ทายใช้วิธีการเขียนให้ผู้ตอบอ่านแทนการฟัง ผู้ทายก็จะเลี่ยงการเขียนตามรูปเขียนที่ถูกต้องด้วยการไปใช้รูปเขียนที่ต้องการให้ผู้ตอบตีความไปในอีกทางหนึ่งแทน ตัวอย่างของปริศนาคำทายมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

(36) คำทาย : ลิงอะไรใส่ดำ

คำตอบ : ลิงสอ

ในตัวอย่างนี้ “ลิง” ที่อยู่ในคำทายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “ลิง” /liŋ/ (สัตว์ชนิดหนึ่ง) กับส่วนหนึ่งของคำประกอบ “ดิน” /din/ จากคำว่า “ดินสอ” /dinsǝ:/ (เครื่องเขียนอย่างหนึ่ง) ผู้ผูกปริศนาได้จงใจนำเฉพาะหน่วยคำ “ดิน” /din/ มาใช้ในส่วน of คำทาย โดยออกเสียงหน่วยคำดังกล่าวจาก /din/ เป็น /liŋ/ หรือการใช้รูปเขียนลวงเป็น “ลิง” แทนที่จะเขียนตามที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดตีความไปถึงคำว่า “ลิง” ที่เป็นสัตว์ แทนที่จะตีความไปที่หน่วยคำ “ดิน” จากคำว่า “ดินสอ” ซึ่งเป็นความหมายที่ถูกต้องของปริศนา หน่วยภาษากำกวมในปริศนานี้จึงมีความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้ายระหว่างคำว่า “ลิง” /liŋ/ กับส่วนหนึ่งของคำประกอบ “ดิน” /din/ ในคำว่า “ดินสอ”

(37) คำทาย : ถ้ำงูตกน้ำจะฉกอะไร

คำตอบ : ฉกขึ้น

ปริศนาคำทายข้างต้นมีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของคำเสียงคล้ายระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ เนื่องจาก “ฉก” ที่อยู่ในคำทายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “ฉก” /chòk/ (อาการสับหรือโขกของงู) กับหน่วยคำ “สด” /sòt/ ที่มาจากพยางค์หน้าของคำว่า “สดขึ้น” /sòtshâm/ (กระปรีกระเปร่า) จะเห็นว่าความกำกวมที่เกิดขึ้นนี้เป็นเพราะหน่วยคำ “สด” /sòt/ มีเสียงคล้ายกับคำว่า “ฉก” /chòk/ เมื่อปริศนาคำทายนำเฉพาะหน่วยคำดังกล่าวมาใช้ในส่วน of คำทาย โดยออกเสียงจาก “สด” /sòt/ เป็น “สด” /chòk/ หรือการใช้รูปเขียนลวงเป็น “ฉก” จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงคำว่า “ฉก” ที่เป็นกริยาอาการของงู แทนที่จะคิดตีความไปถึงส่วนหนึ่งของคำประกอบ “สด” จากคำว่า “สดขึ้น” ซึ่งเป็นความหมายที่ปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ

จ. ความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (hahaphony)

ลักษณะความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (hahaphony) เป็นคำศัพท์ที่ Dienhart (1998) สร้างขึ้นมาอีกคำหนึ่งเพื่อใช้เรียกความกำกวมที่เกิดจากการนำหน่วยเสียงหรือกลุ่มเสียงส่วนหนึ่งของหน่วยคำมาใช้เสมือนเป็นหน่วยคำหนึ่ง โดยหน่วยเสียงหรือกลุ่มเสียงดังกล่าวได้ถูกสร้างขึ้นมาจากลักษณะของหน่วยคำเทียม (pseudo-morpheme) ซึ่งเป็นกลุ่มเสียงที่มีลักษณะคล้ายจะเป็นหน่วยคำแต่ไม่ใช่หน่วยคำเนื่องจากเป็นเพียงพยางค์หนึ่งในหน่วยคำเท่านั้นไม่ใช่หน่วยคำที่แท้จริง (Dienhart, 1998) ทั้งนี้จะสังเกตเห็นได้ว่าความกำกวมประเภทต่าง ๆ ก่อนหน้านี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่ต่างก็มีฐานะเป็นคำหรือหน่วยคำที่มีความหมาย แต่ความกำกวมในลักษณะนี้เป็นการใช้กลุ่มเสียงที่มีลักษณะคล้ายจะเป็นหน่วยคำแต่ไม่ใช่หน่วยคำที่แท้จริงมาเชื่อมโยงความหมายกับคำหรือหน่วยคำที่มีความหมาย ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม Dienhart (1998) จึงได้จัดให้หน่วยคำเทียมเป็นลักษณะที่มีความแตกต่างกันมากที่สุด สำหรับปริศนาคำทายของไทยได้พบว่ามีการใช้หน่วยภาษาที่มีความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียมใน 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำผวนดังต่อไปนี้

ก) ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำ

ปริศนาคำทายที่มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในลักษณะนี้เป็นการใช้ประโยชน์จากหน่วยคำเทียมที่มีรูปและเสียงเหมือนหรือคล้ายกับอีกคำหนึ่งเพื่อสร้างความกำกวมในปริศนา การที่หน่วยคำเทียมดังกล่าวเป็นพยางค์หนึ่งในคำมูลหลายพยางค์จึงมีฐานะเป็นเพียงกลุ่มของหน่วยเสียงเท่านั้นไม่ใช่หน่วยคำที่มีความหมาย เมื่อปริศนาคำทายจงใจนำกลุ่มของหน่วยเสียงซึ่งถือเป็นหน่วยคำเทียมมาใช้ในปริศนาเสมือนเป็นคำที่มีความหมาย จึงส่งผลให้เกิดความกำกวมขึ้นระหว่างคำที่มีความหมายกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำจนทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงคำที่มีความหมายแทนที่จะคิดไปถึงกลุ่มของหน่วยเสียงดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(38) คำทาย : รังอะไรไม่มีนกอยู่

คำตอบ : รังแค

หน่วยภาษากำกวมในปริศนานี้มีความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียมระหว่างคำว่า “รัง” /raŋ/ (ที่อยู่อาศัยของนก) กับกลุ่มของหน่วยเสียง “รัง-” /raŋ-/ ซึ่งถือเป็นหน่วยคำเทียม

เนื่องจาก เป็นเพียงพยางค์หนึ่งในคำว่า “รังแค” /raŋkheː/ (ขุยหนังหัว มีลักษณะเป็นผง ๆ สีขาว) แม้ว่าหน่วยคำเทียบดังกล่าวจะเป็นกลุ่มของหน่วยเสียงที่ไม่มีความหมาย แต่ก็มีรูปและเสียงเหมือนกับคำว่า “รัง” /raŋ/ เมื่อปริศนาจึงใจนำเอาเฉพาะกลุ่มของหน่วยเสียงดังกล่าวมาใช้ในปริศนา จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความว่าคำทายถามเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของนกแทนที่จะคิดตีความไปถึงพยางค์หนึ่งในคำว่า “รังแค”

(39) คำทาย : พัดอะไรใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

คำตอบ : พัทยา

จากตัวอย่าง หน่วยภาษากำกวมในปริศนานี้มีความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียบระหว่างคำว่า “พัด” /pát/ (เครื่องโบกหรือกระพือลม) กับกลุ่มของหน่วยเสียง “พัท-” /pát-/ ซึ่งเป็นหน่วยคำเทียบเนื่องจากเป็นพยางค์หนึ่งในคำว่า “พัทยา” /pátthayaː/ (ชื่อเมืองแห่งหนึ่งอยู่ในจังหวัดชลบุรี) การที่ปริศนาคำทายนำเอาเฉพาะกลุ่มของหน่วยเสียง “พัท-” /pát-/ ที่มีเสียงพ้องกับคำว่า “พัด” /pát/ มาใช้ในส่วน of คำทาย ทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังคำที่มีความหมาย เพราะแม้ว่า “พัท-” /pát-/ จะเป็นพยางค์ที่เป็นเพียงกลุ่มของหน่วยเสียงที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำเท่านั้น แต่เพราะมีเสียงเหมือนกับคำที่มีความหมาย จึงทำให้เกิดความกำกวมขึ้นมาจากการตั้งใจใช้หน่วยคำเทียบดังกล่าว

(40) คำทาย : ม้าอะไรหัวเขียว

คำตอบ : ม้าแดงวัน

ปริศนานี้มีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมในลักษณะของหน่วยคำเทียบระหว่างคำว่า “ม้า” /máː/ (ชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่ง ใช้เป็นพาหนะขับขี่และเทียมรถ) กับกลุ่มของหน่วยเสียง “มะ-” /má/ ซึ่งเป็นหน่วยคำเทียบเนื่องจากเป็นพยางค์หนึ่งในคำว่า “แมลงวัน” /máleŋwan/ (แมลงประเภทหนึ่ง) จะสังเกตได้ว่า “มะ-” /má/ เป็นพยางค์ที่ไม่มีความหมายเนื่องจากเป็นเพียงกลุ่มของหน่วยเสียงที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำว่า “แมลง” /máleŋwan/ (สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง มีขนาดเล็ก) แต่เมื่อปริศนาได้ใจนำเอาเฉพาะพยางค์ “มะ-” /má-/ มาใช้ในคำทาย และได้ออกเสียงจาก /má-/ เป็น /máː-/ ซึ่งเป็นเสียงที่คล้ายกันของสระเสียงสั้นกับสระเสียงยาว จึงทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความว่าคำทายถามถึง “ม้า” ที่เป็นสัตว์ แต่ที่จริงแล้วคำทายกลับหมายถึงพยางค์ “มะ-” จากคำว่า “แมลงวัน”

ข) ระหว่างคำกับหน่วยคำที่เ็นพยางค์ในคำผวน

ตามใจ อภิวิรุทธิโยธิน (2546) ได้ให้นิยามว่า “คำผวน” คือ การดัดแปลงภาษาด้วยการสลับองค์ประกอบทางเสียงในพยางค์ รูปแบบการผวนคำมี 3 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ สลับเสียงสระและ/หรือพยัญชนะท้ายพร้อมวรรณยุกต์ เช่น *หนึ่งพร ผวนเป็น นอนผึ้ง* รูปแบบที่สอง คือ สลับเสียงสระและ/หรือเสียงพยัญชนะท้ายเท่านั้นไม่สลับเสียงวรรณยุกต์ เช่น *กว้างใหญ่ ผวนเป็น ไก่ย่าง* รูปแบบที่สาม คือ สลับเสียงสระและ/หรือเสียงพยัญชนะท้ายพร้อมเปลี่ยนแปลงเสียงวรรณยุกต์ เช่น *แพะกลม ผวนเป็น ผมแกละ* หรือสลับเสียงสระและ/หรือเสียงพยัญชนะท้ายพร้อมเปลี่ยนแปลงความสั้นยาวของสระ เช่น *ห้างของ ผวนเป็น ห้องซัง* โดยมีความหมายหลังการดัดแปลงองค์ประกอบทางเสียงเป็นปัจจัยบังคับหรือปัจจัยเกื้อหนุนการเลือกใช้รูปแบบ

จากรูปแบบการผวนคำนี้เองที่ผู้อภิปรินาได้จงใจนำพยางค์หนึ่งของคำผวนซึ่งมีเสียงเหมือนหรือคล้ายกับคำที่มีความหมายมาสร้าง ความกำกวม โดยที่พยางค์ดังกล่าวถือเป็นหน่วยคำเทียบไม่ใช่หน่วยคำที่มีความหมาย เนื่องจากมีฐานะเป็นเพียงกลุ่มของหน่วยเสียงที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวนเท่านั้น แต่เมื่อปริศนาคำทายจงใจนำพยางค์หนึ่งในคำผวนมาใช้ในลักษณะของหน่วยคำเทียบ จึงทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดตีความไปถึงคำที่มีความหมาย แต่ปรากฏว่าแท้จริงแล้วสิ่งที่ปริศนาให้มานั้นเป็นเพียงหน่วยคำเทียบที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวนซึ่งผู้ตอบปริศนาจะต้องนำพยางค์ทั้งหมดไปผวนอีกทีหนึ่งจึงจะได้คำตอบที่ปริศนาต้องการ ตัวอย่างของปริศนาคำทายมีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบหน่วยคำเทียบระหว่างคำกับหน่วยคำเทียบที่เป็นพยางค์ในคำผวน มีดังนี้

(41) คำทาย : *ดาบอะไรมีหนาม*

คำตอบ : *ดาบกุหลอก (ดอกกุหลาบ)*

ปริศนานี้มีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบหน่วยคำเทียบระหว่างคำว่า “ดาบ” /dà:p/ (*มีดยาวปลายแหลม มักใช้เป็นอาวุธสำหรับฟันแทง*) กับหน่วยคำเทียบ “ดาบ-” /dà:p/ ที่เป็นพยางค์หนึ่งของคำผวน “ดาบกุหลอก” /dà:pku:lò:k/ จะเห็นได้ว่า “ดาบ-” /dà:p/ ถือเป็นหน่วยคำเทียบเนื่องจากเป็นเพียงกลุ่มของหน่วยเสียงที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวนเท่านั้น แต่เพราะมีเสียงพ้องกับคำว่า “ดาบ” /dà:p/ จึงสามารถทำให้ผู้ตอบตีความไปได้ว่าคำทายถามถึงมีดยาวปลายแหลมที่มีหนาม ในขณะที่คำทายกลับกล่าวถึงพยางค์หนึ่งของคำผวน “ดาบกุหลอก” /dà:pku:lò:k/ ที่ต้องผวนเป็นคำว่า “ดอกกุหลาบ” /dò:kulà:p/ (*ชื่อดอกไม้ชนิดหนึ่งมีหนามแหลม*) จึงจะได้คำตอบที่ถูกต้อง

(42) คำทาย : *ยันต์อะไรป้องกันพิษ*

คำตอบ : *ยันสีฟ้า (ยาสีฟัน)*

ความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมในตัวอย่างนี้เป็นความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียมระหว่างคำว่า “ยันต์” /yan/ (ของขลังที่เชื่อกันว่าเป็นสิ่งช่วยป้องกันภัยอันตรายต่างๆ) กับหน่วยคำเทียม “ยัน-” /yan-/ ซึ่งเป็นพยางค์หนึ่งของคำผวน “ยันสีฟา” /yansī : fa:/ ที่ต้องผวนเป็นคำว่า “ยาสีฟัน” /ya : sī : fan/ (ผงหรือครีมที่ใช้สีฟันเพื่อรักษาฟันให้สะอาด) จึงจะได้คำตอบที่ถูกต้อง แม้ว่าหน่วยคำเทียม “ยัน-” /yan-/ จะเป็นเพียงพยางค์หนึ่งที่มาจากคำผวน แต่เพราะพยางค์ดังกล่าวมีเสียงพ้องกับคำว่า “ยันต์” /yan/ จึงอาจทำให้ผู้ตอบตีความไปว่าคำทายถามถึงของขลังที่ใช้ป้องกันตัวแทนที่จะคิดตีความไปถึงพยางค์หนึ่งในคำผวน

(43) คำทาย : ปูอะไรไม่มีก้าม

คำตอบ : ปูทา (ปลาทุ)

ตัวอย่างนี้มีความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมแบบหน่วยคำเทียมระหว่างคำว่า “ปู” /pu:/ (สัตว์ชนิดหนึ่ง มีขา 5 คู่ คู่แรกเป็นก้าม) กับหน่วยคำเทียม “ปู-” /pu:-/ ซึ่งเป็นพยางค์หนึ่งของ “ปูทา” /pu : tha:/ ที่ต้องผวนเป็นคำว่า “ปลาทุ” /pla : thu:/ จึงจะได้คำตอบที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่มีก้าม หากพิจารณาที่คำว่า “ปลาทุ” /pla : thu:/ จะเห็นว่าเป็นคำที่ผวนมาจาก “ปลูทา” /plu : tha:/ เมื่อผู้ถูกปริศนาสนใจนำเอาเฉพาะพยางค์ “ปลู-” /plu:-/ มาใช้ในส่วนของคำทาย และได้ออกเสียงจาก “ปลู-” /plu:-/ เป็น “ปู-” /pu:-/ จึงส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความว่าคำทายถามถึง “ปู” /pu:/ ซึ่งเป็นสัตว์ที่มีก้าม แต่ปรากฏว่าสิ่งที่คำทายถามถึงกลับเป็นหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวน

จากตัวอย่างปริศนาคำทายที่ยกมาทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมทั้งในลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy) แบบคำพ้องเสียง (homophony) แบบคำเสียงคล้าย (paraphony) และแบบหน่วยคำเทียม (hahaphony) เมื่อสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในปริศนาคำทายของไทย ทำให้พบลักษณะที่น่าสนใจซึ่งปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายของไทยทั้งในกรณีของความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำผวนซึ่งเป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) ไม่ได้กล่าวเอาไว้

ในกรณีของหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของคำหลายความหมาย คำพ้องรูปพ้องเสียง คำพ้องเสียง และการใช้คำเสียงคล้ายนั้น Dienhart (1998) ได้กล่าวถึงเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างคำกับคำเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาจากปริศนาคำทายของไทย ทำให้พบว่านอกจากจะมีความกำกวมระหว่างคำกับคำแล้ว ก็ยังได้มีลักษณะของความกำกวมระหว่างคำกับหน่วยคำปรากฏอยู่ด้วย ในกรณีนี้ เมื่อพิจารณาจากลักษณะของภาษาไทยที่เป็น

ภาษาในตระกูลคำโดด จะเห็นได้ว่ารูปแบบที่สำคัญของการสร้างคำขึ้นใช้ในภาษาไทย คือ การนำหน่วยคำต่าง ๆ ที่มีใช้กันอยู่แต่เดิมมาประกอบเข้าด้วยกันเพื่อสร้างเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นมา ด้วยเหตุนี้ ผู้ผูกปริศนาจึงตั้งใจใช้ประโยชน์จากหน่วยคำที่มีการสร้างคำในลักษณะดังกล่าว โดยการนำหน่วยคำที่มีความสัมพันธ์กับคำอีกคำหนึ่งในลักษณะของคำหลายความหมาย คำพ้องรูปพ้องเสียง คำพ้องเสียง หรือคำเสียงคล้าย มาใช้สร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังหน่วยภาษาที่มีฐานะเป็นคำแทนที่จะคิดตีความไปถึงหน่วยคำที่ต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นจึงจะมีความหมายตามที่ตัวปริศนาต้องการ หน่วยภาษากำกวมในลักษณะนี้จึงเป็นการนำหน่วยคำหนึ่งในคำหลายพยางค์มาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย โดยที่หน่วยคำดังกล่าวอยู่ในคำหลายพยางค์ที่สร้างขึ้นมาจากวิธีการนำหน่วยคำที่มีใช้กันอยู่แล้วมาประกอบเข้าเป็นคำใหม่ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญของการสร้างคำใหม่ในภาษาไทย

ส่วนในกรณีของหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการใช้หน่วยคำเทียม นั้น Dienhart (1998) ได้กล่าวถึงเฉพาะความกำกวมจากการใช้หน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำเท่านั้น แต่จากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายของไทย ได้พบว่านอกจากปริศนาคำทายไทยจะมีการใช้หน่วยคำเทียมในลักษณะของการใช้หน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำแล้ว ก็ยังพบลักษณะการใช้หน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำพวนซึ่งเป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึงเอาไว้แต่อย่างใด ในกรณีนี้ นววรรณ พันธุเมธา (2529) ได้กล่าวไว้ว่าแต่ละชาติแต่ละภาษาอาจมีวิธีการเล่นกับภาษาต่างกัน ในการเล่นกับภาษาของคนไทยพบว่าการพวนคำเป็นการเล่นคำที่คนไทยนิยม ดังจะเห็นได้จากการที่คนไทยทั่วไปรู้จักการพวนคำและมักมีความฉับไวในการพวนคำ (นววรรณ, 2529:1) ผู้ที่ศึกษาคำพวนต่างมองว่าแท้จริงแล้วการพวนคำเป็นการหาความสำราญจากภาษาและแสดงปฏิภาณทางภาษาของทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร คำพวนจึงถือเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งของภาษาไทย (ตามใจ, 2546: 22) ด้วยเหตุที่ภาษาไทยเป็นภาษาที่นิยมการเล่นคำในลักษณะของการเล่นคำพวนนี้เอง ผู้ผูกปริศนาจึงได้นำเอาการพวนคำมาใช้ร่วมกับการใช้หน่วยคำเทียมเพื่อสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายของไทย

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในปริศนาคำทายไทยมี 5 ลักษณะ สำหรับใน 4 ลักษณะแรก ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง แบบคำพ้องเสียง และแบบคำเสียงคล้าย สามารถแบ่งลักษณะย่อยในแต่ละประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ โดยที่ความกำกวมระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบเป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึงเอาไว้ แต่เป็นลักษณะที่พบในปริศนาคำทายไทย ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแบบหน่วยคำเทียม สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่

เป็นพยางค์ในคำพวน โดยความกำกวมในลักษณะหลังนี้ก็เป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึงเอาไว้ แต่เป็นลักษณะที่ได้ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายไทย

3.1.2 ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ

John Saeed (1997: 302-303 อ้างถึงใน ศิริพร ภักดีผาสุข, 2549: 249) กล่าวว่าอุปลักษณะเป็นการจับคู่เพื่อเปรียบเทียบแนวคิดหนึ่งกับอีกแนวคิดหนึ่งซึ่งอยู่ต่างกลุ่มกัน โดยแนวคิดหนึ่งถูกใช้เป็นตัวแบบของอีกแนวคิดหนึ่ง อุปลักษณะไม่เพียงแต่เปรียบเทียบความคล้ายคลึงระหว่างแนวคิดหรือของสองสิ่งที่แตกต่างกัน แต่ยังก่อให้เกิดการถ่ายโอนคุณสมบัติบางประการของแนวคิดหนึ่งไปยังอีกแนวคิดหนึ่งด้วย

ในด้านโครงสร้างของอุปลักษณะ Stephen Ullman (1970) กล่าวว่าอุปลักษณะประกอบด้วยโครงสร้างพื้นฐาน 2 ส่วน ได้แก่ สิ่งที่เราากำลังพูดถึงและสิ่งที่เรานำมาเปรียบเทียบ โครงสร้างพื้นฐาน 2 องค์ประกอบนี้ตรงกับที่ I.A. Richards (1936, อ้างถึงใน Ullman, 1970: 213) เรียกว่า “tenor” และ “vehicle” โดย “tenor” คือส่วนที่เป็นหัวข้อของความเปรียบหรือเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการพูดถึงจริง ๆ “vehicle” คือส่วนที่เป็นเสมือนสื่อหรือพาหนะที่นำไปสู่สารที่ผู้พูดต้องการบอกให้ทราบ Saeed (1997) ได้กล่าวถึงแนวคิดสองอย่างที่เกี่ยวข้องกับอุปลักษณะ แนวคิดแรกเป็นแนวคิดที่ถูกอธิบาย (described concept) อีกแนวคิดหนึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาเปรียบเทียบ (described concept) จากแนวคิดดังกล่าว “สิ่งที่ถูกเปรียบ” เรียกว่า “target domain” ส่วนสิ่งที่เปรียบ “แบบเปรียบ” เรียกว่า “source domain” Saeed (1997) กล่าวว่าทั้งสองแนวคิดนี้ตรงกับสิ่งที่ I.A. Richards เรียกว่า “tenor” และ “vehicle” ตามลำดับ

จากแนวคิดดังกล่าว หากพิจารณาตัวอย่างความเปรียบภาษาไทย เช่น “ทหารคือรั้วของชาติ” จะเห็นว่าแนวคิดที่ถูกอธิบายซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พูดต้องการพูดถึงจริง ๆ คือ “ทหาร” ดังนั้น “ทหาร” จึงเป็น “สิ่งที่ถูกเปรียบ” (target domain) ซึ่งเป็นหัวข้อสำคัญของสิ่งที่พูด ในขณะที่ “รั้ว” เป็นแนวคิดที่ถูกนำมาเปรียบเทียบกับทหาร “รั้ว” จึงเป็น “แบบเปรียบ” (source domain) ที่ผู้พูดนำ “ทหาร” ไปเปรียบเพื่อต้องการให้ผู้อ่านผู้ฟังเห็นคุณสมบัติบางประการที่ “ทหาร” และ “รั้ว” มีร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่ว่า “ทหาร” เป็นผู้ป้องกันประเทศชาติจากการรุกรานของข้าศึกศัตรู เช่นเดียวกับ “รั้ว” ที่เป็นสิ่งป้องกันไม่ให้ผู้ใดเข้าไปยังเขตแดนภายในได้

กล่าวโดยสรุป อุปลักษณะก็คือการเปรียบเทียบของสองสิ่งจากต่างกลุ่ม ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน การใช้ความเปรียบเกิดจากการที่ผู้ใช้ภาษามองเห็นความคล้ายคลึงกันของสิ่งสองสิ่งที่มีลักษณะร่วมอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มีรูปร่าง ลักษณะ หรือคุณสมบัติบางประการร่วมกัน ผู้พูดจึงนำคำที่ใช้เรียกสิ่งหนึ่งไปใช้เรียกอีกสิ่งหนึ่ง ในการตีความข้อความที่ใช้อุปลักษณะนั้น ผู้อ่านหรือผู้ฟังจะต้องทราบว่าสิ่งสองสิ่งนำมาเปรียบกันมีลักษณะร่วมหรือมีความคล้ายคลึงกันทางความหมายอย่างไร จึงจะสามารถเข้าใจความเปรียบนั้น ๆ ได้

ส่วนการใช้อุปลักษณ์ในปริศนาคำทายนั้น เกิดจากการที่ผู้ผูกปริศนามองเห็นว่า สิ่งสองสิ่งมีความคล้ายคลึงกันบางประการ จึงจงใจนำคำที่ใช้เรียกสิ่งหนึ่งไปเรียกอีกสิ่งหนึ่ง ปริศนาคำทายที่มีความกำกวมทางอุปลักษณ์จะใช้วิธีการสร้างความกำกวมด้วยการเปรียบเทียบ สิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่งที่มีลักษณะบางประการร่วมกันแทนที่จะบอกรายละเอียดโดยตรงไปตรงมาจากอุปลักษณ์ “ทหารคือรั้วของชาติ” ทั้ง “สิ่งที่ถูกเปรียบ” และ “แบบเปรียบ” ถูกระบุออกมาอย่างชัดเจน แต่สำหรับในปริศนาคำทายแล้ว ผู้ผูกปริศนามักจะกล่าวถึงเพียงสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเท่านั้น ผู้ตอบปริศนาต้องพยายามตีความและหาทางเชื่อมโยงจากแบบเปรียบที่ปริศนาให้มาเพื่อหาว่าสิ่งที่ถูกเปรียบคืออะไร

การนำอุปลักษณ์มาใช้ในปริศนาโดยให้มาเพียงส่วนที่เป็นแบบเปรียบแต่ไม่ได้ให้สิ่งที่ถูกเปรียบมาด้วย จึงอาจทำให้ผู้ตอบตีความไปตามความหมายของสิ่งที่เป็นแบบเปรียบได้ ในขณะที่สิ่งที่ถูกเปรียบหรือสิ่งที่ผู้ผูกปริศนาต้องการกล่าวถึงเป็นอีกอย่างหนึ่ง ส่งผลให้ปริศนาคำทายมีความกำกวมระหว่างสิ่งที่เป็นแบบเปรียบที่ปรากฏในปริศนากับสิ่งที่ถูกเปรียบซึ่งปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ นอกจากนี้ การที่แบบเปรียบและสิ่งที่ถูกเปรียบที่นำมาใช้ในปริศนาคำทายจะเป็นอะไรก็ได้ที่มีลักษณะบางอย่างร่วมกันก็ยิ่งทำให้เกิดความกำกวมมากขึ้น และทำให้การคาดเดาว่าสิ่งใดจะเป็นแบบเปรียบทำได้ยากยิ่งขึ้นตามไปด้วย

จากข้อมูลที่ศึกษาพบว่า ปริศนาคำทายของไทยใช้ความกำกวมทางอุปลักษณ์ใน 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับอากัปกริยา ดังต่อไปนี้

3.1.2.1 การใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ

ปริศนาคำทายที่มีการใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะจะใช้วิธีการนำสิ่งสองสิ่งที่มีรูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกันบางประการมาเปรียบเทียบกัน โดยอาจจะใช้อุปลักษณ์ที่แสดงรูปร่างลักษณะโดยรวมหรือรูปร่างลักษณะส่วนใดส่วนหนึ่งของสิ่งที่ถูกเปรียบ การใช้อุปลักษณ์ในลักษณะนี้จะไม่ให้รายละเอียดของสิ่งที่ถูกเปรียบด้วยการพรรณนารูปร่างลักษณะอย่างตรงไปตรงมา แต่จะใช้วิธีการนำเอารูปร่างลักษณะของสิ่งอื่นมาเปรียบกับสิ่งที่ปริศนาต้องการกล่าวถึง การเปรียบเทียบหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งเช่นนี้ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาต้องคิดตีความตามลักษณะหรือคุณสมบัติของแบบเปรียบที่ตัวปริศนาให้มาเพื่อคิดหาคำตอบของปริศนา ตัวอย่างเช่น

(44) คำทาย : อะไรเอ๋ย หนามนิ่ม ๆ จิ้มขาเป๋

คำตอบ : ขี้หมา

จากตัวอย่าง คำว่า “หนาม” มีการเปรียบระหว่าง *หนาม* กับ *ซี่หมี* สิ่งที่เป็นแบบเปรียบในปริศนานี้คือ *หนาม* สิ่งที่ถูกเปรียบคือ *ซี่หมี* ซึ่งเป็นการเปรียบลักษณะของหนามที่มีปลายแหลม กับลักษณะของมูลสัตว์ที่ส่วนปลายมีลักษณะแหลมเช่นเดียวกัน ทั้งสองสิ่งนี้สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้เพราะต่างก็มีลักษณะแหลมตรงส่วนปลาย แต่การที่ผู้ผูกปริศนานำเฉพาะสิ่งที่เป็นแบบเปรียบคือ *หนาม* มาใช้ในปริศนา ทั้ง ๆ ที่ต้องการหมายถึงสิ่งที่ถูกเปรียบคือมูลของสัตว์ จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการไปถึงรูปร่างลักษณะของหนามแทนที่จะคิดถึงลักษณะของมูลสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวปริศนาต้องการถามถึงจริง ๆ ส่งผลให้เกิดความกำกวมระหว่างสิ่งที่เป็นแบบเปรียบที่คำทายนำมากล่าวถึง กับสิ่งที่ถูกเปรียบที่คำทายมิได้ยกมากล่าวเปรียบคู่กัน

(45) คำทาย : บัวตูมดอกไม้ใหญ่ แขนงไว้กลางเวหา ลอยละลิวร่วงสู่พสุธา

คำตอบ : ร่มชูชีพ

จากปริศนาที่ยกมาเป็นตัวอย่าง อุปลักษณะคือ “บัวตูมดอกไม้ใหญ่” มีความกำกวมระหว่างความหมายของสิ่งที่เป็นแบบเปรียบคือ *บัวตูม* กับสิ่งที่ถูกเปรียบคือ *ร่มชูชีพ* ผู้ผูกปริศนาอาจเห็นว่าร่มชูชีพซึ่งเป็นเครื่องพวยงตัวยามกระโดดจากที่สูงนั้นเมื่อกางออกจะมีรูปร่างคล้ายดอกบัวตูมจึงนำสองสิ่งนี้มาเปรียบเทียบกัน แต่การที่คำทายนำเฉพาะแบบเปรียบคือ *บัวตูมดอกไม้ใหญ่* มาใช้ในปริศนา ทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการได้เพียงรูปร่างลักษณะของดอกบัวตูมและยากที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงลักษณะของร่มชูชีพได้ การจูงใจใช้อุปลักษณะระหว่างลักษณะของสิ่งสองสิ่งนี้และนำเสนอเพียงแบบเปรียบอย่างเดียวจึงอาจส่งผลให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังปริศนาตีความไปตามรูปร่างลักษณะของสิ่งที่ใช้เป็นแบบเปรียบแทนที่จะคิดไปถึงสิ่งที่ถูกเปรียบซึ่งมีรูปร่างลักษณะที่คล้ายกัน

(46) คำทาย : ตาแป๊ะหลังโง่งลงน้ำไม่ชุน

คำตอบ : เบ็ดตกปลา

ปริศนานี้ “ตาแป๊ะหลังโง่ง” ที่อยู่ในคำทาย มีความกำกวมที่เกิดจากการนำ *ตาแป๊ะหลังโง่ง* กับ *เบ็ดตกปลา* มาเปรียบเทียบกัน จะเห็นได้ว่าสิ่งที่เป็นแบบเปรียบในปริศนานี้คือ *ตาแป๊ะหลังโง่ง* สิ่งที่ถูกเปรียบคือ *เบ็ดตกปลา* โดยเปรียบระหว่างลักษณะที่โง่งงของหลังคนชรา กับลักษณะที่โค้งงอของคันเบ็ดตกปลา สังเกตได้ว่าทั้งสองสิ่งนี้สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้เพราะต่างก็มีลักษณะที่โค้งงอและไม่ตรงเหมือนกัน เมื่อปริศนานำแบบเปรียบคือ *ตาแป๊ะหลังโง่ง* มาใช้ในปริศนา ทั้ง ๆ ที่ต้องการหมายถึงสิ่งที่ถูกเปรียบคือ *เบ็ดตกปลา* จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการไปถึงรูปร่างลักษณะของชายชราที่มีหลังโง่งงแทนที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงลักษณะของเบ็ดตกปลาซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ

(47) คำทาย : อะไรเอ๋ย เขาตั้งหนูมา เขาฉีกขาหนู เขาแยงตรงรู แล้วเขาก็ทิ้งหนูไป

คำตอบ : กล้วยาตีนกา เอามาปั้นหนู

ตัวอย่างปริศนาคำทายนี้มีการใช้อุปลักษณะเปรียบเทียบ “กล้วยาตีนกา” เป็นเหมือน “ผู้หญิง” ด้วยการนำแบบเปรียบเทียบ “ขา” มาใช้ในส่วนของคำทายโดยไม่ได้กล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบในปริศนานี้ ทำให้เกิดความกำกวมระหว่างแบบเปรียบเทียบคือ ขา กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ส่วนที่เป็นง่ามของกล้วยาตีนกา แม้ว่าสิ่งที่ปริศนาต้องการหมายถึงคือส่วนที่เป็นแฉกของกล้วยาตีนกา แต่การนำเฉพาะแบบเปรียบเทียบคือ ขา มาใช้ในปริศนาซึ่งเป็นการเปรียบกับลักษณะของกล้วยาตีนกาที่ส่วนโคนต้นมีลักษณะเป็นสองแฉกคล้ายกับอวัยวะส่วนที่เป็นขา ก็อาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดถึงลักษณะของขาแทนที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงลักษณะของกล้วยาตีนกา นอกจากนั้นแล้วก็ยังคงเห็นได้ว่า “เขาแยงตรงรู” มีความกำกวมทางภาษาในระดับโครงสร้างประโยคที่เกิดจากการละหน่วยประโยคที่ใช้ขยายกรรม “รู” ทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปว่าหน่วยประโยคที่ถูกละไปคือ “ของหนู” แต่ปรากฏว่าแท้จริงแล้วหน่วยประโยคที่ถูกละไปในคำทายคือ “ของเขา” ทำให้ “เขาแยงตรงรู” สามารถตีความได้ 2 อย่างคือ เขา(เอาหนู)แยงตรงรู(หูของเขา) และเขาแยงตรงรู(ของหนู) เมื่อผู้ตอบปริศนานำคำที่มีความกำกวมทางอุปลักษณะไปตีความร่วมกับบริบทที่อยู่ในส่วนของคำทาย จึงอาจส่งผลให้จินตนาการคำทายไปในทางที่มีความหมายสองแง่สองมุม ทั้ง ๆ ที่สิ่งที่ปริศนากล่าวถึงนั้น แท้จริงแล้วมิได้เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศแต่อย่างใด

(48) คำทาย : อะไรเอ๋ย เปิดกระโปรงเห็นขน ดึงขนเห็นเม็ด บีบเม็ดเห็นรู ดูดูเค็มๆ

คำตอบ : ข้าวโพดต้ม

จะเห็นได้ว่าปริศนานี้นอกจากจะมีความกำกวมทางอุปลักษณะที่เกิดจากการการเปรียบลักษณะของ “กระโปรง” กับ “กาบที่หุ้มฝักข้าวโพด” แล้ว ยังมีการเปรียบระหว่างลักษณะของ “ขน” กับ “เส้นใย” ที่อยู่รอบ ๆ ฝักข้าวโพดด้วย โดยในส่วนที่เป็นแบบเปรียบเทียบคือ กระโปรง เป็นการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะที่คล้ายกันของกระโปรงกับกาบที่หุ้มฝักข้าวโพด ในขณะที่ส่วนที่เป็นแบบเปรียบเทียบคือ ขน ซึ่งเป็นเส้นขึ้นอยู่ตามผิวหนังของคนและสัตว์ ก็มีการนำไปเปรียบกับเส้นใยที่อยู่ระหว่างกาบข้าวโพดกับฝักข้าวโพดที่มีลักษณะเป็นเส้น ๆ เมื่อผู้ตอบปริศนานำเฉพาะแบบเปรียบเทียบคือ “กระโปรง” และ “ขน” มาใช้ในปริศนา ทั้ง ๆ ที่ต้องการหมายถึงสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ กาบข้าวโพด และ เส้นใยข้าวโพด ตามลำดับนั้น จึงอาจส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาคิดไปถึงลักษณะของ “กระโปรง” และ “ขน” แทนที่จะคิดถึงลักษณะของกาบและเส้นใยของข้าวโพด และเมื่อพิจารณาคำดังกล่าวร่วมกับบริบทที่ให้มาก็อาจทำให้คิดจินตนาการไปในทางสองแง่สองง่ามได้

3.1.2.2 การใช้อุปสรรคที่เกี่ยวกับอากัปกริยา

การใช้อุปสรรคในลักษณะนี้จะไม่บอกรายละเอียดด้วยการพรรณนาอากัปกริยาของสิ่งที่ต้องการกล่าวถึงโดยตรงไปตรงมา แต่จะใช้วิธีการนำเอาอากัปกริยาของสิ่งอื่นมาเปรียบกับสิ่งที่ปรศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ เนื่องจากผู้ผูกปรศนามองเห็นว่ามีลักษณะร่วมบางประการที่คล้ายคลึงและสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ การกล่าวถึงสิ่งหนึ่งโดยนำเอากริยาอาการของอีกสิ่งหนึ่งมาเป็นแบบเปรียบเทียบสามารถทำให้เกิดความกำกวมขึ้นมาได้ เพราะอาจทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังปรศนาคิดจินตนาการไปตามกริยาอาการที่เป็นแบบเปรียบเทียบที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงกริยาอาการจริง ๆ ของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ จนเข้าใจเบี่ยงเบนไปจากความหมายที่แท้จริงของปรศนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(49) คำทนาย : อะไรเอ่ย เอาซากัดแทนปาก

คำตอบ : กรรไกร

ปรศนานี้มีการใช้อุปสรรคเปรียบเทียบ “กรรไกร” ว่าเป็น “สัตว์” ชนิดหนึ่งที่ทำอาการ “กัด” ได้ จะเห็นได้ว่า “กัด” ในปรศนานี้เกิดความกำกวมระหว่างความหมายของแบบเปรียบเทียบคือ อาการเอาฟันกัดไว้โดยแรงเพื่อให้เข้าไปหรือทำให้สิ่งที่ถูกกัดฉีกขาด กับความหมายที่คำทนายต้องการกล่าวถึงจริง ๆ คือ การตัดกรรไกรที่ทำให้สิ่งของที่ถูกตัดขาดหรือแยกออกจากกัน จะเห็นได้ว่าแม้สิ่งที่ปรศนาต้องการหมายถึงคือการใช้กรรไกรตัดวัตถุที่ทำให้วัตถุที่ถูกตัดขาดออกจากกัน แต่การนำเฉพาะแบบเปรียบเทียบคือกริยา “กัด” มาใช้ในปรศนาย่อมสามารถที่จะส่งผลให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังปรศนาคิดถึงกริยาอาการกัดแทนที่จะคิดถึงการใช้กรรไกรตัดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

(50) คำทนาย : อะไรเอ่ย แม่เห่า ลูกกัด

คำตอบ : ลูกปืน

ตัวอย่างนี้ มีการใช้อุปสรรคเปรียบเทียบอากัปกริยา “เห่า” และ “กัด” ของสัตว์บางชนิดกับลักษณะของการลั่นไกและการยิงปืน กล่าวคือ “เห่า” เป็นการเปรียบระหว่างกริยาอาการส่งเสียงร้องของสุนัข กับ การลั่นไกปืน เนื่องจากทั้งการเห่าของสุนัขและการลั่นไกต่างก็ทำให้เกิดเสียงดังเช่นเดียวกัน ในขณะที่ “กัด” เป็นการเปรียบระหว่างอาการเอาฟันกัดไว้โดยแรงเพื่อให้เข้าไปให้ทะลุหรือให้ฉีกขาด กับ การที่ลูกกระสุนปืนยิงไปถูกเป้าหมาย เนื่องจากทั้งสองอย่างนี้ต่างก็ส่งผลให้วัตถุที่เป็นเป้าหมายทะลุหรือฉีกขาดได้ นอกจากนี้ยังมีการใช้อุปสรรคที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของ “แม่” กับ “ลูก” ที่เปรียบกับ กระบอกปืน และ กระสุนปืน ในปรศนานี้ด้วย เมื่อผู้ผูกปรศนานำเฉพาะสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบซึ่งเป็นกริยาอาการของสิ่งมีชีวิตมากกล่าวถึง ทั้ง ๆ ที่ต้องการ

หมายถึงการยิงปืนที่จะมีทั้งเสียงและลูกกระสุนพุ่งเข้าไปยังวัตถุที่เป็นเป้าหมาย จึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการไปถึงกิริยาอาการของสิ่งที่สามารถเห่าและกัดได้แทนที่จะคิดถึง ความหมายที่แท้จริง ส่งผลให้เกิดความกำกวมระหว่างสิ่งที่ปริศนานำมาเป็นแบบเปรียบกับสิ่งที่ ถูกเปรียบซึ่งมีได้ย่มากกว่าเปรียบคู่กัน

(51) คำทาย : อะไรเอ่ย ลูกสัปดน เล่นกันแม่

คำตอบ : กุญแจ

ตัวอย่างข้างต้น นอกจากจะมีการใช้อุปสรรคที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะของ “แม่” “ลูก” และ “กัน” เพื่อหมายถึง แม่กุญแจ และ ลูกกุญแจ ตามลำดับแล้ว เมื่อพิจารณา “เล่นกัน” จะเห็นได้ว่าการใช้ความเปรียบที่แสดงกิริยาอาการซึ่งทำให้เกิดความกำกวมระหว่าง ความหมายของ กิริยาที่กระทำบางอย่างกับอวัยวะส่วนที่เป็นกันของร่างกาย กับ การใช้ลูกกุญแจ มาไขกุญแจ หากผู้ตอบปริศนาตีความไปตามความหมายของกิริยาอาการที่คำทายนำมาแล้วก็ อาจจะคิดจินตนาการไปในทางความหมายสองแง่สองมุมได้เนื่องจากคิดไปถึงกิริยาอาการที่ กระทำบางอย่างกับกันแทนที่จะคิดถึงการใช้กุญแจซึ่งเป็นความหมายที่แท้จริง

(52) คำทาย : หน้างอคออ่อน กินก่อนทุกวัน

คำตอบ : ทัพพี

นอกจากคำทายนี้จะมีการใช้อุปสรรคที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะคือ “หน้างอ” ซึ่งเปรียบกับ ส่วนที่ใช้ตักข้าวของทัพพี และ “คออ่อน” เปรียบกับ ส่วนที่เป็นด้ามจับทัพพี แล้ว ก็ยังมีการได้มีการใช้อุปสรรคที่เกี่ยวกับอากัปกริยาคือ “กิน” เพื่อเปรียบระหว่าง อากาภกสันบางสิ่ง บางอย่างเข้าไป กับ การใช้ทัพพีตักข้าวขึ้นมา การนำเอากริยาอาการของสิ่งหนึ่งมาเปรียบกับอีก สิ่งหนึ่งจึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดไปถึงสิ่งมีชีวิตที่กระทำกิริยาอาการดังกล่าวแทนที่จะคิดถึง การที่ผู้ใช้ทัพพีนำทัพพีนั้นมาตักข้าว จะเห็นได้ว่าการใช้ความเปรียบที่แสดงกิริยาอาการใน ปริศนานี้ สิ่งที่ถูกเปรียบเป็นไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่จะกระทำกิริยาอาการดังกล่าวได้จริง แต่กิริยาอาการที่ถูก เปรียบจะเป็นเพียงลักษณะของการนำเอาสิ่งนั้นไปใช้เท่านั้น การที่ปริศนาได้นำเอากริยาอาการ ของสิ่งมีชีวิตมาเปรียบจึงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการไปถึงกิริยาอาการของสิ่งมีชีวิต ตามที่เป็นแบบเปรียบแทนที่จะคิดเชื่อมโยงไปถึงความหมายที่แท้จริงซึ่งเป็นสิ่งที่ปริศนาต้องการ กล่าวถึง

(53) คำทาย : ว่ายน้ำลงโคลน กระโจนลงน้ำ

คำตอบ : กล้วยแขก

จากปริศยานี้ สังเกตได้ว่านอกจากจะมีการใช้อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับรูปร่างลักษณะของ “คน” ที่เล่นน้ำ กับ “กล้วย” ที่ถูกนำลงชุปแป้งและทอด โดยนำลักษณะของ “โคลน” ที่เป็นดินเหลวมาเปรียบกับ แป้งผสมน้ำที่ใช้ชุบกล้วยก่อนที่จะนำลงทอด และมีการใช้ “น้ำ” เพื่อเปรียบกับน้ำมัน แล้ว เมื่อพิจารณาคำว่า “ว่ายนํ้า” และ “กระโจน” จะพบว่ามีการนำเอากริยาอาการของสิ่งหนึ่งมาเปรียบกับอีกสิ่งหนึ่ง กล่าวคือมีการนำ “ว่ายนํ้า” ซึ่งเป็นการเคลื่อนที่โดยใช้กำลังแขนขาแหวกไปในน้ำ มาใช้เปรียบกับ การนำกล้วยแชกไปชุปลงในแป้งที่ผสมน้ำก่อนที่จะนำไปทอด ส่วน “กระโจน” ซึ่งเป็นอาการกระโดดพุ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยเร็ว ก็นำมาใช้เปรียบกับ การนำกล้วยลงไปทอดในน้ำมัน การใช้อุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับอากัปกริยาในปริศยานี้จึงทำให้เกิดความกำกวมระหว่างความหมายตามที่เป็นแบบเปรียบกับความหมายที่แท้จริงเพราะอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดจินตนาการไปถึงกริยาอาการของสิ่งมีชีวิตที่กระทำอาการ “ว่ายนํ้า” และ “กระโจน” ตามที่แบบเปรียบนำมาใช้เปรียบ แทนจะคิดเชื่อมโยงไปถึงกระบวนการทำกล้วยแชกซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ

3.1.3 สรุป

จากรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งได้นำเสนอในหัวข้อที่ว่าด้วยลักษณะความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยไปแล้วนั้น สามารถสรุปลักษณะของความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจและความกำกวมทางอุปสรรคอย่างจงใจในปริศนาคำทายได้ดังต่อไปนี้

ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายของไทย แบ่งวิเคราะห์ใน 2 ด้าน ได้แก่ ระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย ผลการศึกษาวิเคราะห์สามารถจัดแบ่งลักษณะของความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทาย ได้ดังนี้

1. ระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย

ก. ความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level)

ข. ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level)

ค. ความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level)

ก) ความกำกวมทางโครงสร้างกลุ่มคำ

ข) ความกำกวมทางโครงสร้างประโยค

(ก) ความกำกวมจากการเชื่อมหน่วยประโยค

(ข) ความกำกวมจากการละหน่วยประโยค

(ค) ความกำกวมจากความสัมพันธ์ของหน่วยต่าง ๆ ในประโยค

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย

ก. ความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy)

- ก) ระหว่างคำกับคำ
- ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ข. ความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy)

- ก) ระหว่างคำกับคำ
- ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ค. ความสัมพันธ์แบบคำพ้องเสียง (homophony)

- ก) ระหว่างคำกับคำ
- ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

ง. ความสัมพันธ์แบบคำเสียงคล้าย (paraphony)

- ก) ระหว่างคำกับคำ
- ข) ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ

จ. ความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (hahaphony)

- ก) ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำ
- ข) ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำผวน

เมื่อพิจารณาลักษณะของการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยจากระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายของไทยมีการนำความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างมาใช้ในปริศนาคำทาย เนื่องจากการใช้ความกำกวมทางภาษาในลักษณะดังกล่าวสามารถทำให้เกิดการตีความได้หลายนัยขึ้นมาในปริศนาคำทาย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในด้านของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวม จะเห็นได้ว่าลักษณะของสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมนั้น ถ้าไม่ใช่คำที่สามารถตีความได้หลายความหมายอย่างเช่นความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย หรือความสัมพันธ์แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง ก็จะต้องมีความสัมพันธ์ด้านเสียงที่เหมือนกันอย่างเช่นคำพ้องเสียง หรือหากเป็นคำที่มีได้มีทั้งรูปและเสียงที่พ้องกัน ก็จะต้องมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของความคล้ายคลึงกันทางด้านเสียงอย่างเช่นคำเสียงคล้าย ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยนี้แสดงให้เห็นว่าหน่วยภาษากำกวมที่นำมาเชื่อมโยงร่วมกันในปริศนาคำทายจะต้องมีความสัมพันธ์กันบางประการจึงจะทำให้ความกำกวมดังกล่าวเกิดขึ้นมาได้

ส่วนในประเด็นของความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทายนั้น จากผลการศึกษาวิเคราะห์ สามารถแบ่งความกำกวมทางอุปลักษณะได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ
2. การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกริยา

หากพิจารณาลักษณะของความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าสิ่งสองสิ่งที่น่ามาเปรียบเทียบกันจะต้องมีความสัมพันธ์กันบางประการ ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็คือลักษณะร่วมที่ทั้งสองสิ่งมีร่วมกันอันได้แก่รูปร่างลักษณะหรือกิริยาอาการบางอย่างที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันจนสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังที่ได้ปรากฏให้เห็นผ่านทางกรใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะหรือใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกริยาของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อต้องการกล่าวเชื่อมโยงไปถึงรูปร่างลักษณะหรือกิริยาอาการของอีกสิ่งหนึ่ง เนื่องจากการใช้อุปลักษณะในปริศนามักจะกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เป็นแบบเปรียบเทียบนั้น จึงทำส่งผลให้ผู้ตอบปริศนามุ่งพิจารณาไปที่รูปร่างลักษณะหรือกิริยาอาการของสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบ ในขณะที่จริง ๆ แล้วสิ่งที่ถูกเปรียบหรือสิ่งที่ตัวปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ นั้นเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

เมื่อนำความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทายมาวิเคราะห์เปรียบเทียบร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าในขณะที่ความกำกวมทางภาษามีการใช้อ้องค์ประกอบต่าง ๆ ทางภาษา มาทำให้หน่วยภาษาในปริศนาคำทายสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งนัยนั้น ความกำกวมทางอุปลักษณะก็มีการใช้วิธีการทางการเปรียบเทียบ มาทำให้หน่วยภาษาในปริศนาคำทายมีความกำกวมสามารถตีความได้หลายนัยเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

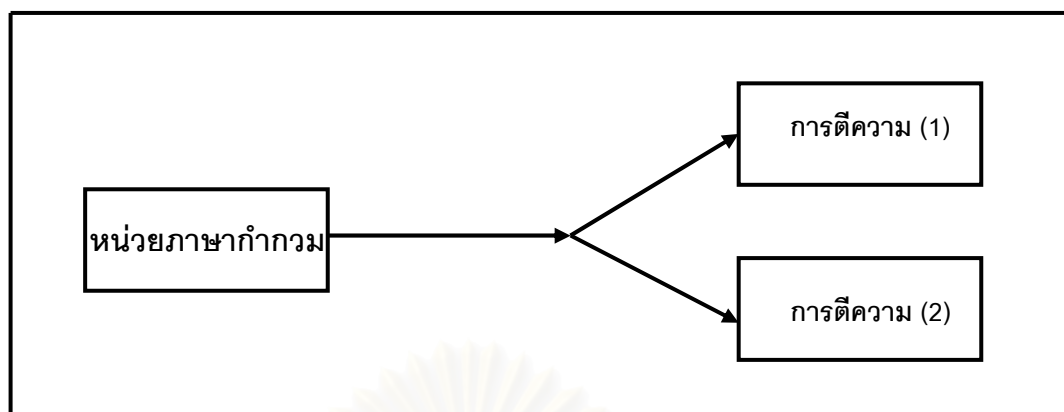
(54) คำทาย : อะไรเอ๋ย ใหญ่ ยาว ขนเยอะ

คำตอบ : รถบรรทุก

(55) คำทาย : อะไรเอ๋ย เปิดผ้าเห็นขน เปิดขนเห็นเม็ด เปิดเม็ดเห็นรู

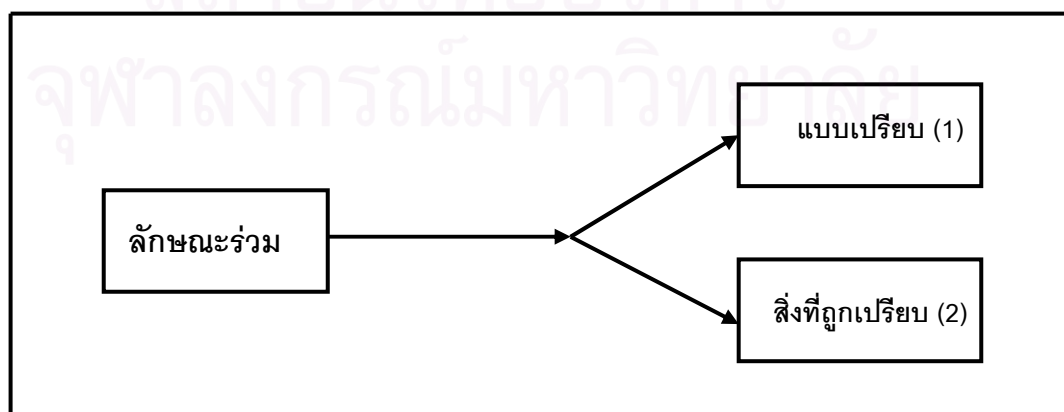
คำตอบ : ข้าวโพด

จากตัวอย่างปริศนาที่ (54) และ (55) จะสังเกตได้ว่าแม้ทั้งสองปริศนาจะมีความกำกวมที่คำว่า “ขน” เหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะของความกำกวมต่างกัน “ขน” ในปริศนาที่ (54) มีความกำกวมทางภาษาระหว่าง “ขน” ที่เป็นคำนาม หมายถึง เส้นที่ขึ้นตามผิวหนังของคนและสัตว์ กับ “ขน” ที่เป็นคำกริยา หมายถึง บรรทุก ในขณะที่ “ขน” ในปริศนาที่ (55) มีความกำกวมทางอุปลักษณะระหว่าง “ขน” ที่เป็นเส้นขึ้นอยู่ตามผิวหนังของคนและสัตว์ กับ “เส้นใย” ที่อยู่รอบ ๆ ฝักข้าวโพด ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาลักษณะของความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทายที่ได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ อาจสรุปให้เห็นภาพรวมของความกำกวมทางภาษาดังรูปที่ 6 และความกำกวมทางอุปลักษณะดังรูปที่ 7 ได้ดังนี้

รูปที่ 6 ลักษณะความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทาย

จากรูปที่ 6 ความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทายเกิดจากการจงใจใช้ องค์ประกอบต่าง ๆ ทางภาษาไม่ว่าจะเป็นในระบบเสียง ระบบคำ หรือระบบโครงสร้าง หน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทายก่อให้เกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งทาง เมื่อพิจารณาไปยัง หน่วยภาษาที่มีความกำกวมในปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์บางประการระหว่าง หน่วยภาษาดังกล่าว โดยอาจแสดงออกมาในรูปของความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันของ หน่วยภาษาที่กำกวม จนก่อให้เกิดการตีความได้หลายนัยขึ้นมาในปริศนา ตัวอย่างเช่น “ชน” ใน ปริศนาที่ (54) เกิดความกำกวมระหว่างคำว่า “ชน” ที่เป็นคำนามหมายถึง *เส้นชน* กับคำว่า “ชน” ที่เป็นคำกริยาหมายถึง *บรรทุก* เมื่อพิจารณาจากทั้งสองความหมายนี้จะเห็นได้ว่าหน่วยภาษาทั้งสองมีความสัมพันธ์กันในลักษณะของคำพ้องรูปพ้องเสียงที่มีรูปเขียนและมีเสียงเหมือนกัน ปริศนานี้จึงจงใจนำคำว่า “ชน” มาใช้ในปริศนา เนื่องจากแม้ว่าผู้ทายปริศนาจะต้องการกล่าวถึงความหมายที่เป็นคำกริยา แต่เพราะคำว่า “ชน” ไปมีรูปและเสียงพ้องกับอีกคำหนึ่งจึงสามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปในความหมายของคำนามได้

รูปที่ 7 แสดงลักษณะความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจในปริศนาคำทาย

จากรูปที่ 7 ความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทายเกิดจากลักษณะเด่นบางอย่างที่ปรากฏร่วมกันทั้งในสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เมื่อกล่าวถึงลักษณะเด่นดังกล่าวจึงทำให้นึกถึงได้ทั้งสิ่งที่เป็น “แบบเปรียบเทียบ” และ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” แต่ในปริศนาคำทายได้จงใจกล่าวถึงลักษณะเด่นและบางครั้งเอ่ยถึงสิ่งที่เป็น “แบบเปรียบเทียบ” (source domain) และเว้นให้ผู้ตอบปริศนาหาสิ่งที่เป็น “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain) ผลที่มักเกิดขึ้นคือเกิดอุปสรรคทำให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถหาสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบซึ่งเป็นคำตอบของปริศนาคำทายได้ ทั้งนี้เพราะอุปลักษณะเป็นการจับคู่ “แบบเปรียบเทียบ” กับ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” เพื่อถ่ายโอนคุณลักษณะเด่นบางอย่างของ “แบบเปรียบเทียบ” ไปยัง “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” เพื่อให้เข้าใจสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบได้ชัดเจนขึ้น ลักษณะเด่นที่กล่าวถึงในปริศนาที่ (55) เป็นลักษณะร่วมของทั้ง “ข้าวโพด” และ “ผู้หญิง” แต่เป็นลักษณะเด่นของ “ผู้หญิง” ซึ่งเป็นแบบเปรียบเทียบ และนำไปใช้ในเชิงเปรียบเทียบกับ “ข้าวโพด” ดังนั้นลักษณะร่วมในอุปลักษณะมักเป็นคุณสมบัติเด่นของ “แบบเปรียบเทียบ” มากกว่าที่จะเป็นลักษณะเด่นของ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ”

ดังนั้น จึงอาจสรุปลักษณะของความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะได้ว่า ความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย เป็นความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้องค์ประกอบทางภาษา อันได้แก่ เสียง คำ วลี หรือประโยค เพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ถือเป็นวิธีการสร้างความกำกวมที่เกี่ยวข้องกับระบบทางไวยากรณ์ในภาษา ส่วนความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทาย เป็นความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้การเปรียบเทียบเพื่อก่อให้เกิดการตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ซึ่งถือเป็นวิธีการสร้างความกำกวมด้วยวิธีการทางความหมายที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าสิ่งหนึ่งมีลักษณะบางประการเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบกันนั้นจะต้องมีลักษณะร่วมบางประการจึงจะสามารถนำมาเปรียบกันได้

จากการศึกษา ผู้วิจัยได้พบว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีปริมาณการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ และความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจในปริมาณที่แตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ความกำกวม	จำนวน(ข้อ)	ร้อยละ
ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจ	764	93.17
ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ	50	6.10
ความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ	6	0.73
รวม	820	100

ตารางที่ 2 การใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากตาราง จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีการใช้ความกำกวมอย่างจงใจรวมทั้งสิ้น 820 ข้อ ในจำนวนนี้มีการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจจำนวน 764 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 93.17 ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจจำนวน 50 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 6.10 และความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจจำนวน 6 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 0.73 และเมื่อพิจารณาความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทาย จากปริมาณของความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจในแต่ละลักษณะย่อย พบว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย มีปริมาณการใช้ความกำกวมในแต่ละลักษณะ ดังตารางต่อไปนี้

ความกำกวม ในปริศนาคำทาย ร่วมสมัยของไทย	ลักษณะของความกำกวม	จำนวน (ตำแหน่ง)	ร้อยละ	รวม (ตำแหน่ง)	ร้อยละ
ความกำกวม ทางภาษา อย่างจงใจ	ความกำกวมในระดับเสียง	277	30.71	902	100
	ความกำกวมในระดับคำ	380	42.13		
	ความกำกวมในระดับโครงสร้าง	245	27.16		
ความกำกวม ทางอุปลักษณะ อย่างจงใจ	การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับ รูปร่างลักษณะ	91	66.91	136	100
	การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับ อากัปกริยา	45	33.09		

ตารางที่ 3 ปริมาณการใช้ความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ในแต่ละลักษณะย่อยของความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจ

จากตาราง จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจรวมทั้งสิ้น 902 ตำแหน่ง ในจำนวนนี้มีการใช้ความกำกวมในระดับเสียงจำนวน 277 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 30.71 มีการใช้ความกำกวมในระดับคำจำนวน 380 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 42.13 และมีการใช้ความกำกวมในระดับโครงสร้างจำนวน 245 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 27.16 ในขณะที่พบความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจรวมทั้งสิ้น 136 ตำแหน่ง โดยมีการใช้ความกำกวมทางอุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะจำนวน 91 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 66.91 และใช้ความกำกวมทางอุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกริยาจำนวน 45 ตำแหน่ง คิดเป็นร้อยละ 33.09 ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่านอกจากความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจจะมีลักษณะการใช้ความกำกวมหรือมีรูปแบบที่หลากหลายกว่าความกำกวมทางอุปลักษณะดังที่ได้กล่าวไปแล้ว เมื่อพิจารณาในด้านปริมาณดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3 ก็จะได้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจมากที่สุด และปรากฏปริมาณการใช้ในจำนวนมาก ต่างจากปริมาณการใช้ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างเห็นได้ชัด จึงสามารถสรุปได้ว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

ประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นเป็นการศึกษาลักษณะของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยโดยมุ่งวิเคราะห์ในเชิงอรรถศาสตร์ (semantic) เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายมีประเด็นเรื่องความจงใจของผู้ทายปริศนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย กล่าวคือ นอกจากผู้ทายปริศนาจะนำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะมาใช้ในปริศนาคำทายแล้ว การที่จะสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นมาในปริศนาคำทายนั้น จำเป็นที่จะต้องนำเอาทฤษฎีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (pragmatics) เข้ามาร่วมด้วย เพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความกำกวมในเชิงอรรถศาสตร์เพียงประการเดียว จึงอาจยังไม่ครอบคลุมไปถึงการวิเคราะห์ในด้านของความจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นมาในปริศนาคำทายของผู้ทายปริศนา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจะได้กล่าวถึงการใช้ทฤษฎีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นประเด็นต่อไป

3.2 การใช้ทฤษฎีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย

ลักษณะของความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) ที่ผู้ผูกปริศนาจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้น ต่างจากความกำกวมทางอรรถศาสตร์ (Semantic Ambiguity) ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของการใช้ภาษาโดยที่ผู้พูดมิได้มีเจตนาที่จะสร้างความกำกวม (Poesio, 1996) กล่าวคือ ในการจงใจสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายนั้น นอกจากผู้ผูกปริศนาจะนำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะมา

ใช้ในปริศนาคำทายแล้ว ยังมีการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์บางประการมาช่วยในการสร้างความกำกวมเพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถสร้างความสับสนและลวง(mislead)ผู้ตอบได้ Weiner (1996) ได้เสนอการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในการสร้างความกำกวมด้วยการละเมิด (violation)¹ กฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์บางประการ ได้แก่ การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience) การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy) และการละเมิดกฎความสัมพันธ์แบบขนาน (Violation of parallelism)

เมื่อนำแนวคิดของ Weiner (1996) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่าการละเมิดกฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์ดังกล่าวในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยสามารถแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในทุกปริศนา และกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในบางปริศนา ดังนี้

3.2.1 กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในทุกปริศนา

จากการศึกษาข้อมูลพบว่าในกลวิธีทั้งทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ Weiner (1996) ได้กล่าวถึงนั้น มีกลวิธีหนึ่งที่ปรากฏพบในทุกปริศนาคำทาย คือ การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience) ทั้งนี้ ความโดดเด่น (salience) คือ ลักษณะทางความหมายที่เด่นของคำใดคำหนึ่ง คำแต่ละคำมีความหมายที่โดดเด่นของคำซึ่งเป็นความหมายหนึ่งโดดเด่นกว่าความหมายอื่นที่คำนั้นสื่อ เช่น เมื่อกล่าวถึงคำว่า "จาม" ในบริบทของอาการเป็นไข้ ความหมายที่โดดเด่นคือ *อาการที่ลมพุ่งออกมาทางจมูก* แต่เมื่อนำคำว่า "จาม" มาใช้ในบริบทเดียวกับขวานที่เป็นอุปกรณ์ชนิดหนึ่ง ความหมายที่โดดเด่นก็คือ *ฟันลงไปเต็มที่เป็นต้น* ความรู้เกี่ยวกับความโดดเด่นทางความหมายของคำเป็นความรู้ที่คนในสังคมรับรู้ร่วมกัน เมื่อมีการใช้ความกำกวมร่วมกับการละเมิดกฎความโดดเด่นโดยการให้ความสำคัญแก่ความหมายหนึ่งที่ไม่เด่นชัดก็จะทำให้ข้อความเกิดการตีความไปในอีกทางหนึ่งขึ้นมาได้ (Weiner, 1996: 142-143) จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาพบว่าการละเมิดกฎความโดดเด่นที่พบในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ และการละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1.1 การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้

การละเมิดกฎความโดดเด่นในลักษณะนี้ เป็นการนำเอาคำที่สามารถตีความได้หลายนัยมาใช้ในปริศนา โดยมีความหมายหนึ่งเป็นความหมายที่โดดเด่น ในขณะที่มีอีก

¹ ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแปล "violation" ว่า "การละเมิด" ซึ่งเป็นการแปลตามศัพท์พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้แปลคำว่า "violating a maxim" ว่า "การละเมิดหลัก" (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)

ความหมายหนึ่งเป็นความหมายที่ไม่โดดเด่นแต่ก็มีความเป็นไปได้ที่จะตีความไปทางดังกล่าว เนื่องจากความหมายที่ดีความออกมาได้ในอีกทางหนึ่งนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปตามตรรกะความเป็นจริง ทั้งนี้ ปริศนาคำทายได้นำเอาความโดดเด่นทางความหมายของคำมาชักนำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังความหมายที่เด่นชัดกว่าด้วยการใช้คำที่มีความหมายหนึ่งเด่นชัดหรือสร้างบริบทแวดล้อมให้ความหมายหนึ่งโดดเด่นขึ้นมา ทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังความหมายที่โดดเด่นกว่าจนไม่ได้คิดถึงอีกความหมายหนึ่งที่ซ่อนอยู่ แต่ปริศนาคำทายกลับละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการจงใจใช้อีกความหมายหนึ่งที่ไม่เด่นชัดแทน อย่างไรก็ตาม ความหมายที่จงใจใช้ก็มีความเป็นไปได้ที่จะตีความไปในทางนั้นเนื่องจากเป็นสิ่งที่มียู่ตามความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้ ปริศนาคำทายจึงสามารถลวง (mislead) ผู้ตอบปริศนา และทำให้เกิดการตีความปริศนาดังกล่าวไปในอีกทางหนึ่งได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(56) คำทาย : พระใช้อะไรี่ระฆัง

คำตอบ : ใช้เณร

ตัวอย่างนี้ เป็นการจงใจสร้างความกำกวมด้วยการใช้คำหลายความหมายคือ คำว่า “ใช้” ซึ่งมีความกำกวมระหว่างความหมายแรก คือ *เอามาทำให้เกิดประโยชน์* กับอีกความหมายหนึ่งคือ *สั่งให้ทำ* จะเห็นได้ว่า ตัวปริศนามีการลวงให้ตอบคิดถึงคำว่า “ใช้” ในความหมายแรก เนื่องจากเมื่อคำว่า “ใช้” ปรากฏร่วมกับ “อะไร” จะทำให้ลวงได้ว่าความหมายเด่นที่จะใช้คือ *เอามาทำให้เกิดประโยชน์* แต่ปรากฏว่าคำทายได้ละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการหมายถึงคำดังกล่าวในความหมายที่ไม่โดดเด่นคือ *สั่งให้ทำ* ซึ่งเป็นความหมายที่มีความเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริง ดังนั้นคำทายที่แท้จริงจึงเป็นการถามถึงตัวบุคคลที่พระสั่งให้เป็นผู้ตีระฆัง

(57) คำทาย : เสอะไรอนไม่ได้

คำตอบ : เสาร์อาทิตย์ (ธนาคารปิด)

จากตัวอย่าง นอกจากคำทายจะจงใจใช้คำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “เสา” /sǎw/ กับ “เสาร์” /sǎw/ แล้ว ยังได้นำคำหลายความหมาย คือ คำว่า “ถอน” มาร่วมสร้างความกำกวมอีกด้วย หากพิจารณาจากรูปเขียนหรือฟังจากเสียงอาจทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความตามความหมายที่โดดเด่นของคำไปได้ว่า “เสา” ที่ปรากฏอยู่ในคำทาย หมายถึง *ถอนไม้สำหรับใช้เป็นหลักหรือใช้รองรับสิ่งอื่น* และตีความคำว่า “ถอน” ที่ปรากฏร่วมอยู่ในบริบทเดียวกันว่าหมายถึง *ดึงขึ้น* ทำให้ลวงได้ว่าความหมายเด่นของปริศนานี้คือการถามถึงถอนไม้ที่ไม่สามารถดึงขึ้นมาได้ แต่เมื่อทราบคำตอบของปริศนา จะพบว่าคำทายได้ละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการหมายถึงคำดังกล่าวในความหมายที่ไม่โดดเด่นแทน แท้จริงแล้ว “เสา” /sǎw/ ที่ปรากฏอยู่ในคำทายหมายถึง *ชื่อวันที่ 7*

ของสัปดาหฺ์ ในขณะที่เดียวกันคำว่า “ถอน” ก็หมายถึง เบิกเงิน ดังนั้นความหมายที่แท้จริงของคำทหายจึงเป็นการถามถึงวันที่ไม่สามารถเบิกเงินได้ ซึ่งความหมายที่ไม่โดดเด่นในปริศนานี้ถือว่าเป็นความหมายที่มีความเป็นไปได้ในโลกของความเป็นจริง

(58) คำทหาย : ประเทศไทยอะไรครอบครอง

คำตอบ : สะพาน

ตัวอย่างปริศนาคำทหายดังกล่าว คำว่า “ครอบครอง” มีความกำกวมระหว่าง “ครอบครอง” /khrōːpkhroːŋ/ หมายถึง ยึดถือปกครองเป็นเจ้าของ กับ “ครอบครอง” /khrōːpkhloːŋ/ ที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายในลักษณะของ “กริยา+กรรม” โดยมีกริยา คือ “ครอบ” /khrōːp/ (เอาของมาปิดคลุมไว้ด้านบน) และมีกรรมคือ “ครอง” /khloːŋ/ (ลำนํ้าที่เชื่อมกับแม่น้ำหรือทะเล) หมายถึง ปิดคลุมด้านบนของลำนํ้า จะเห็นได้ว่า ตัวปริศนาจะใจละเมิดกฏความโดดเด่นด้วยการใช้คำเสียงคล้ายระหว่าง “ครอง” /khroːŋ/ (ถือสิทธิเป็นเจ้าของ) กับ “ครอง” /khloːŋ/ (ลำนํ้าที่เชื่อมกับแม่น้ำหรือทะเล) มาลวงผู้ตอบปริศนาให้เข้าใจว่าความหมายเด่นที่จะใช้คือคำว่า “ครอบครอง” แต่ปรากฏว่าคำทหายได้ละเมิดกฏความโดดเด่นด้วยการหมายถึงอีกคำหนึ่งคือ “ครอบครอง” ซึ่งความหมายที่ไม่โดดเด่นนี้ถือว่ามีความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาตามหลักตรรกะความเป็นจริง

3.2.1.2 การละเมิดกฏความโดดเด่นแบบเป็นไปได้

การละเมิดกฏความโดดเด่นอีกลักษณะหนึ่งที่พบในข้อมูลของปริศนาคำทหายร่วมสมัยของไทย คือ การนำเอาคำที่สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมายมาใช้ในปริศนาคำทหาย โดยความหมายที่โดดเด่นของคำจะเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ในขณะที่อีกความหมายหนึ่งที่ไม่โดดเด่นนั้นกลับเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริงในโลกอันเป็นลักษณะของความหมายที่เป็นไปไม่ได้หากคิดตามหลักตรรกะความเป็นจริง ด้วยเหตุนี้ความหมายที่เด่นของคำจึงเป็นสิ่งที่คนทั่วไปนึกถึงก่อนเนื่องจากเป็นสิ่งที่อยู่จริง แต่ปริศนาคำทหายกลับจะใจละเมิดกฏดังกล่าวด้วยการใช้รูปภาษาเพื่อสื่อถึงความหมายที่ไม่เด่นชัดแทน โดยที่ความหมายที่ไม่โดดเด่นนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่ไม่มีปรากฏอยู่ในโลกนี้ตามความเป็นจริง แสดงให้เห็นว่าผู้ทหายปริศนาจะใจที่จะไม่ให้ผู้ตอบปริศนาหาคำตอบของปริศนาดังกล่าวได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ปริศนาคำทหายเป็นการทหายปริศนาที่ผู้ทหายและผู้ตอบปริศนารับรู้ร่วมกันว่าอยู่ในกรอบของการเล่น (playful frame) ดังนั้นเมื่อปริศนาคำทหายละเมิดกฏความโดดเด่นด้วยการตีความไปในอีกทางหนึ่งที่เป็นไปไม่ได้ จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในกรทหายปริศนา ตัวอย่างของปริศนาคำทหายที่ละเมิดกฏความโดดเด่นในลักษณะดังกล่าว มีดังนี้

(59) คำทนาย : มดอะไรเอ๋ยไม่จมน้ำ

คำตอบ : มดดำ

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นการใช้ความกำกวมร่วมกับการละเมิดกฎความโดดเด่นในปริศนาคำทนาย จะเห็นได้ว่าความโดดเด่นทางความหมายของคำว่า “มดดำ” หมายถึง มดชนิดหนึ่งที่ตัวมีสีดำ แต่ปริศนาคำทนายนี้ได้ละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการจงใจใช้ประโยชน์จากความกำกวมของคำว่า “มดดำ” ที่สามารถตีความได้ในอีกความหมายหนึ่งซึ่งมีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา” หมายถึง มดมุดลงไปใต้น้ำ เมื่อพิจารณาตามหลักตรรกะความเป็นจริง จะเห็นว่าความหมายที่ไม่โดดเด่นนี้เป็นความหมายที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วมดไม่สามารถที่จะดำน้ำได้ แต่เพราะความจงใจของผู้ผูกปริศนา จึงทำให้เกิดการตีความไปในทางที่เป็นไปไม่ได้ขึ้นนี้มา และผู้ตอบปริศนาก็ยอมรับในคำตอบนี้ เนื่องจากทราบดีว่าเป็นการทนายปริศนาที่อยู่ในกรอบของการเล่นซึ่งไม่จำเป็นต้องตีความตามหลักตรรกะที่ถูกต้องก็ได้ เมื่อปริศนาคำทนายละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการไม่ใช้คำดังกล่าวในความหมายแรก จึงส่งผลให้คำตอบของปริศนาสามารถที่จะตีความไปในความหมายของมดที่กระทำกริยาอาการดำน้ำได้

(60) คำทนาย : ทำไมต้องปิดตู้ยาเบา ๆ

คำตอบ : เพราะเด็ยวานอนหลับตื่น

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่าความโดดเด่นทางความหมายของคำว่า “ยานอนหลับ” คือ ยาประเภทหนึ่งทีออกฤทธิ์ทำให้ผู้ทานยานอนหลับ แต่ปริศนาคำทนายนี้ได้ละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการจงใจใช้ประโยชน์จากความกำกวมของคำว่า “ยานอนหลับ” ที่มีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา” ทำให้สามารถตีความไปในอีกทางหนึ่ง คือ ยาเป็นผู้กระทำกริยานอนหลับ เมื่อพิจารณาตามหลักความเป็นจริงจะเห็นว่าความหมายที่ไม่โดดเด่นนี้เป็นความหมายที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากยาไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่จะกระทำกริยาอาการได้เช่นเดียวกับมนุษย์หรือสัตว์ แต่เพราะมีความกำกวมอยู่ในคำดังกล่าว ประกอบกับผู้ทนายปริศนาได้จงใจละเมิดกฎความโดดเด่น จึงทำให้สามารถที่จะตีความไปในทางนี้ได้ และเนื่องจากการทนายปริศนาอยู่ในกรอบของการเล่น ดังนั้นผู้ตอบปริศนาจึงยอมรับในคำตอบนี้ แม้ว่าจะเป็นคำตอบที่ไม่มีทางเป็นไปได้หากพิจารณาตามหลักตรรกะความเป็นจริงก็ตาม

(61) คำทนาย : ใครทำไฟไหม้

คำตอบ : น้ำพริก (เพราะน้ำพริกเผา)

เมื่อพิจารณาตัวอย่างข้างต้น จะพบว่าความโดดเด่นทางความหมายของคำว่า

“น้ำพริกเผา” คือ ชื่อของน้ำพริกชนิดหนึ่ง แต่ปริศนาคำทายกลับละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการจงใจใช้ประโยชน์จากความกำกวมของคำว่า “น้ำพริกเผา” ที่สามารถตีความตามความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา” ได้ว่า น้ำพริกเป็นผู้วางเพลิงทำให้เกิดไฟไหม้ หากพิจารณาตามหลักตรรกะความเป็นจริง จะเห็นว่าความหมายที่ไม่โดดเด่นนี้เป็นความหมายที่เป็นไปไม่ได้ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วน้ำพริกไม่ใช่สิ่งมีชีวิตที่จะทำกริยาอาการเช่นนั้นได้ ดังนั้นจึงยากที่ผู้ฟังจะนึกถึงความหมายที่จงใจให้เป็นคำตอบนี้ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ตอบปริศนายอมรับในคำตอบนี้เนื่องจากทั้งผู้ทายและผู้ตอบปริศนาต่างก็รับรู้ร่วมกันว่าการทายปริศนาอยู่ในกรอบของการเล่นซึ่งไม่จำเป็นต้องตีความตามหลักตรรกะความเป็นจริงเสมอไป

3.2.2 กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในบางปริศนา

นอกจากปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยจะมีการใช้ความกำกวมร่วมกับกลวิธีการละเมิดกฎความโดดเด่นซึ่งแบ่งเป็นการละเมิดกฎความโดดเด่นที่เป็นไปได้และการละเมิดกฎความโดดเด่นที่เป็นไปไม่ได้แล้ว จากการศึกษาคพบว่า ในบางปริศนาได้มีการนำเอากลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์อื่น ๆ มาใช้ร่วมกับการละเมิดกฎความโดดเด่น กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ ได้แก่ การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy) และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism) ดังนี้

3.2.2.1 การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy)

Weiner (1996: 145) ได้กล่าวถึงลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูลระหว่างข้อมูล 2 ชนิด คือ ข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (Context Independent-CI) กับข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (Context Dependent-CD) ข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) เป็นข้อมูลที่ผู้รับสารสามารถตีความได้โดยไม่ต้องอาศัยบริบทใด ๆ มากำกับ ในขณะที่ข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) จำเป็นต้องมีบริบทแวดล้อมของคำดังกล่าวเข้ามาช่วยด้วยจึงจะสามารถตีความได้ถูกต้อง เช่น คำว่า “ตัด” ข้อมูลที่เป็น CI คือ ทำให้สั้นลง ส่วนข้อมูลที่เป็น CD คือ สร้างขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะเข้าถึงข้อมูลนี้ได้เมื่อมีบริบทคือ “ถนน” มาร่วมด้วยจึงจะหมายถึงความหมายดังกล่าว ข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) จึงเข้าถึงได้ง่ายกว่าข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) ด้วยเหตุนี้เมื่อไม่มีบริบทมากำกับ ผู้รับสารจึงมักจะตีความว่าผู้ส่งสารกล่าวถึงข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท แต่ปริศนาคำทายได้จงใจละเมิดกฎการเข้าถึงด้วยการกล่าวถึงข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) โดยไม่ให้บริบทแวดล้อม ทำให้ผู้ฟังคิดว่าข้อมูลที่พูดถึงนั้นเป็นข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) เพื่อเป็นองค์ประกอบขัดขวางไม่ให้ผู้ตอบปริศนาคิดหาคำตอบได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(62) คำทนาย : ม้าอะไรไม่เคยยืนหรือเดิน

คำตอบ : ม้านั่ง

ปริศนาคำทนายนี้ใช้การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูลร่วมกับความกำกวม จากตัวอย่าง คำว่า “ม้า” เมื่ออยู่โดด ๆ ไม่มีบริบทมากำกับ หมายถึง สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นพาหนะขี่และเทียมรถ แต่เมื่อ “ม้า” เป็นหน่วยคำที่ประกอบกับหน่วยคำ “นั่ง” เป็นคำว่า “ม้านั่ง” จะหมายถึง เครื่องรอนั่ง มีสี่ขา จะเห็นได้ว่าความหมายที่แท้จริงของ “ม้า” ในปริศนานี้เป็นความหมายหลัง ดังนั้น การใช้ “ม้า” ในความหมายหลังนี้จึงเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) การที่ปริศนาคำทนายละเมิดกฎการเข้าถึงข้อมูลด้วยการนำเอาเฉพาะหน่วยคำ “ม้า” มาใช้ในปริศนาโดยไม่มีบริบทมากำกับ จึงทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความว่าคำทนายกล่าวถึงข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถคิดหาคำตอบของปริศนานี้ได้

(63) คำทนาย : อะไรเอ๋ย เมื่อตื่นนอนจะต้องลืมทุกที

คำตอบ : ตา

ปริศนานี้มีการใช้ความกำกวมร่วมกับการละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล ดังจะเห็นได้จากคำว่า “ลืม” เมื่อไม่มีบริบทมากำกับจะหมายถึง จำไม่ได้ แต่เมื่อ “ลืม” ใช้คู่กับ “ตา” จะหมายถึง เปิด ดังนั้นคำว่า “ลืม” ในความหมายแรกจึงเป็นข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) ส่วนคำว่า “ลืม” ในความหมายหลังเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) หากนำคำว่าลืมในความหมายหลังมาใช้โดยไม่มีบริบทก็จะไม่สามารถคิดถึงความหมายนี้ได้ แต่ปริศนาคำทนายได้จงใจละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูลด้วยการนำเอาเฉพาะคำว่า “ลืม” ที่เป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) มาใช้ในปริศนาโดยไม่มีบริบทมากำกับ ทำผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความคำว่า “ลืม” ตามความหมายของข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI) ในขณะที่ตัวคำทนายหมายถึงอีกความหมายหนึ่ง

(64) คำทนาย : อะไรเอ๋ยทำลายแล้วแต่ไม่มีคนว่า

คำตอบ : สถิติ

จากตัวอย่าง เมื่อคำว่า “ทำลาย” ไม่มีบริบทมากำกับจะหมายถึง ทำให้พัง แต่เมื่อ “ทำลาย” ใช้คู่กับ “สถิติ” จะหมายถึง สร้างสถิติขึ้นใหม่ ซึ่งเป็นความหมายที่มาจากการทำสถิติเดิมให้พังลงไปและสร้างสถิติใหม่ขึ้นมา จะเห็นได้ว่าความหมายของ “ทำลาย” ในความหมายหลังนี้เป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) เนื่องจากหากกล่าวโดยไม่มีบริบทมากำกับ ผู้ตอบปริศนาก็จะไม่สามารถคิดถึงความหมายนี้ได้ แต่ปริศนาคำทนายได้ละเมิดกฎลำดับชั้นใน

การเข้าถึงข้อมูลด้วยการนำเอาเฉพาะคำว่า “ทำลาย” ซึ่งเป็นข้อมูลที่ต้องอาศัยบริบท (CD) มาใช้ในปริศนาโดยไม่มีบริบทมากำกับ ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความคำว่า “ทำลาย” ตามความหมายของข้อมูลที่ไม่ต้องอาศัยบริบท (CI)

3.2.2.2 การละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism)

กฎการรักษาความคู่ขนาน (parallelism) คือ การกล่าวถึงสิ่งที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันเพื่อให้ผู้รับสารสามารถติดตามเรื่องราวได้เข้าใจและไม่เข้าใจไปนอกเรื่อง ในการใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารกันนั้น ตามปกติแล้วผู้สื่อสารมักจะคำนึงถึงกฎการรักษาความคู่ขนานด้วยการพูดหรือกล่าวถึงสิ่งที่สอดคล้องเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งสามารถติดตามเรื่องราวได้เข้าใจและไม่เป็นการเข้าใจไปนอกเรื่อง แต่ปริศนาคำทายจึงใจละเมิดกฎดังกล่าวด้วยการไม่กล่าวถึงสิ่งที่เป็นเรื่องเดียวกันไปตามลำดับแต่กลับพลิกไปกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความเกี่ยวข้องเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ข้อความในปริศนาสามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งที่ผู้ตอบปริศนาไม่คาดคิดมาก่อนได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(65) คำทาย : นักฉัตรชัยกับนักลินจัยแต่งงานกัน นามสกุลใหม่คืออะไร

คำตอบ : เจริญปุระ

จากปริศนาข้างต้น การคำนึงถึงกฎการรักษาความคู่ขนานทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความคำทายนี้ไปในทางเดียวกัน เนื่องจาก “นัก ฉัตรชัย” กับ “นัก ลินจัย” คือชื่อของนักแสดงที่เป็นสามีภรรยา กัน เมื่อคำทายถามว่า “นามสกุลใหม่คืออะไร” จึงทำให้ผู้ตอบคิดไปถึงนามสกุลที่เปลี่ยนไปหลังจากแต่งงานแล้ว แต่แท้จริงแล้วปริศนาคำทายนี้กลับละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานด้วยการถามถึงสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กับข้อความที่ตามมาข้างหน้า โดยการใช้ประโยชน์จากความกำกวมของคำว่า “ใหม่” ที่สามารถตีความได้ระหว่างความหมายแรกที่มีหมายถึง เพิ่งมี กับคำว่า “ใหม่” ในอีกความหมายหนึ่งที่เป็นชื่อของนักร้องคนหนึ่งที่มีชื่อและนามสกุลว่า “ใหม่ เจริญปุระ” ทำให้คำทายที่ถามว่า “นามสกุลใหม่คืออะไร” สามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ว่าเป็นการถามถึงนามสกุลของนักร้องคนดังกล่าว ดังนั้น คำตอบของปริศนานี้จึงเป็น “เจริญปุระ”

(66) คำทาย : นักบินไปเกาะอยู่ที่ไหน

คำตอบ : อยู่กลางทะเล

ปริศนานี้จึงใจให้คำทายตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ด้วยการใช้ความกำกวมร่วมกับการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน ในด้านของความกำกวม คำว่า “เกาะ” มี

ความกำกวมระหว่างคำนามที่หมายถึง ส่วนของแผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบ กับคำกริยาที่หมายถึง ตัด เมื่อคำทายกล่าวถึงนกแล้วตามด้วยข้อความ “เกาะอยู่ที่ไหน” ทำให้ผู้ตอบตีความข้อความทั้งหมดไปในทางที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ “เกาะ” ควรจะตีความว่าเป็นกริยาเพื่อรักษาการขนานความกับกริยา “บินไป” ดังนั้นคำทายจึงถามถึงสถานที่ที่นกบินไปกระทำกริยาอาการเกาะอยู่ แต่ปรากฏว่าปริศนาคำทายได้ละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานด้วยการถามถึงที่ตั้งของเกาะที่เป็นส่วนของแผ่นดินกลางทะเล ซึ่งเป็นความหมายที่มีได้มีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกับข้อความข้างหน้าที่กล่าวถึงนกแต่อย่างใด ดังนั้นคำว่า “เกาะ” ที่ปรากฏอยู่ในคำทายจึงหมายถึงส่วนของแผ่นดินที่อยู่กลางทะเล มิใช่กริยาอาการที่นกเกาะติดอยู่กับที่ใดที่หนึ่ง

(67) คำทาย : ระหว่างที่มแมนยูกับไทยใครทำประตู

คำตอบ : ซ่างไม้

เมื่อพิจารณาคำทายนี้ จะเห็นว่ามีการนำบริบทข้างหน้ามาลวงเพื่อให้ผู้ตอบตีความข้อความในคำทายไปในทางที่สัมพันธ์กัน การที่คำทายกล่าวถึงทีมฟุตบอลสองทีม แล้วตามด้วยข้อความ “ใครทำประตู” ทำให้ผู้ตอบตีความจากความสัมพันธ์ระหว่างข้อความข้างหลังกับข้อความข้างหน้าว่า “ทำประตู” ในที่นี้หมายถึง *ยิงลูกบอลเข้าประตูฟุตบอล* แต่ปรากฏว่า “ทำประตู” ที่ปรากฏอยู่ในคำทายกลับหมายถึง *สร้างสิ่งที่เป็นประตูเข้าออกตัวอาคาร* แทนที่จะมีความหมายไปในทางเดียวกับข้อความที่ให้มาก่อนหน้านี้ ปริศนาคำทายนี้จึงตั้งใจให้คำทายตีความไปในอีกทางหนึ่งโดยการใช้ความกำกวมของกริยาลึ “ทำประตู” ร่วมกับการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานด้วยถามถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่เกี่ยวข้องข้อข้อความก่อนหน้านี้อยู่ นอกจากนี้ปริศนาคำทายนี้ยังใช้กลวิธีการละเมิดกฎการเข้าถึงข้อมูลอีกด้วย แต่ต่างจากตัวอย่างที่ยกมาก่อนหน้านี้ กล่าวคือ คำทายได้ให้บริบทมาทำให้ผู้ตอบปริศนาคิดว่าน่าจะต้องการหมายถึงข้อมูลที่เป็น CD ของประตู ที่หมายถึง *ยิงลูกเข้าประตูฟุตบอล* แต่ตัวปริศนาคกลับหมายถึงข้อมูล CI ของ “ทำประตู” ที่หมายถึง *สร้างประตู*

3.2.3 สรุป

จากรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไปในหัวข้อการใช้กลวิธีทางปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย สรุปได้ว่า จากแนวคิดของ Weiner (1996) ที่ได้เสนอการใช้กลวิธีทางจิตวิทยาปฏิบัติศาสตร์ในการสร้างความกำกวมด้วยกฎความโดดเด่น (Violation of salience) การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy) และการละเมิดกฎความสัมพันธ์แบบขนาน (Violation of parallelism) นั้น เมื่อศึกษาปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ได้พบว่าผู้ทายปริศนาได้ตั้งใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นด้วยการนำกลวิธีทางจิตวิทยาปฏิบัติศาสตร์มาใช้ในปริศนาคำทาย ดังนี้

1. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในทุกปริศนา
 - 1.1 การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience) แบบเป็นไปไม่ได้
 - 1.2 การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience) แบบเป็นไปไม่ได้
2. กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในบางปริศนา
 - 2.1 การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy)
 - 2.2 การละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism)

ด้วยเหตุที่ความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) ที่ผู้ผูกปริศนาจงใจสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาจากข้อมูลปริศนาคำทายที่ได้ยกมาเป็นตัวอย่างในงานวิจัยนี้ จะเห็นได้ว่าการจงใจสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายนั้น นอกจากผู้ผูกปริศนาจะนำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะมาใช้ในปริศนาคำทายแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์บางอย่างเพื่อให้ความกำกวมนั้นสามารถใช้ลวงผู้ทายปริศนาได้โดยทำให้หลงตีความไปในทางที่ผิด การละเมิดกฎทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ทั้งการละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience) การละเมิดลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy) และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism) ต่างก็เป็นกลวิธีสำคัญที่ผู้ผูกปริศนานำมาใช้ร่วมกับคำหรือข้อความกำกวมในปริศนาคำทายเพื่อจงใจให้เกิดความกำกวมขึ้นในปริศนา การละเมิดกฎทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ดังกล่าวจึงส่งผลให้ปริศนาสามารถที่จะตีความไปในอีกทางหนึ่งที่พลิกไปจากความคิดของผู้ตอบปริศนาหรือเป็นความหมายที่ต่างไปจากการตีความตามตรรกะทั่วไปได้

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีปริมาณการใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ทั้งที่ปรากฏในทุกปริศนา และที่ปรากฏในบางปริศนา ดังตารางต่อไปนี้

กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์	การละเมิดกฎทางวัจนปฏิบัติศาสตร์	จำนวน (ข้อ)	ร้อยละ	รวม (ข้อ)	ร้อยละ
กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในทุกปริศนา	การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience)แบบเป็นไปไม่ได้	545	66.46	820	100
	การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience)แบบเป็นไปไม่ได้	275	33.54		
กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในบางปริศนา	การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy)	34	4.15	50	7.20
	การละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism)	25	3.05		

ตารางที่ 4 การใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากตาราง จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในทุกปริศนา คือการละเมิดกฎความโดดเด่น รวมทั้งสิ้น จำนวน 820 ข้อ แบ่งเป็นการละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ จำนวน 545 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 66.46 และการละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ จำนวน 275 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 33.54 ส่วนกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในบางปริศนา อันได้แก่ การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน ผลการศึกษาได้พบทั้งสองกลวิธีนี้รวม จำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 7.20 ของจำนวนปริศนาคำทายทั้งหมด 820 ข้อ แบ่งเป็นการละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล จำนวน 34 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 4.15 และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานจำนวน 25 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 3.05 ของจำนวนปริศนาทั้งหมด

เมื่อพิจารณาการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยในด้านปริมาณ จะเห็นได้ว่าการละเมิดกฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในทุกปริศนา คือ การละเมิดกฎความโดดเด่น โดยในบางปริศนาอาจเป็นการละเมิดกฎความโดดเด่นในลักษณะของการละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ซึ่งพบเป็นปริมาณมากที่สุด ในบางปริศนาก็อาจใช้การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ที่แม้จะมีปริมาณน้อยกว่าแบบแรกแต่ก็ถือได้ว่าปริมาณที่พบการละเมิดกฎความโดดเด่นในลักษณะนี้ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน ในขณะที่การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานนั้น มีปรากฏอยู่ในปริมาณที่น้อยกว่ามาก ด้วยเหตุนี้ สามารถสรุปได้ว่าการใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในลักษณะของการละเมิดกฎความโดดเด่นนั้น ถือเป็นลักษณะเด่นที่พบในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

3.3 ความกำกวมกับปริบททางสังคมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากการศึกษาปริศนาคำทายไทยโดยการเก็บข้อมูลจากปริศนาคำทายร่วมสมัยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ลักษณะเด่นที่สำคัญประการหนึ่งของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย คือ การนำเอาประเด็นจากปริบททางสังคมร่วมสมัยมาใช้ร่วมกับการสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย ปริศนาคำทายหลายข้อมีลักษณะของเนื้อหาร่วมสมัยซึ่งหากนำปริศนานี้ไปทายในอีกช่วงเวลาหนึ่งที่ผู้ตอบปริศนามีได้มีความรู้เบื้องหลังเกี่ยวกับเรื่องราวหรือข้อความที่นำมากล่าวอ้างถึงในปริศนาคำทาย ผู้ตอบปริศนาก็จะไม่สามารถเข้าใจตัวปริศนาคำทายข้อนั้นได้ ตัวอย่างของปริศนาคำทายที่มีการนำเอาประเด็นจากปริบททางสังคมและวัฒนธรรมมาใช้ในปริศนาคำทาย มีดังนี้

(68) คำทาย : ใครเป็นที่ของบักดีทุปี

คำตอบ : ไค้ก (ไค้กพีบัก)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่ามีความกำกวมที่คำว่า “พีบี๊ก” ซึ่งสามารถตีความได้ระหว่างความหมายแรก คือ การเรียกวัตถุสิ่งของที่มีขนาดใหญ่ และอีกความหมายหนึ่งหมายถึง พี่ของคนชื่อบี๊ก ทั้งนี้ “บี๊ก ดิทูบี” (ปาณรวิฐ กิตติกรเจริญ) เป็นชื่อหนึ่งในนักร้องของวง “ดิทูบี” ซึ่งมีผลงานเพลงในช่วงปี พ.ศ. 2545-2546 ส่วนคำว่า “ไค้กพีบี๊ก” ในความหมายแรกนั้น มีที่มาจากโฆษณาสินค้าทางโทรทัศน์ชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงน้ำอัดลมยี่ห้อหนึ่งที่มีบรรจุภัณฑ์ขนาดใหญ่กว่าเดิม

(69) คำทาย : นักร้องคนไหนเป็นพ่อมด

คำตอบ : เบิร์ต (เบิร์ตเสก)

ตัวอย่างนี้มีความกำกวมเนื่องจากคำว่า “เสก” สามารถตีความได้ระหว่าง ชื่อของนักร้องคนหนึ่ง กับ เนมิต ส่งผลให้ “เบิร์ตเสก” ตีความได้ทั้ง นักร้องชื่อเบิร์ตและนักร้องชื่อเสก และนักร้องชื่อเบิร์ตสามารถเนมิตสิ่งต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้ ความหมายแรกมีที่มาจากการที่นักร้องชื่อ “เบิร์ต” (ธงไชย แมคอินไตย์) และนักร้องชื่อ “เสก” หรือ “เสก โลโซ” (เสกสรร สุขพิมาย) มีผลงานเพลงร่วมกันในปี พ.ศ. 2547 และได้ตั้งชื่อผลงานเพลงชุดนี้ว่า “เบิร์ตเสก”

(70) คำทาย : แหนมอะไรอร่อยที่สุด

คำตอบ : แหนมนิ้ว (เพราะเขายกนิ้วให้)

กริยาวลี “ยกนิ้ว” ในปริศนานี้มีความกำกวมระหว่างความหมายแรกคือ ยกย่องว่าเป็นเยี่ยม และอีกความหมายหนึ่งคือ มอบนิ้วให้ การที่ผู้ตอบปริศนาจะเข้าใจปริศนานี้ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องทราบว่า “แหนมนิ้ว” ในคำทายมีที่มาสืบเนื่องจากเหตุการณ์ที่มีผู้พบนิ้วมีมนุษย์ในแหนมจึงเรียกแหนมดังกล่าวว่า “แหนมนิ้ว” ผู้ตอบปริศนาจึงจะสามารถเข้าใจได้ว่าความหมายที่สองของกริยาวลี “ยกนิ้ว” มีความสัมพันธ์กับคำทาย คือ “แหนมนิ้ว” อย่างไร

เมื่อพิจารณาปริศนาคำทายที่ยกมาเป็นตัวอย่างทั้งหมดข้างต้น จะเห็นได้ว่าในแต่ละปริศนา ผู้ตอบปริศนาจำเป็นที่จะต้องทราบข้อมูลจากบริบททางสังคมของคำดังกล่าวจึงจะสามารถเข้าใจปริศนาเหล่านี้ได้ หากขาดข้อมูลจากบริบททางสังคมนี้ไป ทั้งคำว่า “ไค้กพีบี๊ก” “เบิร์ตเสก” “แหนมนิ้ว” และ “ยกนิ้ว” ก็จะไม่เป็นที่เข้าใจของผู้ตอบปริศนา หรือเมื่อนำปริศนาคำทายเหล่านี้ไปทายในอีกยุคสมัยหนึ่งที่บริบททางสังคมดังกล่าวไม่อยู่ในความรับรู้ของผู้คนในสมัยนั้นแล้ว ผู้ตอบปริศนาก็จะไม่สามารถเข้าใจปริศนาเหล่านี้ได้เช่นกัน ดังนั้น ลักษณะเด่นที่เห็นได้เด่นชัดจากการนำข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยมาศึกษา คือ การที่ผู้ถูกปริศนาได้จงใจนำเอาเนื้อหาร่วมสมัยมาใช้ในการปริศนาคำทายร่วมกับการสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นในปริศนาคำทาย

หากนำปริญญาดังกล่าวไปขายในอีกยุคสมัยหนึ่ง ผู้ตอบปริญญาก็จะไม่สามารถเข้าใจปริญญานั้น ๆ ได้ ผู้ตอบปริญญาก็จำเป็นต้องมีความรู้เบื้องหลังเกี่ยวกับบริบททางสังคมในสมัยนั้นร่วมด้วยจึงจะสามารถทำความเข้าใจปริญญาดังกล่าวได้ ดังนั้น การนำประเด็นหรือความรู้จากบริบททางสังคมมาใช้ในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย จึงถือเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งที่ทำให้ปริญญาคำทายร่วมสมัยมีความแตกต่างจากปริญญาคำทายพื้นเมือง เนื่องจากมีเนื้อหาพร้อมสมัยที่จะปรากฏอยู่เฉพาะในสมัยหนึ่งสมัยใดเท่านั้น

3.4 บทสรุป : ลักษณะเด่นของความกำกวมอย่างจงใจในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความกำกวมอย่างจงใจในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทยในด้านลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริญญาคำทาย การใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในการสร้างความกำกวมอย่างจงใจในปริญญาคำทาย ตลอดจนการนำบริบททางสังคมมาใช้ในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย เพื่อศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย ผลการวิจัยในบทที่ 3 ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อแรก และสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ว่า ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นของปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย กล่าวคือ นอกจากความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจจะมีลักษณะการใช้ความกำกวมหรือมีรูปแบบที่หลากหลายกว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์แล้ว เมื่อพิจารณาในด้านปริมาณก็จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทยมีการใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจมากที่สุด และปรากฏปริมาณการใช้ในจำนวนมาก ต่างจากปริมาณการใช้ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างเห็นได้ชัด เมื่อวิเคราะห์ความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์ในเชิงปริมาณและเชิงรูปแบบร่วมกัน จะเห็นได้ว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นความกำกวมที่พบในปริมาณมากที่สุด ทั้งยังมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์ ความกำกวมทางภาษาจึงเป็นลักษณะที่โดดเด่นของปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย ซึ่งถือเป็นความโดดเด่นทั้งในเชิงปริมาณและลักษณะการใช้

ในการที่จะสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นมาในปริญญาคำทายนั้น นอกจากผู้ทายปริญญานำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์มาใช้ในปริญญาคำทายแล้ว ก็ยังจำเป็นต้องนำเอากลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์(pragmatics)เข้ามาร่วมด้วย เพื่อให้ปริญญาคำทายสามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในปริญญาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่าการละเมิดกฎทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่ในทุกปริญญาคำทาย ได้แก่ การละเมิดกฎความโดดเด่น โดยในบางปริญญาก็อาจละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ซึ่งพบเป็นปริมาณมากที่สุด และในบางปริญญาก็อาจละเมิดกฎความ

โดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้ที่แม้ว่าจะมีจำนวนน้อยกว่าแบบแรกแต่ก็ถือได้ว่ามีจำนวนไม่น้อยเช่นกัน การใช้การละเมิดกฎความโดดเด่นแบบเป็นไปไม่ได้นี้อาจจะเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คนบางส่วนเรียกปริศนาคำทายร่วมสมัยว่า “ปัญหาทวนๆ” (นายแก้วล้าน, 2546) เพราะความหมายที่จิตใจสื่อความถึงนั้น เป็นสิ่งที่ยากจะนึกถึงเนื่องจากไม่ได้มีอยู่จริง ๆ ในโลก สำหรับการละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล และการละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนานนั้น มีปรากฏอยู่ในปริมาณที่น้อยกว่าการใช้กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ในลักษณะของการละเมิดกฎความโดดเด่นจึงถือเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

นอกจากนี้ ในการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่ามีลักษณะที่น่าสนใจประการหนึ่งของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย คือ ปริศนาคำทายหลายข้อมีลักษณะของเนื้อหาร่วมสมัย หากนำไปทายในอีกช่วงเวลาหนึ่ง ผู้ตอบปริศนาก็จะไม่สามารถเข้าใจปริศนาคำทายดังกล่าวได้ จากข้อมูลที่น่ามาศึกษาได้พบว่า ปริศนาคำทายร่วมสมัยบางข้อได้มีการนำเอาประเด็นจากบริบททางสังคมมาใช้ร่วมกับการสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย ในกรณีนี้ผู้ตอบปริศนาจำเป็นที่จะต้องมีความรู้เบื้องหลังเกี่ยวกับบริบททางสังคมในสมัยนั้นร่วมด้วยจึงจะสามารถทำความเข้าใจปริศนาดังกล่าวได้ การนำเอาเนื้อหาร่วมสมัยมาใช้ในปริศนาคำทาย จึงถือเป็นลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่พบในงานวิจัยนี้ จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานประการแรกของงานวิจัยนี้

สำหรับในบทต่อไป จะเป็นการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับตำแหน่งและหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ดังจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในบทที่ 4 เป็นลำดับต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ตำแหน่งและหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจ ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

การวิเคราะห์ความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ประเด็นหลักด้วยกัน ประเด็นแรกคือ ตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ประเด็นต่อมาคือ หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 ตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

สำหรับในหัวข้อนี้จะเป็นการศึกษาตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย เพื่อศึกษาวิเคราะห์ว่าความกำกวมได้ปรากฏอยู่ในส่วนใดของปริศนาคำทายบ้าง ก่อนจะกล่าวถึงตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงรูปแบบของปริศนาคำทายก่อนเป็นลำดับ จากนั้นจึงจะกล่าวถึงรายละเอียดของตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นลำดับต่อไป

โดยทั่วไปแล้ว เมื่อพิจารณาจากรูปแบบโดยรวมของปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายมีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือปัญหาหรือคำทาย และคำตอบหรือคำตอบของปริศนา ในวิทยานิพนธ์นี้จะเรียกองค์ประกอบทั้งสองว่า “คำทาย” และ “คำตอบ” ตามที่ Phakdeephassook (2003) เสนอว่า แม้โดยรูปแบบปริศนาคำทายจะมีลักษณะเป็นคำถาม – คำตอบ แต่โดยเจตนาแล้ว ส่วน “คำถาม” ในปริศนาคำทายไม่ได้เป็นคำถาม ทั้งนี้เพราะผู้ทายปริศนาทราบคำตอบอยู่แล้ว นอกจากองค์ประกอบทั้งสองนี้แล้ว จากข้อมูลปริศนาคำทายที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยได้พบว่า นอกจากจะมีส่วนคำทายและคำตอบแล้ว ในปริศนาคำทายบางปริศนา ก็ยังมีอีกองค์ประกอบหนึ่ง คือ ส่วนเสริมคำตอบ ปรากฏเพิ่มเข้ามาด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(71) คำทาย : เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหาอะไร

คำตอบ : หาวัด

(72) คำทาย : เด็กกำพร้าอยากเกิดเป็นอะไร

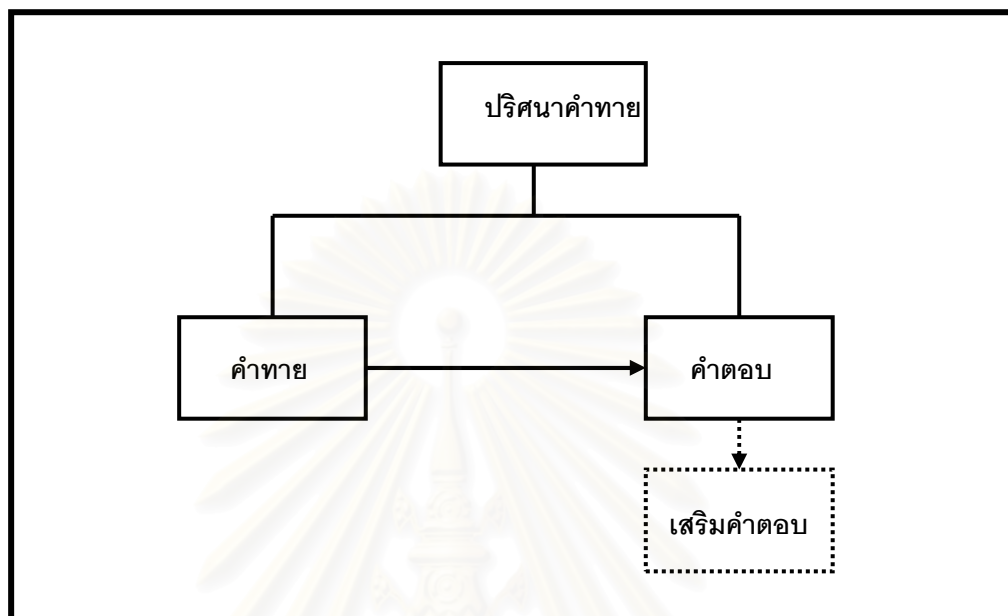
คำตอบ : เป็นลูกฟุตบอล (เพราะมีแต่คนอยากเลี้ยง)

จากตัวอย่าง จะพบว่าปริศนาคำทายข้อ (71) ประกอบด้วยส่วนที่เป็นคำทายคือ “เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหาอะไร” และส่วนที่เป็นคำตอบคือ “หาวัด” ในขณะที่ปริศนาคำทาย (72) ประกอบด้วยส่วนที่เป็นคำทายคือ “เด็กกำพร้าอยากเกิดเป็นอะไร” และส่วนที่เป็นคำตอบคือ “เป็นลูกฟุตบอล” นอกจากนี้ยังได้ปรากฏอีกส่วนหนึ่งเพิ่มเข้ามาในส่วนคำตอบคือ “เพราะมีแต่คนอยากเลี้ยง” ส่วนที่ปรากฏเพิ่มเข้ามานี้เป็นส่วนที่เสริมเข้ามาเพื่ออธิบายคำตอบของปริศนาที่ว่า “เด็กกำพร้าอยากเกิดเป็นลูกฟุตบอล” อีกทีหนึ่ง

ในปริศนาบางข้อส่วนอธิบายนี้จะปรากฏต่อท้ายคำตอบ เนื่องจากทำให้มาเพียงแค่ว่าคำตอบอาจไม่สามารถทำให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจได้ว่าเหตุใดปริศนาคำทายดังกล่าวจึงมีคำตอบเช่นนั้น อย่างเช่น ปริศนาที่ (72) หากมีเพียงแค่ว่าคำตอบ ผู้ตอบปริศนาก็จะไม่เข้าใจว่าเหตุใดเด็กกำพร้าจึงอยากเกิดเป็นลูกฟุตบอล แต่เมื่อมีส่วนเสริมคำตอบเข้ามาอธิบายเพิ่มเติมว่า เหตุที่เด็กกำพร้าอยากเกิดเป็นลูกฟุตบอลเพราะมีแต่คนอยากเลี้ยง โดยคำว่า “เลี้ยง” สามารถตีความได้ทั้ง *ดูแลเลี้ยงดู* และ *พยายามครองฟุตบอลไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามแย่งไปได้* จะเห็นได้ว่าส่วนเสริมคำตอบที่เพิ่มเข้ามานี้ช่วยในการอธิบายคำตอบของปริศนาข้อนั้นอีกทีหนึ่ง แต่ในบางปริศนา เช่น ปริศนาที่ (71) ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจได้จากคำตอบว่าเหตุใดเพื่อนตายจึงต้องไปหาวัด เพราะเมื่อเห็นคำตอบก็สามารถเข้าใจได้ว่า “เพื่อนตาย” ในปริศนานี้มีความกำกวมระหว่างความหมายแรกคือ *เพื่อนรักหรือเพื่อนสนิทที่ยอมตายแทนกันได้* กับอีกความหมายหนึ่งคือ *เพื่อนเสียชีวิต* ด้วยเหตุนี้ปริศนาในลักษณะดังกล่าวจึงไม่ปรากฏส่วนเสริมคำตอบ เนื่องจากผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจปริศนานี้ได้จากคำตอบอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีส่วนอธิบายคำตอบเพิ่มเติมเข้ามา

ตัวอย่างของปริศนาที่ยกมานี้ แสดงให้เห็นว่านอกจากปริศนาคำทายจะมีส่วนที่เป็นคำทายและส่วนที่เป็นคำตอบซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหลักของปริศนาคำทายอย่างเช่นตัวอย่างปริศนาที่ (71) แล้ว ในบางปริศนาอย่างเช่นตัวอย่างปริศนาที่ (72) ก็ยังอาจปรากฏอีกส่วนหนึ่งเพิ่มเติมเข้ามาในส่วนที่เป็นคำตอบ ด้วยเหตุที่ส่วนนี้ปรากฏอยู่ในส่วนของคำตอบและทำหน้าที่เสมือนเป็นส่วนที่เสริมเข้ามาเพื่อช่วยอธิบายคำตอบอีกทีหนึ่งนี้เอง ในที่นี้จึงได้เรียกส่วนที่อาจปรากฏในปริศนาคำทายนอกเหนือไปจากส่วนของคำทายและคำตอบซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของปริศนาว่า “ส่วนเสริมคำตอบ”

อนึ่ง เพื่อให้เห็นองค์ประกอบโดยรวมของรูปแบบของปริศนาคำทายชัดเจนยิ่งขึ้น จึงอาจสรุปภาพรวมรูปแบบ (form) ของปริศนาคำทายได้ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 8 รูปแบบของปริศนาคำทาย

รูปที่ 8 แสดงรูปแบบของปริศนาคำทายที่ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำทาย และส่วนที่เป็นคำตอบของปริศนา และนอกจากส่วนคำทายและส่วนคำตอบแล้ว จะสังเกตได้ว่าในส่วนที่เป็นคำตอบของปริศนานั้น บางครั้งก็อาจจะมีส่วนเสริมคำตอบเพิ่มเข้ามาเพื่อช่วยอธิบายคำตอบอีกทีหนึ่ง จากรูปแบบของปริศนาคำทายดังกล่าว เมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับประเด็นของตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย จึงพบว่าความกำกวมที่พบในข้อมูลปริศนาคำทายไทยที่นำมาศึกษานั้น มิได้มีปรากฏอยู่เฉพาะในส่วนของคำทายเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบอีกด้วย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ความกำกวมปรากฏในส่วนคำทาย

ตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทายที่จะได้กล่าวถึงเป็นลำดับแรกนี้ ได้แก่ ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่เป็นส่วนของคำทาย หากพิจารณาจากรูปแบบของปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าส่วนที่เป็นคำทายของปริศนาถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในปริศนาคำทาย เนื่องจากเป็นส่วนของข้อความที่ผู้ทายได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการจะทายแก่ผู้ตอบปริศนา ผู้ตอบปริศนาจะต้องตีความข้อความที่อยู่ในคำทายให้ได้เสียก่อน จึงจะสามารถไข

ปริศนาและหาคำตอบจากคำท่ายดังกล่าวได้ ในทางกลับกัน หากผู้ตอบปริศนาตีความคำท่ายไป อีกทางหนึ่งหรือไม่สามารถตีความคำท่ายได้ถูกต้องตามความหมายที่แท้จริงของปริศนา ผู้ตอบก็ จะไม่สามารถไขปริศนาดังกล่าวได้ ตัวอย่างของปริศนาคำท่ายที่มีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วน คำท่ายมีดังต่อไปนี้

(73) คำท่าย : อะไรใหญ่กว่าห้องเต้

คำตอบ : บ้านเต้

จากตัวอย่าง จะเห็นว่าความกำกวมในปริศนานี้ปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นคำท่ายคือ “ใหญ่” ที่มีความกำกวมจากการใช้คำหลายความหมายระหว่างความหมายแรกคือ มีอำนาจมาก กับอีกความหมายหนึ่งคือ มีขนาดไม่เล็ก นอกจากนี้ก็ยังมีความกำกวมจากการใช้คำพ้องเสียงที่ คำว่า “ห้องเต้” ซึ่งมีความกำกวมระหว่าง “ห้องเต้” ที่หมายถึง พระราชา กับ “ห้องเต้” ที่หมายถึง ห้องของคนชื่อเต้

(74) คำท่าย : จะไปวัดหัวลำโพงต้องเอาอะไรไปด้วย

คำตอบ : ตลับเมตร

ในตัวอย่างปริศนาคำท่ายข้างต้น ได้ปรากฏความกำกวมในส่วนของคำท่ายคือ “วัด” ซึ่งมีความกำกวมจากการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “วัด” หมายถึง สถานที่ทาง ศาสนา กับคำว่า “วัด” หมายถึง ตรวจสอบหรือเทียบขนาดความยาวหรือขนาดของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้น “จะไปวัดหัวลำโพง” ที่อยู่ในคำท่ายจึงสามารถตีความได้ทั้งความหมายแรกคือจะไปวัดที่ชื่อ หัวลำโพง กับอีกความหมายหนึ่งคือจะไปตรวจสอบเทียบหาขนาดของหัวลำโพงว่ามีขนาดเท่าใด

(75) คำท่าย : ประเทศไทยอะไรครอบครอง

คำตอบ : สะพาน

ตัวอย่างปริศนาคำท่ายดังกล่าว มีความกำกวมปรากฏอยู่ในตำแหน่งที่เป็นส่วน คำท่ายคือคำว่า “ครอบครอง” ซึ่งมีความกำกวมระหว่าง “ครอบครอง” หมายถึง ยึดถือปกครอง เป็นเจ้าของ กับ “ครอบครอง” หมายถึง ปิดคลุมด้านบนของลำน้ำ ที่มีความสัมพันธ์ทาง ความหมายในลักษณะของ “กริยา+กรรม” โดยมีกริยา คือ “ครอบ” (เอาของมาปิดคลุมไว้ด้านบน) และมีกรรมคือ “ครอง” (ลำน้ำที่เชื่อมกับแม่น้ำหรือทะเล) จะเห็นได้ว่าความกำกวมดังกล่าวเกิด จากการใช้คำเสียงคล้ายระหว่าง “ครอง” (ถือสิทธิ์เป็นเจ้าของ) ในคำว่า “ครอบครอง” กับ “ครอง” (ลำน้ำที่เชื่อมกับแม่น้ำหรือทะเล) จาก “ครอบครอง”

(76) คำทนาย : อะไรเอ่ย สามตา ขาเดียว

คำตอบ : เสไฟฟ้าจระจก

สำหรับในปริศนานี้มีความกำกวมทางอุปลักษณะปรากฏในส่วนคำทนาย โดยการใช้ความเปรียบแสดงรูปร่างลักษณะคือ “ตา” และ “ขา” ทำให้เกิดความกำกวมระหว่างแบบเปรียบเทียบ คือ ตา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของร่างกายที่มีหน้าที่ดูหรือมองสิ่งต่าง ๆ กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ส่วนที่เป็นสัญญาณไฟจราจรซึ่งมีสีแดง เขียว และเหลือง และเกิดความกำกวมระหว่างแบบเปรียบเทียบ ขา ที่หมายถึงอวัยวะตั้งแต่ตะโพกถึงข้อเท้าสำหรับยันกายหรือเดิน กับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบคือ ส่วนที่เป็นเสาของสัญญาณไฟจราจร

4.1.2 ความกำกวมปรากฏในส่วนคำตอบ

จากข้อมูลปริศนาคำทนายที่นำมาศึกษาได้พบว่า ไม่เพียงแต่จะมีการนำความกำกวมมาใช้ในส่วนที่เป็นคำทนายของปริศนาเท่านั้น หากแต่ยังได้มีการสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นในส่วนที่เป็นคำตอบของปริศนาด้วยเช่นกัน ส่วนที่เป็นคำตอบหรือส่วนที่เป็นคำตอบของปริศนา คำทนายถือเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งของปริศนาคำทนาย โดยปกติแล้วในการทนายปริศนานั้น ผู้ทนายปริศนาจะทราบอยู่ก่อนแล้วว่าคำตอบของปริศนาคืออะไร ด้วยเหตุนี้ นอกจากผู้ทนายจะมีหน้าที่ทนายปริศนาแล้ว ในกรณีที่ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถไขปริศนาและหาคำตอบที่ถูกต้องของปริศนาคำทนายได้ ผู้ทนายก็ยังคงต้องเป็นผู้เฉลยปริศนาให้แก่ผู้ตอบทราบอีกด้วย ซึ่งในบางปริศนานั้นข้อความในคำทนายก็มิได้มีความกำกวมแต่อย่างใด แต่ส่วนที่มีความกำกวมสามารถตีความได้มากกว่าทางเดียวกลับเป็นคำตอบหรือคำตอบของปริศนา ตัวอย่างของปริศนา คำทนายที่มีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบดังต่อไปนี้

(77) คำทนาย : ก่อนนักกีฬาจะแข่งกีฬาต้องกินยาอะไรก่อน

คำตอบ : ยาแก้แพ้

จากตัวอย่าง ความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบของปริศนา เนื่องจากคำว่า “แพ้” สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ความหมายแรกหมายถึง อาการของโรคที่ไม่ถูกกับของบางอย่าง อีกความหมายหนึ่งหมายถึง ผู้ไม่ได้ ดังนั้นคำว่า “ยาแก้แพ้” ในส่วนของคำตอบ จึงสามารถตีความได้สองนัย คือ หมายถึง “ยาที่รับประทานเพื่อให้หายจากอาการของโรคภูมิแพ้” และ “ยาที่รับประทานเพื่อให้ชนะการแข่งขัน”

(78) คำทนาย : สมุดอะไรดีที่สุด

คำตอบ : สมุดเยี่ยม

เมื่อพิจารณาจากปริศนาข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบคือ “เยี่ยม” ซึ่งมีความกำกวมจากการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงระหว่างคำว่า “เยี่ยม” ซึ่งเป็นคำกริยา หมายถึง *ไปหาเพื่อถามข่าวคราวทุกข์สุข* กับ “เยี่ยม” ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง *ดีเลิศ* ความกำกวมนี้ส่งผลให้เกิดความกำกวมในระดับโครงสร้าง ดังนั้น “สมุดเยี่ยม” ในคำตอบนี้จึงสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ความหมายแรกเป็นคำนามประสมหมายถึง “สมุดที่มีไว้จดรายชื่อหรือข้อความจากผู้ที่มาเยี่ยมเยียน” ส่วนอีกความหมายหนึ่งเป็นประโยคหมายถึง “สมุดที่ดีเลิศ”

(79) คำทาย : จังหวัดอะไร มีแต่เณร

คำตอบ : พะเยา

ตัวอย่างปริศนาคำทายนี้มีความกำกวมอยู่ในตำแหน่งที่เป็นคำตอบของปริศนา คือ “พะเยา” ซึ่งมีความกำกวมจากการใช้คำที่มีเสียงคล้ายกันระหว่างคำว่า “พะเยา” หมายถึง จังหวัดหนึ่งที่อยู่ทางภาคเหนือ กับ “พระเยาว์” หมายถึง พระที่ยังอ่อนวัยอยู่ มาจาก “พระ” (ภิกษุสงฆ์) กับ “เยาว์” (อ่อนวัย) ในทางปฏิบัติ “พะเยา” และ “พระเยาว์” นั้น ออกเสียงต่างกัน “พะเยา” ออกเสียงเน้นหนักพยางค์หลัง และออกเสียงทั้งสองพยางค์ติดต่อกันไปเลย ในขณะที่ “พระเยาว์” ออกเสียงเน้นหนักทั้งสองคำ แต่ในการเล่นทายปริศนา ผู้ทายจะตั้งใจสร้างความกำกวม โดยออกเสียงอย่างคลุมเครือ เพื่อให้ /phayaw/ สามารถสื่อได้ทั้งสองความหมาย จะเห็นได้ว่าความกำกวมส่งผลให้กลุ่มเสียง /phayaw/ สามารถตีความได้ในความหมายว่า “จังหวัดหนึ่งในภาคเหนือ” และ “พระอายุน้อย” ซึ่งหมายถึงเณรนั่นเอง

(80) คำทาย : ทำไมมดแดงพีนบนถึงเหลือง

คำตอบ : เพราะมดแดงแปลงร่าง ไม่ได้แปรงบน

สำหรับตัวอย่างที่ยกมานี้ มีตำแหน่งการเกิดความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบคือคำว่า “แปลงร่าง” ที่ใช้คำเสียงคล้ายทำให้เกิดความกำกวมขึ้นระหว่างคำว่า “แปลงร่าง” หมายถึง *เปลี่ยนจากรูปร่างเดิมให้กลายเป็นอีกรูปหนึ่ง* กับ “แปรงร่าง” หมายถึง *ทำความสะอาดพื้นด้วยการสีพื้น* โดยจะสังเกตได้ว่าการใช้คำเสียงคล้ายดังกล่าวมีการสลับเสียง “ล” /l/ กับ “ร” /r/ ระหว่างคำทั้งสอง ทั้งในคำพยางค์หน้าระหว่างคำว่า “แปลง” (เปลี่ยนจากรูปลักษณะเดิม) กับ “แปรง” (ทำความสะอาดพื้นด้วยการสีพื้น) และในคำพยางค์หลังระหว่างคำว่า “ร่าง” (รูปลักษณะที่เห็นจากภายนอก) กับ “ร่าง” (ถัดไปข้างใต้)

4.1.3 ความกำกวมปรากฏในส่วนเสริมคำตอบ

ส่วนเสริมคำตอบของปริศนาคำทายถือเป็นองค์ประกอบอีกส่วนหนึ่ง นอกเหนือไปจากส่วนที่เป็นคำทายและคำตอบของปริศนา แม้ว่าส่วนเสริมคำตอบจะมีใช้ องค์ประกอบหลักของปริศนาคำทายที่จะต้องมีในทุกปริศนาดังเช่นส่วนที่เป็นคำทายและคำตอบก็ตาม แต่ในบางปริศนา ส่วนดังกล่าวก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องมีส่วนเสริมเข้ามาในปริศนาคำทาย เพื่ออธิบายคำตอบของปริศนาอีกทอดหนึ่ง ในการทายปริศนานั้น นอกจากผู้ทายจะเฉลยคำตอบของปริศนาแล้ว ในบางครั้งผู้ทายปริศนาก็จำเป็นต้องบอกส่วนเสริมคำตอบให้ผู้ตอบปริศนา ทราบเพื่ออธิบายคำตอบของปริศนาอีกชั้นหนึ่ง ทั้งนี้ เมื่อศึกษาตำแหน่งของความกำกวมใน ปริศนาคำทายร่วมสมัย ทำให้ได้พบลักษณะที่น่าสนใจว่าความกำกวมไม่ได้ปรากฏอยู่เพียงใน ตำแหน่งคำทายและคำตอบของปริศนาเท่านั้น หากแต่ผู้ผู้ปริศนายังได้จงใจนำความกำกวมมา ใช้ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนาด้วย จากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายพบประเด็นที่สังเกตได้ ว่า ปริศนาคำทายที่มีส่วนเสริมคำตอบเพิ่มเข้ามานั้นมักจะมี ความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วน ดังกล่าว เนื่องจากความกำกวมที่เป็นส่วนสำคัญของปริศนาข้อนี้จะไปอยู่ในส่วนที่เป็นส่วนเสริม คำตอบ ซึ่งเป็นส่วนที่จะช่วยทำให้ปริศนาข้อนั้นเกิดการตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

(81) คำทาย : คนที่จะเป็นโกล์ฟุตบอลต้องจบอะไรมาก่อน

คำตอบ : จบแพทย์มาก่อน (เพราะเป็นผู้รักษาประตู)

ในตัวอย่างปริศนาคำทายข้างต้น จะเห็นว่ามีความกำกวมในส่วนเสริมคำตอบ ของปริศนาคือ “รักษา” ซึ่งมีความกำกวมในลักษณะของการใช้คำหลายความหมาย ระหว่าง ความหมายแรกคือ ป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเสีย กับอีกความหมายหนึ่งคือ เยียวยา ดังนั้น “ผู้รักษาประตู” ในปริศนานี้จึงสามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรก ที่หมายถึงผู้ที่คุมอยู่หน้า ประตูในการเล่นฟุตบอลเพื่อคอยป้องกันไม่ให้ลูกฟุตบอลเข้าไปในประตู และในอีกความหมาย หนึ่งที่หมายถึงผู้ที่เยียวยาอาการเจ็บป่วยของประตู

(82) คำทาย : พระจันทร์อาวโสกกว่าอะไร

คำตอบ : ขนมหิว (เพราะ ขนมหิวให้พระจันทร์)

ตัวอย่างข้างต้นมีการใช้คำกำกวมในตำแหน่งที่เป็นส่วนเสริมคำตอบคือ “ขนมหิว พระจันทร์” ซึ่งมีความกำกวมระหว่างความหมายของ ขนมหิวที่ใช้ในเทศกาลไหว้พระจันทร์ กับอีก ความหมายหนึ่งที่จงใจให้มีความสัมพันธ์ทางความหมายแบบ “ประธาน+กริยา+กรรม” กล่าวคือ

ให้ “ขนม” เป็นประธาน ที่กระทำกริยา คือ “ไหว้” และมีกรรมคือ “พระจันทร์” ดังนั้น “ขนมไหว้พระจันทร์” ในความหมายนี้จึงหมายถึง *ขนมทำความเคารพพระจันทร์* ดังนั้น “ขนม” จึง “อาวูไต่กว่าพระจันทร์”

(83) คำทาย : ถ้าคนชกกับสุนัขใครจะเป็นผู้ชนะ

คำตอบ : สุนัข (เพราะมีหมัดเยอะกว่า)

ในตำแหน่งที่เป็นส่วนเสริมคำตอบของปริศนาที่ยกมาเป็นตัวอย่าง แสดงให้เห็นความกำกวมจากคำว่า “หมัด” ซึ่งมีความกำกวมระหว่างคำว่า “หมัด” หมายถึง *แมลงไม่มีปีกขนาดเล็กที่ดูดเลือดคนและสัตว์กินเป็นอาหาร* กับ “หมัด” ที่หมายถึง *กำปั้น* จะเห็นได้ว่าความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบนี้มีการใช้คำพ้องรูปพ้องเสียงมาทำให้สามารถตีความคำดังกล่าวได้มากกว่านัยเดียว

(84) คำทาย : คนในจังหวัดใดของประเทศไทยมีความรู้สูงกว่า

คนจังหวัดอื่น ๆ

คำตอบ : กาญจนบุรี (พวกเธอรู้เท่าไม่ถึงการณ์ซักคน)

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างปริศนาคำทายที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่ามีการใช้คำกำกวมในส่วนเสริมคำตอบคือคำว่า “การณ” ซึ่งเป็นการใช้คำพ้องเสียงที่ทำให้มีความกำกวมระหว่างคำว่า “การณ” หมายถึง *เรื่องราว, เหตุการณ์* กับ “กาญจนบุรี” ที่เป็นชื่อเรียกอย่างย่อของจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันตกของไทย การใช้คำพ้องเสียงดังกล่าวทำให้ “รู้เท่าไม่ถึงการณ์” ในส่วนเสริมคำตอบ สามารถตีความได้ทั้ง “รู้เท่าไม่ถึงการณ์” ที่หมายถึงรู้ไม่เท่าทันเหตุการณ์ กับ “รู้เท่าไม่ถึงกาญจนบุรี” ที่หมายถึงรู้เทียบเท่าคนจังหวัดกาญจนบุรีไม่ได้

(85) คำทาย : กุ้งกับกบ อะไรแข็งแรงกว่ากัน

คำตอบ : กุ้ง (เพราะกุ้งมีก้าม)

ตัวอย่างของปริศนาคำทายนี้ จะเห็นได้ว่า “ก้าม” ที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบมีความกำกวมจากการใช้คำเสียงคล้ายระหว่างคำว่า “ก้าม” หมายถึง *อวัยวะสำหรับหนีบอาหารของกุ้ง* กับคำว่า “กล้าม” หมายถึง *มัดเนื้อที่รวมกันเป็นก้อน ๆ ในกายคนและสัตว์* ดังนั้นข้อความ “กุ้งมีก้าม” ในส่วนเสริมคำตอบจึงสามารถตีความได้ทั้งในความหมายแรกคือ “กุ้งมีก้าม” หมายถึง กุ้งมีอวัยวะสำหรับหนีบ ส่วนอีกความหมายหนึ่งคือ “กุ้งมีกล้ามเนื้อ” หมายถึง กุ้งมีมัดกล้ามเนื้อที่แสดงให้เห็นถึงความแข็งแรง

(86) คำทนาย : สโนไวท์ทำอาชีพอะไร

คำตอบ : ชายขนมครก (เพราะมีคนแคะทั้งเจ็ด)

ปริศนาคำทนายข้อนี้มีความกำกวมในตำแหน่งของส่วนเสริมคำตอบที่คำว่า “แคะ” ซึ่งมีการใช้คำเสียงคล้ายทำให้เกิดความกำกวมระหว่างคำว่า “แคะ” หมายถึง เตี้ยหรือเล็กกว่าปกติ กับ “แคะ” หมายถึง ใช้สิ่งที่มีปลายแหลมทำให้สิ่งที่ติดอยู่ข้างในหลุดออกมา ด้วยเหตุนี้ “คนแคะ” ที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนานี้จึงสามารถตีความได้ทั้ง “คนแคะ” ในความหมายของผู้ที่มีร่างกายเตี้ยหรือเล็กกว่าคนปกติ และ “คนแคะ” ในความหมายของผู้ที่ทำหน้าที่แคะขนมครก

4.1.4 สรุป

จากหัวข้อที่ว่าด้วยเรื่องของการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทนายที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น สามารถสรุปตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทนายได้ว่าความกำกวมปรากฏอยู่ในปริศนาคำทนายในตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความกำกวมปรากฏในส่วนคำทนาย
2. ความกำกวมปรากฏในส่วนคำตอบ
3. ความกำกวมปรากฏในส่วนเสริมคำตอบ

จากข้อมูลปริศนาคำทนายร่วมสมัยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจได้ปรากฏอยู่ทั้งในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำทนาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ ในขณะที่ความกำกวมทางอุปลักษณะอย่างจงใจได้พบปรากฏอยู่เพียงในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำทนายเท่านั้น นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาดำแหน่งที่เกิดปริศนาคำทนายในแต่ละข้อ ก็ยังได้พบว่านอกจากปริศนาคำทนายจะมีความกำกวมปรากฏอยู่ในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งแล้ว ปริศนาบางข้อก็ยังมีมีความกำกวมปรากฏอยู่มากกว่าตำแหน่งเดียว เช่น

(87) คำทนาย : ไร้ทำไหนเหน้อยที่สุด

คำตอบ : ไร้คาญ

ปริศนาคำทนายนี้มีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำทนายและคำตอบ ในส่วนของคำทนายมีความกำกวมระหว่างคำว่า “ไร้” (แสดงลีลาท่าทางเคลื่อนไหวเข้ากับจังหวะเพลง) กับกลุ่มของหน่วยเสียง “ไร้” ซึ่งเป็นหน่วยคำเทียบในคำมูลหลายพยางค์ “ไร้คาญ” (เบื้อหน่วยเพราะถูกรบกวนจุกจิก) ในส่วนของคำตอบมีความกำกวมจากคำว่า “ไร้คาญ” ซึ่งมีการใช้คำเสียงคล้าย

ในพยางค์ที่สองระหว่างเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยว /kh/ กับเสียงพยัญชนะควบกล้ำ /khl/ ทำให้เกิดความกำกวมระหว่าง “รำคาญ” /ramkha:n/ (เบื้อหน้ายเพราะถูกรบกวนจุกจิก) กับ “รำคลาน” /ramkhla:n/ ซึ่งสามารถตีความได้ว่า แสดงลีลาท่าทางเคลื่อนไหวเข้ากับจังหวะเพลง ในขณะที่ “คลาน” หรือเคลื่อนที่ไปด้วยมือและเข่า

จากข้อมูลที่นำมาศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้พบว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ มีปริมาณความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ ดังตารางต่อไปนี้

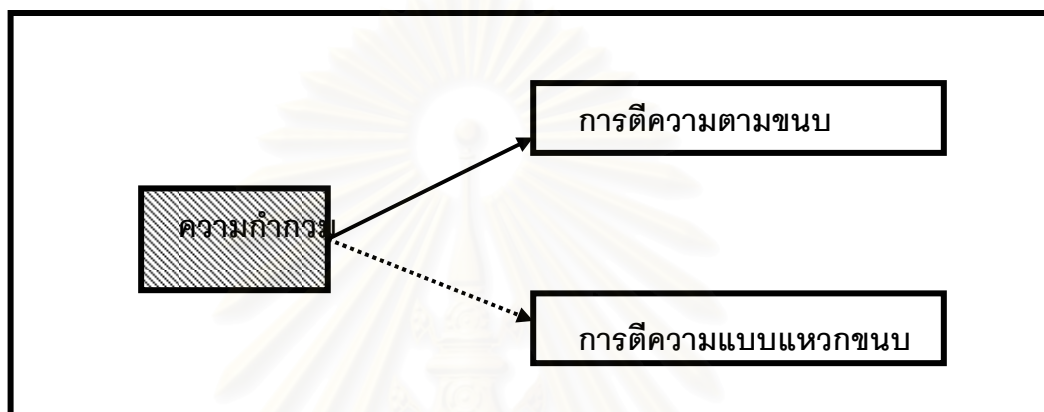
ตำแหน่งความกำกวม	จำนวน (ข้อ)	ร้อยละ
ความกำกวมปรากฏในส่วนคำทาย	528	61.54
ความกำกวมปรากฏในส่วนคำตอบ	237	27.62
ความกำกวมปรากฏในส่วนเสริมคำตอบ	93	10.84
รวม	858	100

ตารางที่ 5 ตำแหน่งการเกิดความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากตาราง จะเห็นได้ว่าจากจำนวนปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยรวมทั้งสิ้น 820 ข้อ ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้พบตำแหน่งของความกำกวมในแต่ละข้อปรากฏอยู่รวมทั้งสิ้นจำนวน 858 ตำแหน่ง ในจำนวนนี้มีความกำกวมปรากฏในส่วนคำทายจำนวน 528 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 61.54 ความกำกวมปรากฏในส่วนคำตอบจำนวน 237 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 27.62 และความกำกวมปรากฏในส่วนเสริมคำตอบจำนวน 93 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 10.84 ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำทายเป็นจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบตามลำดับ จากปริมาณตำแหน่งการเกิดความกำกวมนี้ แม้ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำทายจะมีเป็นจำนวนมากที่สุด แต่ก็เห็นได้ว่าความกำกวมที่ปรากฏอยู่ทั้งในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบก็มีปริมาณรวมกันแล้วได้เป็นจำนวน 330 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 38.46 ซึ่งถือได้ว่าเป็นจำนวนที่ไม่น้อยเช่นกัน ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่าเมื่อปริศนาคำทายมีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นคำตอบและส่วนเสริมคำตอบ จะเป็นลักษณะของปริศนาที่ผู้ตอบปริศนาแทบจะไม่สามารถหาคำตอบของปริศนาดังกล่าวได้เลยหากไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อน ซึ่งลักษณะเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นลักษณะที่พบมากในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

4.2 หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วว่าผู้ผูกปริศนาได้จงใจสร้างความกำกวมขึ้นมาในปริศนาคำทายเนื่องจากต้องการให้คำหรือข้อความในปริศนาสามารถที่จะตีความได้หลายนัย เมื่อพิจารณาจากความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทาย พบว่าความกำกวมในปริศนาได้นำไปสู่การตีความ 2 แบบ คือ การตีความตามชนบ และ การตีความแบบแหวกชนบ ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 9 ความกำกวมกับองค์ประกอบของการตีความในปริศนาคำทาย

(88) คำทาย : ถ้าท้องเสียจะทำอย่างไรดี

คำตอบ :เอาไปให้ช่างซ่อม

เมื่อพิจารณาจากปริศนาที่ยกมาเป็นตัวอย่าง จะพบว่ามีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำทาย คือคำว่า “ท้องเสีย” ซึ่งสามารถตีความได้ทั้ง *อาการถ่ายอุจจาระบ่อย ๆ* และ *ท้องชั่วคราว* ตามปกติแล้วคำดังกล่าวเป็นคำที่ใช้เพื่อหมายถึง *อาการถ่ายอุจจาระบ่อย ๆ* ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้เกิดการตีความตามชนบของผู้ตอบปริศนาว่าคำทายถามถึงวิธีการที่ควรจะทำหากเกิดอาการถ่ายอุจจาระในลักษณะเช่นนั้นขึ้นมา แต่ปรากฏว่าแท้จริงแล้วคำทายในปริศนากลับตีความแบบแหวกชนบด้วยการจงใจใช้คำว่า “ท้องเสีย” ในอีกความหมายหนึ่งคือ *ท้องชั่วคราว* ซึ่งเป็นความหมายที่มีได้ใช้กันตามปกติ คำทายที่ถูกต้องในปริศนานี้จึงเป็นการถามถึงวิธีการที่ควรจะทำหากท้องเกิดการชั่วคราวขึ้นมา

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า การตีความตามชนบเป็นการตีความที่ทั้งผู้ทายและผู้ตอบปริศนาสามารถรับรู้ได้เพราะเกิดจากความหมายที่โดดเด่น (salient) ของหน่วยภาษาซึ่งเป็นที่เข้าใจและรับรู้ของผู้ใช้ภาษาทุกคน ในทางกลับกัน การตีความแบบแหวกชนบนั้นเป็นสิ่งที่เกิดจากมุมมองที่พิเศษและบางครั้งขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อม จึงไม่ใช่สิ่งที่ผู้ใช้ภาษาทุกคนจะรับรู้ ใน

กรณีของปริศนาคำทาย ผู้ทายปริศนาจะเป็นฝ่ายมองเห็นการตีความดังกล่าวก่อน และมีเจตนาจงใจชี้ให้ผู้ตอบปริศนาได้เห็นด้วย ในการชี้ให้ผู้ตอบปริศนาเห็นความกำกวมและการตีความแบบแหวกขนบ ผู้ทายปริศนากระทำโดยผู้ปริศนาที่ซ่อนความกำกวมไว้ และให้ผู้ตอบลองทายก่อน หากทายไม่ได้ผู้ทายก็จะเฉลย เพื่อชี้ให้เห็นความกำกวมและการตีความแบบแหวกขนบดังกล่าว¹

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของ “การตีความตามขนบ” และ “การตีความแบบแหวกขนบ” ประกอบกับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย ทำให้ได้พบว่าความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบนั้นมีหน้าที่แตกต่างกัน จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย พบว่าหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1. หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ

จากการศึกษาตำแหน่งการเกิดความกำกวมร่วมกับการวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ทำให้พบว่าปริศนาคำทายที่มีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ มีหน้าที่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาหน้าที่ความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบร่วมกับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้พบว่าความกำกวมมีหน้าที่ในด้านที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบในสองลักษณะคือ หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจในส่วนของคำทายเพื่อให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถไขปริศนาในคำทายและไปถึงตัวคำตอบได้ และหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบเพื่อเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทายให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจได้ว่าคำตอบกับคำทายในปริศนาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ดังต่อไปนี้

4.2.1.1 หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ

จากการศึกษาวิเคราะห์ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนของคำทาย พบว่าปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนคำทายเป็นสิ่งที่ผู้ปริศนานำมาใช้เพื่อเป็นองค์ประกอบขัดขวาง หรือ block element (Petsch, 1899 อ้างถึงใน Pepicello และ Green, 1984: 73) มิให้ผู้ตอบคิดหาคำตอบของปริศนาได้โดยง่าย องค์ประกอบขัดขวางนี้มีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาในส่วนที่เป็นคำทายให้เกิดการตีความคำทายไปในอีกทางหนึ่ง หาก

¹ ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ ทำให้ความกำกวมในปริศนาคำทายจัดได้ว่าเป็น “ความกำกวมแบบจงใจ” (perceived ambiguity) ตามแนวคิดของ Poesio (1996)

พิจารณาจากความกำกวมที่ปรากฏในส่วนคำทายจะเห็นว่ามีส่วนของการตีความในคำทายอยู่ 2 ส่วนหลักได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” จากมุมมองของผู้ทาย จะมองเห็นทั้งการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบ ในขณะที่ผู้ตอบปริศนามักจะตีความตามบริบทที่คำทายให้มาจนไม่ได้คิดไปถึงการตีความอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความตามชนบโดยที่ไม่ได้คิดไปถึงอีกความหมายหนึ่งที่ซ่อนอยู่ในคำทาย ในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่ก็จะสามารถตีความไปตามมุมมองหรือกรอบความคิดเดียวกับผู้ทายปริศนาได้ ทำให้สามารถตอบคำทายได้ถูกต้อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(89) คำทาย : ร้านหนึ่งมี 4 โต๊ะ โต๊ะ 1 จ่ายดั่งค์ โต๊ะ 2 รอออาหาร โต๊ะ 3 สั่งอาหาร โต๊ะ 4 เบี้ยว คุณจะทำยังง

คำตอบ : จัดให้ตรง

สำหรับตัวอย่างที่ยกมานี้ เมื่อพิจารณาจากในส่วนของคำทายจะเห็นได้ว่าการใช้คำกำกวมคือคำว่า “เบี้ยว” ซึ่งมีความกำกวมระหว่างความหมายที่ตรงตามรูป คือ *ไม่ตรง* กับความหมายที่เป็นสำนวน คือ *ไม่ทำตามที่ตกลงกันไว้ หรือ ในที่นี้คือไม่จ่ายค่าอาหาร* ตัวคำทายได้นำบริบทในส่วนหน้าของข้อความมาลงให้ผู้ตอบเข้าใจว่า “เบี้ยว” ที่ปรากฏอยู่ในบริบทเช่นนี้เป็นคำที่ใช้ในความหมายที่เป็นสำนวน ส่งผลให้เกิดการตีความตามชนบของผู้ตอบปริศนาว่าผู้ที่นั่งรับประทานอาหารอยู่ที่โต๊ะที่ 4 ไม่ยอมจ่ายเงินค่าอาหาร ในขณะที่ตัวคำทายกลับมีการตีความแบบแหวกชนบด้วยการจงใจใช้คำดังกล่าวเพื่อหมายถึงการที่โต๊ะที่ 4 จัดไม่ตรง ในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนาสามารถมองเห็นในมุมมองของการตีความแบบแหวกชนบ ก็อาจจะทำให้สามารถคิดหาคำตอบของปริศนาข้อนี้ได้

(90) คำทาย : ทำไมปลาถึงวางไข่

คำตอบ : เพราะถ้าโยนไข่ก็จะแตก

จากความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำทายของปริศนาข้างต้น เมื่อพิจารณาจากบริบทแวดล้อม ผู้ตอบอาจตีความคำว่า “วางไข่” ในที่นี้ว่าหมายถึงการที่ปลาออกไข่ ส่งผลให้เกิดการตีความตามชนบของผู้ตอบปริศนาว่าปริศนาคำทายถามถึงเหตุผลที่ปลาออกไข่ แต่คำทายในปริศนากลับหมายถึง “วางไข่” ในความหมายของกริยาที่เอาไข่ไปตั้งไว้ที่หนึ่งทีใด คำตอบจึงเป็น “เพราะถ้าโยนไข่ก็จะแตก” ซึ่งเป็นกรตีความแบบแหวกชนบด้วยการจงใจใช้คำว่า “วางไข่” ในอีกความหมายหนึ่งที่ไม่เด่นชัดแทน ส่งผลให้เกิดการตีความแบบแหวกชนบว่าปริศนาถามถึงสาเหตุที่ปลาใช้วิธีการนำไข่ไปตั้งลงในที่ต่าง ๆ การที่ผู้ตอบปริศนาตีความคำทายตามชนบจึงทำให้เกิด

การเบี่ยงเบนความเข้าใจไปในอีกทางหนึ่ง ส่งผลให้ไม่สามารถหาคำตอบของปริศนาได้ ในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนาสามารถมองเห็นในมุมมองของการตีความแบบแหวกขอบในคำทายนี้อาจจะคิดหาคำตอบของปริศนาข้อนี้ได้ถูกต้อง

(91) คำทาย : พ่อมากกับนางนาคได้เสียกันที่ไหน

คำตอบ : บ่อนกำนันดำ เพราะเสียการพนัน

สำนวน “ได้เสีย” ในส่วนของคำทายจากตัวอย่างปริศนาข้างต้น เป็นสำนวนที่กำกวม สามารถตีความได้ 2 อย่าง คือ การที่หญิงชายร่วมประเวณีกัน และการได้เงินหรือเสียเงินในการเล่นการพนัน ความกำกวมดังกล่าวเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากบริบทแวดล้อมจะเห็นได้ว่าในคำทายนี้นี้มีการนำบริบทของ “พ่อมาก” กับ “นางนาค” ซึ่งเป็นชายและหญิงมาใช้ร่วมกับสำนวนว่า “ได้เสีย” ส่งผลให้ผู้ตอบตีความสำนวน “ได้เสีย” ในคำทายนี้อาจจะไปในทางตามขอบว่า หมายถึง การที่หญิงชายร่วมประเวณีกัน เนื่องจากเป็นความหมายที่สื่อออกมาจากตัวบริบทได้ชัดเจนกว่าอีกความหมายหนึ่ง แต่คำทายที่แท้จริงกลับเป็นการตีความสำนวนว่า “ได้เสีย” แบบแหวกขอบ หมายถึง การได้เงินหรือเสียเงินในการเล่นพนัน ซึ่งไม่ได้เป็นความหมายตามธรรมดาในบริบทของพ่อมากกับนางนาค ดังนั้นคำตอบของคำถามนี้จึงเป็น “บ่อนกำนันดำ” เพราะพ่อมากกับนางนาคไปเล่นการพนันและได้เงินหรือเสียเงินที่นี้ ถ้าหากผู้ตอบปริศนาสามารถคิดไปถึงการตีความแบบแหวกขอบได้ ผู้ตอบก็อาจจะสามารถตอบคำทายของปริศนาข้อนี้ได้ถูกต้อง

(92) คำทาย : อะไรเอ๋ย หนามนิ่ม ๆ จิ้มขาเป๋

คำตอบ : ขี้หมา

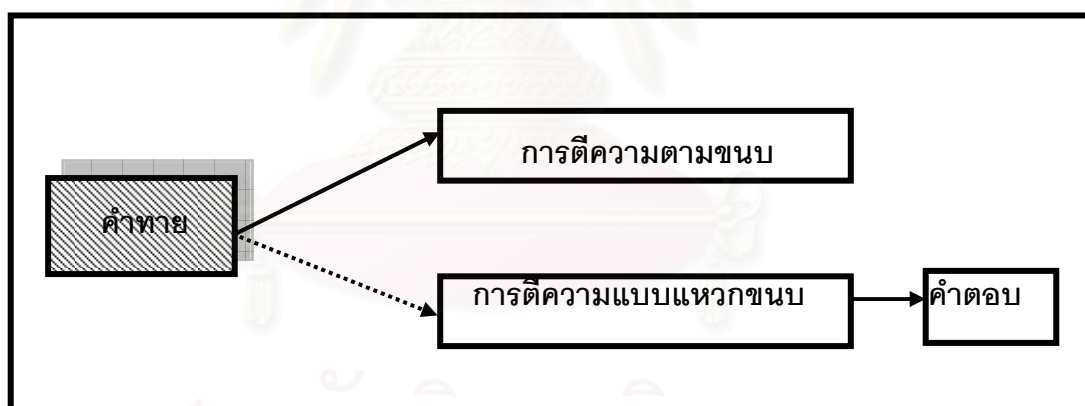
จากตัวอย่าง ความกำกวมทางอุปลักษณ์จากคำว่า “หนาม” ที่อยู่ในส่วนคำทายได้ทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดการตีความตามขอบว่า “หนาม” ที่คำทายกล่าวถึงคือ ส่วนแหลมๆ ที่งอกออกจากต้นหรือกิ่งของไม้บางชนิด แต่แท้จริงแล้ว “หนาม” ที่อยู่ในคำทายกลับเป็นการเปรียบลักษณะที่มีปลายแหลมของหนาม กับลักษณะของมูลสัตว์ที่ส่วนปลายมีลักษณะแหลมเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นการตีความคำว่า “หนาม” แบบแหวกขอบ โดยการจงใจใช้คำว่า “หนาม” เพื่อเปรียบเทียบไปถึงลักษณะของมูลสัตว์ซึ่งเป็นความหมายที่ไม่เด่นชัดแทน การที่ผู้ตอบปริศนาตีความคำว่า “หนาม” ตามขอบจึงทำให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจไปในอีกทางหนึ่ง โดยการคิดจินตนาการไปถึงรูปร่างลักษณะของหนามแทนที่จะคิดถึงลักษณะของมูลสัตว์ซึ่งเป็นสิ่งที่ตัวปริศนาต้องการถามถึงจริง ๆ ส่งผลให้ไม่สามารถหาคำตอบของปริศนาได้

(93) คำทาย : อะไรเอ๋ย เอาซากัดแทนปาก

คำตอบ : กรรไกร

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า “กัด” ในปริศนานี้มีความกำกวมทางอุปลักษณะระหว่างความหมายของแบบเปรียบคือ อากาการเอาฟันกัดไว้โดยแรงเพื่อให้เข้าไปหรือทำให้สิ่งที่ถูกกัดฉีกขาด กับความหมายที่คำทายต้องการกล่าวถึงจริง ๆ คือ การใช้กรรไกรตัดให้สิ่งของที่ถูกตัดขาดหรือแยกออกจากกัน การนำเฉพาะแบบเปรียบคือกิริยา “กัด” มาใช้ในปริศนา ได้ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดการตีความตามชนบไปยังกิริยาอาการกัดของสิ่งมีชีวิต แต่ปรากฏว่าปริศนาคำทายกลับตีความแบบแหวกชนบโดยการกล่าวถึงการใช้กรรไกรตัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ทำให้วัตถุที่ถูกตัดขาดออกจากกัน ความกำกวมทางอุปลักษณะที่อยู่ในคำทายนี้ได้เบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาทำให้ไม่สามารถตีความคำทายได้ถูกต้อง และไม่สามารถหาคำตอบของปริศนานี้ได้

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นหน้าที่ของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนของคำทายในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจเพื่อไม่ให้ผู้ตอบปริศนาไปถึงตัวคำตอบของปริศนาได้ ดังภาพต่อไปนี้

รูปที่ 10 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทายกับการเบี่ยงเบนความเข้าใจในปริศนาคำทาย

จากรูปที่ 9 แสดงให้เห็นว่าความกำกวมที่อยู่ในส่วนของคำทายได้ทำให้เกิดการตีความขึ้นในคำทาย 2 ส่วน ได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ผู้ทายปริศนาได้จงใจนำเอาความกำกวมมาใช้ในส่วนของคำทายเพื่อเบี่ยงเบนการตีความของผู้ตอบปริศนาให้คิดตีความตามแบบชนบ ในขณะที่ผู้ตอบปริศนากลับจงใจใช้การตีความแบบแหวกชนบแทน ทำให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถคิดหาคำตอบของปริศนาได้ จากมุมมองของผู้ทายจะเห็นทั้งการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบ ในขณะที่ผู้ตอบปริศนามักจะเห็นการตีความตามชนบเท่านั้น แต่หากผู้ตอบสามารถมองเห็นการตีความแบบแหวกชนบด้วยก็อาจจะ

สามารถตอบปริศนานั้นได้ กล่าวโดยสรุป เมื่อพิจารณาจากความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำทายจะมีหน้าที่ในการการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาให้ตีความไปในอีกทางหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อไม่ให้ผู้ตอบปริศนาสามารถไปถึงตัวคำตอบของปริศนาคำทายได้

4.2.1.2 หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ

ในขณะที่ความกำกวมที่อยู่ในคำทายของปริศนามีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจหรือเป็นองค์ประกอบขัดขวางเพื่อมิให้ผู้ตอบปริศนาตีความคำทายได้ถูกต้องและมีให้ไปถึงตัวคำตอบได้นั้น ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบกลับมีหน้าที่ในทางตรงกันข้าม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบของปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำตอบและส่วนเสริมคำตอบ ผู้วิจัยพบว่าความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในตำแหน่งดังกล่าวเป็นสิ่งที่ผู้ผูกปริศนานำมาใช้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทายเพื่อให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจปริศนาดังกล่าวได้ว่าคำตอบมีความสัมพันธ์กับคำทายอย่างไร และเหตุใดตัวคำตอบของปริศนาดังกล่าวจึงเป็นเช่นนั้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงหน้าที่ดังกล่าวของความกำกวมโดยจะเริ่มจากความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบก่อน แล้วจึงจะกล่าวถึงความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนเสริมคำตอบเป็นลำดับต่อไป ดังนี้

ปริศนาคำทายที่มีความกำกวมปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบจะมีองค์ประกอบของการตีความ 2 ส่วนหลักได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ตามธรรมดาแล้วผู้ตอบปริศนามักจะตีความตามชนบ ในขณะที่การตีความแบบแหวกชนบนั้น ผู้ตอบปริศนาจะสามารถตีความในทางนี้ได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นถึงความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนที่เป็นคำตอบของปริศนา การใช้ความกำกวมมาโยงตัวคำตอบเข้ากับคำทาย ก็เพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำทายกับคำตอบซึ่งมิได้มีความสัมพันธ์ตามหลักตรรกะของความเป็นจริงเท็จโดยทั่วไป แต่เป็นตรรกะที่ปรากฏเฉพาะในปริศนาคำทายเท่านั้น ความกำกวมที่อยู่ในคำตอบของปริศนาคำทาย ทำให้เกิดการตีความคำตอบไปในแนวทางที่แหวกชนบและความหมายที่ได้จากการตีความแบบแหวกชนบที่เกิดขึ้นนี้จะเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทายส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบในปริศนาดังกล่าว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(94) คำทาย : หอยอะไร นับถือศาสนาพุทธ

คำตอบ : หอยกาบ

จากตัวอย่างข้างต้น หากพิจารณาจากความหมายของ “หอยกาบ” กับตัวคำทาย อาจไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดหอยกาบจึงนับถือศาสนาพุทธ แต่ถ้าหากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบและพยายามหาความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำทายกับคำตอบก็จะเข้าใจได้ว่าปริศนาคำทายนำความกำกวมทางเสียงมาสร้างความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างตัวคำทายกับตัวคำตอบ กล่าวคือ คำว่า “กาบ” /kà:p/ มีเสียงคล้ายกับคำว่า “กราบ” /krà:p/ ซึ่งเป็นกิริยาการแสดงความเคารพต่อสิ่งที่นับถือ เช่น การกราบพระสงฆ์ หรือ การกราบพระพุทธรูป ผู้ที่ทำกิจวิธาดังกล่าวมักจะเป็นบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อตีความคำว่า “กราบ” ร่วมกับข้อความในส่วนของคำทายที่ตามมาข้างหลัง คือ “นับถือศาสนาพุทธ” ก็จะได้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างตัวคำทายกับตัวคำตอบและทำให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดปริศนาจึงมีคำตอบเช่นนี้ การตีความตามขนบในปริศนานี้คือ “หอยกาบ” ส่วนการตีความแบบแหวกขนบคือ “หอยกราบ” โดยส่วนที่มีความหมายสัมพันธ์กับตัวคำทาย “นับถือศาสนาพุทธ” ก็คือคำว่า “กราบ” นั่นเอง

(95) คำทาย : รถบรรทุกอะไรไปไม่ถึงตลาดสักที

คำตอบ : รถบรรทุกพริก

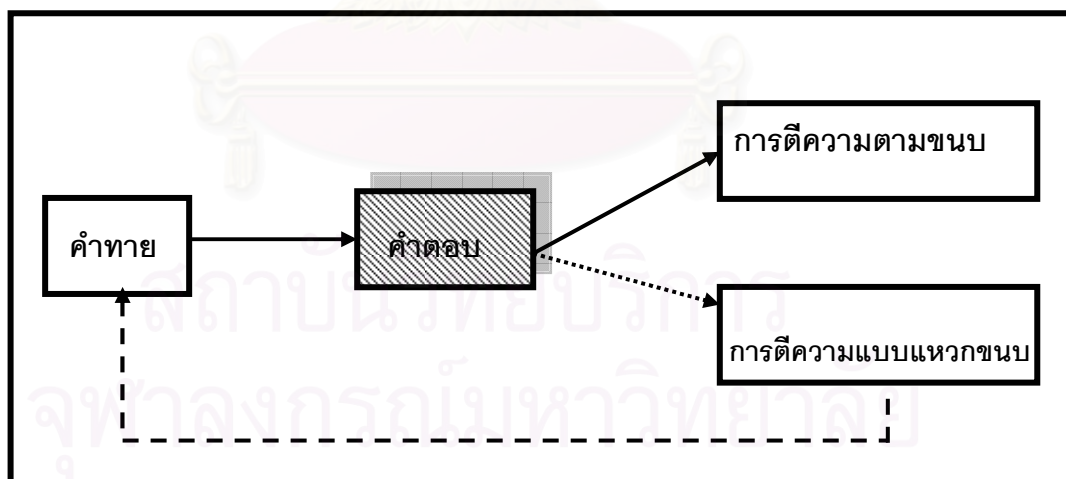
ในปริศนานี้ เมื่อผู้ตอบปริศนาพิจารณาจากคำทายและคำตอบอาจไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใด “รถบรรทุกพริก” จึงเป็นรถที่ “ไปไม่ถึงตลาด” ผู้ตอบต้องพยายามหาความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างตัวคำทายกับตัวคำตอบจึงจะเข้าใจปริศนานี้ได้ จากความกำกวมทางเสียงในคำตอบจะเห็นได้ว่า “พริก” /prík/ (พืชสวนครัวชนิดหนึ่งมีรสเผ็ด) มีเสียงคล้ายกับ “พลิก” /plík/ (ลักษณะอาการที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งกลับหรือเปลี่ยนด้านไป) เมื่อตีความคำว่า “พลิก” ร่วมกับข้อความในส่วนของคำทายที่ตามมาข้างหลัง คือ “ไปไม่ถึงตลาด” ก็จะได้เห็นความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างตัวคำทายกับตัวคำตอบได้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือ แม้คำว่า “รถบรรทุกพริก” ซึ่งเป็นการตีความตามขนบจะไม่มีความสัมพันธ์ทางความหมายกับตัวคำทาย แต่ก็ยังเป็นคำที่มีเสียงคล้ายกับการตีความแบบแหวกขนบของคำว่า “รถบรรทุกพลิก” ซึ่งมีความหมายที่บอกถึงสาเหตุที่ทำให้รถไปไม่ถึงตลาดเพราะว่าประสบอุบัติเหตุพลิกคว่ำเสียก่อน ดังนั้น “รถบรรทุกพริก” จึงเป็นรถที่ไปไม่ถึงตลาดสักที เนื่องจากมีเสียงคล้ายกับคำว่า “รถบรรทุกพลิก”

(96) คำทนาย : เสื้ออะไรใส่แล้วเท่ที่สุด

คำตอบ : เสื้อยืด

เมื่อพิจารณาจากความหมายของ “เสื้อยืด” กับตัวคำทนาย ผู้ตอบปริศนาอาจไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดจึงเป็นคำตอบของเสื้อที่ทำให้ผู้ใส่ดูดีที่สุด แต่หากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบและพยายามหาความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างคำทนายกับคำตอบก็จะสามารถเข้าใจปริศนาข้อนี้ได้ กล่าวคือ คำว่า “เสื้อยืด” สามารถตีความได้ทั้งการตีความตามชนบที่หมายถึง *เสื้อชนิดหนึ่งซึ่งมีเนื้อผ้าที่ขยายขนาดตัวได้* และการตีความแบบแหวกชนบที่หมายถึง *เสื้อที่แสดงความสง่าผ่าเผย* ถ้าหากผู้ตอบปริศนาตีความคำว่า “เสื้อยืด” ตามชนบจะไม่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบได้ แต่หากตีความคำดังกล่าวแบบแหวกชนบก็จะเห็นความสัมพันธ์ทางความหมายระหว่างตัวคำทนายกับตัวคำตอบ เนื่องจากการตีความแบบแหวกชนบของคำว่า “เสื้อยืด” ว่าเป็นเสื้อที่ใส่แล้วทำให้เกิดความสง่าผ่าเผยนั้นมีความสัมพันธ์กับในส่วนของคำทนายที่เป็นการถามถึงเสื้อที่ใส่แล้วทำให้ดูดีได้

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นสามารถสรุปลักษณะของความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบในลักษณะของการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทนาย ได้ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 11 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ

ในรูปที่ 11 จะเห็นว่าความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบของปริศนา ได้ทำให้เกิดการตีความในคำตอบเป็น 2 ส่วน ได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ผู้ผูกปริศนาจึงใจนำความกำกวมมาใช้ในส่วนของคำตอบเพื่อเป็นช่องทางโยง

ความสัมพันธ์จากคำตอบไปสู่คำถาม ส่งผลให้ปริศนาดังกล่าวมีความเป็นไปได้ที่จะตีความคำตอบไปในอีกทางหนึ่ง โดยส่วนของการตีความแบบแหวกขนบในคำตอบจะเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำถาม หากผู้ตอบปริศนามองเห็นเฉพาะการตีความตามขนบโดยมิได้คิดไปถึงการตีความแบบแหวกขนบ ก็จะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าตัวคำตอบมีความเกี่ยวข้องกับคำถามอย่างไรในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่และสามารถตีความได้ทั้งการตีความตามขนบและการตีความแบบแหวกขนบ ก็จะสามารถเชื่อมโยงคำตอบไปสู่คำถามและมองเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบในปริศนาได้ ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจได้ว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงเป็นไปในทางดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้ผูกปริศนาจึงจงใจนำความกำกวมมาใช้ในส่วนของคำตอบเพื่อเป็นการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำถาม อันจะส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจได้ว่าคำถามกับคำตอบในปริศนาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

นอกจากความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบของปริศนาจะมีหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบแล้ว จากการวิเคราะห์ข้อมูลของปริศนาคำถามในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบว่าความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนาคำถามก็มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำถามเช่นเดียวกัน ดังนี้

เมื่อพิจารณาจากความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนาคำถาม จะเห็นได้ว่ามีองค์ประกอบของการตีความในส่วนเสริมคำตอบอยู่ 2 ส่วนหลักได้แก่ “การตีความตามขนบ” และ “การตีความแบบแหวกขนบ” จากองค์ประกอบของการตีความทั้งสองส่วนนี้ การตีความที่เชื่อมโยงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบคือส่วนของการตีความแบบแหวกขนบ ผู้ตอบปริศนาจะสามารถเข้าใจว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงตอบเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อมองเห็นถึงความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนาและสามารถคิดตีความไปถึงการตีความแบบแหวกขนบ ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบของปริศนาได้ ความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบจึงเป็นสิ่งที่ผู้ผูกปริศนาจงใจนำมาใช้เพื่อให้ปริศนาคำถามสามารถพลิกคำตอบไปอีกทางหนึ่งได้ ทั้งนี้ ความหมายที่ได้จากการตีความแบบแหวกขนบในส่วนเสริมคำตอบจะช่วยเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำถาม และส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำถามกับคำตอบในปริศนานั้น ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(97) *คำถาม* : ถ้าคนชกกับสุนัขใครจะเป็นผู้ชนะ

คำตอบ : สุนัข (เพราะสุนัขมีหมัดเยอะกว่า)

สำหรับคำทนายและคำตอบของปริศนานี้ อาจทำให้ผู้ตอบไม่เข้าใจว่าเหตุใดสุนัขจิ้งชกขณะคน และเมื่อพิจารณาจากส่วนเสริมคำตอบก็อาจจะไม่เข้าใจเช่นกันว่าเหตุใด “หมัด” ที่เป็นแมลงขนาดเล็กที่อยู่บนร่างกายสุนัขจึงสามารถทำให้สุนัขชกขณะคนได้ แต่หากผู้ตอบสามารถตีความไปถึงอีกความหมายหนึ่งของ “หมัด” ที่หมายถึงกำปั้น ก็จะสามารถเชื่อมโยงคำตอบไปสู่คำทนายได้ กล่าวคือ แม้ตามความเป็นจริงแล้วสุนัขจะไม่ได้มี “หมัด” หรือ “กำปั้น” ที่จะชกกับคนได้จริง ๆ แต่ส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำทนาย “คนชกกับสุนัข” ก็คือ “หมัด” (กำปั้น) การตีความคำว่า “หมัด” ในคำตอบของปริศนานี้จึงมีทั้งการตีความตามชนบที่หมายถึงแมลงขนาดเล็กอาศัยอยู่ตามร่างกาย และการตีความแบบแหวกชนบว่า “หมัด” หมายถึงกำปั้นที่ใช้ชกต่อย ทั้งนี้ก็เพื่อเชื่อมโยงเหตุและผลจากคำตอบไปสู่ตัวคำทนายว่าการที่สุนัขมี “หมัด” มากกว่าคนนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้สุนัขชกต่อยขณะคนนั่นเอง เมื่อสุนัขมี “หมัด” (แมลงขนาดเล็กชนิดหนึ่งอยู่บนร่างกาย) มากกว่าคน ก็สามารถตีความได้ว่าสุนัขมี “หมัด” (กำปั้น) ที่ใช้ชกต่อยมากกว่าคนตามไปด้วย

(98) คำทนาย : มือกลัวอะไรที่สุด

คำตอบ : กลัวข้าว (เพราะข้าวซ้อมมือ)

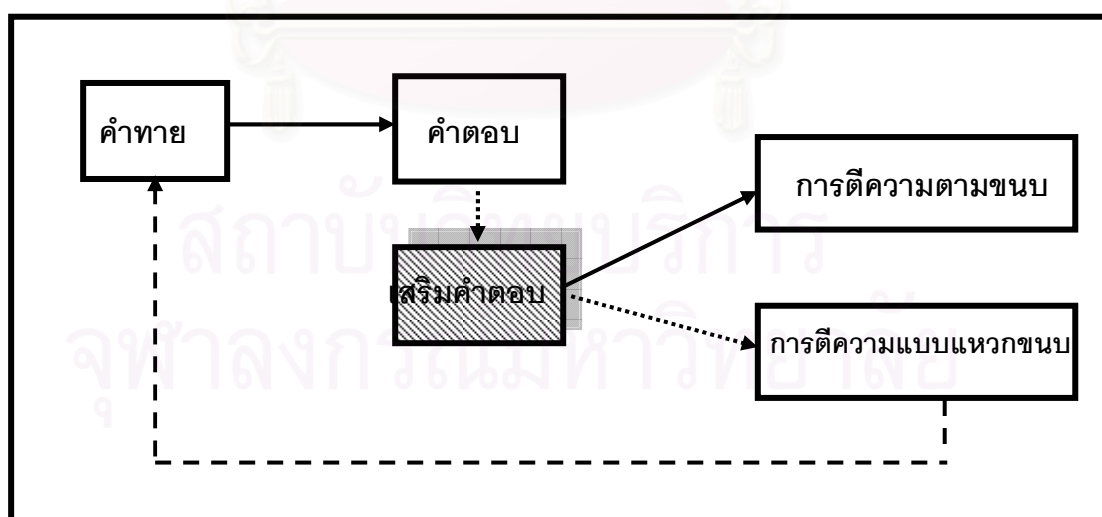
สำหรับปริศนานี้จะเห็นได้มีความกำกวมที่คำว่า “ข้าวซ้อมมือ” ซึ่งอยู่ในส่วนเสริมคำตอบ ในการตีความตามชนบนั้นคำดังกล่าวถือเป็นคำนามที่เกิดจากการประสมคำนาม “ข้าว” คำกริยา “ซ้อม” และ คำนาม “มือ” เป็นคำว่า “ข้าวซ้อมมือ” เพื่อใช้เรียก ข้าวที่เอาเปลือกออกโดยใช้วิธีใส่ครกตำ แต่ปริศนาคำทนายได้ตั้งใจใช้ในอีกความหมายหนึ่งซึ่งเป็นการตีความตามชนบโดยการใช้คำว่า “ข้าวซ้อมมือ” ในความสัมพันธ์แบบ “ประธาน+กริยา+กรรม” กล่าวคือ ให้ “ข้าว” เป็นประธาน ที่กระทำกริยา คือ “ซ้อม” (ทำร้าย) และมีกรรมคือ “มือ” หมายความว่า ข้าวทำร้ายมือ หากผู้ตอบปริศนาคิดตีความตามชนบเท่านั้น ก็จะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดมือจึงกลัวข้าว แต่ถ้าหากผู้ตอบปริศนาสามารถคิดถึงการตีความแบบแหวกชนบได้ก็จะสามารถเชื่อมโยงคำตอบเข้ากับคำทนายได้ว่าเหตุที่ “มือ” กลัว “ข้าว” เป็นเพราะ “ข้าว” เป็นสิ่งที่ทำร้าย “มือ” ดังนั้นการตีความส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำทนายคือการตีความแบบแหวกชนบที่จะช่วยเชื่อมโยงเหตุและผลจากคำตอบไปสู่ตัวคำทนายว่าเหตุใดมือจึงกลัวข้าว ทำให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจคำทนายและคำตอบของปริศนาข้อนี้ได้

(99) คำทนาย : คนที่จะเป็นโกล์ฟุตบอลต้องจบอะไรมาก่อน

คำตอบ : แพทย์ (เพราะเป็นผู้รักษาประตู)

ตัวอย่างปริศนาคำทายข้อนี้ อาจทำให้ผู้ตอบไม่เข้าใจว่าเหตุใดผู้ที่ทำหน้าที่เป็น นายประตูปุตบอลจึงจะต้องเรียนจบแพทย์มาก่อน แต่ถ้าหากผู้ตอบปริศนาพิจารณาจากส่วนเสริม คำตอบและมองเห็นความกำกวมในคำว่า “รักษา” จาก “ผู้รักษาประตู” ก็จะสามารถเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบและเข้าใจปริศนาข้อนี้ได้ กล่าวคือ จากความกำกวมใน ส่วนเสริมคำตอบของคำว่า “ผู้รักษาประตู” นั้น คำว่า “รักษา” สามารถตีความได้ทั้งการตีความ ตามขนบคือ ป้องกัน และการตีความแบบแหวกขนบ คือ เยียวยา แม้ตามปกติแล้ว “ผู้รักษา ประตู” จะเป็นการใช้ในความหมายของการตีความตามขนบหมายถึงผู้ที่มีหน้าที่ป้องกันประตู พุตบอลเพื่อไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามยิงประตูได้ แต่การตีความส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำทายก็คือ การตีความแบบแหวกขนบที่หมายถึงผู้ที่มีหน้าที่เยียวการรักษาประตู ทั้งนี้เพื่อเชื่อมโยงเหตุและ ผลไปสู่ตัวคำทายว่าการที่นายประตูปุตบอลต้องจบแพทย์มาก่อนนั้นเป็นเพราะนายประตูปุตบอลเป็นผู้รักษา” ประตู ซึ่งสามารถตีความไปในความหมายแบบแหวกขนบได้ว่าเป็นผู้เยียวรักษาประตู จึงจำเป็นที่ จะต้องเรียนจบแพทย์มาก่อน

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นหน้าที่ของความกำกวมที่ ปรากฏอยู่ในส่วนเสริมคำตอบในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบซึ่งเป็น ของการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทายได้ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 12 ความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ

จากรูปที่ 12 เมื่อพิจารณาจากความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบของปริศนา ในรูปที่ 12 จะเห็นได้ว่าความกำกวมได้ทำให้เกิดการตีความในส่วนเสริมคำตอบเป็น 2 ส่วน ได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” โดยที่การตีความแบบแหวกชนบจะเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำทาย ผู้ผูกปริศนาจงใจนำความกำกวมมาใช้ในส่วนเสริมคำตอบ เพื่อเป็นช่องทางที่โยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ส่งผลให้มีความเป็นไปได้ที่จะตีความคำตอบไปในทางที่ผู้ผูกปริศนาต้องการ หากผู้ตอบปริศนามองเห็นเพียงการตีความตามชนบโดยมิได้คิดไปถึงการตีความแบบแหวกชนบ ก็จะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงเป็นไปในลักษณะดังกล่าว ในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนเสริมคำตอบและสามารถตีความได้ทั้งการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบ ก็จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบในปริศนาได้ ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจได้ว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงเป็นไปในทางนั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้ผูกปริศนาจึงจงใจนำความกำกวมมาใช้ในส่วนของเสริมคำตอบเพื่อให้สามารถตีความคำตอบไปในอีกทางหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคำทาย

4.2.2 หน้าทีในด้านความบังเอิญ

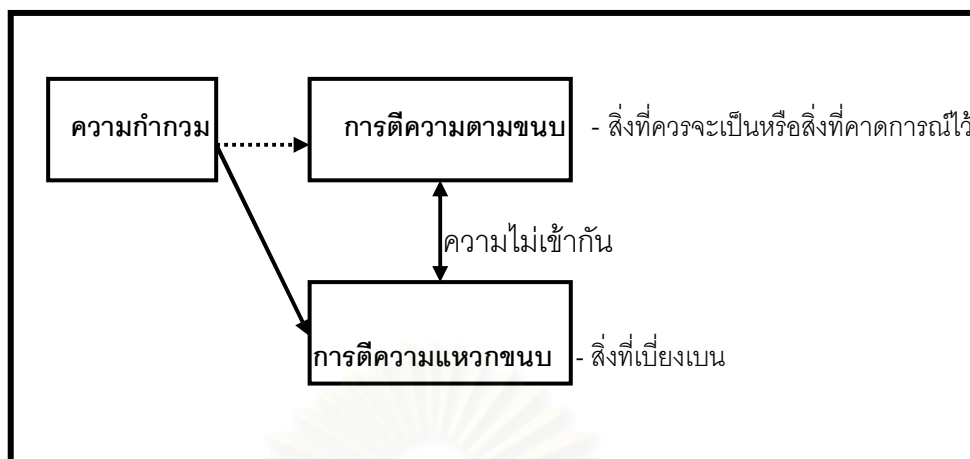
จากหัวข้อที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าความกำกวมที่ปรากฏในปริศนาคำทายมีหน้าทีในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบเป็น 2 ลักษณะ หน้าทีดังกล่าวขึ้นอยู่กับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นสำคัญ ปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในตำแหน่งคำทายมีหน้าทีเพียงเบนความเข้าใจเพื่อไม่ให้ไปถึงคำตอบ ส่วนปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในตำแหน่งคำตอบและเสริมคำตอบจะมีหน้าทีในการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทาย นอกจากความกำกวมในปริศนาคำทายจะทำให้มีการเบี่ยงเบนความเข้าใจ และเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบเกิดขึ้นในปริศนาคำทายแล้ว จากการศึกษาได้พบว่ามีหน้าทีของความกำกวมอีกประการหนึ่งที่เป็นผลมาจากการที่ผู้ตอบปริศนาถูกเบี่ยงเบนความเข้าใจไปอีกทางหนึ่งและการที่ผู้ตอบปริศนาสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบได้ หน้าทีดังกล่าวคือหน้าทีในการสร้างควมบังเอิญในปริศนาคำทายซึ่งได้แก่การสร้าง “อารมณ์ขัน” ให้เกิดขึ้นในการทายปริศนา ทั้งนี้ หน้าทีในด้านความบังเอิญถือเป็นผลสืบเนื่องมาจากหน้าทีในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของความกำกวมที่อยู่ในคำทาย และหน้าทีในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบของความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบ ในการวิเคราะห์หน้าทีของปริศนาคำทายในด้านนี้ ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันเป็นลำดับแรก และจะได้กล่าวถึงความกำกวมกับการสร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทายเป็นลำดับต่อไป ดังนี้

เมื่อกล่าวถึง “อารมณ์ขัน” ทฤษฎีที่มักจะถูกนำมาใช้ในการอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันหรือความตลกขบขัน คือ “ทฤษฎีความไม่เข้ากัน” (Incongruity) Morrelall (1987: 47 อ้างถึงใน Attardo, 1994: 48) ได้กล่าวถึงการให้นิยามการหัวเราะของ Kant (Kant, 1970: 177 อ้างถึงใน Morrelall, 1987: 47) ไว้ว่า “การหัวเราะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันจากสิ่งที่คาดหวังไว้อย่างเต็มที่ ไปสู่สิ่งที่ไม่ีอะไรเลย ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันเช่นนี้นำไปสู่การรับรู้ที่ว่าความคาดหวังได้เปลี่ยนไปเป็นความว่างเปล่า”

ส่วน Schopenhauer (Schopenhauer, 1970: 177 อ้างถึงใน Morrelall, 1987: 47) ให้คำจำกัดความที่กล่าวถึง “ความไม่เข้ากัน” ไว้ว่า “สาเหตุของการหัวเราะเกิดจากความเข้าใจอย่างทันทีทันใดของความไม่เข้ากันระหว่างสิ่งที่คิดกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งได้มีการคิดผ่านทางความไม่เข้ากันที่อยู่ในความสัมพันธ์บางอย่าง และการหัวเราะก็เป็นการแสดงความรู้สึกออกมาจากความไม่เข้ากันที่เกิดขึ้นนี้” McGee (1979: 6-7 อ้างถึงใน Attardo, 1994: 48) ได้ให้คำจำกัดความของความไม่เข้ากันไว้อย่างชัดเจนว่า “ความคิดเห็นของความเข้ากันและความไม่เข้ากัน เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของวัตถุประสงค์ เหตุการณ์ ความคิด ความคาดหวังทางสังคม และสิ่งอื่น ๆ ทั้งนี้ เมื่อหน่วยต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของเหตุการณ์ เป็นสิ่งที่ไปด้วยกันไม่ได้กับรูปแบบที่เป็นปกติหรือเป็นสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ เหตุการณ์ที่ว่าเป็นจึงถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่ไม่เข้ากัน”

อีกแนวคิดหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีความไม่เข้ากัน คือ แนวคิดเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ (Bisociation) ของ Koestler (1964: 35) ที่ได้เสนอว่า การประสานสัมพันธ์ (Bisociation) เป็นการรับรู้และเข้าใจสถานการณ์หรือความคิดในสิ่งสองสิ่งก็ตามธรรมดาแล้วมีกรอบการอ้างอิงที่ไปด้วยกันไม่ได้ ทั้งนี้ “กรอบการอ้างอิง” (frame of reference) หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ที่มนุษย์ยึดถือกันในเรื่องหรือใช้เป็นมาตรฐานในการอยู่ร่วมกัน กรอบการอ้างอิงแต่ละกรอบย่อมมีกาลเทศะและเงื่อนไขที่จะนำมาใช้ การนำกรอบของการอ้างอิง 2 กรอบหรือมากกว่ามาประสานกันหรือทับกันผิดที่ผิดทางและผิดกาลเทศะ หรือการนำกรอบการอ้างอิงที่มนุษย์ยึดถือไว้ใช้ในสถานการณ์หนึ่งไปใช้ยังอีกสถานการณ์หนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดความขบขันขึ้น

Davis (1993) กล่าวว่า ความไม่เข้ากันเกิดจากการที่องค์ประกอบของระบบเบี่ยงเบนออกจากแนวทางที่คาดการณ์ว่าจะเป็น เมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่เบี่ยงเบนนั้นกับสิ่งที่ควรจะเป็นจะทำให้เห็นความไม่เข้ากัน ดังนี้

รูปที่ 13 ความกำกวมกับความไม่เข้ากัน

เมื่อพิจารณาการใช้ความกำกวมอย่างจริงจังในปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าความกำกวมที่ผู้ผูกปริศนาจงใจนำมาใช้ในปริศนาทั้งความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทาย ซึ่งทำให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจในคำทาย รวมทั้งความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบซึ่งทำให้เกิดการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทาย ต่างก็ทำให้เกิดกรอบของการอ้างอิงที่แตกต่างกันขึ้นมา กรอบการอ้างอิงหนึ่งเป็น “การตีความตามชนบ” ที่เกิดจากการตีความของผู้ตอบปริศนาจากบริบทและความโดดเด่นทางความหมายในปริศนาคำทาย กรอบการอ้างอิงอีกกรอบหนึ่งเป็น “การตีความแบบแหวกชนบ” ที่เป็นการจงใจตีความในมุมมองของผู้ทาย ผู้ตอบปริศนาจะรับรู้หรือเข้าใจกรอบการอ้างอิงที่เป็น “การตีความแบบแหวกชนบ” ได้ ก็ต่อเมื่อมองเห็นความกำกวมที่อยู่ในปริศนา ทั้งนี้ ความกำกวมเป็นสิ่งที่ทำให้ “การตีความตามชนบ” ที่ผู้ตอบปริศนาคาดว่าจะเกิดขึ้น ได้พลิกไปสู่ “การตีความแบบแหวกชนบ” ที่ผิดไปจากความคาดคิด เมื่อผู้ตอบปริศนาได้ค้นพบความไม่เข้ากันและสามารถเชื่อมโยงการตีความตามชนบให้เข้ากับการตีความแบบแหวกชนบได้ ผู้ตอบปริศนาก็จะเกิดความรู้สึกประหลาดใจอันก่อให้เกิดอารมณ์ขันตามมาในที่สุด

จากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่าทั้งปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนคำทายซึ่งมีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจผู้ตอบปริศนาให้ไม่สามารถไปถึงตัวคำตอบได้ และปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบซึ่งมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ต่างก็ได้ส่งผลให้เกิดอารมณ์ขันขึ้นมาในปริศนาคำทายในท้ายที่สุด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(100) คำทาย : อะไรเกิดในที่ลับ

คำตอบ : ขนยาบ้า

ตัวอย่างของปริศนาข้างต้น การที่คำว่า “ชน” และคำว่า “ที่ลับ” มาอยู่ร่วมในบริบทเดียวกันในส่วนของคำทายได้ทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดการตีความตามชนบว่า “ชน” ที่อยู่ในส่วนคำทายหมายถึง *สิ่งที่ขึ้นตามผิวหนังของชนและสัตว์* ส่วน “ที่ลับ” หมายถึง *อวัยวะเพศ* ส่งผลให้เกิดการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปในอีกทางหนึ่ง โดยการคิดตีความคำทายดังกล่าวไปในทางสองแง่สองง่าม ความกำกวมที่เกิดขึ้นในคำทายนี้ได้ส่งผลให้ผู้ทายปริศนาไม่สามารถหาคำตอบได้ ต่อมาเมื่อผู้ตอบปริศนาทราบว่าคำทายมีการตีความแบบแหวกชนบโดยใช้คำว่า “ชน” เพื่อหมายถึง *บรรทุก* และใช้คำว่า “ที่ลับ” หมายถึง *สถานที่ที่ไม่เปิดเผยให้คนภายนอกรู้* ทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจที่ตัวคำทายกลับพลิกการตีความไปอีกทางหนึ่งที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องสองแง่สองง่ามตามที่ผู้ตอบปริศนาคาดไว้แต่อย่างใด เมื่อผู้ตอบปริศนาได้ค้นพบทั้งการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบของตัวปริศนา ตลอดจนได้ค้นพบความไม่เข้ากันและสามารถที่เชื่อมโยงการตีความแบบแหวกชนบเข้ากับการตีความตามชนบ ก็จะทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจที่คำทายถูกตีความไปในทางที่ผู้ตอบปริศนามิได้คาดคิดมาก่อน การค้นพบความไม่เข้ากันและความรู้สึกเหนือความคาดหมายนี้ได้ไปสู่อารมณ์ขันของผู้ตอบปริศนาในท้ายที่สุด

(101) คำทาย : ทำไมบางคนถึงเจ็บหัว

คำตอบ : เพราะผมหยิก

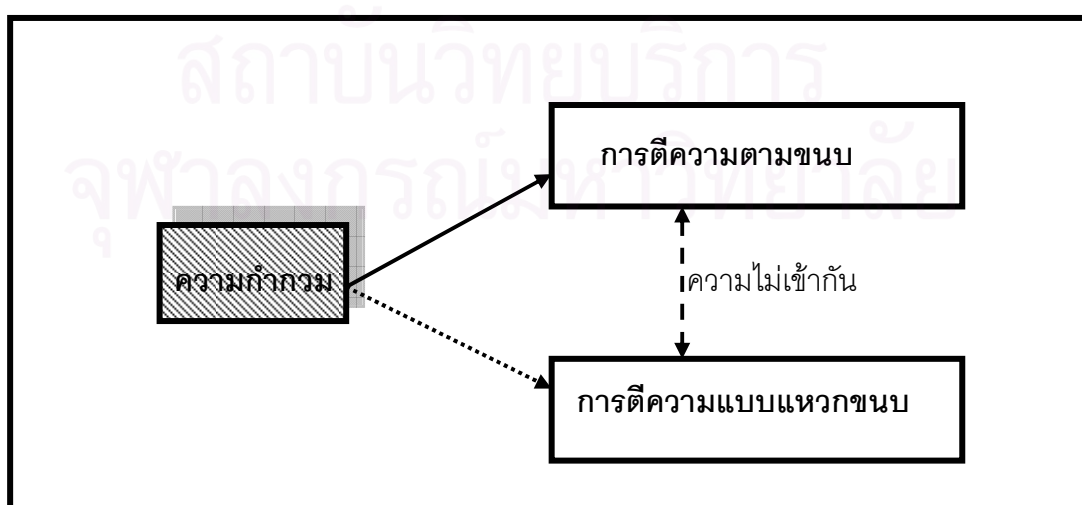
จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่ามีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำตอบคือคำว่า “ผมหยิก” ที่ทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความตามชนบว่าหมายถึง *ผมที่มีลักษณะหงิกงอและไม่ตรง* แต่ปรากฏว่าการตีความไปในทางดังกล่าว ทำให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถหาความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบได้ว่าเหตุใดผมที่มีลักษณะไม่ตรงจึงทำให้คนเจ็บหัว ต่อมาเมื่อผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมและสามารถคิดไปถึงการตีความแบบแหวกชนบของ “ผมหยิก” ที่ผู้ตอบปริศนาได้นำคำดังกล่าวมาใช้ในลักษณะของความสัมพันธ์แบบประธานกับกริยา หมายความว่า *ผมกระทำกริยาในลักษณะของการใช้เล็บหรือนิ้วหนีบเนื้อแล้วบิด* ก็จะส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเชื่อมโยงคำตอบกับคำทายเข้าด้วยกันและเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบได้ เมื่อผู้ตอบปริศนามองเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวคำทายกับคำตอบแล้ว ผู้ตอบปริศนาก็จะเห็นว่าคำตอบมีการตีความไปในทางที่แหวกชนบซึ่งไม่เข้ากันกับการตีความตามชนบ การที่ผู้ตอบได้ค้นพบความไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบของคำว่า “ผมหยิก” ได้ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจและทำให้เกิดอารมณ์ขันที่อาจแสดงออกมาในรูปของรอยยิ้มหรือเสียงหัวเราะ

(102) คำทาย : เกิดเพลิงไหม้ที่บ้านหลังหนึ่ง ใครเป็นคนวางเพลิง

คำตอบ : น้ำพริก (เพราะน้ำพริกเผา)

สำหรับในปริศนานี้ คำว่า “น้ำพริกเผา” ที่อยู่ในส่วนเสริมคำตอบได้ทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดการตีความตามชนบ์ไปถึงน้ำพริกชนิดหนึ่งที่น้ำพริกแห้งและเครื่องปรุงต่าง ๆ มาเผาหรือทอดแล้วทำให้ละเอียด แต่ปรากฏว่าการตีความดังกล่าวมิได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันระหว่างตัวคำทายกับคำตอบว่าเหตุใดผู้ที่วางเพลิงบ้านหลังนี้จึงเป็นน้ำพริก แต่หากผู้ตอบปริศนาสามารถคิดไปถึงการตีความแบบแหวกชนบ์ก็จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบในปริศนานี้ได้ เนื่องจากปริศนาคำทายจงใจใช้คำดังกล่าวในความสัมพันธ์แบบประธานกับกริยา กล่าวคือ ให้ “น้ำพริก” (อาหารชนิดหนึ่ง ใช้เป็นเครื่องจิ้มหรือคลุกข้าวกิน) เป็นประธาน ที่กระทำกริยา คือ “เผา” (ทำให้ไหม้ด้วยไฟ) จะเห็นได้ว่าการตีความแบบแหวกชนบ์ของ “น้ำพริกเผา” เป็นลักษณะที่แหวกชนบ์ไปจากการตีความตามปกติเนื่องจากตามธรรมชาติแล้ว “น้ำพริก” ไม่ควรจะทำกริยาอาการเช่นเดียวกับคนได้ แต่เพราะมีความกำกวมอยู่ในคำดังกล่าวจึงส่งผลให้สามารถตีความ “น้ำพริกเผา” ไปในทางที่แหวกชนบ์ได้ ได้ ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้ตอบปริศนามองเห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างตัวคำทายกับคำตอบแล้ว ผู้ตอบปริศนาก็จะเห็นว่าคำตอบมีการตีความไปในทางที่แหวกชนบ์ซึ่งไม่เข้ากันกับการตีความตามชนบ์ การที่ผู้ตอบปริศนาค้นพบความไม่เข้ากันของการตีความตามชนบ์และการตีความแบบแหวกชนบ์ของคำว่า “น้ำพริกเผา” จึงส่งผลให้เกิดความประหลาดใจและทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดอารมณ์ขันตามมา

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น สามารถแสดงให้เห็นหน้าที่ของความกำกวมในด้านความบันเทิงที่ช่วยสร้างอารมณ์ขันให้เกิดขึ้นในปริศนาคำทาย โดยที่ความกำกวมดังกล่าวอาจปรากฏอยู่ในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ หรือในส่วนเสริมคำตอบก็ได้ ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 14 ความกำกวมในปริศนาคำทายกับความไม่เข้ากันที่นำไปสู่อารมณ์ขัน

เมื่อพิจารณาจากรูปที่ 14 จะเห็นได้ว่าความกำกวมในปริศนาคำทายได้ทำให้เกิดองค์ประกอบของการตีความทั้ง “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” มาอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็ปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนคำทายซึ่งมีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจผู้ตอบปริศนาให้ไม่สามารถไปถึงตัวคำตอบได้ หรือปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบซึ่งมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ ต่างก็ได้ส่งผลให้เกิด “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ขึ้นมาเช่นเดียวกัน “ความประหลาดใจ” ก็เกิดขึ้นในทันทีที่ผู้ตอบปริศนาทราบว่าตัวปริศนาสามารถที่จะตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ด้วย เนื่องจากผู้ตอบปริศนาได้คาดหวังในความหมายที่เป็นการตีความตามแบบชนบ แต่ปรากฏว่าความกำกวมในปริศนาคำทายกลับนำไปสู่การตีความในอีกความหมายหนึ่งซึ่งเป็นการตีความแบบแหวกชนบแทน ทำให้ผู้ตอบปริศนาเห็นว่าสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้ค้นพบนั้นต่างกัน จากความหมายที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดนั้นทำให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความรู้สึกประหลาดใจและนำไปสู่ความรู้สึกถึงความไม่ลงรอยกันระหว่างการตีความตามชนบที่ตนเองคาดหวังไว้กับการตีความแบบแหวกชนบที่อยู่เหนือความคาดหวังของตน เมื่อผู้ตอบปริศนาเห็นถึงความไม่เข้ากันที่เกิดขึ้นนั้น ความรู้สึกดังกล่าวก็จะถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของการหัวเราะหรืออารมณ์ขัน ดังนั้น หน้าที่ในด้านความบันเทิงของความกำกวมอันได้แก่การสร้างอารมณ์ขัน จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ตามมาจากหน้าที่ของความกำกวมในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ อันได้แก่หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของความกำกวมที่อยู่ในคำทาย และหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบของความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำตอบและส่วนเสริมคำตอบ

4.2.3 สรุป

จากผลการศึกษาหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย สามารถสรุปหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายได้ว่า ความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายมีหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ
 - 1.1 หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ
 - 1.2 หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ
2. หน้าที่ในด้านความบันเทิง - การสร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทาย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย พบว่าหน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ หน้าที่ในด้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิง เมื่อพิจารณาหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบร่วมกับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำท่าย ทำให้พบว่าปริศนาคำท่ายที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำท่ายจะมีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาให้ตีความคำท่ายไปในอีกทางหนึ่งเพื่อมิให้สามารถหาคำตอบของปริศนาคำท่ายได้ ในขณะที่ปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในตำแหน่งคำตอบและเสริมคำตอบจะมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำท่ายเพื่อให้ผู้ตอบปริศนาสามารถเข้าใจได้ว่าคำตอบกับคำท่ายในปริศนาดังกล่าวมีความสัมพันธ์กันอย่างไร ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าสิ่งที่แตกต่างกันระหว่างหน้าที่ทั้งสองประการนี้ ได้แก่ หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของความกำกวมมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การเป็นองค์ประกอบขัดขวางที่กันมิให้ผู้ตอบปริศนาไปถึงตัวคำตอบได้ ส่วนหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบกลับมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การทำให้ผู้ตอบเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำตอบกับคำท่าย ซึ่งถือเป็นการทำหน้าที่ในลักษณะตรงข้ามกับความกำกวมที่ปรากฏในตำแหน่งคำท่าย

อนึ่ง จากข้อมูลปริศนาคำท่ายร่วมสมัยที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยได้พบว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจได้ปรากฏอยู่ทั้งในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำท่าย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ ส่วนความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจได้พบปรากฏอยู่เพียงในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำท่ายเท่านั้น และมีหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายคำตอบเพียงประการเดียว คือ การเบี่ยงเบนความเข้าใจเพื่อมิให้ตอบปริศนาได้โดยง่าย แต่ไม่มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ ต่างจากความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำท่ายซึ่งมีหน้าที่ทั้งการเบี่ยงเบนความเข้าใจและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ

สำหรับหน้าที่ของความกำกวมในด้านการสร้างความบันเทิงในปริศนาคำท่ายซึ่งได้แก่การสร้าง “อารมณ์ขัน” ให้เกิดขึ้นในการท่ายปริศนานั้น ถือเป็นหน้าที่ที่เป็นผลตามมาจากหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ และหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำท่ายกับคำตอบ เนื่องจากหน้าที่ทั้งสองประการนี้ต่างก็ทำให้เกิดองค์ประกอบของการตีความขึ้นมา 2 ส่วน คือ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” การที่ความกำกวมได้เบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปในอีกทางหนึ่ง หรือการที่ความกำกวมได้เชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำท่ายโดยการตีความไปในอีกทางหนึ่งนั้น ต่างก็ได้ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเกิดความประหลาดใจและนำไปสู่ความรู้สึกถึงความไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามชนบที่ตนเองคาดหวังไว้กับการตีความแบบแหวกชนบที่อยู่เหนือความคาดหวังของตน จนทำให้เกิดอารมณ์ขันตามมา

จากการศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ทำให้สังเกตเห็นได้ว่า การที่ความกำกวมในปริศนาคำทายสามารถทำให้เกิดหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบอันได้แก่ การเบี่ยงเบนความเข้าใจ และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิงอันได้แก่ การสร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทายนั้น เป็นเพราะความกำกวมในปริศนาคำทายนำไปสู่การตีความขึ้นมา 2 แบบซึ่งไม่เข้ากัน คือ “การตีความตามชนบ” ที่เป็นการตีความจากมุมมองของผู้ตอบปริศนา และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ที่เป็นการตีความจากมุมมองของผู้ถูกปริศนา

นับตั้งแต่บทที่ 3 มาจนถึงบทนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ของความกำกวมที่ผู้ถูกปริศนาจงใจนำเอาความกำกวมมาใช้ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ตลอดจนตำแหน่งและหน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทาย สำหรับในบทต่อไป จะได้กล่าวถึงบทสรุปของงานวิจัยครั้งนี้ อันอาจเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความกำกวมหรือการใช้ภาษาในปริศนาคำทายในด้านต่าง ๆ ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย พร้อมทั้งอภิปรายประเด็นที่น่าสังเกต และเสนอแนะแนวทางการวิจัยที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ คือ ศึกษาลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย และวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย โดยมีสมมติฐานประการแรก คือ ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย สมมติฐานประการต่อมา คือ ความกำกวมดังกล่าวมีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ เบี่ยงเบนความเข้าใจ เชื่อมโยงคำทายกับคำตอบ และสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทาย ผลของการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ลักษณะของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้พบว่าลักษณะของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีดังต่อไปนี้

ก. ความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจ

ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทาย เป็นความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้องค์ประกอบทางภาษา อันได้แก่ เสียง คำ วลี หรือประโยค เพื่อให้ปริศนาคำทายสามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมาย ในขณะที่กำกวมทางอุปลักษณ์ในปริศนาคำทาย เป็นความกำกวมที่เกิดจากการจงใจใช้การเปรียบเทียบเพื่อก่อให้เกิดการตีความได้หลายนัย ด้วยเหตุนี้ความกำกวมทางภาษาจึงถือเป็นการสร้างความกำกวมที่เกี่ยวข้องกับระบบทางไวยากรณ์ของภาษา ในขณะที่ความกำกวมทางอุปลักษณ์เป็นการสร้างความกำกวมด้วยวิธีการทางความหมายที่เปรียบเทียบให้เห็นว่าสิ่งหนึ่งมีลักษณะบางประการเหมือนกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยสิ่งที่นำมาเปรียบกันนั้นจะต้องมีลักษณะร่วมบางประการจึงจะสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

ในด้านของความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการวิเคราะห์เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ ระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษาที่กำกวมในปริศนาคำทาย

เมื่อพิจารณาในด้านระดับทางไวยากรณ์ที่ทำให้เกิดความกำกวมทางภาษาในปริศนาคำทาย พบว่าปริศนาคำทายของไทยมีการใช้ประโยชน์จากความกำกวมทั้งความกำกวมในระดับเสียง (Phonological level) ความกำกวมในระดับคำ (Morphological level) และความกำกวมในระดับโครงสร้าง (Syntactic level) จากการศึกษาได้พบว่านอกจากปริศนาคำทายจะจงใจใช้ความกำกวมอย่างใดอย่างหนึ่งมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายแล้ว ปริศนาคำทายบางข้อยังได้จงใจใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างร่วมกัน

ในขณะเดียวกัน เมื่อพิจารณาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้พบว่าปริศนาคำทายของไทยที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้มีความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมในปริศนาคำทายไทย 5 ลักษณะ สำหรับ 4 ลักษณะแรก ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย (polysemy) แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง (homonymy) แบบคำพ้องเสียง (homophony) และแบบคำเสียงคล้าย (paraphony) สามารถแบ่งลักษณะย่อยในแต่ละประเภทได้ 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ ผู้วิจัยพบว่าความกำกวมระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบเป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึงเอาไว้ แต่เป็นลักษณะที่พบในปริศนาคำทายไทย ส่วนความสัมพันธ์แบบหน่วยคำเทียม (haphony) สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์ในคำผวน ผู้วิจัยพบว่าความกำกวมในลักษณะหลังนี้เป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึง แต่เป็นลักษณะที่ได้ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายไทยเช่นกัน

สำหรับการวิเคราะห์ในด้านของความกำกวมอย่างจงใจทางอุปลักษณะในปริศนาคำทายของไทยนั้น จากผลการศึกษาควิเคราะห์สามารถแบ่งความกำกวมทางอุปลักษณะได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการใช้อุปลักษณะที่เกี่ยวกับอากัปกริยา จากการศึกษาความกำกวมทางอุปลักษณะในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยพบว่าความกำกวมทางอุปลักษณะเกิดจากลักษณะเด่นบางอย่างที่ปรากฏร่วมกันทั้งในสิ่งที่เป็น “แบบเปรียบเทียบ” (source domain) และ “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (target domain) การกล่าวถึงลักษณะเด่นดังกล่าว ทำให้นักถึงได้ทั้งสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบและสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ปริศนาคำทายได้จงใจกล่าวถึงลักษณะเด่นและบางครั้งเอ่ยถึงสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบ และเว้นให้ผู้ตอบปริศนาหาสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ จนอาจส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถหาสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบซึ่งเป็นคำตอบของปริศนาคำทายได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าอุปลักษณะเป็นการจับคู่แบบเปรียบกับสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เพื่อถ่ายโอนคุณลักษณะเด่นบางอย่างของแบบเปรียบเทียบไปยังสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ ผลจากการวิจัยได้พบว่าลักษณะร่วมในอุปลักษณะมักเป็น

คุณสมบัติเด่นของแบบเปรียบเทียบมากกว่าที่จะเป็นลักษณะเด่นของสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ เป็นผลให้ผู้ตอบปริศนามุ่งพิจารณาไปที่รูปร่างลักษณะหรือกิริยาอาการของสิ่งที่เป็นแบบเปรียบเทียบที่จะคิดตีความไปถึงสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบซึ่งเป็นที่ตัวปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง

ข. การใช้กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย

เนื่องจากความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) ที่ผู้ผูกปริศนาจงใจสร้างความกำกวมและทำให้ผู้ฟังเห็น นอกจากผู้ทายปริศนาจะนำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณะมาใช้ในปริศนาคำทายแล้ว ก็ยังจำเป็นที่จะต้องนำเอากลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์(pragmatics)เข้ามาช่วยด้วย จากการนำกรอบแนวคิดของ Weiner (1996) มาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้พบว่าการละเมิดกฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยสามารถแบ่งได้เป็นสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในทุกปริศนา และกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่พบในบางปริศนาคำทาย

1. กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในทุกปริศนา

1.1 การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience)แบบเป็นไปไม่ได้

ความโดดเด่น (salience) คือ ลักษณะทางความหมายที่เด่นของคำใดคำหนึ่ง ความหมายที่เด่นของคำจะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปนึกถึงก่อน ปริศนานำเอาความโดดเด่นทางความหมายของคำมาชักนำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังความหมายที่เด่นชัดกว่า แต่ปริศนาคำทายกลับจงใจละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการใช้อีกความหมายหนึ่งที่เด่นชัดน้อยกว่า การละเมิดกฎความโดดเด่นในลักษณะนี้ เป็นการนำเอาคำที่สามารถตีความได้หลายนัยมาใช้ในปริศนา โดยมีความหมายหนึ่งเป็นความหมายที่โดดเด่น ในขณะที่มีอีกความหมายหนึ่งเป็นความหมายที่ไม่โดดเด่นแต่ก็มีความเป็นไปได้ที่จะตีความไปทางดังกล่าวเนื่องจากความหมายที่ตีความออกมาได้ในอีกทางหนึ่งนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ตามตรรกะความเป็นจริง

1.2 การละเมิดกฎความโดดเด่น (Violation of salience)แบบเป็นไปไม่ได้

การละเมิดกฎความโดดเด่นในลักษณะนี้ เป็นการนำเอาคำที่สามารถตีความได้มากกว่าหนึ่งความหมายมาใช้ในปริศนาคำทาย โดยความหมายที่โดดเด่นของคำจะเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ในขณะที่อีกความหมายหนึ่งที่ไม่โดดเด่นนั้นกลับเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริงในโลก อันเป็นลักษณะของความหมายที่เป็นไปไม่ได้หากคิดตามหลักตรรกะความเป็นจริง อย่างไรก็ตาม เนื่องจากปริศนาคำทายเป็นการทายปริศนาที่ผู้ทายและผู้ตอบปริศนารับรู้ร่วมกันว่าอยู่ในกรอบของการเล่น (playful frame) ดังนั้น เมื่อปริศนาคำทายละเมิดกฎความโดดเด่นด้วยการตีความไปในอีกทางหนึ่งที่เป็นไปไม่ได้ จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ในการทายปริศนา

2. กลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์ที่ปรากฏในบางปริศนา

2.1 การละเมิดกฎลำดับชั้นในการเข้าถึงข้อมูล (Violation of accessibility hierarchy)

ข้อมูลที่เป็นไม่อาศัยบริบท (Context Independent-CI) เป็นข้อมูลที่ผู้รับสารสามารถตีความได้โดยไม่ต้องอาศัยบริบทใด ๆ มากำกับ ในขณะที่ข้อมูลที่อาศัยบริบท (Context Dependent-CD) จำเป็นต้องมีบริบทแวดล้อมของคำดังกล่าวเข้ามาร่วมด้วยจึงจะสามารถตีความได้ถูกต้อง ดังนั้นข้อมูลที่ไม่อาศัยบริบทจึงเข้าถึงได้ง่ายกว่าข้อมูลที่อาศัยบริบท แต่ปริศนาคำทายจริงใจละเมิดกฎการเข้าถึงด้วยการกล่าวถึงข้อมูลที่อาศัยบริบทโดยไม่ให้ข้อมูลบริบทแวดล้อม ทำให้ผู้ฟังคิดว่าข้อมูลที่พูดถึงเป็นข้อมูลที่ไม่อาศัยบริบท

2.2 การละเมิดกฎการรักษาความคู่ขนาน (Violation of parallelism)

กฎการรักษาความคู่ขนาน (parallelism) คือ การกล่าวถึงสิ่งที่สอดคล้องและมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันเพื่อให้ผู้รับสารสามารถติดตามเรื่องราวได้และไม่เข้าใจไปนอกเรื่อง ตามปกติแล้วผู้สื่อสารมักจะเคารพกฎการรักษาความคู่ขนานด้วยการพูดหรือกล่าวถึงสิ่งที่สอดคล้องเป็นเรื่องเดียวกัน แต่ปริศนาคำทายจริงใจละเมิดกฎดังกล่าวด้วยการไม่กล่าวถึงสิ่งที่เป็นเรื่องเดียวกันไปตามลำดับ แต่กลับพลิกไปกล่าวถึงอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่มีความสัมพันธ์แบบขนานเป็นเรื่องเดียวกัน เพื่อให้ข้อความในปริศนาสามารถตีความไปในอีกทางหนึ่งให้ผู้ตอบปริศนาไม่คาดคิดมาก่อนได้

การละเมิดกฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์ข้างต้นถือเป็นกลวิธีสำคัญที่ผู้ผูกปริศนานำมาใช้ร่วมกับคำหรือข้อความกำกวมในปริศนาคำทายเพื่อจงใจให้เกิดความกำกวมขึ้นมา ส่งผลให้ปริศนาสามารถที่จะตีความไปในอีกทางหนึ่งที่พลิกไปจากความคาดคิดของผู้ตอบปริศนาหรือมีความหมายที่ต่างไปจากการตีความตามตรรกะทั่วไปได้ สำหรับการจงใจสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายนั้น นอกจากผู้ผูกปริศนาจะนำความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์มาใช้ในปริศนาคำทายแล้ว ยังจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีทางวจนปฏิบัติศาสตร์เพื่อให้ความกำกวมสามารถใช้ลวงผู้ทายปริศนาให้หลงตีความไปในอีกทางหนึ่งได้ การจงใจละเมิดกฎทางวจนปฏิบัติศาสตร์จึงแสดงให้เห็นว่าความกำกวมในปริศนาคำทายเป็นความกำกวมอย่างจงใจ (Perceived Ambiguity) ที่ผู้ผูกปริศนามีเจตนาที่จะสร้างความกำกวมให้เกิดขึ้นในปริศนาคำทาย

การศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความกำกวมอย่างจงใจที่ใช้ในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อแรก และสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย กล่าวคืองานวิจัยนี้ได้ศึกษาปริศนาคำทายที่มีความกำกวมอย่างจงใจจำนวน 820 ข้อ ผลการวิเคราะห์

พบว่า ปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยใช้ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจจำนวน 764 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 93.17 ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจจำนวน 50 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 6.10 และความกำกวมทางภาษาร่วมกับความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจจำนวน 6 ข้อ คิดเป็นร้อยละ 0.73 เมื่อพิจารณาในเชิงปริมาณจะเห็นได้ว่าความกำกวมทางภาษาเป็นลักษณะของความกำกวมที่พบเป็นจำนวนมากในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

เมื่อพิจารณาในด้านรูปแบบของความกำกวมอย่างจงใจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย มีการใช้ความกำกวมทางภาษาในลักษณะที่หลากหลาย ทั้งในแง่ของระดับทางไวยากรณ์ที่เกิดความกำกวมทางเสียง คำ และโครงสร้าง และในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมซึ่งใช้กรอบการวิเคราะห์ของ Dienhart (1998) ทำให้นอกจากจะพบความหลากหลายของความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมแล้ว งานวิจัยนี้ยังได้พบลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยภาษากำกวมซึ่งเป็นลักษณะที่ Dienhart (1998) มิได้กล่าวถึงเอาไว้ คือ ความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวมระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเติมที่เป็นพยางค์ในคำผวน สำหรับการใช้ความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจในปริศนาคำทายนั้น แม้ว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์จะมีความหลากหลายในเชิงเนื้อหาซึ่งงานวิจัยอื่น ๆ ได้เคยศึกษากันมาแล้ว แต่เมื่อพิจารณาในเชิงรูปแบบโดยการวิเคราะห์จากความหลากหลายในเชิงเปรียบเทียบ ปรากฏว่าพบเพียง 2 ลักษณะ คือ การใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และการใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับอากัปกริยาเท่านั้น

หากวิเคราะห์ความกำกวมทางภาษาและความกำกวมทางอุปลักษณ์ในเชิงปริมาณและเชิงรูปแบบร่วมกัน จะเห็นได้ว่าความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นความกำกวมที่พบมากที่สุด ทั้งยังมีลักษณะที่หลากหลายมากกว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์ ความกำกวมทางภาษาจึงเป็นลักษณะที่โดดเด่นของปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย เป็นความโดดเด่นทั้งในเชิงปริมาณและลักษณะการใช้ ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถสรุปได้ว่าปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจเป็นลักษณะเด่นซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานประการแรกของงานวิจัยนี้

5.1.2 หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย

จากการศึกษาตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทาย ผู้วิจัยได้พบว่า ความกำกวมในปริศนาคำทายของไทย มีทั้งความกำกวมที่ปรากฏในส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ และเมื่อศึกษาความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่าความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายมีหน้าที่ต่าง ๆ ดังนี้

1. หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ

1.1 หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ

1.2 หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายและคำตอบ

2. หน้าที่ในด้านความบันเทิง - การสร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทนาย

หน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทนายสามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ หน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิง เมื่อพิจารณาหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบร่วมกับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทนาย พบว่าปริศนาคำทนายที่มีความกำกวมอยู่ในส่วนของคำทนายมีหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาให้ตีความคำทนายไปในอีกทางหนึ่งเพื่อกันมิให้ผู้ตอบปริศนาไปถึงตัวคำตอบได้โดยง่าย ในขณะที่ปริศนาที่มีความกำกวมอยู่ในตำแหน่งคำตอบและเสริมคำตอบมีหน้าที่ในการเชื่อมโยงคำตอบมาสู่คำทนาย กล่าวได้ว่า หน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจของความกำกวมมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การเป็นองค์ประกอบขัดขวางที่กันไม่ให้ผู้ตอบปริศนาไปถึงตัวคำตอบได้ ในทางกลับกัน หน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบกลับมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การทำให้คำตอบมีความสัมพันธ์กับคำทนาย ซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงคำทนายและคำตอบให้มีความสัมพันธ์กัน

ความกำกวมที่อยู่ในส่วนของคำทนายสามารถนำไปสู่การตีความ 2 แบบ ได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ผู้ทนายปริศนาจงใจนำเอาความกำกวมมาใช้ในส่วนของคำทนายเพื่อเบี่ยงเบนการตีความของผู้ตอบปริศนาให้คิดตีความตามชนบ ในขณะที่ผู้ผู้ปริศนากลับจงใจใช้การตีความแบบแหวกชนบแทน ทำให้ผู้ตอบปริศนาไม่สามารถคิดหาคำตอบของปริศนาได้ แต่ถ้าหากผู้ตอบสามารถมองเห็นการตีความแบบแหวกชนบด้วยก็อาจจะสามารถตอบปริศนานั้นได้

สำหรับความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบของปริศนาได้นำไปสู่การตีความเป็น 2 แบบ ได้แก่ “การตีความตามชนบ” และ “การตีความแบบแหวกชนบ” ผู้ผู้ปริศนาจงใจนำความกำกวมมาใช้ในส่วนของคำตอบและส่วนเสริมคำตอบ เพื่อให้สามารถตีความคำตอบไปในอีกทางหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคำทนายและเป็นช่องทางเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบ ส่วนของการตีความแบบแหวกชนบจะเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับตัวคำทนาย หากผู้ตอบปริศนามองเห็นเฉพาะการตีความตามชนบโดยมิได้คิดไปถึงการตีความแบบแหวกชนบ ก็จะไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงเป็นไปเช่นนั้น ในทางกลับกันหากผู้ตอบปริศนามองเห็นความกำกวมที่ปรากฏอยู่และสามารถตีความได้ทั้งการตีความตามชนบและการตีความแบบแหวกชนบ ก็จะสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทนายกับคำตอบในปริศนาได้ ส่งผลให้สามารถเข้าใจได้ว่าเหตุใดคำตอบของปริศนาจึงเป็นไปในทางดังกล่าว

เมื่อพิจารณาหน้าที่ของความกำกวมในด้านการสร้างความบันเทิงในปริศนาคำทายซึ่งได้แก่การสร้าง “อารมณ์ขัน” ให้เกิดขึ้นในการทายปริศนานั้น จะเห็นได้ว่าหน้าที่ในด้านนี้ถือเป็นผลที่ตามมาจากหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจ และหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ เมื่อผู้ตอบปริศนาค้นพบการตีความ 2 แบบ คือ “การตีความตามขนบ” และ “การตีความแบบแหวกขนบ” ผู้ตอบปริศนาจะเห็นความไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามขนบที่ตนเองคาดหวังไว้กับการตีความแบบแหวกขนบที่อยู่เหนือความคาดหวังของตน จนทำให้เกิดอารมณ์ขันตามมา

จากการศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ทำให้สังเกตเห็นได้ว่า การที่ความกำกวมในปริศนาคำทายสามารถทำให้เกิดหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบอันได้แก่ การเบี่ยงเบนความเข้าใจ และการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำตอบ และหน้าที่ในด้านความบันเทิงอันได้แก่ การสร้างอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทายนั้น เป็นเพราะความกำกวมในปริศนาคำทายได้ทำให้เกิดองค์ประกอบของการตีความขึ้นมา 2 ส่วน คือ “การตีความตามขนบ” ที่เป็นการตีความจากมุมมองของผู้ตอบปริศนา และ “การตีความแบบแหวกขนบ” ที่เป็นการตีความจากมุมมองของผู้ผูกปริศนา ทั้งนี้ จะสังเกตเห็นได้ว่าองค์ประกอบของการตีความทั้งสองส่วนนี้ต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับหน้าที่ในด้านต่าง ๆ ของความกำกวมที่ปรากฏอยู่ในปริศนาคำทายทั้งสิ้น

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่กับตำแหน่งการเกิดความกำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผู้วิจัยได้พบว่าในข้อมูลปริศนาคำทายร่วมสมัยที่นำมาศึกษานั้น ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจได้ปรากฏอยู่ทั้งในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ ส่วนความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างจงใจพบปรากฏอยู่เพียงในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำทายเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าความกำกวมทางอุปลักษณ์มีหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายคำตอบเพียงประการเดียว คือ การเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาให้ตีความคำทายไปในอีกทางหนึ่งเพื่อมิให้สามารถหาคำตอบของปริศนาได้โดยง่าย ในขณะที่ความกำกวมทางภาษาอย่างจงใจในปริศนาคำทายได้ปรากฏอยู่ทั้งในตำแหน่งที่เป็นส่วนคำทาย ส่วนคำตอบ และส่วนเสริมคำตอบ จึงมีหน้าที่ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างคำทายคำตอบ ทั้งหน้าที่ในการเบี่ยงเบนความเข้าใจและหน้าที่ในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายกับคำตอบ

จากวัตถุประสงค์ประการต่อมาของงานวิจัยที่เป็นการศึกษาวิเคราะห์หน้าที่ของความกำกวมอย่างจงใจในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทย ผลการศึกษาระบุได้บรรลุมติวัตถุประสงค์ของการวิจัย กล่าวคือ งานวิจัยนี้ได้ศึกษาหน้าที่ของปริศนาคำทายโดยพิจารณาจาก

ความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งการเกิดปริศนาคำทายกับหน้าที่ของปริศนาคำทาย ผลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ว่าความกำกวมในปริศนาคำทายมีหน้าที่หลายประการ ได้แก่ เบี่ยงเบนความเข้าใจ เชื่อมโยงคำทายกับคำตอบ และสร้างความบันเทิงให้แก่การเล่นปริศนาคำทาย กล่าวคือ ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำทายของปริศนา มีหน้าที่ในด้านการเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนา ความกำกวมที่อยู่ในส่วนคำเฉลยและความกำกวมที่อยู่ในส่วนเสริมคำเฉลย มีหน้าที่ในด้านการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคำทายและคำเฉลย ส่วนหน้าที่ของความกำกวมในด้านการสร้างความบันเทิงที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันในการเล่นปริศนาคำทายนั้น พบว่าความกำกวมทั้งในส่วนคำทาย ส่วนคำเฉลย และส่วนเสริมคำเฉลยของปริศนาต่างก็สามารถสร้างอารมณ์ขันให้แก่ผู้เล่นปริศนาคำทายได้

5.2 อภิปรายผล

นอกจากผลสรุปข้างต้นที่ทำให้เห็นถึงลักษณะการใช้ภาษากำกวม ตลอดจนตำแหน่งและหน้าที่ของความกำกวมอย่างจริงจังในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยแล้ว จากผลการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมดังนี้

5.2.1 ในด้านลักษณะของความกำกวมอย่างจริงจังในปริศนาคำทายนั้น เมื่อพิจารณาจากการใช้ความกำกวมในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้าง ผู้วิจัยได้พบว่านอกจากปริศนาคำทายจะจริงจังใช้ความกำกวมอย่างใดอย่างหนึ่งมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายแล้ว ปริศนาคำทายบางข้อยังได้จริงจังใช้ความกำกวมทั้งในระดับเสียง ระดับคำ และระดับโครงสร้างร่วมกัน เช่น

(103) คำทาย : นางพยาบาลกลัวอะไร¹

คำตอบ : กลัวหมอฟัน

(104) คำทาย : ปลาอะไรชี้เท้าเกาะ²

คำตอบ : ปลาเผา

ส่วนความกำกวมทางอุปลักษณ์นั้น จากข้อมูลที่นำมาใช้ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้พบว่าบางปริศนามีทั้งการใช้อุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ และอุปลักษณ์ที่เกี่ยวกับอากัปกริยาปรากฏอยู่ในปริศนาข้อเดียวกัน เช่น

¹ ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 หน้า 59

² ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 หน้า 59

(105) คำทาย : ว่ายนํ้าลงโคลน กระจงลงนํ้า¹

คำตอบ : กลัวแยก

นอกจากการใช้ความกำกวมทางภาษาหรือความกำกวมทางอุปลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยยังได้พบว่าปริศนาคำทายบางข้อมีทั้งการใช้ความกำกวมทางภาษา และความกำกวมทางอุปลักษณ์ร่วมกัน เช่น

(106) คำทาย : อะไรเอ๋ย เขาตั้งหนุมมา เขาฉีกขาหนู เขาแยงตรงรู²

แล้วเขาก็ทิ้งหนูไป

คำตอบ : หนู่าตีนกา เอาม่าป็นหนู

จากตัวอย่างที่ยกมานี้ จะเห็นได้ว่าปริศนาคำทายของไทย มีรูปแบบการใช้ความกำกวมในลักษณะที่หลากหลาย ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความกำกวมและช่วยให้ความกำกวมดังกล่าวสามารถเบี่ยงเบนความเข้าใจของผู้ตอบปริศนาไปในอีกทางหนึ่งได้มากยิ่งขึ้น

5.2.2 จากการศึกษาในด้านของหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของความสัมพันธ์แบบคำหลายความหมาย แบบคำพ้องรูปพ้องเสียง แบบคำพ้องเสียง แบบคำเสียงคล้าย และแบบหน่วยคำเทียม ผู้วิจัยได้พบลักษณะเฉพาะของปริศนาคำทายไทยที่ผู้เสนอแนวคิดในการวิเคราะห์ความกำกวมจากความสัมพันธ์ของหน่วยภาษากำกวม คือ Dienhart (1998) ไม่ได้กล่าวถึงเอาไว้ ลักษณะดังกล่าวได้แก่ ความสัมพันธ์ของหน่วยภาษาที่กำกวมระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างคำกับหน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวน

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาได้พบลักษณะที่น่าสนใจของปริศนาคำทายไทย คือ นอกจากปริศนาคำทายของไทยจะมีความกำกวมระหว่างคำกับคำแล้ว ก็ยังมีลักษณะของความกำกวมระหว่างคำกับส่วนหนึ่งของคำประกอบปรากฏอยู่ด้วย หน่วยภาษากำกวมในลักษณะนี้จะเป็นการนำหน่วยคำหนึ่งในคำประกอบมาสร้างความกำกวมในปริศนาคำทาย โดยที่หน่วยคำดังกล่าวอยู่ในคำหลายพยางค์ที่สร้างขึ้นมาจากวิธีการนำหน่วยคำที่มีใช้กันอยู่แล้วมาประกอบเข้าเป็นคำใหม่ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญของการสร้างคำใหม่ในภาษาไทยที่เป็นภาษาตระกูลคำโดด ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปยังหน่วยภาษาที่มีฐานะเป็นคำแทนที่จะคิดตีความไปถึงหน่วยคำที่ต้องประกอบเข้ากับหน่วยคำอื่นจึงจะมีความหมายตามที่ตัวปริศนาต้องการ

¹ ได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 หน้า 82

² ได้อธิบายไว้ในบทที่ 3 หน้า 79

ส่วนในกรณีของหน่วยภาษากำกวมที่มีความสัมพันธ์กันในลักษณะของการใช้หน่วยคำเทียบนั้น จากการศึกษาข้อมูลปริศนาคำทายของไทย ได้พบว่านอกจากปริศนาคำทายไทยจะมีการใช้หน่วยคำเทียบในลักษณะของการใช้หน่วยคำเทียบที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำแล้ว ก็ยังพบลักษณะการใช้หน่วยคำเทียบที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำผวนอีกด้วย ทั้งนี้ คำผวนถือเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาอย่างหนึ่งของภาษาไทย (ตามใจ, 2546: 22) และถือเป็นการเล่นคำที่คนไทยนิยม (นววรรณ, 2529:1) ด้วยเหตุนี้ ผู้ผูกปริศนาจึงได้นำเอาการผวนคำมาใช้ร่วมกับการใช้หน่วยคำเทียบเพื่อสร้างความกำกวมในปริศนาคำทายของไทย

5.2.3 ด้วยเหตุที่ปริศนาคำทายเป็นการเล่นทายปริศนาผ่านทางกรพุด โดยมีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทายปริศนา และมีอีกฝ่ายเป็นผู้ตอบปริศนาที่ต้องพยายามคิดหาคำตอบจากการฟังคำทาย ดังนั้นในปริศนาบางข้อ ผู้ทายปริศนาจึงจงใจออกเสียงคำหรือข้อความที่กำกวมไปในทางที่ผู้ทายต้องการลงให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจไปตามนั้น เพื่อจงใจให้ผู้ตอบปริศนาคิดตีความไปถึงอีกคำหนึ่งแทนที่จะคิดตีความไปยังคำที่ปริศนาต้องการกล่าวถึงจริง ๆ เช่น

(107) คำทาย : ปลาอะไรชี้เท้าเกาะ

คำตอบ : ปลาเผา

ตัวอย่างปริศนาข้อนี้ มีความกำกวมระหว่าง “ชี้เท้าเกาะ” /khî:thâw kò?/ หมายความว่า *ชี้เท้าติดอยู่* กับคำว่า “ชี้เท้าเกาะ” /khî: thâw kò?/ หมายความว่า *อุจจาระมีขนาดเท่ากับเกาะ* ตามปกติแล้วหากเป็นความหมายตามโครงสร้างแบบแรกจะออกเสียงในลักษณะของช่วงต่อห่าง (open juncture) ที่มีการหยุดเล็กน้อยระหว่างพยางค์แรกกับพยางค์หลังคือ “ชี้” กับ “เท้า” ในขณะที่ความหมายตามโครงสร้างแบบหลังจะออกเสียงในลักษณะของช่วงต่อแนบชิด (close juncture) ซึ่งจะต้องออกเสียง “ชี้เท้า” ทั้งสองพยางค์ติดกัน แต่ปรากฏว่าในปริศนาคำทายนั้น ผู้ทายกลับจงใจออกเสียง “ชี้เท้า” ทั้งสองพยางค์ห่างกัน จนทำให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปถึงวลี “ชี้เท้าเกาะ” แทนที่จะคิดไปถึงความหมายของ “ชี้เท้าเกาะ” ส่งผลให้ผู้ตอบปริศนาเข้าใจว่าคำทายถามถึงปลาที่มีอุจจาระขนาดเท่ากับเกาะ แต่ความหมายที่แท้จริงของคำทายกลับถามถึงปลาที่มีชี้เท้าติดอยู่ จะเห็นได้ว่าในการใช้ภาษาเพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างกันตามปกตินั้น การออกเสียงคำว่า “ชี้เท้าเกาะ” จาก /khî:thâw kò?/ เป็น /khî: thâw kò?/ ถือได้ว่าไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ภาษาเนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาจากความเข้าใจผิดในการสื่อสารตามมา ในขณะที่ปริศนาคำทายสามารถนำเอาลักษณะการจงใจออกเสียงคำหรือวลีให้เบี่ยงเบนไปจากเสียงที่ถูกต้องมาใช้ในปริศนาได้ ทั้งนี้เป็นเพราะทั้งผู้ทายและผู้ตอบปริศนาต่างก็ทราบและรับรู้

ร่วมกันว่าปริศนาคำทายได้จัดอยู่ในกรอบของการเล่น (playful frame) ซึ่งแตกต่างจากการสื่อสารตามปกติทั่วไป ดังนั้นจึงอนุโลมให้การจงใจออกเสียงคำในลักษณะดังกล่าวสามารถนำเอามาใช้ลวงผู้ตอบปริศนาในการเล่นทายปริศนาได้

ส่วนในกรณีของการทายปริศนาผ่านทางรูปเขียนซึ่งผู้ตอบปริศนาต้องใช้วิธีการอ่านคำทายอย่างเช่นปริศนาคำทายในสื่อสิ่งพิมพ์หรืออินเทอร์เน็ตซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้รูปเขียนในการเล่นทายปริศนาได้นั้น หากเขียนตามรูปเขียนที่แท้จริงผู้ตอบก็จะสามารถเข้าใจและตีความคำทายได้ถูกต้องแม้จะมีบริบทมาลวงก็ตาม ดังนั้นผู้ทายจึงจงใจเลี่ยงไปใช้รูปเขียนที่ต้องการให้ผู้ตอบตีความไปในอีกทางหนึ่งแทน เช่น ในตัวอย่างข้างต้น แม้ว่าผู้ผูกปริศนาจะต้องการหมายถึงคำว่า “ชี้เท้าเกาะ” แต่ก็จงใจใช้รูปเขียนเป็น “ชี้เท้าเกาะ” เพื่อให้ผู้ตอบปริศนาตีความไปตามรูปเขียนดังกล่าว ตามปกติแล้ว การทำเช่นนี้จะไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใช้ภาษา เนื่องจากอาจก่อให้เกิดปัญหาความเข้าใจผิดในการสื่อสารตามมา แต่ปริศนาคำทายสามารถนำเอาลักษณะการจงใจเขียนคำให้ผิดไปจากรูปเขียนเดิมมาใช้ในปริศนาได้ แต่เพราะปริศนาคำทายจัดอยู่ในกรอบของการเล่น ทั้งผู้ทายและผู้ตอบปริศนาจึงรับรู้ร่วมกันว่าปริศนาคำทายแตกต่างจากการสื่อสารตามปกติทั่วไปจึงยอมรับให้การจงใจเขียนคำในลักษณะดังกล่าวสามารถนำเอามาใช้ลวงผู้ตอบปริศนาได้

5.2.4 เมื่อพิจารณาในประเด็นหน้าที่ของความกำกวมในด้านการสร้างอารมณ์ขันให้แก่การเล่นปริศนาคำทาย จะเห็นได้ว่าอารมณ์ขันเกิดขึ้นมาจากสิ่งที่ผู้ตอบปริศนาคาดคิดเอาไว้ แต่แรกได้มีการพลิกไปไปอีกทางหนึ่งที่ผิดไปจากที่ผู้ตอบปริศนาได้คาดเอาไว้ โดยมีความกำกวมเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงให้สิ่งที่ผู้ตอบคาดเอาไว้อย่างหนึ่ง พลิกไปสู่อีกทางหนึ่งที่ผิดไปจากความคาดหมายของผู้ตอบปริศนาจนทำให้เกิดอารมณ์ขันตามมา ด้วยเหตุนี้ ในกรณีของปริศนาคำทายบางปริศนาที่ผู้ตอบปริศนาทราบคำตอบหรือเคยได้ยินได้ฟังมาแล้ว ก็อาจจะทำให้ไม่รู้สึกลับชั้นกับปริศนาดังกล่าวแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี สำหรับในปริศนาบางข้อนั้น แม้ว่าผู้ตอบปริศนาจะทราบมาก่อนว่าปริศนาดังกล่าวจะตีความไปในทางใด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าปริศนาข้อนั้นจะหมดความน่าขันไปเสียทีเดียว ดังจะเห็นได้ว่ามีบางปริศนาที่ผู้ตอบปริศนาเคยได้ยินได้ฟังมาก่อน แต่ผู้ตอบปริศนาก็อาจจะยังรู้สึกว่ปริศนาดังกล่าวยังน่าขบขันอยู่ เช่น

(108) คำทาย : ในห้องน้ำอะไรที่เศร้ามาก

คำตอบ : ล้วงขี้ม

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าแม้ผู้ตอบปริศนาจะทราบคำตอบและสามารถคาดเดาได้แต่แรกแล้วว่าคำตอบจะพลิกไปในทางใด ทั้งยังมองเห็นถึงการตีความตามขนบและการตีความแบบแหวกขนบในปริศนานี้ แต่ความไม่เข้ากันของกรอบความคิดที่ไม่ลงรอยกันของคำว่า “ส่วมซึ่ม” ที่มีความไม่เข้ากันระหว่างการตีความตามขนบที่หมายถึง *สุขภณท์ในห้องน้ำที่ต้องใช้น้ำราด* และการตีความแบบแหวกขนบที่หมายถึง *ส่วมมีอากรเหงาหงอย* ก็อาจจะส่งผลให้ผู้ตอบปริศนายังคงรู้สึกขบขันกับปริศนาดังกล่าว เนื่องจากเห็นถึงความไม่เข้ากันของกรอบความคิดที่มาอยู่ร่วมกัน ดังนั้น ความไม่เข้ากันจึงถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ปริศนานั้น ๆ ยังคงมีความน่าขันอยู่ แม้ว่าผู้ตอบปริศนาจะเคยได้ยินได้ฟังปริศนาดังกล่าวมาแล้วก็ตาม

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความกำกวมอย่างจริงจังในปริศนาคำทายของไทยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่ายังมีประเด็นที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาการใช้ภาษากำกวมและการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย ที่สามารถนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป ดังนี้

5.3.1 เนื่องจากงานวิจัยนี้ เป็นการศึกษาการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย โดยเน้นความสำคัญไปที่การใช้ภาษากำกวมเท่านั้น จึงมิได้กล่าวถึงรายละเอียดของการใช้ภาษาในลักษณะอื่น ๆ ผู้ที่สนใจศึกษาการใช้ภาษาในปริศนาคำทาย จึงอาจขยายผลด้วยการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาของปริศนาคำทายในประเด็นอื่นที่นอกเหนือไปจากความกำกวม เช่น การนำเอาความคลุมเครือ (vagueness) มาใช้ในปริศนาคำทาย เป็นต้น

5.3.2 จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่าการใช้ภาษากำกวมในปริศนาคำทายร่วมสมัยของไทยมีลักษณะเฉพาะบางประการ เช่น การใช้หน่วยภาษาที่กำกวมระหว่างคำกับหน่วยคำ การใช้หน่วยคำเทียมที่เป็นพยางค์หนึ่งในคำพวน เป็นต้น ผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยในด้านนี้อาจศึกษาลักษณะการใช้ความกำกวมในปริศนาคำทายของภาษาอื่น เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือต่างจากการใช้ภาษากำกวมในปริศนาคำทายของไทยอย่างไร

5.3.3 ต่อจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะมีการศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษากำกวมแหล่งจากข้อมูลอื่น เช่น ความกำกวมในเรื่องซ้ำซ้อน ความกำกวมในสื่อโฆษณา เป็นต้น เพื่อศึกษาถึงลักษณะและหน้าที่ของความกำกวมที่ใช้ในแหล่งข้อมูลดังกล่าว และอาจนำมาศึกษาเปรียบเทียบว่ามีลักษณะที่เหมือนหรือต่างจากการใช้ภาษากำกวมในปริศนาคำทายอย่างไร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. 2545. คติชนวิทยา. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ชนิษฐา จิตชินะกุล. 2545. คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ตามใจ อวิรุทธิโยธิน. 2546. กลไกและรูปแบบของการผวนคำ ในภาษาไทยถิ่นกรุงเทพฯ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นอีสาน และภาษาไทยถิ่นใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพคุณ คุณาชีวะ. 2516. บทบาททางการศึกษาของปริศนาไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นworรณ พันธุมธา. 2529. การเล่นกับภาษาของคนไทย. ใน ความเป็นไทยที่ควรรำงไว้, หน้า1-20. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นาริรัตน์ บุญช่วย. 2540. การนำเสนอความตลก. ศาสตร์แห่งภาษา 9 (สิงหาคม 2540): 263-269.
- นายแก้วล้าน. 2546. อะไรเอ๋ย ฉบับดับเบิ้ลฮามหากวนอะไรเอ๋ย. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน,
- นายแก้วล้าน. 2546. อะไรเอ๋ย ฉบับสะใจวัยโจ๋. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน .
- นายแก้วล้าน. 2546. อะไรเอ๋ย ฉบับเฮฮาปัญหาหัวกวน. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- นายแก้วล้าน. 2547. อะไรเอ๋ย ฉบับเฮ...ฮา บ้า...สุด...สุด. กรุงเทพมหานคร: ไพลิน.
- บรรจบ พันธุมธา. 2522. ลักษณะภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- ประเทือง คล้ายสุบรรณ. 2526. ปริศนาคำทาย. กรุงเทพมหานคร: สุทธิสารการพิมพ์.
- ประสิทธิ์ กาพย์กลอน. 2544. ลักษณะประโยคกำกวมในภาษาไทยปัจจุบัน. วารสารวิจัย 4, 2: 92-109.
- ผอบ ไปษกฤษณะ. 2538. ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- พัชรี พลาวงศ์. 2547. ความรู้เบื้องต้นทางอรรถศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิทยาลักษณ์ สิทธิถาวร. 2528. การศึกษา "ใจึก" จากอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิษณุ บางเขี้ยว. 2544. รูปภาพแสดงอุปลักษณะในข่าวการเมือง. ใน อัครวิทย์ เรื่องรอง (บรรณาธิการ), มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์: พลังปัญญา, หน้า 81-90. กรุงเทพมหานคร: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

- เพ็ญศรี วิงศ์วิภาณนท์. 2531. การวิเคราะห์โครงสร้างความในภาษาไทย: ข้อเขียนประเภทแสดงความคิดเห็นในสาขามนุษยศาสตร์. รายงานการวิจัยทุนรัชดาภิเษกสมโภช.
- ยายจ้อ จอมใจัก. 2547. อะไรเอ่ย กวนชะไม่มีละ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผักแว่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. ศัพท์ภาษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งอรุณ ที่สมชุนหเถียร. 2532. ปริศนาคำทาย: การวิเคราะห์กลวิธีในการใช้ภาษา. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วรรณฉวี อุดมสวัสดิ์. 2527. การศึกษาข้อบ่งชี้ในการใช้ภาษาไทยของการเสนอข่าวทางโทรทัศน์. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- วรรณภา นະมิ. 2527. การศึกษาปริศนาคำทายของไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิภา ศิริสวัสดิ์. 2526. วิวัฒนาการของปริศนาคำทายไทย และการนำมาใช้ในการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ กนกรัตนกุล. 2544. การแก้ปัญหาความกำกวมของคำหลายความหมายในภาษาไทยโดยใช้รายการตัดสินของคำปรากฏร่วม. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. 2549. ความแหวกแนวและอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยในสื่อมวลชน. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ (บรรณาธิการ), มองสังคมผ่านวาทกรรม, หน้า 241-268. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิต เพ็ชรขอบ. 2529. คนไทยกับปฏิภาณทางภาษา. ใน ความเป็นไทยที่ควรดำรงไว้, หน้า 1-23. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อะไรเอ่ย. [online], (ม.ป.ป.) แหล่งที่มา: <http://joke.sanook.com/what.php> [20 กุมภาพันธ์ 2548]

ภาษาอังกฤษ

- Aristotle. 1958. De sophisticis elenchis. Oxford: Ed. W.D.Ross.
- Aristotle. 1947. The Art of Rhetoric. Translated by John Henry Freese. London: Harvard University Press.
- Attardo, Salvatore. 1994. Linguistic theories of humor. Berlin: Mouton de Gruyter

- Beuchat P.D. 1965. Riddles in Bantu. In Dundes, Alan (ed.), The Study of Folklore, pp.184-205. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Boswell, George W., and Reaver, J. Russell. 1962. Fundamentals of Folk Literature. Oosterhout: Anthropological Publications.
- Buvač, Saša. 1996. Resolving Lexicon Ambuity using a Farmal Theory of Context. In Deemter, Kees van; and Peters, Stanley (eds.), Semantic Ambiguity and Underspecification, pp.101-143. Stanford/California: Center of the study of language and information.
- Coffin, Tristram, and Cohen, Henning. 1966. Folklore in America. Garden City, New York: Doubleday.
- Conway, David A., and Munson, Ronald. 2000. Vagueness and Ambiguity. In The Elements of Reasoning, pp. 176-189. Belmont, CA: Wadsworth/ Thomson Learning.
- Davis, M. S. 1993. What's so Funny? The Comic Conception of Culture and Society. Chicago/London: University of Chicago Press.
- Dienhart, M. John. 1998. A Linguistic look at riddles. Journal of Pragmatics 31: 95-125.
- Dundes, Alan. 1965. Riddles in Bantu. In Dundes, Alan (ed.), The Study of Folklore, pp.182-183. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Green, Georia M. 1996. Ambiguity Resolution and Discourse Interpretation. In Deemter, Kees van; and Peters, Stanley (eds.), Semantic Ambiguity and Underspecification, pp. 159-202. Stanford/California: Center of the study of language and information.
- Hirst, G. 1987. Semantic interpretation and the resolution of ambiguity: Studies in natural language processing. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jansen, William Hugh. 1968. Riddle: "Do-It-Yourself Oracles". In Coffin, Tristram (ed.), American Folklore. pp. 231-241. Washington D.C.: Voice of America.
- Koestler, Arthur. 1964. The Act of Creation. London: Pan.
- Kooij, Jan G. 1971. Ambiguity in Natural Language. Amsterdam: North-Holland Publishing.
- McGee, Paul E. 1979. Humor: Its Origin and Development. San Francisco-Reading: Freeman.

- Morreall, John. 1987. The Philosophy of Laughter and Humor. Albany, New York: State University of New York.
- Pepicello, W.J., and Green Thomas A. 1984. The Language of Riddles. Columbus: Ohio State University Press.
- Petsch, Robert 1899. Neue Beitrage zur Kenntnis des Volksratsels. In Palaestra 4. Cited in Pepicello, W.J., and Green Thomas A. The Language of Riddles. Columbus: Ohio State University Press, 1984.
- Phakdeephassook, Siriporn. 2003. Dynamics and Interconnectivity of Riddling in the Social Life of Central Thailand. Doctoral dissertation. University of Pennsylvania.
- Poesio, Massimo. 1996. Semantic Ambiguity and Perceived Ambiguity. In Deemter, Kees van; and Peters, Stanley (eds.) Semantic Ambiguity and Underspecification, pp. 1-26. Stanford/California: Center of the study of language and information.
- Richards, I.A. 1936. The philosophy of rhetoric. New York. Cited in Ullman, Stephen. Semantics: an introduction to the science of meaning. 4th ed. London: Oxford Basil Blackwell, 1970.
- Saeed, John. 1997. Semantics. Cambridge, MA.: Blackwell, อ้างถึงใน ศิริพร ภัคดีผาสุข. ความแหวกแนวและอารมณ์ขันของสมญานามนักการเมืองไทยในสื่อมวลชน. ใน กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ (บรรณาธิการ), มองสังคมผ่านวาทกรรม, หน้า 241-268. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- Scheffler, Israel. 1979. Beyond the Letter. London: Routledge & Kegan Paul Ltd.
- Taylor, Archer. 1951. English Riddles from Oral Tradition. University of California Press.
- Ullman, Stephen. 1970. Semantics: an introduction to the science of meaning. 4th ed. London: Oxford Basil Blackwell.
- W. Clark, Kenneth, and W. Clark, Marry. 1963. Introducing Folklore. Holt: Rinehart and Winston.
- Weiner, E. Judith, and De Palma, Paul. 1993. Some pragmatic features of lexical ambiguity and simple riddles. Language and communication 13, 3: 183-193.
- Weiner, E. Judith. 1996. The Incongruity of Jokes and Humorous Situations. In Gregory R. Guy; Crawford Feagin; Deborah Schiffrin; and John Baugh, (eds.), Towards a Social Science of Language : Papers in Honor of William Labov; Vol. 2 (Social Interaction and Discourse Structures), pp. 139-151. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ความกำกวมทางภาษา

● เกาะอะไรมีเสาไฟฟ้ามากที่สุด	เกาะกลางถนน
● ทำไมเรือโททานิคจึงล่ม	เพราะวันนั้นไม่มีแดด
● ทำไมปลาหมึกถึงเป็นผู้ชาย	เพราะมีหนวด
● หลังจากไฟไหม้วัดไปแล้วพระจะร้องเพลงอะไร	พรุ่งนี้อาจไม่มีฉัน
● จะไปวัดหัวลำโพงต้องเอาอะไรไปด้วย	ตลับเมตร
● อยากรู้ว่าอะไรยาวกว่ากัน จะเอาอะไรไปวัด	ปืนโต
● นกบินไป เกาะอยู่ที่ไหน	อยู่กลางทะเล
● จักรยานสีแดงแล้วเบาะสีอะไร	สีกัน
● หนังสือห้ามใครอ่าน	ห้ามแกะอ่าน
● เพลงอะไรฟังแล้วสาวขึ้น	เพลงชาติ
● ทำไมใจถึงไม่ชอบส่งจดหมาย	เพราะจดหมายมีเจ้าหน้าที่ของ
● ขนอะไรเกิดในทีล็บ	ขนยาบ้า
● คนไทยมีดีที่ตรงไหน	ที่ใกล้ ๆ ตับ
● หม่าอะไรมีมากกว่า 4ขาแต่ไม่แปลก	หมาพันธุ์แข่งพันธุ์
● หัวอะไรแพงที่สุด	หัวล้าน
● พระอิศวรเหยียบทศกัณฐ์เรียกว่าปางอะไร	ปางตาย
● ทำไมเรือต้องเติมน้ำมัน	เพราะต้องเอาไว้ทอดสมอ
● ทอดอะไรไม่บาป	ทอดผ้าป่า
● กทม. ย่อมาจากอะไร	ย่อ กับ ไม้เอก
● ไก่อะไรชอบหัวเราะ	ไก่นั่น
● ตำรวจหน่วยไหนชอบไปทำงานสาย ๆ	สายตรวจ
● นางพยาบาลกลัวอะไร	กลัวหมอฟัน
● ในห้องน้ำอะไรน่าสงสารมากที่สุด	โถส้วม
● อะไรในห้องน้ำที่เส้ำร่ามาก	ส้วมซึม
● สมุดอะไรดีที่สุด	สมุดเยี่ยม
● ห้องอะไรไม่รับคนจีน	ห้องรับแขก
● ผู้หญิงอะไรน่ากลัว	ผู้หญิงยิงเรือ
● ทำไมเรือถึงชอบผู้หญิง	เพราะผู้หญิงชอบให้ทำ
● ปลาอะไรมีประสบการณ์เยอะที่สุด	ปลาเก่า
● มดอะไรเอ๋ยไม่จมน้ำ	มดดำ
● ปลาอะไรไม่ยอมช่วยเหลือตัวเอง	ปลาวาฬ
● ปลาอะไรผู้ชายกลัวที่สุด	ปลาปักเป้า
● ผิดูดเลือดกลัวสัตว์อะไรมากที่สุด	นกนางเขน
● นกอะไรเอาไปไม่ได้	นกเขา
● ห้องน้ำสีขาว ผักบัวสีเหลือง ชันน้ำสีเขียว สบู่สีแดงแล้วแปรงสีอะไร	แปรงสีฟัน

- สัตว์อะไรไม่ชอบอยู่บ้าน แรด
- สัตว์อะไรเอ๋ยไม่ใช่ของฉัน ตั๊กแก
- กุ้งอะไรแต่งงานแล้ว กุ้งนาง
- มะม่วงอะไรเรากินไม่ได้ มะม่วงมัน
- ผักอะไรพุดเพราะที่สุด ผักคะน้า
- มะอะไรคนไม่ชอบ มะม่วงแรด
- ดอกอะไรทำให้โลกมืด ดอกทานตะวัน
- หมูอะไรปากหวาน หมูยอ
- กากอะไรมีสีปีก กากชาด
- เบ็ดอะไรทำสวน เบ็ดปักกิ่ง
- สัตว์อะไรไม่เดินไม่ร่อย ไก่ย่าง
- ปลาอะไรเดินได้ ปลาหมึกย่าง
- ขนอะไรเสียงดัง ขนมเปี้ยะ
- น้ำอะไรไม่มีความรู้สึก น้ำชา
- ชาอะไรกินไม่ได้ ชาไปทั้งแถบ
- ขนอะไรกินไม่ได้ ขนมชั้น
- ข้าวอะไรคนอื่นกินได้ แต่เรากินไม่ได้ ข้าวมัน
- พ่อเลี้ยงไม่ดำ แม่เลี้ยงไม่ดำ ใครเลี้ยงดำ โอเลี้ยง
- ช้างไม่ชอบไปจังหวัดอะไร พังงา
- ถนนอะไรที่เล็กที่สุดในประเทศไทย ถนนข้าวสาร
- วัดอะไรรอบไม่แพ้ วัดชนะสงคราม
- คลองอะไรไม่มีน้ำ คลองถม
- วัดอะไรเสียงดังที่สุด วัดระฆัง
- วัดอะไรใหญ่กว่าวัดระฆัง วัดหัวลำโพง
- แม่น้ำอะไรมีบรรดาศักดิ์ แม่น้ำเจ้าพระยา
- โรงพยาบาลอะไรเอ๋ย เล็กที่สุด โรงพยาบาลบางมด
- ดาราคนไหนมีเทวดาคู่ครอง ศราราม เทพพิทักษ์
- ดาราคนไหนใส่ทองปลอม แอน ทองประสม
- ใครมีมือมากกว่าทศกัณฐ์ ดั่ง พันกร
- คนอะไรเอ๋ย เล็กใหญ่อยู่ในร่างเดียวกัน บิ๊กจิ๋ว
- พระอะไรขึ้นสะพานไม่ได้ พระร่วง
- พระอะไรไม่เอาความ พระอภัย
- พระอะไรชอบเบาก้าว พระเจ้าเหา
- ส่วนไหนของร่างกายที่กลืนแรงที่สุด ไหลปลาร้า
- หนังสืออะไรรันทนต์ที่สุด หนังสือกำพร้าว
- สระอะไรเหม็นที่สุด สระอี
- ปลาหมึกแถวไหนแพงที่สุด แถวบนสุด

- กระจกอะไรสีดำ กระจกเงา
- ทำอะไรต้องใช้ใช้มือช่วย ทำคาง
- อะไรเอ่ย ใหญ่ ยาว ขนเยอะ รถบรรทุก
- อะไรเอ่ยมี 12 นิ้ว ไม้บรรทัด
- พระอะไรไซดำ พระไล้
- ทหารเรียกกลัวอะไร ไซเค็ม
- ถ้าขวานจามใส่หน้าจะเป็นอย่างไร ก็ติดหวัดขวานนะสิ
- พระใช้อะไรตีระฆัง ใช้ณเธร
- ประดำใช้ดำย ประตุใช้อะไร ใช้เปิดปิด
- อะไรเอ่ยเลี้ยงอยู่ได้ไม่โตสักที เลี้ยงบอล
- น้ำท่วมเรียกอุทกภัยไฟไหม้เรียกอะไร รถดับเพลิง
- กระจกอะไรแดงได้ เซ็ค
- ซี่ข้างจับอะไร จับให้แน่น
- ผมอะไรชอบเงินสด ผมไม่เชื่อ
- ข้าวติดคอทำยังไง แกะออก
- อะไรเอ่ย ทำลายแล้วไม่มีใครว่า สถิติ
- คอมพิวเตอร์เสียทำยังไงจึงหาย เอาไปตั้งไว้หน้าบ้าน
- ทำไมไม่เสียควายถึงมีขี้ ผัวมันเป็นควาย
- ทำไมบางคนถึงชอบหลงตัวเอง เพราะไม่ชำนาญทาง
- ในร้านอาหารโต๊ะ 1จ่าย โต๊ะ 2จ่าย แต่โต๊ะ 3 เบี้ยว จะทำอย่างไร จัดให้ตรง
- อักษรอะไรกึ่งนั่งกึ่งยืน อักษรย่อ
- ทำไมฝนถึงตก ฝนไม่ยอมอ่านหนังสือสอบ
- ดึกอะไรสูงที่สุด ดึกกองบัญชาการทหารสูงสุด
- นาอะไรสูงที่สุด นายก
- อะไรยังแกยตั้ง หุคนแก่
- อะไรใหญ่กว่านายกรัฐมนตรี เก้าอี้
- สระอะไรใหญ่ที่สุดในกรุงเทพฯ สมัคร สุนทรเวช
- คนอะไรมีหลายหน้า คนหน้าไหล
- อังกฤษเตะบอลกับอาร์เจนตินา คนไทยจะเชียร์ข้างไหน ข้างสนาม
- อะไรเอ่ยอยู่ข้างโอง มังกร
- ว่าน้ำทำอะไรต้องใช้ใส่หมวกกันน็อค ทำจะบ้า
- กับข้าวอะไรมองไม่เห็น ห่อหมก
- แกงอะไรอยู่นอกเมื่อง แกงป่า
- ขนอะไรเวลากินไม่ใส่ปาก ขนมิใส่ได้
- ขนอะไรแข็งที่สุด ขนมครก
- เกิดเพลิงไหม้ที่บ้านหลังหนึ่ง ใครเป็นคนวางเพลิง น้ำพริกเผา
- ทะเลอะไรร้อนที่สุด ทะเลเผา

- ไข่อะไรชี้เหนียว ไข่เค็ม
- ผัดอะไรไปไม่ได้ ผัดผักบุ้งไฟแดง
- ทำไมมะลิตั้งอายหน้าแดง เพราะข้าวหอมมะลิ
- ปลุกถ่วงอกดียังไง ดีกว่าปลุกแล้วไม่งอก
- แบ่งอะไรสกปรกแต่คนก็ยังต้องใช้ แบ่งฝุ่น
- เลื้ออะไรใส่แล้วเทที่สุด เลื้อยืด
- กระเป๋าอะไรไม่อยู่กับที่ กระเป๋าเดินทาง
- ยาอะไรต้องกินก่อนแข่งกีฬา ยาแก้แพ้
- ทำไมต้องปิดตู้ยาเบา ๆ เพราะเด็วยานอนหลับตื่น
- ในปากกามีอะไรเอ่ย ลิ่นกา
- ตัวอะไรไม่เคยสั้น ตัวต่อ
- ม้าอะไรไม่เคยยืนหรือเดิน ม้านั่ง
- โบอะไรไม่ต้องทำ โบเสร็จ
- งานอะไรที่ทำแล้วไม่มีแก้ เด็กบีม
- ทหารอะไรมีเยอะที่สุด ทหารกองเกิน
- หมออะไรขับรถเร็วที่สุด หมอลำซิ่ง
- อะไรเอ่ย ยาวกว่าสนามฟุตบอล สนามเมตรบอล
- ทำไมวิทยุถึงหน้าจอ เพราะ เรือ/รถบังคับวิทยุ
- ผลไม้อะไรเรียนเก่ง ผลไม้เกรดเอ
- ที่ไหนมีพระนอนมากที่สุด โรงพยาบาลสงฆ์
- น้ำอะไรไม่กลับบ้าน น้ำค้าง
- เลขอะไรแข็งแรงที่สุด เลขยกกำลัง
- ผีอะไรพยาธิเยอะ ผีดิบ
- กระบองอะไรแพง กระบองเพชร
- สุนทรภู์ทำกลอนแล้วใครทำประตู่ นักฟุตบอล
- ระหว่างทีมแมนยูกับไทยใครทำประตู่ ช่างไม้
- คนที่ใส่แว่นตามีปัญหาเกี่ยวกับอะไร หู
- ด.ช. ไก่ โยนบาสใส่แม่ ทำไมแม่ไม่ว่า เพราะแม่เป็นห่วง
- ถ้าท้องเสียจะทำอย่างไรดี เอาไปให้ช่างซ่อม
- อาชีพอะไรบ้าจี้ โจร
- เหยื่ออะไรไม่เป็นเมียด เหยื่อแตก
- รองเท้าอะไรหายาก รองเท้าหาย
- ทำไมมอเตอริไซค์ถึงหายใจไม่ออก เพราะโดนล๊อคคอก
- ถ้าออกหักจะทำอย่างไร ไปหาหมอ
- พระอะไรหายใจไม่ออก พระหายใจเข้า
- ตกอะไรไม่ถึงพื้น ตกค้าง

- ถ้าหวานเป็นลมแล้วขมเป็นอะไร *ขมเป็นคนส่งหวานไปโรงพยาบาล*
- เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหาอะไร *หาวัด*
- อะไรเอ่ย ชื่อดำแต่ตัวขาว *ปลาหมึก*
- อะไรเอ่ยเวลาใช้ต้องทิ้ง *สมอเรือ*
- ผู้ชายอาชีพอะไรที่ผู้หญิงอยากฝากฝังชีวิตด้วยมากที่สุด *สัปเหร่อ*
- ทำไมใจรภาคใต้ถึงวางระเบิด *เพราะใจเมื่อยเลยวางระเบิด*
- ทำไมปลาต้องวางไข่ *ถ้าโยนไข่จะแตก*
- พระเอกกับนางเอกได้เสียกันตอนไหน *ตอนเล่นไฟ*
- พ่อมากกับนางมากได้เสียกันที่ไหน *บ่อนกำนันดำ*
- คนอะไรมีแต่หัว *คนลืมหู*
- อะไรเอ่ย นากลั้วกว่าหมาตัดตอน *ตัดตอนเฉย ๆ ไม่ฆ่า*
- ข้าวอะไรชื่อไม่ค่อยได้ *ข้าวยากหมากแพง*
- ทำไมผู้ชายไม่ชอบเข้าคู่อมรถ *เพราะกลัวโดนอัดลูกหมาก*
- ทำไมบางคนถึงเจ็บหัว *เพราะผมหยิก*
- โบอะไรมี 3 *ใบตอง*
- ทำไมซาลาเปาถึงอาย *เพราะขนมจีบ*
- หนูอะไรโดดตึก 10 ชั้นลงมาปลอดภัย *หนูทำได้*
- โรงเรียนอะไรเล็กที่สุด *โรงเรียนของหนู*
- สีอะไรทาแล้วไม่เป็นมัน *สีเผือก*
- กระดาษอะไรเราใช้ไม่ได้ *กระดาษซับหน้ามัน*
- เกาอะไรมันสุด ๆ *เกาลัด*
- ทำไมคนถึงมีสองตา *เพราะยายเจ้าชู้*
- ทำอย่างไรถึงเตะตาคนได้ *ขออนุญาตยายก่อน*
- ยายอะไรไม่มีตา *ยายยังไม่ได้แต่งงาน*
- ยาอะไรขายใช้ไม่ได้ *ยาหยอดตา*
- ยายน้อยใจอะไรมากที่สุด *มีโรงพยาบาลรักษาตาไม่มีโรงพยาบาลรักษายาย*
- สับประรดอะไรไม่มีตา *สับประรดกำพร้าว*
- เด็กอะไรอยู่หลังเขา *เด็กที่ควาย*
- อาชีพอะไรไม่มีอิสรภาพ *ล่าม*
- ส้มบางอะไรหวาน *ส้มบางลูก*
- ผู้หญิงบางอะไรสวยที่สุด *ผู้หญิงบางคน*
- ตอนกลางวันพระจันทร์ไปไหน *ไปฉันทพล*
- ทำไมหมายถึงไม่ได้ไปประชุม *เพราะประชุมโดยมิได้นัดหมาย*
- ทำไมต้องซักผ้าให้สะอาดด้วย *เพราะสะอาดจ้ำให้ซัก*
- อะไรใหญ่กว่ารถเมล์ *กระเป๋ารถเมล์*
- น้ำตกต้องทำยังไง *เอาข้าวเหนียวจุ่มกิน*
- นกอะไรคนดูถูก *นกกระจอก*
- ปลาอะไรอีโมออก *ปลาไส้ตัน*

- ปลาอะไรดำ
- แมลงอะไรรวยที่สุด
- พริกอะไรมีนิ้ว
- ม้าอะไรหัวเขียว
- ผักอะไรมีตา
- ถ้าเจอเหรียญบาทจะทำอย่างไร
- ตาเกลียดยาอะไรมากที่สุด
- พิธีกรชอบพรรคอะไรมากที่สุด
- ยักษ์อะไรกินคนไม่ได้
- รถบรรทุกตกน้ำ ทำไมไม่จม
- ไตอะไรนั่งแล้วฮา
- ส่องเต๋ออยู่วัง ส่องอะไรอยู่ตึก
- ดาราคนไหนเป็นอาจารย์สอนมหาลัย
- ก ข ไปเที่ยวแล้ว ค ง ไปไหน
- มะขามอะไรพูดได้
- ปลาอะไรชี้เท้าเกาะ
- อะไรใหญ่กว่าสองเต้
- เวลาโกโดนตัมในหม้อ โกจะร้องเพลงอะไร
- สาวก่อนแต่งเป็นยังไง
- รถอะไรช้า
- แปรงอะไรไม่เหมือนเก่า
- แอบทำตัวเหมือนแปรง
- อะไรเท่าไหร่
- ปลาอะไรว่ายน้ำช้าที่สุด
- ประเทศไทยอะไรครอบครอง
- อหารับกล้วยอะไรมากที่สุด
- กาลเวลาล่วงเลยทำไมยังไม่เปลี่ยนแปลง
- รถบรรทุกอะไรไปไม่ถึงตลาดสักที
- ทำไมมดแดงพันบนถึงเหลือง
- กางเกงอะไรลอยน้ำได้
- สมบัติกับปูเหมือนกันตรงไหน
- ผีอะไรเด็กเห็นแล้วหยุดร้องไห้
- จังหวัดอะไรมีแต่เณร
- ประเทศอะไรคนทำผิดชอบไป
- ปลาอะไรเอ๋ยพูดจาซ้ำซาก
- มดอะไรไม่มีในโลก
- นกอะไร ดูดเลือด
- ปลาหมึก
- แมลงเต่าทอง
- พริกชี้ฟ้า
- ม้าแลงวัน
- ผักแว่น
- ไปหาหมอ
- ยาฆ่าหญ้า
- พักสักครู่ครับ
- ยักษ์คิ้ว
- เพราะว่ามันบรรทุกผงซุรต
- ไตระดับมูข
- ห้องเช่า
- ศรราม
- ไปหาหมอ
- มะขามเทศ
- ปลาเผา
- บ้านเต้
- สุขกันเถอะเรา เสร้าไปทำไม
- สาวมัน
- ลดความเร็ว
- แปรงกาย
- ปลอมแปรง
- บ่า
- ปลารากกล้วย
- สะพาน
- กล้วยหลานปลุก
- เพราะแปรงเก่ายังใช้ได้อยู่
- รถบรรทุกพริก
- เพราะมดแดงแปลงร่าง ไม่ได้แปรงบน
- กางเกงแพร
- มีกล้าม
- ผีปอบ
- พะเยา
- ฮ่องกง
- ปาท่องโก๋
- มดแล้ว
- นกยูง

- หมออะไรไม่ได้รักษาคนป่วยแต่มีคนไปหาเยอะ หมอชิต
- หมอนอะไรห้ามใช้หนุนหัว หมอนทอง
- วงเวียนอะไรเขียนวงกลมไม่ได้ วงเวียนใหญ่
- หัวอะไรแข็งที่สุด หัวหิน
- บินอะไรไม่ต้องใช้เครื่อง บินทบาต
- รังอะไรไม่มีนกอยู่ รังแค
- พัดอะไรใหญ่ที่สุดในประเทศไทย พัทยา
- แพทย์อะไรผู้ขายเรียนไม่ได้ แพศยา
- สีอะไรยิ้มได้ทั้งวัน ศรีรัญญา
- สัตว์อะไรใหญ่ที่สุดในประเทศไทย สัตหีบ
- ป.1 ป.2 ป.3 ป.อะไรเสียงดังที่สุด ปอเปี๊ยะ
- โรงเรียนอะไรในกรุงเทพฯ น้ำไม่ท่วม สตรีวิทยา
- อะไรเกิดก่อนโรงพยาบาล โรงพยาบาลชุม
- ถ้าจุดก้นจะฉกอะไร ฉกขึ้น
- งูตกถึงขยะจะฉกอะไรก่อน ฉกกะปรก
- ม้าอะไรสีแดง ม้าเชือกเทศ
- จังหวัดอะไรมีแต่คนจบป.6 นครปฐม
- ปลาอะไรหายตัวได้ ปาฏิหาริย์
- ปลาอะไรกลัวเมีย ปาป้า
- พระอะไรอยู่ใต้ฟ้าเรา พสุธา
- พระอะไรชอบไปโนนไปน้ พนजर
- พระอะไรไม่ห่มจีวร พระโล้
- พิษอะไรกินไม่ได้ พิษซ่าหมด
- แอร์อะไรคนใช้เหงื่อแตก แอร์บิค
- ฮิตเลอร์ทำนาอะไร นาซี
- ปลาอะไรบินได้ ปากีสถานแอร์ไลน์
- ปลาอะไรคู่กับปลาปิ้งยา ปลาปิ้งนุ
- ผ้าอะไรไม่ได้ขายเป็นเมตร ผ้านามัย
- พระอะไรหอมแก้มผู้หญิงได้ พระเอก
- พระอะไรไม่ถึงสิบ พระอาญาไม่พันเกล้า
- กระบองอะไรแพง กระบองเพชร
- กระเป๋าอะไรเดินได้ กระเป๋าถเมล์
- ยายจะพายเรือไปบ้านตาไม้พายก็เอาไปแล้วเรือก็เอาไปแล้วยายขาดอะไรถึงไปไม่ถึงบ้านตา ขาดใจตาย
- ขายอะไรไม่ได้เงิน ขายหน้า
- ข้าวอะไรเล็กกว่าถนนวน ข้าวชอย
- ชี้อะไรใช้ซักผ้าได้ ชี้อ้า
- ชี้อะไรไม่มีกลิ่น ชี้อีเกียด

- สามีภรรยาที่แต่งงานใหม่กินข้าวกับอะไร มัน (ข้าวใหม่ปลามัน)
- ตาไปทำอะไร ใครไปทำนา หู (หูไปนา ตาไปไร่)
- ถ้าคนชกกับสุนัขใครจะเป็นผู้ชนะ สุนัข (เพราะสุนัขมีหมัดเยอะกว่า)
- กองทัพอะไรใช้น้ำมันเปลืองที่สุด กองทัพเรือ (เวลาทอดสมอ)
- คนอะไรไม่ยอมแก่ คนมื่อยาว (สาวได้สาวเอา)
- กินอะไรถึงจะบินได้ กินให้ร่อย (อร่อยเหาะ)
- ลมกลัวอะไร น้ำ (เพราะน้ำอัดลม)
- คนเราชอบกินเหล้ากับใครมากที่สุด แกลัม (กินกับแกลัม)
- ใครเป็นพี่ของบิกกี้ทูปี ไค้ก (ไค้กพี่บิก)
- นักร้องคนไหนเป็นพอมด พีเบิร์ด (เบิร์ดเสก)
- มวยสากลให้ใครเล่น สมัคร (เพราะมวยสากลสมัครเล่น)
- ประชาชนคนตายใครจะรับผิดชอบ ประชา (เพราะประชาเป็นคนชนคนตาย)
- เวลาคนขับรถตื่นผีเกิดอุบัติเหตุ เขาจะรีบไปหาใคร ไปหาระเบียบ (คนขับรถหนีไปตามระเบียบ)
- ใครเป็นคนทำวิชาศิลปะ วัฒนธรรม (เพราะศิลป์วัฒนธรรม)
- เสออะไรถอนไม่ได้ เสาร์อาทิตย์ (ธนาคารปิด)
- คนในจังหวัดไหนมีความรู้กว่าคนจังหวัดอื่นๆ กาญจน์ (พวกเขาไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ซักคน)
- เจ้าหน้าทีเก็บเงินค่าทางด่วนชื่ออะไร พอดี (โปรดเตรียมเงินให้พอดี)
- ลูกกรงนี้แคบจัง ทำอย่างไรเอาหน้าลอดออกไปได้ ชายผ้า (เอาหน้ารอด)
- สโนไวท์ทำอาชีพอะไร ชายขนมครก (เพราะมีคนแคะทั้งเจ็ด)
- เมื่อนกกระจอกบวชแล้วจะทำอะไร เทคนิ (นกกระจอกเทศ)
- มีพี่น้องสองคน มีส้ม 3 ลูกจะแบ่งอย่างไรให้เท่ากัน คนละลูก (เพราะมีพี่ 1 คน น้อง 2 คน)
- ในยุคนี้ กวีคนไหนดังที่สุด กวี ต้นจรรักษ์ (บีม ดีทูปี)
- ปัญญาไม้อ้อทำอะไร ทำรายการ (พิธีกร)
- หนุ่มสาวอยากเหาะได้ต้องทำอะไร วิวาห์ (วิวาห์เหาะ)
- ปลาอะไรตายแล้วไม่ตกนรก ปลาทาไร (ปลาสวรรค์)
- ใครเป็นเพื่อนกับจรัญ วงศ์ (จรัญสนิทวงศ์)
- จังหวัดอะไรมีนามมากที่สุด จังหวัดเชียงใหม่ (เพราะเป็นดินแดนล้านนา)
- ใครเป็นคนค้นพบไอโอดีน ทิง (ทิงเจอร์ไอโอดีน)
- ใครเป็นคนขายบรีส เอ็กซ์ (บรีสเอ็กซ์เซลล์)
- ซินเดอเรลล่ามีตาชื่ออะไร แอน (แอนตาซิล)
- ไก่เป็นอะไรกับปลาช่อน แม่ (ไก่แม่ปลาช่อน)
- ทำไมเรือรบถึงเข้าฝั่งไม่ได้ เพราะมีซากกะเบือยันอยู่ (ซากกะเบือยันเรือรบ)
- ต้นอะไรมี 3 ใบ ต้นกล้วย (ใบตอง)
- มีตาบยาย 2 คน มีนาอยู่ 3 ไร่ พวกเขาจะแบ่งนาคนละกี่ไร่ คนละ 1 ไร่ (เพราะมียายอยู่ 2 คน)
- เด็กกำพร้าอยากเกิดเป็นอะไร เป็นลูกฟุตบอล (เพราะมีแต่คนอยากเลี้ยง)
- ใครทำให้ไฟไหม้ น้ำพริก (น้ำพริกเผา)
- มะลิอายุอะไร อายข้าว (เพราะข้าวหอมมะลิ)

● มือกลัวอะไรที่สุด	กลัวข้าว	(เพราะข้าวข้อมมือ)
● พระจันทร์อาวูโสกว่าอะไร	ขนม	(เพราะขนมไหว้พระจันทร์)
● อะไรเอ่ย จำแบบหลบ ๆ ซ่อน ๆ	รำพัด	(เล่นไฟ)
● ผู้หญิงชอบถอนดอกอะไร	ดอกบัว	(ถอนสายบัว)
● พยัญชนะตัวไหนโง่งที่สุด	ก ฅ	(ไม่มีหัว)
● ดาวอะไรลอยน้ำได้	ดาวเสาร์	(เพราะมีหาง)
● ก้างอะไรกินได้แต่ต้องสุก	ก้างใหญ่	(ไก่อ่าง)
● แกงอะไรแข็งไปกินไม่ได้	แกงพำ	(กำแพง)
● เกลืออะไรกินกับขนมจีน	เกลือแห้ง	(แกงเนื้อ)
● เกลืออะไร กินได้มากกว่า 1 ขาม	เกลือเดี่ยวรววย	(ถ้วยเดี่ยวเรือ)
● ไข่อะไรเหม็นที่สุด	ไข่ไก่	(ไข่ไก่)
● จานอะไรใหญ่ที่สุด	จานกะวัก	(จักรวาล)
● ดาบอะไรมีหนาม	ดาบกุหลอก	(ดอกกุหลาบ)
● ตี๊กอะไรเอ่ยอยู่ใต้ทะเล	ตี๊กปลาหมึก	(ตูดปลาหมึก)
● แต่งอะไรอยู่กลางถนน	แต่งไฟติด	(ติดไฟแดง)
● โบอะไรร้องเพลงเก่ง	โบธงเชิด	(เบิร์ด ธงไชย)
● ปูอะไรไม่มีขา	ปูทา	(ปลาทุ)
● ปลาอะไรอยู่บนหน้า	ปลาเตือก	(เปลือกตา)
● ผมอะไรเหม็นที่สุด	ผมลาย	(ผายลม)
● พระอะไรเอ่ยมี 4ขา	พระนะแจะ	(แพะนะจะ)
● ฟันอะไรใครก็หวง	ฟันแฉน	(แฟนฉั่น)
● มะนาวอะไรอยู่นอกโลก	มะนาวต่างดู้ด	(มนุษย์ต่างดาว)
● มดอะไรที่ร้ายกาจยิ่งนัก	มดทรยศ	(มิตรทรยศ)
● แมวอะไรเดินไม่เป็นท่า	แมวเล่า	(แมวแล้ว)
● แมวอะไรอยู่ใต้ดิน จะเอามากินก็ยังไม่	แมวกัน	(มันแกว)
● ยันต์อะไรป้องกันพิษ	ยันสีฟ้า	(ยาสีฟัน)
● ยายอะไรกินเลือด	ยายใจรู้้ง	(ยุ่งใจร้าย)
● ลิงอะไรหวานเจี๊ยบ	ลิงจ๊ก	(รักจริง)
● สมัยอะไรที่รักษาโรคได้หลายอย่าง	สมัยพูน	(สมุนไพร)
● สีอะไรใช้ซักผ้าได้	สีมา	(สามี่)
● สีอะไรผิดกฎหมาย	สีโงเณ	(โงเณ)
● หมาอะไรกินไปไม่เป็นอาหาร	หมาแพนดี้	(หมี่แพนดี้)
● หมูอะไรลั่นแรงที่สุด	หมูน่าเดิน	(เหม็นน่าดู)
● หินอะไรออกเดือนละ 2 ครั้ง	หินบนดวย	(หวยบนดิน)
● ห้างอะไรไม่มีใครอยากเข้า	ห้างของ	(ห้องขัง)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสุจิตรา แซ่ลิ้ม เกิดเมื่อวันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2522 สำเร็จการศึกษาปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 ได้เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2546

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย